

Redogörelse

1975/76: 11

Riksdagens revisorers verksamhetsberättelse för år 1975

Innehållsförteckning

Riksdagens revisorers skrivelse	3
Den statsfinansiella utvecklingen	5
Skatteuppbörden	49
Viktigare förvaltningsorganisatoriska förändringar m. m. under år 1975	84
Revisorernas organisation och verksamhetsformer	93
Särskilda föredragningar och besök	93
Granskningsverksamheten	98
Resultatet av de till Kungl. Maj:t under år 1974 avlåtna skrivelserna m. m.	125
Bilagor	
Till regeringen under år 1975 avlåtna skrivelser	135
Sakregister till granskningsärendena åren 1971—1975	189

Till RIKSDAGEN

Enligt föreskrift i 14 § instruktionen för riksdagens revisorer får revisorerna härmed avlämna redogörelse för sin verksamhet under år 1975. Redogörelsen har utformats efter i stort sett samma principer som föregående år. Stockholm den 9 januari 1976.

FRITZ BÖRJESSON

STURE PALM

YNGVE NILSSON

GILLIS AUGUSTSSON

NILS-ERIC GUSTAFSSON

NILS HJORTH

SIGFRID LÖFGREN

KARL RASK

JAN-IVAN NILSSON

KARL-GUST. ANDERSSON

CARL GÖRAN REGNÉLL

HUGO BENGTSSON

/Per Dahlberg

DEN STATSFINANSIELLA UTVECKLINGEN

Riksstat och tilläggsstater

I riksstaten för budgetåret 1974/75 har inkomsterna på driftbudgeten tagits upp med 69 895 628 000 kronor och utgifterna med 72 593 335 000 kronor. Ett underskott av inkomster på 2 697 707 000 kronor har således beräknats komma att uppstå. Senare har på tilläggsstat sammanlagt 552 620 500 kronor anvisats, vilket innebär en ökning av det beräknade underskottet med detta belopp till 3 250 327 500 kronor.

Under riksstatens kapitalbudget har investeringsanslag om sammanlagt 8 749 607 000 kronor anvisats. Denna bruttoinvestering har avsetts skola finansieras med avskrivningsmedel från riksstaten till ett belopp av 1 022 513 000 kronor, med avskrivningsmedel inom vederbörande kapitalfond till ett belopp av 1 896 956 000 kronor, med övriga kapitalmedel till ett belopp av 172 913 000 kronor och med kapitaltillskott från riksgäldskontoret (investeringsbemyndiganden) till ett belopp av 5 657 225 000 kronor. Det sistnämnda beloppet motsvarar efter avdrag av 27 724 000 kronor, utgörande kapitalåterbetalning, de på kapitalbudgeten upptagna utgifterna om 5 629 501 000 kronor. På tilläggsstat har sedermera investeringsanslag om sammanlagt 836 924 000 kronor anvisats. Om detta belopp minskas med summan av den på tilläggsstat till driftbudgeten befintliga posten Avskrivning av nya kapitalinvesteringar på 22 274 000 kronor, erhålls det belopp på 814 650 000 kronor med vilket de på kapitalbudgeten upptagna utgifterna ökat till 6 444 151 000 kronor.

Den på grundval av drift- och kapitalbudgeterna upprättade totalbudgeten omfattar inkomster om sammanlagt 71 992 221 000 kronor och utgifter om sammanlagt 81 619 429 000 kronor, vilket innebär ett beräknat underskott på 9 627 208 000 kronor. Genom de till totalbudgeten hänförliga anslag på totalt 1 367 270 500 kronor som sedermera anvisats på tilläggsstat har underskottet ökat till 10 994 478 500 kronor.

Budgetutfall

Totalbudgeten

Utfallet av totalbudgeten redovisas i tabell 1 på närmast följande sida. Som framgår av tabellen har de sammanlagda statsinkomsterna under budgetåret 1974/75 uppgått till 72 489,7 milj. kronor och utgifterna till 83 187,3 milj. kronor. Totalbudgeten har således utfallit med ett underskott på 10 697,6 milj. kronor.

Tabel 1. Totalbudgeten 1974/75 (milj. kr.)

<i>Inkomster</i>			<i>Utgifter</i>		
	Budgeterade belopp	Redovisade belopp		Budgeterade belopp	Redovisade belopp
Skatter, avgifter, m. m.	65 882,6	65 871,4	Utgiftsanslag	81 686,7	82 914,1
Inkomster av statens kapitalfonder	4 013,1	4 150,9			
Beräknad övrig finansiering			Beräknad övrig medelsförbrukning		
Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom statens kapitalfonder	2 069,9	2 455,7	Minskning av anslagsbehållningar	1 100,0	—
Övrig kapitalåterbetalning	26,7	11,8	Ökad disposition av rörliga krediter	200,0	273,2
	71 992,2	72 489,7			
Underskott	10 994,5	10 697,6			
Summa	82 986,7	83 187,3		82 986,7	83 187,3

Det redovisade underskottet anger det belopp varmed statens utgifter har bestridits genom upplåning på marknaden och motsvarar i princip statsskuldens ökning. Av olika skäl, såsom förändringar i myndigheters kassahållning, eftersläpning i inleverans av vissa uppbördsmedel m. m., avviker dock i regel den av riksgäldskontoret redovisade förändringen av statsskulden från totalbudgetens saldo. Under budgetåret 1974/75 har statsskulden ökat med 11 004,6 milj. kronor, vilket är 307 milj. kronor mer än totalbudgetens underskott. Statsskulden uppgick därmed vid utgången av budgetåret 1974/75 till 63 680 milj. kronor.

Sambandet mellan totalbudgetens underskott och utfallet av drift- och kapitalbudgeterna framgår av följande sammanställning.

Kapitalbudgeten	5 524 milj. kronor
Underskott på driftbudgeten	4 901 " "
Avgår: Minskning av rörliga krediter	273 " "
Totalbudgetens underskott	10 698 " "

Uppgifter över statens tillgångar och skulder, vilka brukar införas som poster i rikshuvudboken, föreligger inte för budgetåret 1974/75 vid tidpunkten för denna verksamhetsberättelses tryckning.

De redovisade inkomsterna på totalbudgeten, 72 489,7 milj. kronor, överstiger de beräknade, 71 992,2 milj. kronor, med 497,5 milj. kronor, vilket motsvarar en avvikelse på +0,7 procent. I redovisade belopp under utgiftsanslag, 82 914,1 milj. kronor, ingår utgifter på reservations- och investeringsanslag, varför förändring i anslagsbehållningar inte redovisas som en särskild post på det sätt som görs i riksstaten. För jämfö-

Tabell 2. Totalbudgeten för budgetåren 1970/71 — 1974/75 (milj. kr.)

Budgetår		Budgeterat i statsverkspropositionen	Budgeterat i kompletteringspropositionen	Riksstaten inkl. tilläggsstater	Ny beräkning enl. följande års statsverksproposition	Utfallet enl. budgetredovisningen
1970/71	Inkomster	44 834	45 576	45 576	46 751	45 637
	Utgifter	45 633	46 435	48 385	48 009	48 269
	Saldo	-799	-859	-2 810	-1 258	-2 632
1971/72	Inkomster	51 519	52 260	52 270	52 147	51 830
	Utgifter	51 725	52 149	54 966	56 466	55 497
	Saldo	-206	+112	-2 696	-4 319	-3 667
1972/73	Inkomster	55 831	56 107	56 397	54 112	54 513
	Utgifter	59 110	59 739	62 059	61 333	60 718
	Saldo	-3 278	-3 632	-5 662	-7 221	-6 205
1973/74	Inkomster	60 513	61 437	61 437	62 777	61 489
	Utgifter	66 247	67 104	71 471	71 150	70 881
	Saldo	-5 733	-5 667	-10 034	-8 373	-9 393
1974/75	Inkomster	71 489	71 992	71 992	73 033	72 490
	Utgifter	78 084	81 584	82 987	84 886	83 187
	Saldo	-6 595	-9 592	-10 995	-11 853	-10 698

relse med de redovisade beloppen under utgiftsanslag bör därför till i riksstat och tilläggsstat upptagna belopp, 81 686,7 milj. kronor, läggas den beräknade minskningen av anslagsbehållningar på 1 100,0 milj. kronor. En sådan jämförelse utvisar att de redovisade utgifterna överstiger de i riksstat och tilläggsstat beräknade med 127,4 milj. kronor, vilket motsvarar en avvikelse på +0,2 procent.

Dispositionen av rörliga krediter under budgetåret 1974/75 har ökat med 273,2 milj. kronor mot en i riksstaten beräknad ökning av 200 milj. kronor.

Tabell 2 visar totalbudgetens utfall för budgetåren 1970/71—1974/75, jämfört med de budgeterade eller skattade beloppen vid fyra tillfällen i budgetcykeln. För de fem observerade budgetåren upptog såväl riksstat som budgetredovisning ett utgiftssaldo. För tre budgetår, 1970/71, 1973/74 och 1974/75, överskattades utgiftssaldot i riksstaten, för de två övriga budgetåren underskattades det. Om jämförelse görs med de ursprungliga beräkningarna, finner man att statsverksproposition och budgetredovisning för respektive budgetår genomgående avviker mycket starkt ifrån varandra.

Driftbudgeten

Utfallet av driftbudgeten för budgetåret 1974/75 redovisas i tabell 3 på nästföljande sida. Av tabellen framgår att de redovisade inkomsterna uppgår till 70 022,2 milj. kronor och de redovisade utgifterna till 74 922,8 milj. kronor. Som redan nämnts har således driftbudgeten utfallit med ett underskott på 4 900,6 milj. kronor. Om detta belopp minskas med minskningen av reservationerna om sammanlagt 448,3 milj. kronor, erhålls det underskott som har avförts på budgetutjämningsfonden, nämligen 4 452,2 milj. kronor.

Tabell 3. Driftbudgeten 1974/75 (milj. kr.)

Inkomster			Utgifter		
	Budgeterade belopp	Redovisade belopp		Budgeterade belopp	Redovisade belopp
Skatter, avgifter, m. m.	65 882,6	65 871,4	Egentliga statsutgifter	68 625,2	70 114,0
Inkomster av statens kapitalfonder	4 013,1	4 150,9	Utgifter för statens kapitalfonder	4 520,8	4 808,8
			Därav Riksgäldsfonden	3 475,0	3 738,7
			Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	1 044,8	1 069,1
			Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	1,0	1,0
Säger för driftbudgetens inkomster	69 895,6	70 022,2	Säger för driftbudgetens utgifter	73 146,0	74 922,8
Reservationer från föregående budgetår	—	4 959,8	Reservationer till följande budgetår	—	4 511,5
Avräkning mot statens budgetutjämningsfond					
Avsättning till budgetutjämningsfonden av kommunalskattemedel	—1 575,0	—2 150,0			
Underskott att avföras på budgetutjämningsfonden	4 825,3	6 602,2			
Säger för avräkning mot statens budgetutjämningsfond	3 250,3	4 452,2			
Summa	73 146,0	79 434,3		73 146,0	79 434,3

Vid ingången av budgetåret 1974/75 redovisades en skuld på budgetutjämningsfonden av 4 586,3 milj. kronor. Av de på budgetutjämningsfonden upptagna posterna utgjordes 8 400,0 milj. kronor av kommunalskattemedel och 3 180,0 milj. kronor av medel som har tillförts fonden som överskott på automobilskattemedlens specialbudget. Summan av särredovisade överskott på automobilskattemedlens specialbudget och kommunalskattemedel uppgick således till 11 580,0 milj. kronor, varför

för driftbudgeten i övrigt redovisades en brist på budgetutjämningsfonden på 16 166,3 milj. kronor.

I sammanhanget må nämnas att budgetutjämningsfonden enligt regeringsbrev den 18 juni 1975 har skrivits upp med 75,6 milj. kronor.

I och med att underskottet på driftbudgeten för budgetåret 1974/75 om 4 452,2 milj. kronor avförts på fonden har skulden ökat till 8 962,9 milj. kronor. Fondens sammansättning har ändrats vid utgången av budgetåret 1974/75 på så sätt att de på fonden särredovisade kommunal-skattededlen ökat till 10 550,0 milj. kronor och överskottsmedel hänförliga till automobilskattemedlens specialbudget ökat till 3 381,3 milj. kronor, varigenom den till budgeten i övrigt hänförliga bristen har ökat till 22 894,2 milj. kronor.

Kapitalbudgeten

De sammanlagda kapitalinvesteringarna under budgetåret 1974/75 har uppgått till 9 061,5 milj. kronor. Dessa kapitalinvesteringar har finansierats till ett belopp av 1 069,1 milj. kronor genom avskrivningsmedel från riksstaten, till ett belopp av 2 247,7 milj. kronor genom avskrivningsmedel inom statens kapitalfonder och till ett belopp av 207,9 milj. kronor genom övriga kapitalmedel inom fonderna. Återstående belopp eller 5 536,7 milj. kronor har täckts genom kapitaltillskott från riksgäldskontoret till respektive kapitalfonder, varvid de på kapitalbudgeten uppförda investeringsbemyndigandena i motsvarande mån har belastats.

För budgetåret 1974/75 har ett belopp av 6 013,1 milj. kronor redovisats under den på kapitalbudgeten uppförda posten Lånemedel. Sambandet mellan detta belopp och investeringsbemyndigandena belyses i nedanstående tablå (milj. kronor).

	Riksstat och till- läggsstat	Utfall		Riksstat och till- läggsstat	Utfall
Lånemedel	6 444,2	6 013,1	Investeringsbe- myndiganden	6 471,9	5 536,7
<i>Avgår:</i> Ökning av outnyttjade belopp av inve- steringsanslag	—	489,2	<i>Avgår:</i> Kapi- talåterbe- talning	27,7	12,8
Summa	6 444,2	5 523,9		6 444,2	5 523,9

Om från det redovisade beloppet lånemedel dras det belopp på 489,2 milj. kronor varmed outnyttjade belopp av investeringsanslag har ökat, erhålls det belopp om 5 523,9 milj. kronor varmed den på riksgäldsfonden redovisade skulden har ökat.

Av det redovisade beloppet för kapitalåterbetalning utgör 1,0 milj. kronor avskrivningsmedel som har överförts från driftbudgeten till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Fördelningen av statens kapitalinvesteringar på olika ändamål kommer att beröras i det följande i samband med redogörelsen för utvecklingen av statsutgifterna under de olika departementens verksamhetsområden. I detta sammanhang må endast påpekas att de genom investeringsanslag finansierade kapitalinvesteringarna till väsentlig del avser statlig utlåning. Detta är främst fallet för de under statens utlåningsfonder och fonden för låneunderstöd redovisade investeringsanslagen, vilka för budgetåret 1974/75 har belastats med 3 296,3 respektive 673,5 milj. kronor. De under de båda nämnda kapitalfonderna redovisade utgifterna motsvarar därmed 44 procent av de sammantagna kapitalinvesteringarna.

Statens inkomster

Skatter

Av de på totalbudgeten redovisade statsinkomsterna om sammanlagt 72 489,7 milj. kronor utgörs 63 631,1 milj. kronor av skatter, vilket motsvarar 88 procent av de sammantagna inkomsterna. Skatterna fördelar sig med 29 054,4 milj. kronor på direkta skatter och med 34 576,7 milj. kronor på indirekta skatter. Intäkterna under de till skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse hänförliga inkomsttitlarna har därvid räknats såsom direkta skatter, medan intäkterna under inkomsttitlar hänförliga till automobilskattemedel, allmän arbetsgivaravgift samt tullar och acciser har räknats såsom indirekta skatter.

I följande tablå har den procentuella fördelningen på direkta och indirekta skatter under vissa senare år ställts samman.

	1966/67	1968/69	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Direkta skatter	47,6	46,4	47,2	44,8	40,2	40,9	45,7
Indirekta skatter	52,4	53,6	52,8	55,2	59,8	59,1	54,3

De förskjutningar i relationerna mellan direkt och indirekt beskattning som kan iakttas hänger samman med å ena sidan den statliga inkomstskattens progressivitet och å andra sidan de successiva höjningar som har företagits av den allmänna varuskatten, införandet fr. o. m. år 1969 av mervärdeskatt samtidigt med den allmänna varuskattens avveckling och höjningarna åren 1970 och 1971 av mervärdeskatten. Den under 1970-talets tidigare år markanta tendensen med successivt ökad andel indirekta skatter har brutits under budgetåret 1974/75. Anledningen därtill är den temporära nedsättningen av mervärdeskatten under tiden den 1 april—den 15 september 1974. På grund av eftersläpande

redovisning har effekterna av denna skattesänkning kommit att mera påverka resultatet för budgetåret 1974/75 än resultatet för budgetåret 1973/74. Även höjningarna av den allmänna arbetsgivaravgiften har påverkat relationerna mellan direkta och indirekta skatter.

Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.

Skatt på inkomst och förmögenhet m. m. är den helt dominerande inkomstiteln under skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse. De skatter som slutligt skall redovisas på inkomstskatttiteln utgörs av statlig inkomstskatt, statlig förmögenhetsskatt, sjömansskatt och folkpensionsavgifter. De uträknade beloppen av dessa skatter vid 1974 och 1975 års taxeringar framgår av följande tablå (milj. kronor, där ej annat anges).

	Taxeringsår		Förändring 1974—75	
	1974	1975	Belopp	Procent
Statlig inkomstskatt	16 227	21 054	+4 827	+ 29,7
Därav: A-längden	14 667	19 585	+4 918	+ 33,5
B- och C-längderna	1 560	1 469	— 91	— 5,8
Förmögenhetsskatt	515	433	— 82	— 15,9
Folkpensionsavgift	3 709	—	—3 709	—100,0
Sjömansskatt ¹	212	240	+ 28	+ 13,2
Totalt	20 663	21 727	+1 064	+ 5,1

¹ Influtna belopp budgetåren 1973/74 och 1974/75.

Som framgår av tablåen har det totala beloppet uträknade skatter ökat med 1 064 milj. kronor, motsvarande 5,1 procent, från 1974 till 1975 års taxering. För skattskyldiga som är uppförda på A-längden, d. v. s. fysiska personer m. fl., på vilka den helt övervägande delen av de uträknade skatterna belöper, har den statliga skatten ökat med 33,5 procent. Samtidigt har fysiska personers m. fl. sammanräknade beskattningsbara inkomster ökat med 23,8 procent.

För skattskyldiga som är upptagna på B- och C-längderna, d. v. s. främst svenska aktiebolag, har de uträknade skatterna minskat med 5,8 procent.

De på inkomstskatttiteln redovisade inkomsterna under budgetåret 1974/75 uppgår till 28 091 milj. kronor. Skillnaden mellan uträknade belopp för de skatter som slutligt skall redovisas på titeln och den faktiskt redovisade behållningen hänger samman med dels att det i det förra fallet är fråga om kalenderår och i det senare fallet om budgetår, dels att över titeln redovisas även andra skatter och avgifter, främst kommunal inkomstskatt, dels att betydande avvikelser regelmässigt förekommer mellan den skatt som slutligt debiterats för visst år och den för samma år influtna preliminärskatten.

De i preliminärskatten ingående kommunalskattemedlen betalas ut till

kommunerna för varje kalenderår enligt kommunernas per den 1 januari framräknade fordran på statsverket. I kommunernas per den 1 januari 1974 framräknade fordran, som till halva sitt belopp har belastat budgetåret 1974/75, ingår dels förskott grundade på 1973 års taxering och de kommunala utdebiteringarna för år 1974, dels slutavräkningsmedel motsvarande skillnaden mellan slutligt uträknad kommunal inkomstskatt enligt 1973 års taxering och under kalenderåret 1972 utbetalade förskott. På motsvarande sätt har kommunernas per den 1 januari 1975 framräknade fordran, som betalats ut under kalenderåret 1975, med halva sitt belopp belastat budgetåret 1974/75.

Genom eftersläpningen i avräkningsförfarandet överstiger i regel de av staten i källskatteuppbörden uppburna kommunalskattemedlen de till kommunerna samtidigt utbetalade medlen. För att en utjämning av de svängningar som kunde föranledas av den då tillämpade ordningen för utbetalning av kommunalskattemedel skulle bli möjlig, inrättades enligt beslut av 1952 års riksdag en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel. Denna fond redovisas fr. o. m. budgetåret 1955/56 på budgetutjämningsfonden, varigenom avsättningar och återföringar inte längre direkt påverkar de redovisade inkomsterna på inkomstskatttiteln. Som nämnts i det föregående uppgår de på budgetutjämningsfonden särredovisade medlen vid utgången av budgetåret 1974/75 till 10 550,0 milj. kronor, vilket motsvarar vad staten beräknats sedan budgetåret 1955/56 ha uppburit av kommunerna tillkommande skattemedel utöver vad som t. o. m. budgetåret 1974/75 faktiskt har betalats ut till kommunerna.

Automobilskattemedel, allmän arbetsgivaravgift samt tullar och acciser

De redovisade inkomsterna under de största till automobilskattemedel, allmän arbetsgivaravgift samt tullar och acciser hänförliga inkomsttitlarna under budgetåret 1972/73—1974/75 framgår av följande tablå (milj. kronor).

	1972/73	1973/74	1974/75
Fordonss katt	1 356,8	300,0	—
Bensin- och brännoljeskatt	2 093,5	2 009,1	1 753,9
Vägrafsks katt	—	1 306,6	1 930,8
Allmän arbetsgivaravgift	3 086,5	4 554,6	5 360,0
Tullmedel	979,5	1 021,6	1 250,2
Mervärdeskatt	13 096,0	13 929,6	14 680,6
Särskilda varuskatter	342,7	401,3	393,1
Omsättningss katt på motorfordon	531,2	572,8	744,6
Tobaksskatt	1 692,4	1 878,8	2 062,1
Skatt på sprit	2 178,2	2 244,1	2 885,8
Skatt på vin	340,6	356,3	431,9
Skatt på malt- och läskedrycker	631,1	680,7	677,6
Energis katt	1 066,5	1 222,4	1 944,4
Särskild skatt på motorbränslen	776,5	715,7	—0,2

Fordonsskatten enligt 1922 års automobilskatteförordning upphörde med 1973 års utgång. Den ersattes fr. o. m. den 1 januari 1974 av vägtrafikskatten enligt 1973 års vägtrafikskatteförordning. Vägtrafikskatt utgår i form av fordonsskatt och kilometerskatt. Inkomstminskningen av bensin- och brännoljeskatt från budgetåret 1972/73 till budgetåret 1973/74 kan förklaras av den bränsleransonering som rådde under en period i början av år 1974 i samband med den s. k. oljekrisen. Den stora ökningen av inkomsterna från vägtrafikskatten mellan budgetåren 1973/74 och 1974/75 beror i stor utsträckning på att budgetåret 1974/75 är det första hela budgetår under vilket skatten har redovisats. Skatteomläggningarna den 1 januari 1974, då bl. a. den särskilda skatten på motorbränslen upphörde, har också fört med sig att inkomsterna av energiskatt har ökat kraftigt budgetåret 1974/75.

Allmän arbetsgivaravgift infördes den 1 januari 1969. Avgiften utgick under åren 1969 och 1970 med 1 procent, under åren 1971 och 1972 med 2 procent och utgår fr. o. m. år 1973 med 4 procent av vad arbetsgivare under respektive år har utgett som lön åt arbetstagare. I fråga om rörelseidkare och jordbrukare utgår i vissa fall avgiften på den egna inkomsten (egenavgift).

Den under budgetåren 1973/74 och 1974/75 ökade tulluppbörden förklaras, i likhet med tidigare, av ökad importvolym.

Mervärdeskatten utgjorde fr. o. m. år 1971 15 procent av beskattningsvärdet. Den var tillfälligt sänkt till 12 procent under tiden den 1 april—den 15 september 1974, varefter den åter höjdes till 15 procent. Den i jämförelse med tidigare år långsammare relativa ökningen av inkomsterna från mervärdeskatten förklaras av den nämnda tillfälliga nedsättningen i skattesatsen.

Den relativt starka ökningen i intäkterna av omsättningsskatt på motorfordon från budgetåret 1973/74 till budgetåret 1974/75 har huvudsakligen orsakats av den intensiva köprushen i samband med den tillfälliga sänkningen av mervärdeskatten år 1974. Under de båda jämförda budgetåren gällde de skattesatser som började tillämpas fr. o. m. februari 1973.

Ökningarna i procent under budgetåren 1971/72—1974/75 för inkomstittlarna skatt på sprit, skatt på vin samt skatt på malt- och läskedrycker framgår av följande sammanställning.

	Ökning i procent		
	1971/72— 1972/73	1972/73— 1973/74	1973/74— 1974/75
Skatt på sprit	+ 3,7	+ 3,0	+ 28,6
Skatt på vin	+ 14,4	+ 4,6	+ 21,2
Skatt på malt- och läskedrycker	+ 3,8	+ 7,9	— 0,5

Spritskattens s. k. grundavgift har höjts den 23 maj 1974 och den 11 maj 1975, medan grundavgiften för vin och skatten på öl utom lättöl har höjts den 1 januari 1974 och den 11 maj 1975. De påtagliga höjningarna i skattetarifferna för sprit och vin har bidragit till ökade skatteintäkter. Stagnationen i intäkterna från skatt på malt- och läskedrycker hänger samman med viss konsumtionsminskning.

Uppbörd i statens verksamhet och diverse inkomster

Under rubriken uppbörd i statens verksamhet redovisas inkomster för statliga myndigheter och inrättningar, i huvudsak motsvarande ersättningar eller avgifter för av vederbörande myndigheter utförda tjänster eller uppdrag. Taxor och avgifter fastställs i allt väsentligt av regeringen. Dessutom redovisas under uppbörd i statens verksamhet vissa andra inkomster.

I samband med viss anslagsteknisk omläggning har en ny uppbördstitel av speciellt slag, benämnd Pensionsmedel m. m., införts fr. o. m. budgetåret 1969/70. Omläggningen innebär bl. a. att ett lönekostnadspålägg, avseende pensions- och socialförsäkringskostnader samt av den allmänna arbetsgivaravgiften föranledda utgifter, påförs de anslag från vilka löner bestrids. Dessa lönekostnadspålägg jämte medel som tidigare har redovisats under uppbördstiteln Personalsjukpenningar och vissa socialförsäkringsavgifter m. m. tas upp som inkomster under uppbördstiteln Pensionsmedel m. m., medan faktiskt utbetalade personalpensionsförmåner, arbetsgivaravgifter m. m. tas upp som utgifter på titeln. Det överskott som redovisas på uppbördstiteln för budgetåret 1974/75 — 324.7 milj. kronor — hänger i så måtto samman med den statliga verksamhetens expansion som lönekostnadspålägget hänför sig till löner till under budgetåret anställda, medan de pensioner som betalats ut avser pensionerade tjänstemän.

Försöksverksamheten med programbudgetering inleddes år 1968. Inom den civila delen av statsförvaltningen har under budgetåret 1974/75 närmare 30 myndigheter berörts av arbetet med programbudgetering. Av dessa har 19 fått anslag anvisade i programtermer, nämligen fr. o. m. budgetåret 1970/71 statens bakteriologiska laboratorium, sjöfartsverket, statistiska centralbyrån, statskontoret, riksrevisionsverket, patent- och registreringsverket, dåvarande lantmäteristyrelsen, dåvarande rikets allmänna kartverk, statens provningsanstalt, statens skeppsprovninganstalt och styrelsen för teknisk utveckling, fr. o. m. budgetåret 1971/72 vissa enheter inom polisväsendet, vissa enheter inom kriminalvården och Chalmers tekniska högskola, fr. o. m. budgetåret 1972/73 statens väg- och trafikinstitut, dåvarande statens institut för företagsutveckling, arbetsmarknadsverket och konsumentverket samt fr. o. m.

budgetåret 1974/75 teknisk utbildning och forskning vid högskolan i Linköping.

Inom försvarsdepartementets verksamhetsområde tillämpas fr. o. m. budgetåret 1972/73 ett nytt system för planering och budgetering. Huvudelementen i det nya systemet är perspektivplanering, systemplanering, programplanering och programbudgetering.

Under rubriken diverse inkomster redovisas bl. a. totalisator-, tips- och lotterimedel.

De under uppbörd i statens verksamhet och diverse inkomster in-
flutna medlen under budgetåren 1972/73—1974/75 redovisas i följande
tablå (milj. kronor).

	1972/73	1973/74	1974/75
Uppbörd i statens verksamhet	1 288,2	1 313,1	1 403,6
Diverse inkomster	745,3	761,6	836,7

Inkomster av statens kapitalfonder

I riksstaten under inkomster av statens kapitalfonder upptagna och i budgetredovisningen redovisade belopp för budgetåret 1974/75 belyses i nedanstående sammanställning (milj. kronor).

	Riksstat	Budget- redo- visning	Brist (—) resp. merin- komst (+)
Statens affärsverksfonder	809,9	834,0	+ 24,1
Därav:			
Postverket	3,4	3,4	— 0,0
Televerket	159,3	175,1	+ 15,8
Statens järnvägar	35,0	66,7	+ 31,7
Luftfartsverket	18,7	16,0	— 2,7
Förenade fabriksverken	0,5	1,2	+ 0,7
Statens vattenfallsverk	570,0	560,0	— 10,0
Domänverket	23,0	11,5	— 11,5
Riksbanksfonden	250,0	350,0	+ 100,0
Statens allmänna fastighetsfond	432,5	413,6	— 18,9
Försvarets fastighetsfond	129,4	144,7	+ 15,3
Statens utlåningsfonder	1 964,9	1 964,1	— 0,8
Fonden för låneunderstöd	71,3	106,8	+ 35,5
Fonden för statens aktier	111,1	98,3	— 12,8
Fonden för beredskapslagring	79,3	77,6	— 1,6
Statens pensionsfonder	95,6	98,1	+ 2,5
Diverse kapitalfonder	69,2	63,8	— 5,4
Summa	4 013,1	4 150,9	+ 137,8

Det kan påpekas att uppgifter om affärsverkens driftstater jämte vissa därtill knutna kommentarer är intagna på s. 26—46.

Statens utgifter

Utgifter inom de olika departementens verksamhetsområden m. m.

De belopp på drift- och kapitalbudgeterna för budgetåret 1974/75, vilka tagits upp i riksstat och tilläggsstat (budgeterade belopp) och redovisats i budgetredovisningen, har ställts samman i tabell 4 nedan och därvid fördelats på de olika departementens verksamhetsområden m. m. I det följande kommer utgifterna inom de olika verksamhetsområdena att kommenteras.

Tabell 4. Utgifter på drift- och kapitalbudgeterna budgetåret 1974/75
(milj. kronor)

Verksamhets- område	Budgeterade belopp			Redovisade belopp		
	Drift- budge- ten	Kapital- budge- ten	Summa	Drift- budge- ten	Kapital- budge- ten	Summa
Kungl. hov- och slottsstaterna	10,1	—	10,1	10,2	—	10,2
Justitie- departementet	2 758,1	183,7	2 941,8	3 114,2	171,2	3 285,4
Utrikes- departementet	2 366,8	12,3	2 379,1	2 490,3	7,4	2 497,7
Försvars- departementet	8 166,4	285,8	8 452,2	8 903,9	300,1	9 204,0
Social- departementet	23 457,5	27,2	23 484,7	24 341,9	34,6	24 376,5
Kommunikations- departementet	3 907,5	1 692,3	5 599,8	4 024,4	1 562,2	5 586,6
Finans- departementet	6 416,7	558,9	6 975,6	5 088,7	660,0	5 748,7
Utbildnings- departementet	10 227,6	705,3	10 932,9	10 791,5	734,2	11 525,7
Jordbruks- departementet	3 365,8	141,0	3 506,8	3 520,4	91,3	3 611,7
Handels- departementet	241,4	202,7	444,1	252,7	176,5	429,2
Arbetsmarknads- departementet	4 410,5	495,0	4 905,5	4 024,5	534,9	4 559,4
Bostads- departementet	1 619,1	3 290,1	4 909,2	1 734,1	2 739,1	4 473,2
Industri- departementet	533,1	1 969,5	2 502,6	510,4	2 020,0	2 530,4
Kommun- departementet	1 033,9	22,7	1 056,6	1 174,8	30,1	1 204,9
Oförutsedda utgifter	1,0	—	1,0	6,7	—	6,7
Riksdagen och dess verk m. m.	109,8	—	109,8	125,2	—	125,2
Riksgäldsfonden	3 475,0	—	3 475,0	3 738,7	—	3 738,7
Summa	72 100,2	9 586,5	81 686,7	73 852,6	9 061,5	82 914,1

De inom justitiedepartementets verksamhetsområde redovisade utgifterna för budgetåret 1974/75 överstiger de för budgetåret 1973/74 redovisade med 406 milj. kronor. Av denna ökning hänför sig 286 milj. kro-

nor till polismyndigheterna. Den del av utgiftsstegringen som hänförs sig till sistnämnt belopp beror, i likhet med närmast föregående budgetår, i viss utsträckning på ökad tilldelning av nya polistjänster.

Utgifterna under utrikesdepartementets verksamhetsområde har ökat med 922 milj. kronor från budgetåret 1973/74 till budgetåret 1974/75, vilket motsvarar 59 procent. Utgifterna för internationellt utvecklings-samarbete uppgår under budgetåret 1974/75 till 2 191 milj. kronor, vilket motsvarar 88 procent av de under utrikesdepartementets verksamhetsområde redovisade totalutgifterna.

Försvarsutgifternas storlek under budgetåret 1974/75 regleras genom 1972 års försvarsbeslut. Utgifterna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde har ökat med 1 135 milj. kronor mellan budgetåren 1973/74 och 1974/75.

Utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde skiljer sig från utgifterna inom övriga departementsområden såtillvida som de till övervägande del avser inkomstöverföringar till hushållen. Under de tre största anslagen härvidlag, nämligen Folkpensioner, Allmänna barnbidrag och Bidrag till sjukförsäkringen, redovisas under budgetåret 1974/75 utgifter om sammanlagt 18 898 milj. kronor, motsvarande 78 procent av de under socialdepartementets verksamhetsområde redovisade utgifterna. I jämförelse med motsvarande utgifter budgetåret 1973/74 har utgifterna under de nämnda anslagen ökat med 3 079 milj. kronor, vilket utgör den dominerande delen av den för departementsområdet totalt redovisade utgiftsökningen om 3 138 milj. kronor. Av utgiftsökningen svarar folkpensioner för 1 528 milj. kronor. Ökningen har flera orsaker, av vilka de viktigaste är basbeloppets fortskridande höjning, de s. k. pensionstillskottens höjda andel av basbeloppet och en ökning av antalet pensionärer från år till år. Folkpensionärernas antalsökning har varit jämn under åtminstone de senaste fem åren, medan förtidspensionärernas antal på grund av ändrade pensioneringsregler ökat starkt under senare år, inte minst mellan budgetåren 1973/74 och 1974/75. Utgifterna för allmänna barnbidrag har under budgetåret 1974/75 ökat med 169 milj. kronor. Bidrag till sjukförsäkringen har ökat med 1 015 milj. kronor på grund av omläggning av sjukförsäkringen den 1 januari 1974.

De redovisade utgifterna för kommunikationsdepartementets verksamhetsområde har ökat från budgetåret 1973/74 till budgetåret 1974/75 med 570 milj. kronor. Av denna utgiftsökning hänförs sig 462 milj. kronor till vägväsendet.

De för finansdepartementets verksamhetsområde redovisade utgifterna är 722 milj. kronor högre under budgetåret 1974/75 än under närmast föregående budgetår. Av denna utgiftsökning faller 255 milj. kronor på bidrag och ersättningar till kommunerna. Totalt uppgår därmed dessa bidrag och ersättningar till 3 941 milj. kronor under budgetåret

1974/75. motsvarande 69 procent av de på totalbudgeten redovisade utgifterna för finansdepartementets verksamhetsområde.

Inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde redovisas för budgetåret 1974/75 de — näst utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde — största sammanlagda statsutgifterna. Av utgifterna belöper sig 6 705 milj. kronor, motsvarande 58 procent av de sammanlagda utgifterna inom verksamhetsområdet, på skolväsendet. Jämfört med budgetåret 1973/74 innebär detta en ökning med 815 milj. kronor. De redovisade utgifterna för högre utbildning och forskning har uppgått till 2 071 milj. kronor under budgetåret 1974/75, motsvarande en ökning från närmast föregående budgetår med 177 milj. kronor. Utgifter för studiesociala ändamål har uppgått till 1 047 milj. kronor, av vilket belopp 510 milj. kronor utgörs av studiemedel anvisade på kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder.

Utgifterna inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde har under budgetåret 1974/75 uppgått till 3 612 milj. kronor, vilket är 1 430 milj. kronor mer än under budgetåret 1973/74. Den största utgiftsökningen hänför sig till jordbruksprisregleringen, vars kostnader har stigit från 1 002 milj. kronor budgetåret 1973/74 till 2 388 milj. kronor budgetåret 1974/75. Detta innebär en ökning av 138 procent.

Inom handelsdepartementets verksamhetsområde har de redovisade utgifterna ökat från 327 milj. kronor budgetåret 1973/74 till 429 milj. kronor budgetåret 1974/75.

Utgifterna inom arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde har under budgetåret 1974/75 uppgått till 4 559 milj. kronor, vilket är 51 milj. kronor mer än under budgetåret 1973/74.

Utgifterna inom bostadsdepartementets verksamhetsområde har under budgetåret 1974/75 uppgått till 4 473 milj. kronor, vilket är 638 milj. kronor mer än under budgetåret 1973/74. De största anslagen avser bostadstillägg och lån till bostadsbyggande. De på dessa anslag redovisade utgifterna under budgetåret 1974/75 uppgår till 1 348 respektive 2 665 milj. kronor, vilket sammanlagt motsvarar 90 procent av de totala utgifterna inom verksamhetsområdet.

De inom industridepartementets verksamhetsområde redovisade utgifterna för budgetåret 1974/75 på sammanlagt 2 530 milj. kronor utgörs till ett belopp av 2 020 milj. kronor av investeringsutgifter. Den största investeringsutgiften, 1 639 milj. kronor, avser kraftstationer m. m.

Av de under kommundepartementets verksamhetsområde redovisade utgifterna för budgetåret 1974/75 hänför sig 1 177 milj. kronor till utgifter för länsstyrelserna, vilket motsvarar 98 procent av de för verksamhetsområdet på totalbudgeten redovisade utgifterna.

Utgifter efter anslagsform

Av de för budgetåret 1974/75 anvisade medlen på driftbudgeten om sammanlagt 73 146 milj. kronor utgörs 10 468 milj. kronor av reserva-

tionsanslag och 62 678 milj. kronor av förslagsanslag och obetecknade anslag. De på reservationsanslag redovisade utgifterna uppgår till 10 835 milj. kronor. Den vid budgetårets början föreliggande anslagsbehållningen av reservationer om 4 960 milj. kronor har härigenom minskat till 4 511 milj. kronor.

För budgetåret 1974/75 har investeringsanslag till ett sammanlagt belopp av 9 587 milj. kronor redovisats på kapitalbudgeten. Den redovisade nettoutgiften uppgår till 9 061 milj. kronor. Det vid budgetårets början föreliggande beloppet av outnyttjade investeringsanslag om 2 362 milj. kronor har härigenom (efter avdrag av besparingar reglerade över titeln lånemedel om 36 milj. kronor) ökat med 106 milj. kronor till 2 851 milj. kronor.

Beloppen utestående reservationer respektive outnyttjade investeringsanslag vid utgången av budgetåret 1974/75 redovisas, med fördelning på departement m. m., i följande tablå (milj. kronor).

	Utestående reservationer		Outnyttjade belopp investeringsanslag
	Egentliga statsutgifter	Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	
Justitiedepartementet	54,1	26,2	58,1
Utrikesdepartementet	1 226,1	6,6	14,5
Försvarsdepartementet	0,3	27,7	62,2
Socialdepartementet	110,0	14,3	51,8
Kommunikationsdepartementet	1 253,6	4,3	255,4
Finansdepartementet	48,4	13,5	169,4
Utbildningsdepartementet	133,4	147,3	182,2
Jordbruksdepartementet	378,5	12,3	71,0
Handelsdepartementet	15,8	57,3	128,2
Arbetsmarknadsdepartementet	458,3	—	160,7
Bostadsdepartementet	348,2	14,4	1 504,1
Industridepartementet	154,8	1,2	184,4
Kommundepartementet	1,2	3,1	9,4
Riksdagen och dess verk	0,7	—	—
Summa	4 183,3	328,2	2 851,2

De största beloppen för utestående reservationer och outnyttjade investeringsmedel redovisas inom bostads-, kommunikations-, utrikes- och arbetsmarknadsdepartementens verksamhetsområden i nämnd ordning. Inom bostadsdepartementets verksamhetsområde har Lånefonden för bostadsbyggande ett outnyttjat investeringsbelopp på 1 323 milj. kronor. De största posterna av denna art inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde avser anslagen Drift av statliga vägar med 525 milj. kronor, Byggande av statliga vägar med 399 milj. kronor och Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator med 147 milj. kronor. Dessa anslag avräknas med hela sina belopp mot automobilskattemedlen.

För utrikesdepartementets verksamhetsområde redovisas de största reservationerna under anslagen Bilateralt utvecklingssamarbete med 630 milj. kronor och Bidrag till internationella biståndsprogram med 587

milj. kronor. Den största posten inom arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde avser sysselsättningsskapande åtgärder med 367 milj. kronor.

Härutöver må nämnas att en reservation av 316 milj. kronor redovisas på det till jordbruksdepartementets verksamhetsområde hörande anslaget Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin. Reservationerna under anslagen till miljövård uppgår totalt till 349 milj. kronor.

Under förslagsanslag och obetecknade anslag redovisas för budgetåret 1974/75 merutgifter till ett sammanlagt belopp av 4 980 milj. kronor och besparingar till ett sammanlagt belopp av 3 795 milj. kronor. Som besparing reglerad över specialbudget redovisas dessutom ett belopp av 1 milj. kronor och som merutgift reglerad över specialbudget ett belopp av 144 milj. kronor. Det förstnämnda beloppet kan antingen läggas till övriga besparingar eller hellre dras ifrån merutgifterna, eftersom det till större delen motsvarar som merutgift upptagen avsättning under det på kommunikationsdepartementets huvudtitel anvisade anslaget Avsättning till statens automobilskattemedelsfond. Med sistnämnt betraktelsesätt skulle merutgifterna begränsas till 4 979 milj. kronor. Det som merutgift över specialbudget redovisade beloppet kan lämpligen dras ifrån besparingarna. Besparingarna skulle härigenom begränsas till 3 651 milj. kronor. Under budgetåret 1973/74 uppgick merutgifterna till 2 568 milj. kronor och besparingarna till 1 303 milj. kronor, om de då redovisade besparingarna och merutgifterna reglerade över specialbudget behandlas på motsvarande sätt som här gjorts för budgetåret 1974/75.

Eftersom utgifterna under obetecknade anslag, vilka till övervägande del utgörs av statliga bidrag till olika ändamål, i regel uppgår till hela de anvisade beloppen, faller inte endast merutgifter utan även besparingar i allt väsentligt på förslagsanslagen.

Fördelningen av besparingar och merutgifter budgetåret 1974/75 under de olika departementens huvudtitlar m. m. framgår av följande tabell (milj. kronor).

Department m. m.	Merutgift	Besparing
Justitiedepartementet	384	18
Utrikesdepartementet	29	0
Försvarsdepartementet	1 719	990
Socialdepartementet	1 000	169
Kommunikationsdepartementet	64	² 20
Finansdepartementet	79	¹ 391
Utbildningsdepartementet	684	121
Jordbruksdepartementet	¹ 191	59
Handelsdepartementet	20	6
Arbetsmarknadsdepartementet	75	726
Bostadsdepartementet	266	82
Industridepartementet	20	0
Kommundepartementet	141	0
Riksgäldsfonden	264	—
Övrigt	43	68
Summa	4 979	3 651

¹ Besparing (netto) som regleras över specialbudget har dragits ifrån.

² Merutgift (netto) som regleras över specialbudget har dragits ifrån.

Besparing eller merutgift redovisas för snart sagt alla förslagsanslag. Det får också anses vara naturligt för dessa anslag att faktiskt redovisade utgifter avviker från de i riksstat och tilläggsstat beräknade beloppen.

Som framgår av tablån har merutgifterna överstigit besparingarna under budgetåret 1974/75 med 1 328 milj. kronor, medan för budgetåret 1973/74 enligt ovan lämnade uppgifter merutgifterna översteg besparingarna med 1 265 milj. kronor.

Vissa förslagsanslag för vilka mera betydande merutgifter redovisas (milj. kronor) har ställts samman i efterföljande tablå.

Anslag	Anvisat belopp	Mer- utgift
II B 6 Lokala polisorganisationer: Förvaltningskostnader	1 331,2	99,4
II B 9 Polisenheter med särskild budget	0,0	95,3
II D 6 Tingsrätterna	258,8	35,9
II F 8 Kriminalvårdsenheter med särskild budget	0,0	43,2
IV B 1 Ledning och förbandsverksamhet (arméförband)	1 824,0	440,9
IV B 2 Materielanskaffning (arméförband)	598,8	184,3
IV C 1 Ledning och förbandsverksamhet (marinförband)	593,5	188,3
IV C 2 Materielanskaffning (marinförband)	327,1	93,0
IV D 1 Ledning och förbandsverksamhet (flygvapenförband)	1 010,8	210,2
IV D 2 Materielanskaffning (flygvapenförband)	985,1	212,8
IV D 4 Forskning och utveckling	399,2	153,6
V B 4 Folkpensioner	12 470,0	413,7
V B 6 Bidrag till sjukförsäkringen	3 290,0	34,6
V C 4 Ersättning för bidragsförskott	250,0	27,0
V G 1 Karolinska sjukhuset: Driftkostnader	396,8	67,8
V G 6 Bidrag till kommunala undervisningssjukhus	190,0	97,8
V H 4 Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m.	1 382,0	285,6
VIII D 9 Bidrag till driften av grundskolor	4 260,2	350,8
VIII G 6 Bidrag till studiecirkelverksamhet	259,0	38,7
IX C 3 Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	2 125,0	68,5
IX H 11 Bidrag till kommunala avloppsreningsverk	155,0	66,5
XI E 1 Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet	188,4	45,8
XII B 4 Bostadstillägg m. m.	1 095,0	252,5
XIV B 1 Länsstyrelserna	659,0	89,3

Automobilskattemedlens specialbudget

Automobilskattemedlens specialbudget utgör numera den enda inom statsbudgeten kvarstående specialstaten av någon betydelse. Redovisningsformen gör det möjligt att följa i vad mån vissa statsinkomster som direkt härleds ur motorfordonstrafiken, främst fordonsskatt, bensin- och brännoljeskatt samt vägtrafikskatt, kommer till användning för väg-

och vägtrafikväsendet eller för detta närstående ändamål. De på specialbudgeten uppkommande skillnaderna mellan inkomster och utgifter salderas år från år. Slutbeloppet visar alltså inte årsresultatet utan det slutliga saldot efter hela den tid under vilken systemet har varit i tillämpning.

Inkomster och utgifter som hänför sig till automobilskattemedlens specialbudget redovisas såväl i statsbudgeten som i budgetredovisningen blandade med övriga poster. Någon särredovisning av medlen förekommer alltså inte. I syfte att möjliggöra en samlad överblick över dessa medel har riksdagens revisorer sedan flera år tillbaka i sin berättelse intagit en sammanställning av automobilskattemedlens specialbudget för det senast förflutna budgetåret.

Inkomster och utgifter på automobilskattemedlens specialbudget under budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning.

Ingående balans den 1/7 1974

Tillgångar:

Reservationer	1 404 711 881: 43	
Fordran på budgetutjämningsfonden	3 179 954 314: 53	4 584 666 195: 96

Inkomster

A. I. 2. a) Bensin- och brännoljeskatt	1 753 856 863: 49	
2. c) Vägtrafikskatt	1 930 790 979: 73	
A. II. 13. Inkomster vid statens vägverk	577 544: 56	
14. Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk	27 936 376: 54	3 713 161 764: 32
		8 297 827 960: 28

Utgifter:

II. JUSTITIEDEPARTEMENTET

B. Polisväsendet

1 Rikspolisstyrelsen	5 897 000: —	
Polisverket:		
2 Inköp av motorfordon m. m.	16 521 000: —	
3 Underhåll och drift av motorfordon m. m.	37 290 000: —	
Lokala polisorganisationen:		
6 Förvaltningskostnader	306 180 000: —	
7 Utrustning	3 763 000: —	369 651 000: —

VI. KOMMUNIKATIONS- DEPARTEMENTET

A. Kommunikationsdepartementet m. m.

2 Kommittéer m. m.	2 909 960: 93
--------------------	---------------

B. Vägväsendet

1 Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter	4 836 821: 01	
2 Drift av statliga vägar	1 215 553 206: 69	
3 Byggnad av statliga vägar	840 560 204: 02	

4	Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar	75 000 000: —	
5	Bidrag till drift av kommunala vägar och gator	184 465 598: 55	
6	Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator	394 656 827: 85	
7	Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.	88 259 112: 75	
8	Bidrag till byggande av enskilda vägar	27 009 372: 47	
9	Tjänster till utomstående	10 390 000: —	2 840 731 143: 34

C. *Trafiksäkerhet*

Statens trafiksäkerhetsverk:

1	Förvaltningskostnader	17 719 656: 88	
2	Uppdragsverksamhet	25 189 026: 44	
4	Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägs korsningar	6 986 852: —	
5	Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande	2 750 000: —	52 645 535: 32

E. *Institut m. m.*

1	Transportnämnden	1 517 812: 77	
9	Bidrag till statens väg- och trafikinstitut	6 236 000: —	
10	Statens väg- och trafikinstitut	263 286: 73	
17	Transportforskningsdelegationen	7 804 175: 05	
18	Bussbidragsnämnden	564 543: 43	
19	Statligt stöd till icke lönsam busstrafik	18 598 121: 50	34 983 939: 48

F. *Diverse*

2	Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser	3 200 000: —	
---	---	--------------	--

VIII. UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

E. *Högre utbildning och forskning Universitet m. m.*

22	Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal	790 000: —	
24	Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping	635 000: —	1 425 000: —

IX. JORDBRUKSDEPARTEMENTET

B. *Jordbrukets rationalisering m. m.*

14	Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen	279 900: —	
	Äldre anslag 1973/74	323 500: —	
16	Kompensation för bensinskatt till rennäringen	210 000: —	813 400: —

D. *Skogsbruk*

4	Vägbyggnader på skogar i enskild ägo	15 576 231: 78	
---	--------------------------------------	----------------	--

E. *Fiske*

7	Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen	1 214 915: 75
---	--	---------------

H. *Miljövard*

8	Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m.	9 200 000: —
---	--	--------------

XI. ARBETSMARKNADS-
DEPARTEMENTETB. *Arbetsmarknad m. m.*

2	Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa	280 995 366: 02
---	--	-----------------

C. *Arbetsmiljö m. m.*

1	Arbetsarkyddsstyrelsen	191 000: —	
2	Yrkesinspektionen	1 393 000: —	1 584 000: —
Summa utgifter			3 614 930 492: 62

Utgående balans den 30/6 1975

Tillgångar:

Reservationer	1 301 631 881: 12	
Fordran på budgetutjämningsfonden	3 381 265 586: 54	4 682 897 467: 66
		8 297 827 960: 28

Alltsedan budgetåret 1955/56 har ett överskott förelegat på special-budgeten. Överskottet steg under loppet av tre budgetår från 259 till 743 milj. kronor och varierade därefter kring sistnämnt belopp t. o. m. budgetåret 1967/68. För budgetåren 1968/69—1974/75 redovisas en betydande ökning av fondens överskott. Utvecklingen framgår av följande uppställning, i vilken beloppen har avrundats till jämna miljontal kronor.

Budgetår	Reservat- tioner	Överskott	Summa behållning
1955/56	511	259	771
1956/57	681	287	968
1957/58	548	588	1 136
1958/59	383	743	1 126
1959/60	365	766	1 131
1960/61	376	747	1 123
1961/62	400	687	1 087
1962/63	509	742	1 251
1963/64	498	828	1 326
1964/65	784	594	1 378
1965/66	916	652	1 568
1966/67	920	718	1 638
1967/68	1 015	807	1 822
1968/69	1 013	1 270	2 283
1969/70	1 039	1 796	2 835
1970/71	990	2 454	3 444
1971/72	1 209	2 754	3 963
1972/73	1 263	3 003	4 266
1973/74	1 405	3 180	4 585
1974/75	1 302	3 381	4 683

Under budgetåret 1974/75 har inkomsterna uppgått till 3 713 milj. kronor och utgifterna till 3 615 milj. kronor. Inkomsterna har alltså överstigit utgifterna med 98 milj. kronor. Samtidigt har reservationerna minskat med 103 milj. kronor, varför automobilskattemedlens fordran på budgetutjämningsfonden ökat med 201 milj. kronor. Den 30 juni 1975 utvisar specialbudgeten som följd härav en behållning på 4 683 milj. kronor, varav 1 302 milj. kronor i form av reservationer på använta men för sitt ändamål ännu inte utnyttjade anslag samt 3 381 milj. kronor som fordran på budgetutjämningsfonden. Sistnämnt belopp motsvarar alltså vad som vid budgetårets utgång har flutit in i automobilskattemedel men ännu inte anvisats för vägväsendet och övriga med dessa medel avsedda ändamål.

Att outnyttjade automobilskattemedel är avsedda att framdeles komma vägväsendet till godo innebär inte att någon fondering i egentlig mening förekommer. Det såsom behållning angivna beloppet visar endast specialbudgetens ställning vid budgetårets slut. Det må även anmärkas att utfallet av specialbudgeten inte lämnar något slutligt svar på frågan, huruvida automobilbeskattningen är rättvist utformad eller i vad mån vägväsendets krav tillgodoses från statens sida. I den allmänna budgeten förekommer nämligen såväl inkomster som utgifter med betydande belopp, vilka äger nära samband med biltrafiken men likväl inte redovisas över automobilskattemedlens specialbudget.

Övriga specialbudgeter

Utöver automobilskattemedlens specialbudget återstår inom statsbudgetens ram de båda specialbudgeter som hänger samman med bankinspektionens och försäkringsinspektionens verksamhet. Dessa specialbudgeter är i stort så konstruerade, att de företag som är underkastade respektive ämbetsverks tillsyn har att leverera in vissa bidrag, vilka redovisas såsom uppbörd i statens verksamhet på riksstatens inkomstsida och vilka över särskilda avsättningsanslag på finansdepartementets huvudräknelser förs över till de fonder som är inrättade för att finansiera hithörande kostnader. Eventuellt uppkommande överskott står kvar på fonderna.

I budgetredovisningen lämnas uppgifter endast om belastningen på nyssnämnda avsättningsanslag, däremot inte om utfallet av själva specialbudgeterna, d. v. s. bankinspektionens och försäkringsinspektionens förvaltningskostnader. Uppgifter härom är intagna i efterföljande båda tabeller.

Bankinspektionens fond budgetåret 1974/75 (1 000-tal kr.)

	Banktill- synens fond	Fondtill- synens fond	Jord- bruks- kassetill- synens fond	Spar- bankstill- synens fond	Summa
Ingående balans	2 494,1	295,3	207,5	1 565,8	4 562,7
<i>Inkomster</i>					
Bidrag till bank- inspektionen	2 967,8	547,7	470,0	2 778,7	6 764,2
Summa	5 461,9	843,0	677,5	4 344,5	11 326,9
<i>Utgifter</i>					
Avlöningar	2 107,4	357,6	289,8	1 912,9	4 667,7
Omkostnader	497,3	77,7	131,5	453,3	1 159,8
Summa utgifter	2 604,6	435,3	421,3	2 366,3	5 827,5
Utgående balans	2 857,3	407,7	256,2	1 978,2	5 499,4
Summa	5 461,9	843,0	677,5	4 344,5	11 326,9

Bankinspektionen har härutöver haft vissa utgifter, redovisade under anslaget Stämpelomkostnader och uppgående till 144 400 kronor. Av detta belopp avser 119 200 kronor avlöningar och 25 200 kronor omkostnader.

Försäkringsinspektionens fond budgetåret 1974/75 (1 000-tal kr.)

Ingående balans			2 303,3
<i>Inkomster</i>			
Bidrag till försäkringsinspektionen	3 709,2		
Anslag till understödsföreningsavdelningen	500,0		
Uppbördsmedel: försålda publikationer	4,6		4 213,8
	Summa		6 517,1
<i>Utgifter</i>			
Avlöningar	3 299,6		
Omkostnader	462,4		3 762,0
Utgående balans			2 755,1
	Summa		6 517,1

Affärsverkens driftstater

För de affärsdrivande verken är redovisningen utformad på sådant sätt, att statsbudgeten innehåller uppgifter om beräknade rörelseöverskott och planerade investeringar, medan löpande driftinkomster och driftutgifter är upptagna på s. k. driftstater, vilka fastställs utan riksdagens medverkan. Liksom rent administrativa myndigheter tillämpar affärsverken budgetårsredovisning. Ett undantag utgör domänverket, vars rörelse är knuten till kalenderåret.

I det följande lämnas vissa uppgifter om utfallet av affärsverkens driftstater för sistförflutet räkenskapsår.

Postverket

En tabell, utvisande utfallet av postverkets driftstat för budgetåret 1974/75, är införd på s. 29. En kommentar till utfallet lämnas i anslutning till tabellen.

Samgåendet mellan Postbanken och Sveriges Kreditbank den 1 juli 1974 och det samarbete mellan postverket och PKbanken som därvid inleddes har medfört förändringar som också återspeglas i bokslutet för budgetåret 1974/75. Den största skillnaden ligger däri att spar- och personkontorörelsernas ränteintäkter och räntekostnader har bortfallit. Även om vissa nya intäkter tillkommit, huvudsakligen ersättning för entreprenadverksamheten åt PKbanken, har förändringarna lett till att postverkets intäkts- och kostnadsnivåer sjunkit avsevärt.

De totala rörelseintäkterna minskade under budgetåret med 14 procent (föregående år +12 procent) till 2 852,4 milj. kronor (3 311,9), medan rörelsekostnaderna minskade med 9 procent (+13) till 2 846,0 milj. kronor (3 136,4). Årets rörelseresultat uppgick därmed till 6,4 milj. kronor. Efter upptagande av extraordinära poster och bokslutsdispositioner redovisades ett överskott på 1,1 milj. kronor (13,6), vilket i enlighet med gällande bestämmelser har levererats in till statskassan.

Under budgetåret disponerade postverket i genomsnitt ett statskapital på 305,3 milj. kronor (330,2). Årets förräntning på 1,1 milj. kronor (19,6) motsvarar 0,4 procent av statskapitalet (5,9). För den senaste femårsperioden har förräntningen dock varit 7,8 procent, vilket är något mer än förräntningskravet.

Portointäkterna, som svarar för mer än hälften av postverkets rörelseintäkter, ökade under budgetåret med 15 procent (8) till 1 776,2 milj. kronor. Av ökningen beror tre procentenheter på att portointäkter för försändelser i de rörelsegrenar som har förts över till PKbanken numera är externa intäkter. Bortsett från dessa intäkter, från vissa intäkter av engångskaraktär och från vissa stora extraordinära postsändningar under budgetåret 1973/74 ökade portointäkterna volymmässigt med fyra procent, vilket får anses normalt med hänsyn till konjunkturutvecklingen. En väsentlig orsak till ökningen var också att en allmän portohöjning kunde skjutas upp till senare delen av budgetåret. Brevportot höjdes den 1 maj efter att ha varit oförändrat i nära tre år. Den allmänna portonivån höjdes under budgetåret med sammanlagt ca 20 procent.

Den näst största inkomstkällan är postgirots ränteintäkter, som främst avser medel på inlåningsräkning i PKbanken. Intäkterna uppgick under budgetåret 1974/75 till 404,8 milj. kronor. Ersättningen för postverkets entreprenadverksamhet för PKbankens räkning uppgick till 200,3 milj. kronor.

Personalkostnaderna, som utgör 80 procent av rörelsekostnaderna,

steg under budgetåret med 18 procent (12) till 2 284,2 milj. kronor. Ökningen beror huvudsakligen på höjningar av löner och sociala avgifter. Antalet årsarbetskrafter ökade med två procent. Ungefär hälften av denna ökning kan hänföras till urbaniseringen i samhället.

Postverkets investeringar uppgick under budgetåret 1974/75 till 91,4 milj. kronor (89,8). Investeringar i fastigheter och fordon samt köp av aktier uppgick sammanlagt till 46,1 milj. kronor (50,1). Därav svarade byggnadsinvesteringar och tomtförvärv under budgetåret för 36,3 milj. kronor (44,3). Enbart uppförandet av postterminalen Malmö Ban, som började användas under budgetåret, svarade för 19,9 milj. kronor (29,8). En ny terminal togs i bruk också i Karlstad och en annan färdigställdes i Linköping. Under hela budgetåret pågick vidare arbetet med postterminaler i Spånga och Västerås. Dessa byggnader färdigställdes under hösten 1975.

Under budgetåret 1974/75 investerades också 1,9 milj. kronor i aktier i dotterbolaget Tidningstjänst AB.

Avskrivningar på fastigheter och fordon uppgick till 19,7 milj. kronor (39,7). Vid försäljning av fastigheter frigjordes 1,4 milj. kronor, och från det statliga investeringsanslaget lyftes 25,0 milj. kronor.

Statskapitalet uppgick vid budgetårets utgång till 327,4 milj. kronor, att jämföra med 462,7 milj. kronor ett år tidigare. Per den 1 juli 1974 överfördes tillgångar på 161,2 milj. kronor till PKbanken. I övrigt ökade statskapitalet således med 25,9 milj. kronor under året. Från det statliga investeringsanslaget lyftes som ovan nämnts 25,0 milj. kronor. Statskapitalet ökade därutöver med 0,9 milj. kronor i samband med försäljning av fastigheter.

Inom allmänna poströrelsen och industrierna aktiverades investeringar i maskiner och inventarier för första gången under budgetåret 1974/75. Tidigare har sådana investeringar avskrivits direkt och redovisats som sakkostnader under anskaffningsåret. Investeringar i postgirot har aktiverats fr. o. m. år 1970. I de planenliga avskrivningarna för budgetåret ingår avskrivningar på maskiner och inventarier med 19,6 milj. kronor.

För att en mer rättvisande jämförelse mellan fastställd driftstat och redovisat utfall för budgetåret skall bli möjlig, har i tabellen vissa av de budgetposter som ingick i den officiella driftstaten disponerats om i följande hänseenden.

Den officiella driftstaten upptog under rubriken Porton och diverse intäkter ett belopp på 1 516,6 milj. kronor. Beloppet var sammansatt av budgeterade poster för Porton och Övriga intäkter på 1 417,0 och 69,6 milj. kronor samt av ytterligare en delpost på 30 milj. kronor. De båda första posterna redovisas i tabellen under respektive rubriker. Delposten på 30 milj. kronor utgjorde i driftstaten en inräknad nödvändig resultatförbättring. Den svarade beloppsmässigt mot en beräknad resultatpåver-

Postverkets driftstat budgetåret 1974/75 (milj. kr.)

	Budgeterat	Redovisat
<i>Intäkter</i>		
Porton	1 417,0	1 483,8
Tjänstepost	257,9	292,4
Tidningar	176,4	192,4
Transitersättning m.m.	21,3	17,4
Uppdrag åt staten	93,4	91,5
Ränteintäkter samt ersättning från Post- och Kreditbanken	592,4	605,1
Industrierna	3,5	4,6
Diligenstrafiken	28,4	30,3
Fastighetsförvaltningen m.m.	6,8	7,3
Centralupphandlingen	44,1	58,8
Ersättning från Tidningstjänst AB	5,9	4,6
Vinst vid försäljning av anläggningstillgångar	0,2	0,8
Övriga intäkter	69,6	64,2
Summa intäkter	2 716,9	2 853,2
<i>Kostnader</i>		
<i>Personalkostnader</i>		
Löner m.m.	1 577,3	1 650,3
Övriga avlöningsförmåner	205,6	236,6
Pensioner m.m.	295,9	320,1
Allmän arbetsgivaravgift m.m.	74,6	77,2
(Summa personalkostnader)	(2 153,4)	(2 284,2)
<i>Sakkostnader</i>		
Transporter	142,4	142,7
Fastigheter och förhyrda lokaler	123,3	118,2
Inventarier och förbrukningsartiklar	130,2	143,9
Centralupphandlingens inköp för andra myndigheter	37,2	52,0
Avsättning till värdepapperskonton för byggnader, fordon m. m. (kapitalmedel)	19,7	19,7
Avsättning till värdepapperskonton för inventarier m. m. (driftmedel)	18,0	19,6
Avsättning till värdepapperskonton, postgirot	—	6,1
Övriga sakkostnader	66,9	65,7
Summa kostnader	2 691,1	2 852,1
Överskott	25,8	1,1
Inleverans		3,4
Därav från föregående budgetår av årets överskott		3,4

kan i samband med aktivering och avskrivning av sådana inventarier m. m. som tidigare hade kostnadsförts direkt vid anskaffningen. När driftstatsförslaget upprättades hade postverket ej tagit definitiv ställning till frågan, om resultatförbättringen skulle åstadkommas genom inventarieaktivering eller genom intäktshöjande åtgärder i övrigt. De åtgärder som slutligen vidtogs omfattade såväl portohöjningar som en omläggning till aktivering och avskrivning av nya inventarier. Genom aktiveringen förbättrades budgetårets resultat med ca 34 milj. kronor, i första

hand genom att kostnaderna för inventarier reducerades. För jämförelsen med redovisat utfall har därför den officiella driftstatens budgeterade belopp för Inventarier och förbrukningsartiklar, 160,2 milj. kronor, minskats med de 30 milj. kronor som i driftstaten inräknats som resultatpåverkan vid en eventuell inventarieaktivering. För överensstämmelsen med redovisat utfall har slutligen en i driftstaten budgeterad post för folkpensioneringsavgift, 54,5 milj. kronor, överförts från rubriken Allmän arbetsgivaravgift m. m. till Pensioner m. m.

I jämförelse med budgeterade belopp ökade intäkterna under budgetåret med 136 milj. kronor eller fem procent. Av ökningen svarade portointäkter inkl. tjänstpost för 101 milj. kronor. I detta belopp ingår 44 milj. kronor för porton, avseende försändelser i de rörelsegrenar som fr. o. m. budgetåret 1974/75 har förts över från postverket till PKbanken. Endast ca hälften av detta belopp hade kunnat tas med i driftstaten (under rubriken Ränteintäkter samt ersättning från PKbanken), eftersom frågan om avräkningssystemet mellan PKbanken och postverket ej hade avgjorts. Av övrig ökning svarade 22 milj. kronor mot tjänstpostintäkter av engångskaraktär, som ej hade budgeterats för budgetåret. Bl. a. erhöles vid budgetårets början en större ersättning för distributionsuppdrag i samband med den tidigare drivmedelsransoneringen. Dessutom ökade intäkterna i samband med att viss tjänsteersättning ändrades från kontantredovisning till bokföringsmässig redovisning. Den resterande ökningen för portointäkterna, 35 milj. kronor, svarar mot en trafikökning som totalt för perioden 1973/74—1974/75 blev ca två procent bättre än vad som förutsågs när driftstaten upprättades i maj 1974.

För rubriken Tidningar redovisas en ökning med 16 milj. kronor, vilken främst beror på utfallet av tidningsavtalet för år 1975. Ökningen var budgeterad i driftstaten men hade där i avvaktan på färdigt avtal inräknats i posten Övriga intäkter. Detta förklarar också att utfallet för Övriga intäkter är mindre än motsvarande belopp i driftstaten. Minskningen begränsades dock till ca 5 milj. kronor. Vissa andra intäkter ökade nämligen mer än beräknat, bl. a. intäkterna i Postens adressregister och ersättningen för bestyret med Rikstotospalet. För posten Ränteintäkter samt ersättning från PKbanken redovisas en ökning med närmare 13 milj. kronor. När driftstaten upprättades var det svårt att bedöma dessa intäkter, eftersom beslut i frågan om avräkningssystemet mellan postverket och PKbanken ej förelåg. Det budgeterade beloppet motsvarade i princip vad som erfordrades för att beräknade självkostnader skulle täckas för kvarvarande del av f. d. Postbankens verksamhet och för verksamhet i övrigt för PKbankens räkning. Den redovisade ökningen förklaras huvudsakligen av att kostnadsutvecklingen under budgetåret blev kraftigare än beräknat. Av övriga intäktsposter visar Centralupphandlingen en intäktsökning till följd av kraftigare prisutveckling

och större omsättning. En motsvarande ökning redovisas för Centralupphandlingen på kostnadssidan.

De redovisade kostnaderna ökade under budgetåret med 161 milj. kronor i jämförelse med driftstaten. Härav svarade personalkostnaderna för en ökning med 131 milj. kronor eller med drygt sex procent. En procent svarar mot en ökad lönevolym, som sammanhänger främst med den förbättrade trafikutvecklingen under budgetåret, och ytterligare en procent svarar mot avsättningar under budgetåret för intjänade men ej uttagna semestrar och kompensationsledigheter. Resterande personalkostnadsökning på fyra procent beror på det oväntat kraftiga utfallet av den senaste avtalsrörelsen och på höjda arbetsgivaravgifter för år 1975. Prismässigt ökade postverkets personalkostnader för år 1975 med ca 20 procent.

Även ökningen av sakkostnaderna sammanhänger främst med en kraftigare prisutveckling än beräknat, bl. a. för underhållskostnader och förbrukningsmateriel. Ökningen för Centralupphandlingen har berörts tidigare. Den ökade avsättningen till värdeminskningsskonton beror på den förut nämnda omläggningen till aktivering och avskrivning av inventarier. En ej budgeterad avsättning till värderegleringskonton (för valutor och inlåning) gjordes i övrigt under budgetåret med syfte att i postgirots verksamhet bygga upp en reserv för framtida valuta- och kapitalförluster.

Den kraftiga kostnadsstegringen under budgetåret, framför allt när det gäller personalkostnaderna, medförde att det budgeterade överskottet på ca 26 milj. kronor ej kunde uppnås. Redovisat överskott uppgick till 1,1 milj. kronor. Även för budgetåret 1975/76 förutses i nuläget ett överskott på 1 milj. kronor i postverkets verksamhet.

Televerket

En tabell, utvisande utfallet av televerkets driftstat för budgetåret 1974/75, är införd på s. 33.

Då driftstaten för budgetåret 1974/75 upprättades, förutsågs en viss dämpning av efterfrågan på televerkets produkter och tjänster, något som grundades på föreliggande konjunkturprognoser. Det visade sig emellertid att efterfrågan under budgetåret i stället blev mycket hög. Som exempel kan nämnas att antalet beställningar av nya telefonapparater under budgetåret uppgick till över 378 000, vilket är 15 procent mer än under något tidigare budgetår. Vidare har samtalsmarkeringarna jämförda med föregående år ökat med 6,9 procent, något som inte har inträffat sedan mitten av 1960-talet, då trafikökningen var mycket hög till följd av automatiseringen av telefontrafiken. Liksom under närmast föregående budgetår har under budgetåret 1974/75 vissa taxesänkningar

förtagits som ett led i de beslutade åtgärderna för utjämning av samtalsavgifterna inom olika regioner i landet. Någon generell taxehöjning har däremot inte företagits sedan år 1972, varför intäktsökningarna huvudsakligen beror på trafikökningen.

Till det gynnsamma resultatet före bokslutsdispositioner har även bidragit att kostnadsökningarna kunnat begränsas trots stora pris- och löneökningar. Att kostnadsökningarna har kunnat hållas tillbaka torde till stor del bero på det intensiva rationaliseringsarbete som bedrivits och den omorganisation som genomfördes den 1 april 1975. Målet för omorganisationsarbetet har varit att en effektivisering av televerkets verksamhet skulle åstadkommas genom en långtgående decentralisering och delegering av arbetsuppgifter och ansvar till det lokala planet i kombination med ett effektivt styrsystem. Landets tjugo teleområden är i den nya organisationen de primära resultatenheter till vilka man i betydande omfattning har delegerat beslutsfattandet. Förutsättningar har samtidigt skapats för ett i hög grad utvidgat personalinflytande (under en treårig försöksperiod) genom att alla viktiga beslut inom teleområdena skall fattas i beslutande förtagsnämnder, där personalorganisationerna har utsett lika många representanter som televerket.

Beträffande utvecklingen av televerkets verksamhet under budgetåret 1974/75 kan i övrigt nämnas att det ovannämnda antalet beställda nya telefonapparater, 378 000 (föregående budgetår 332 000), medförde en nettoökning av antalet apparater i televerkets nät med 221 000 till ca 5,3 miljoner vid budgetårets utgång, motsvarande 646 apparater per 1 000 invånare i landet.

Den inländska telefontrafiken är fullständigt automatiserad, och av telefontrafiken till utlandet kopplades under budgetåret mer än 92 procent automatiskt. På abonnenternas samtalsmätare registrerades ca 18,2 miljarder markeringar för automatisk telefontrafik, innebärande en ökning med 6,9 procent från föregående år.

Antalet telexanslutningar ökade under budgetåret med 9,2 procent till ca 10 400, och det totala antalet markeringar för telexskrivningar ökade med 3,6 procent till ca 127 miljoner.

Televerket tillhandahåller sedan år 1962 dataöverföringsutrustning, s. k. modemer, samt erforderliga teleförbindelser. Den 1 januari 1975 var antalet installerade modemer ca 5 500, innebärande en ökning under år 1974 med ca 57 procent. Arbete pågår i syfte att etablera ett separat allmänt datanät, som beräknas vara tillgängligt på kommersiell basis år 1978.

Telegramtrafiken har i Sverige, liksom i de flesta andra länder, successivt minskat under de senaste decennierna. Under budgetåret 1974/75 minskade antalet inrikes telegram med ca 11 procent och antalet telegram till utlandet med ca 13 procent.

Som framgår av tabellen på s. 33 uppgår det redovisade nettoresulta-

Televerkets driftstat budgetåret 1974/75 (milj. kr.)

	Budgeterat	Redovisat
<i>Intäkter</i>		
Telefon	3 526,2	3 721,3
Telegraf	64,3	59,0
Telex	93,7	98,4
Rundradio	168,6	147,7
Övrig radio	22,1	23,8
Övriga rörelseintäkter	177,7	257,5
Ränteintäkter	0,8	26,4
Extraordinära intäkter	11,4	21,6
Summa intäkter	4 064,8	4 355,7
<i>Kostnader</i>		
Rörelsekostnader ¹	2 726,6	2 757,8
Räntekostnader	32,8	35,8
Extraordinära kostnader	16,4	25,5
Avsättning till värdeminskningsskonton		
Teleanläggningar m.m.	1 090,1	1 093,4
Rundradioanläggningar	38,9	29,2
Summa kostnader	3 904,8	3 941,7
Bokslutsdispositioner		—234,0
Överskott	160,0	180,0
Inleverans		175,1
Därav		
från föregående budgetår		40,1
av årets överskott		135,0

¹ I televerkets driftstat tas sedan budgetåret 1972/73 endast de samlade rörelsekostnaderna upp utan någon specificering på delposter. Anledningen härtill är att televerket internt budgeterar de samlade utgifterna, uppdelade på utgiftsslag för verksamheten inklusive anläggningsverksamheten.

tet för budgetåret 1974/75 till 180,0 milj. kronor, vilket med ca 32 milj. kronor överstiger räntekostnaderna för den del av statsskulden som är placerad i televerkets anläggningar. Nettoresultatet föregående budgetår var 157,7 milj. kronor.

Televerkets anläggningstillgångar skrivs av på basis av det beräknade återanskaffningsvärdet för dessa tillgångar. Vidare har i konsolideringssyfte en särskild avskrivning gjorts med 146,2 milj. kronor. Denna avskrivning tillsammans med förändring av lagerreserv m. m. om 87,8 milj. kronor har i tabellen upptagits under rubriken bokslutsdispositioner.

Under budgetåret investerades i teleanläggningar 926,7 milj. kronor, varav 784,4 milj. kronor över riksstaten och 142,3 milj. kronor motsvarande av abonnenterna erlagda s. k. anläggningsbidrag. Av det totala investeringsbeloppet finansierades en procent med driftbudgetanslag (för försvarsberedskap) och återstoden genom egenfinansiering, främst genom avskrivningar. Enligt gällande föreskrifter är televerket skyldigt att — i den mån det totala avskrivningsbeloppet överstiger investeringarna

— till statsverket betala tillbaka ifrågavarande belopp, vilket avräknas mot det vid budgetårets början befintliga lånemedelskapitalet. För budgetåret 1974/75 återbetalades av denna anledning 317,0 milj. kronor, något som alltså minskar räntekostnaderna för den del av statsskulden som är placerad i televerkets anläggningar.

För *rundradioverksamheten* (television och ljudradio) blev resultatet för budgetåret 1974/75 ett överskott på 77,7 milj. kronor, varigenom rundradiorörelsens balanserade överskott per den 30 juni 1975 ökade till 410,7 milj. kronor. Investeringarna i rundradioanläggningar uppgick till 29,2 milj. kronor, vilka helt finansieras med allmänna mottagaravgifter liksom televerkets kostnader för distribution av programmen över sändarnätet och Sveriges Radios kostnader för programproduktion m. m.

Statens järnvägar

En tabell, utvisande utfallet av statens järnvägars driftstat för budgetåret 1974/75, är införd på s. 35.

Utfallet av statens järnvägars rörelse budgetåret 1974/75 visar en högre intäkts- och kostnadsnivå än den fastställda driftstaten. På intäktsidan sammanhänger detta främst med att persontrafiken har utvecklats betydligt gynnsammare än som förutsatts i budgeten. Godstrafikens omfattning har dock blivit mindre än beräknat på grund av konjunkturavmattningen inom bl. a. skogssektorn. Vid dessa jämförelser har de budgeterade intäkterna uppräknats till den höjda taxenivån den 1 november 1974.

På kostnadssidan utvisar såväl avskrivningar som övriga sakkostnader en högre nivå än den budgeterade. För avskrivningarna av rullande materiel beror detta på att kostnadsindex generellt har stigit betydligt snabbare än som förutsetts i budgeten. Avvikelsen för övriga sakkostnader sammanhänger med att anskaffningen av vissa driftsförnödenheter (t. ex. lastpallar, sliprar) har blivit större än beräknat.

I jämförelse med föregående budgetår har de totala intäkterna ökat med tolv procent till 3 660,9 milj. kronor. Ökningen är till större delen effekter av persontrafikens expansion samt taxeförändringarna i januari och november 1974. Den ökning av tågresaandet som började under senare delen av år 1973 har fortsatt under budgetåret 1974/75. Antalet resor är större än det har varit någon gång sedan 1960-talets början. Persontransportarbetet, mätt i personkilometer, har ökat med sex procent till 5,4 miljarder. Godstrafikens utveckling under budgetåret 1974/75 har avspeglat det allmänna konjunkturmönstret. Efter årsskiftet 1974—1975 har godstrafikens omfattning minskat som följd av en stark nedgång i utlandets efterfrågan på svenska skogsprodukter, järn och stål m. m. Godstransportarbetet har under budgetåret 1974/75 minskat med fyra procent till 17,3 miljarder tonkilometer.

Kostnaderna har under budgetåret ökat med 14 procent till 3 527,1

Statens järnvägars driftstat budgetåret 1974/75 (milj. kr.)

	Budgeterat ¹	Redovisat
<i>Intäkter</i>		
Järnvägs-, färje- och busstrafik		
Godstrafik	2 048,4	1 996,2
Persontrafik	988,2	1 104,3
Ersättning för drift av olönsamma järnvägslinjer m.m.	435,0	435,0
Hyresverksamhet	24,0	26,1
Ersättning för försvarsberedskap	5,6	5,6
Övriga intäkter	58,0	93,7
Summa intäkter	3 559,2	3 660,9
<i>Kostnader</i>		
<i>Personalkostnader</i>		
Löner	1 899,2	1 896,2
Pensionskostnader	473,2	461,5
Arbetsgivaravgifter m.m.	162,3	176,7
<i>Sakkostnader</i>		
Planenliga avskrivningar	287,6	330,0
Övriga sakkostnader	643,5	662,7
Summa kostnader	3 465,8	3 527,1
Överskott	93,4	133,8
Inleverans		67,0
<i>Därav</i>		
från föregående budgetår		27,0
av årets överskott		40,0

¹ Av regeringen fastställd driftstat för SJ med justering av intäkterna till taxenivån den 1 november 1974 samt vid planenliga avskrivningar.

milj. kronor. Av ökningen hänför sig drygt 60 procent till personalkostnader inkl. arbetsgivaravgifter. Stegringen av dessa kostnader har dämpats genom den fortlöpande rationaliseringsverksamheten, som bl. a. gjort en effektivare personalanvändning möjlig. Personalantalet för drift och underhåll har minskat med i medeltal 690 personer (1,7 procent).

Det redovisade resultatet för budgetåret 1974/75 uppgår efter planenliga avskrivningar till 133,8 milj. kronor, vilket motsvarar 7,1 procents förräntning av det disponerade statskapitalet. Överskottet understiger med 2,1 milj. kronor gällande avkastningskrav. Föregående budgetår uppnåddes 9,2 procents förräntning av statskapitalet, vilket innebär att avkastningskravet överskreds med 38,2 milj. kronor.

Statens järnvägars investeringar har under budgetåret uppgått till 422,3 milj. kronor. Investeringssumman, som inkluderar arbeten inom det ersättningsberättigade järnvägsnätet, är 22,5 milj. kronor mindre än föregående budgetår, då extra investeringsanslag om ca 95 milj. kronor erhöles för ekonomiskt-politiskt motiverade beställningar och arbeten.

Av investeringsmedlen har 195,0 milj. kronor använts för fasta anläggningar (bangårdar, spåröverbyggnader, fjärrblockering, eldrift

m. m.), 186,1 milj. kronor för lok och vagnar samt 41,2 milj. kronor för investeringsinventarier (arbetsmaskiner, transportredskap etc.) och försvarsberedskap m. m.

Luftfartsverket

En tabell, utvisade utfallet av luftfartsverkets driftstat för budgetåret 1974/75, är införd på s. 38.

Luftfartsverkets intäkter under budgetåret 1974/75 uppgick till 228,0 milj. kronor eller till nästan samma belopp som det i driftstaten fastställda. I jämförelse med budgetåret 1973/74 ökade intäkterna med 36,8 milj. kronor eller med 19 procent.

Trafikintäkterna ökade med 31,3 milj. kronor, varav taxehöjningarna svarade för drygt 25 milj. kronor. Sålunda höjdes landningspassageraravgiften samt hangar- och parkeringsavgifter fr. o. m. den 5 december 1974. I inrikes trafik höjdes landningsavgifterna med 15 procent på Arlanda och Sturup och med 10 procent på övriga flygplatser. Passageraravgifterna höjdes i inrikes trafik på Arlanda och Sturup från 4 till 8 kronor och på övriga flygplatser från 4 till 6 kronor. I utrikes trafik höjdes passageraravgiften från 30 till 35 kronor. Hangar- och parkeringsavgiften höjdes med ca 15 procent. Vidare höjdes fr. o. m. den 1 januari 1975 stationstjänstavgifterna med ca 15 procent och den s. k. genomströmningsavgiften för flygbränsle med 0,5—1,5 öre.

Undervägsavgifterna höjdes fr. o. m. den 15 maj 1975 från 15 till 28 kronor per avgiftsenhet eller till en nivå som täcker ca 60 procent av verkets kostnader för undervägshjälpmedel.

Den omsättningsavgift som utgår på försäljning av obeskattade varor höjdes fr. o. m. den 1 juli 1974 från 33 procent på bruttoomsättningen till 40 procent.

Luftfartsinspektionens avgifter höjdes fr. o. m. den 1 januari 1975 med 10 procent.

Flygtrafikens utveckling vid svenska statliga flygplatser med linjefart var gynnsammare under budgetåret 1974/75 än under närmast föregående budgetår. Passagerarantalet i utrikes linjefart uppgick till 2,2 milj., vilket innebär en ökning med drygt 5 procent jämfört med budgetåret 1973/74. I inrikes linjefart befordrades 1,9 milj. flygresenärer mot 1,7 milj. under föregående budgetår. Ökningen var således 8 procent.

Under budgetåret har passagerarfrekvensen i utrikes chartertrafik stigit i någon mån. Antalet ankommande och avresande passagerare utgjorde sålunda 1,6 milj., innebärande en ökning på ca 1 procent mot en minskning på 3 procent under budgetåret 1973/74.

Den nedgång i charterresandet som karakteriserade föregående budgetår kvarstod dock under hela år 1974. Bidragande orsaker här till var dyrare charterresor och lägre utbud samt cypernkrisen i juli 1974, som

medförde en kraftig minskning av resandefrekvensen till Grekland och Cypern.

Kostnaderna under budgetåret 1974/75 uppgick till 202,2 milj. kronor eller till 3,7 milj. kronor mer än det i driftstaten fastställda beloppet. Skillnaden förklaras huvudsakligen av de ökade personalkostnaderna, föranledda av de under år 1975 träffade löneavtalen. I jämförelse med föregående budgetår ökade kostnaderna med 28,4 milj. kronor eller med 16 procent.

Lönekostnaderna inkl. sociala kostnader uppgick till 96,6 milj. kronor, vilket innebär en ökning med 14,5 milj. kronor eller med 18 procent jämfört med föregående budgetår. Av denna ökning hänför sig drygt 7 milj. kronor till resultatet av löneförhandlingar, såväl generella lönehöjningar som löneklassuppflyttningar inbegripna, medan 2,5 milj. kronor hänför sig till ökad personalvolym. De sociala kostnaderna ökade med 4,6 milj. kronor, beroende dels på löneökningarna, dels på förhöjda socialförsäkringsavgifter.

Materielkostnader och administrativa kostnader (bl. a. kostnader för el, vatten och bränsle) ökade med 1,9 milj. kronor, bl. a. beroende på ökade priser. Kostnaderna för tjänster från Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) och från televerket ökade med 4,7 milj. kronor huvudsakligen till följd av ökade lönekostnader. Verkets bidrag till kostnaderna för flygtrafikledarskolan i Sturup uppgick till 2,2 milj. kronor.

De planenliga avskrivningarna ökade med 3,3 milj. kronor, beroende på att de under budgetåret 1973/74 färdigställda investeringarna ökade avskrivningsunderlaget med drygt 80 milj. kronor.

Resultatet för budgetåret 1974/75 visar ett överskott på 25,8 milj. kronor, vilket är 8,4 milj. kronor högre än överskottet för budgetåret 1973/74.

Enligt det av statsmakterna fastställda ekonomiska målet för luftfartsverket skall verket leverera in ett överskott som motsvarar räntan på det under budgetåret i medeltal disponerade statskapitalet. Räntan beräknas härvid efter statens normalränta, som för budgetåret 1974/75 var 7,25 procent. Det på detta sätt beräknade förräntningskravet uppgick till 26,9 milj. kronor för budgetåret. Eftersom överskottet för budgetåret 1974/75 blev 25,8 milj. kronor kunde det ekonomiska målet inte helt nås. Huvudsakligen förklaras den bristande förräntningen av att lönekostnaderna blivit högre än beräknat till följd av de under år 1975 träffade löneavtalen.

Den totala investeringsvolymen uppgick under budgetåret 1974/75 till 241,4 milj. kronor, vilket innebär nästan en fördubbling jämfört med föregående budgetår (122,4 milj. kronor). Härav utgjorde luftfartsverkets andel 164,3 milj. kronor och kommunernas andel 77,1 milj. kronor.

På Arlanda flygplats fortgår arbetena för ny utrikesterminal med

Luftfartsverkets driftstat budgetåret 1974/75 (milj. kr.)

	Budgeterat	Redovisat
<i>Intäkter</i>		
Landningsavgifter	53,4	53,9
Passageraravgifter	74,9	70,7
Stationstjänstavgifter	20,0	17,8
Hangar- och parkeringsavgifter	1,9	1,8
Undervägsavgifter	15,5	17,7
Övriga intäkter	55,0	57,5
Centralförvaltningen, exkl. luftfartsinspektionen	2,7	3,5
Luftfartsinspektionen	4,9	5,0
Extra ordinär intäkt	—	0,1
Summa intäkter	228,3	228,0
<i>Kostnader</i>		
<i>Personalkostnader</i>		
Löner m.m.	76,9	79,3
Sociala kostnader	16,9	17,3
Diverse personalkostnader	3,7	3,9
<i>Sakkostnader</i>		
Förbrukningsmateriel	7,2	7,3
Administrativa kostnader	12,1	11,2
Tjänster från utomstående	12,1	12,6
Ersättning till flygvapnet, televerket, SMHI m. fl.	37,8	37,9
Avskrivningar	23,7	23,3
Ersättning till kommuner	5,3	5,8
Övriga kostnader	2,8	3,6
Summa kostnader	198,5	202,2
<i>Överskott</i>		
Inleverans		16,1
<i>Därav</i>		
från föregående budgetår		16,1
av årets överskott		—

tillhörande stationsområde (Arlanda 70). Arbetena och installationerna följer tidsplanerna, och den nya utrikesterminalen beräknas kunna tas i bruk den 1 november 1976. Stationsbyggnaden dimensioneras för en årsvolym av 4,5 milj. passagerare i utrikes trafik och omfattar en total yta av ca 68 000 m².

Arbetena med den nya flygplatsen i göteborgsregionen, Göteborg—Landvetter, fortsatte under budgetåret 1974/75. Enligt planerna skall flygplatsen kunna tas i bruk den 1 oktober 1977. Terminalbyggnaden vid Landvetter är dimensionerad för en årsvolym på 2,5 milj. passagerare och omfattar en total yta av ca 35 000 m².

Riksdagen har med anledning av propositionen 1973: 27 beslutat att ett yttäckande flygkontrollsystem efter hand skall införas i landet i enlighet med den s. k. flygtrafikledningskommitténs förslag. Vidare skall landets f. n. fyra flyginformationsregioner slås samman till två. Kontrollcentralen för den södra delen skall lokaliseras till Sturup och kontrollcentralen för den norra delen till Luleå. Konkreta åtgärder som bl. a.

syftar till att skapa förutsättning för en yttäckande kontroll har påbörjats inom luftfartsverket sedan några år, och projekten härför har fått benämningen ATCAS (Air Traffic Control Automated System).

Arbeten pågår f. n. med att i ett första steg tillföra kontrollcentralen i Stockholm ny utrustning som skall betjäna Stockholms flyginformationsregion och Stockholms terminalområde. Det sker inom projektet ATCAS 1 och anläggningen beräknas kunna tas i drift under mitten av år 1977. Vid kontrollcentralerna i Göteborg och Sundsvall har ny presentationsutrustning respektive nya lokaler tagits i bruk under det gångna budgetåret.

Investeringarna för projekten Arlanda 70 och Landvetter uppgick under budgetåret 1974/75 till totalt 172 milj. kronor eller till 71 procent av hela investeringsprogrammet. Återstoden fördelar sig med 45 milj. kronor för byggnader och anläggningar på övriga statliga flygplatser (inkl. flygtrafikledarskolan i Sturup), med 17 milj. kronor för investeringar i undervägshjälpmedel och med 7 milj. kronor för fordon, maskiner och redskap.

Det bokförda bruttovärdet av verkets anläggningstillgångar uppgick den 30 juni 1975 till 1 022 milj. kronor, att jämföra med 777 milj. kronor den 30 juni 1974. Statskapitalet ökade under budgetåret med 141 milj. kronor och utgjorde därmed 571 milj. kronor vid budgetårets utgång.

Förenade fabriksverken

Förenade fabriksverken (FFV) bedriver utveckling, tillverkning, försäljning och underhåll av försvarsmateriel samt, i mindre omfattning, av civila produkter. Vidare bedrivs tvätterirörelse och försäljning av överskottsmateriel.

Den framtida inriktningen av verksamheten vid FFV har varit föremål för en särskild utredning, 1972 års FFV-utredning, vars betänkande förelåg i juni 1974. Det slutliga ställningstagandet till utredningen har fördröjts men beräknas föreligga våren 1976.

En tabell, utvisande utfallet av FFV:s driftstat för budgetåret 1974/75, är införd på s. 42.

I förhållande till föregående års driftstat har staten för budgetåret 1974/75 utformats något annorlunda, vilket i vissa avseenden försvårar direkta jämförelser.

En jämförelse mellan den för budgetåret 1974/75 fastställda staten och utfallet av denna utvisar att rörelseintäkterna totalt sett har blivit något lägre än beräknat. Avvikelsen är störst inom underhållsverksamheten och överskottsförsäljningen. Minskningen inom den förstnämnda verksamheten kan i huvudsak tillskrivas en lägre volym av underhållsarbete från flygvapnet än som budgeterats. För överskottsförsäljningen är den redovisade avvikelsen av formell art och beror på att olika prin-

ciper för behandling av mervärdeskatten har tillämpats i staten och i utfallet, ett förhållande som kommer att ändras i nästa driftstat. I realiteten föreligger inte någon avvikelse av betydelse vid överskottsförsäljningen. Bland de tillverkande enheterna föreligger en mindre avvikelse på ca 4 milj. kronor. Denna är förorsakad av produktionsstörningar i viss verksamhet, vilket har medfört förskjutning av utleveranser och motsvarande fakturering. Bland rörelseintäkterna ingår även en diversepost. Under denna redovisas bl. a. hyresintäkter, ersättning för s. k. beredskapskostnader och intäkter för diverse utförda arbeten som ej är hänförliga till den egentliga verksamheten. Posten är erfarenhetsmässigt svår att beräkna, och avvikelsen kan därför till övervägande del hänföras till en alltför försiktig bedömning när driftstaten utarbetades. Detta gäller framför allt intäkterna för vissa arbeten.

Rörelsekostnaderna har i driftstaten upptagits till 798,7 milj. kronor, medan motsvarande utfall redovisas med 760,5 milj. kronor. Till detta belopp skall emellertid läggas den del av kostnaderna som är hänförlig till lagerökning, 46,0 milj. kronor. De sålunda korrigerade verkliga kostnaderna uppgår till 806,5 milj. kronor, att jämföra med det i staten upptagna beloppet 798,7 milj. kronor. Avvikelsen utgör vad lönerna beträffar ca 6 milj. kronor och beror helt på att löneökningarna enligt 1975 års avtal har beräknats för lågt. Någon skillnad mellan budgeterat antal anställda och det verkliga antalet föreligger sålunda ej. Avvikelsen för de sociala kostnaderna är delvis en följd av de för lågt beräknade lönerna. Vidare har vissa sociala avgifter, som höjts från och med år 1975, beräknats för lågt, beroende på att full klarhet om dessa höjningar ej förelåg vid budgeteringstillfället. Posten Tjänster och övriga omkostnader är svår att beräkna. Den redovisade besparingen på 7,0 milj. kronor får ses som ett resultat av strävanden att åstadkomma kostnadsbesparingar och ersätta utifrån anlitad arbetskraft med egna resurser. Den redovisade lagerökningen på 46,0 milj. kronor är till sin huvuddel hänförlig till prisökningar och ej till någon större volymökning av lagret som helhet.

Under posten finansiellt netto ingår nettobeloppet av intäkt- och kostnadsräntor samt utdelning på aktier i dotterföretaget Telub AB. Avvikelsen är hänförlig till vissa intäktsräntor som ej kunde förutses när staten fastställdes.

De extraordinära posterna och bokslutsdispositionerna är av sådan natur att de normalt ej kan förutberäknas utan framkommer först vid bokslutstillfället.

Ovan har i sammanfatning redogjorts för de väsentligaste avvikelserna mellan den fastställda staten för budgetåret 1974/75 och utfallet av denna. Om i stället utfallet av föregående budgetårs driftstat jämförs med den nu aktuella, erhålls ett mått på den utveckling av verksamheten som ägt rum under budgetåret 1974/75.

I utfallet av staten för budgetåret 1973/74 redovisas summa intäkter

med 717,4 milj. kronor. Om beloppet korrigeras till 748,9 milj. kronor är det jämförbart med den i staten för budgetåret 1974/75 redovisade summan av verkliga rörelseintäkter på 831,2 milj. kronor. Ökningen utgör 82,3 milj. kronor och motsvarar till övervägande del den faktureringsökning som totalt sett har inträffat under budgetåret 1974/75. Den största delen, 33,4 milj. kronor, faller på de försvarsmaterielproducerande enheterna, medan 25,5 milj. kronor är hänförliga till underhållsverksamheten och 23,9 milj. kronor till tvätterirörelsen. För konfektionsverksamheten föreligger en ökning med 2,5 milj. kronor, medan en minskning på 2,2 milj. kronor redovisas vid överskottsförsäljningen. I faktureringen för budgetåret 1974/75 ingår exportleveranser med 116,3 milj. kronor, innebärande en ökning med 45,1 milj. kronor. Den övervägande delen av exportfaktureringen faller på de försvarsmaterielproducerande enheterna. Exportleveranserna utgör sålunda en betydande del av faktureringsökningen under budgetåret 1974/75. Faktureringen av civila produkter ingår med 30,0 milj. kronor, innebärande en mindre ökning i förhållande till budgetåret 1973/74.

I driftstaten för budgetåret 1973/74 redovisas ett utfall av summa kostnader med 686,9 milj. kronor, medan utfallet av kostnaderna budgetåret 1974/75 upptas till 806,5 milj. kronor före den redovisade lagerökningen. Den största kostnadsposten utgörs av löner, vilka budgetåret 1973/74 ingår med 287,1 milj. kronor, mot 316,1 milj. kronor budgetåret 1974/75, en ökning alltså med 29,0 milj. kronor. Härav hänför sig ca 1,0 milj. kronor till en utökning av antalet heltidsanställda med ca 30 personer, medan resten motsvarar avtalsenliga lönehöjningar.

De sociala kostnaderna budgetåret 1973/74 utföll med 75,5 milj. kronor och budgetåret 1974/75 med 96,6 milj. kronor. Ökningen med 21,1 milj. kronor är automatisk och en följd av de ökade lönekostnaderna samt höjningen av de olika sociala avgifterna. Övriga kostnadsposter i de två budgetårens driftstater kan inte direkt jämföras på grund av den ändrade utformningen av staten för budgetåret 1974/75.

Som tidigare berörts har resultatutvecklingen under budgetåret 1974/75 varit gynnsam. Rörelseresultatet uppgår till 44,3 milj. kronor, vilket innebär mer än en fördubbling i förhållande till budgetåret 1973/74. Resultatförbättringen är i huvudsak att hänföra till försvarsmaterielområdet, där försäljningsmarginalerna kunnat förbättras främst genom exportökningen. Rörelseresultatet har belastats med betryggande nedskrivning för inkurans, ca 32,0 milj. kronor, vilket motsvarar ca 13 procent av lagrets värde vid värdering enligt lägsta värdets princip. Vissa andra kalkylmässiga kostnader har likaledes eliminerats ur lagervärdet och påförts rörelseresultatet.

Efter rörelseresultatet redovisas i statutfallet vissa poster av i huvudsak bokslutsteknisk natur. Posten finansiellt netto har tidigare berörts. Den extraordinära posten på 15,9 milj. kronor består till ca 13,0 milj. kronor av en avsättning till följd av en under verksamhetsåret träffad

Förenade fabriksverkens driftstat budgetåret 1974/75 (milj. kronor)

	Budgeterat		Redovisat	
Rörelseintäkter				
Tillverkande enheter	284,4		280,4	
Underhållsverksamhet	324,0		310,0	
Tvätteriverksamhet	161,0		161,1	
Överskotts försäljning	63,0		57,5	
Diverse	14,2	846,6	22,2	831,2
Rörelsekostnader				
Löner	310,1		316,1	
Sociala kostnader	89,6		96,6	
Material	248,8		250,6	
Tjänster och övr. omkostnader	150,2		143,2	
Lagerökning	—	798,7	—46,0	760,5
Rörelseresultat före avskrivning		47,9		70,7
Kalkylmässiga avskrivningar		—28,7		—26,4
Rörelseresultat		19,2		44,3
Finansiellt netto		0,4		2,4
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar		5,7		4,0
Övriga intäkter och kostnader		—		—0,3
Extraordinära poster		—		—15,9
Resultat före bokslutsdispositioner		25,3		34,5
Övriga bokslutsdispositioner		—		—9,2
Kommunala skatter		—0,7		—0,9
Årets överskott		24,6		24,4

överenskommelse med de landsting som anlitar Tvätteriet Mälardalen. Överenskommelsen medför en belastning av tvätterirörelsen med angivet belopp. Posten övriga bokslutsdispositioner motsvarar en avsättning till en allmän lagerreserv som gjorts i konsolideringssyfte. De två sistnämnda transaktionerna saknar motsvarighet budgetåret 1973/74.

Det slutliga resultatet av verksamheten budgetåret 1974/75 utgörs av ett överskott på 24,4 milj. kronor. Detta har disponerats på så sätt att 23,6 milj. kronor använts till att täcka från tidigare budgetår kvarstående balanserade förluster, vilka härigenom helt eliminerats, varefter resterande del av överskottet, 0,8 milj. kronor, har levererats in till statsverket. Överskottet för budgetåret 1973/74 uppgick till 30,5 milj. kronor och utnyttjades helt till att täcka balanserade förluster.

Investeringarna under budgetåret 1974/75 ökade med ca 3,9 milj. kronor till 28,9 milj. kronor, varav 18,3 milj. kronor i maskiner och 10,6 milj. kronor i byggnader. Det fördröjda ställningstagandet till 1972 års FFV-utredning har varit hämmande för de senaste årens investeringar. Utgifterna för investeringarna bestrids från investeringsanslag under kapitalbudgeten och ingår ej i driftstaten. I denna ingår däremot de av investeringarna föranledda avskrivningarna på maskiner och byggnader.

Den totala orderingången vid FFV uppgick under budgetåret 1974/75 till 900,6 milj. kronor, vilket innebär en ökning med 77,6 milj. kronor i förhållande till föregående budgetår. Beställningarna från svenska för-

svaret, exkl. tvätt, minskade dock med 30,9 milj. kronor samtidigt som beställningarna av civila produkter ökade med 2,4 milj. kronor till 39,0 milj. kronor. Exportbeställningarna ökade med 75,0 milj. kronor till 162,5 milj. kronor. Orderingången vid tvätterierna sammanfaller i huvudsak med faktureringen, vilken uppgick till 161,1 milj. kronor. Verksamheten vid överskottsförsäljningen är av sådan art att begreppen orderingång och orderstock där är mindre relevanta.

Orderstocken har ökat, framför allt inom den försvarsmaterielproducerande verksamheten. Den fördelar sig dock ojämnt mellan de olika produktionsenheterna. Vid flertalet enheter var sysselsättningsläget gott vid utgången av budgetåret 1974/75.

Statens vattenfallsverk

En tabell över utfallet av statens vattenfallsverks driftstat för budgetåret 1974/75 i jämförelse med utfallet för budgetåret 1973/74 är införd på s. 44.

De redovisade rörelseintäkterna under budgetåret 1974/75 har överstigit rörelseintäkterna under budgetåret 1973/74 med 220,1 milj. kronor men understigit de budgeterade med 172,4 milj. kronor. Den fasta kraftförsäljningen har till volymen ökat med 7 procent i jämförelse med budgetåret 1973/74 men har blivit 1,7 terawattimmar (en terawattimme = 10^9 kilowattimmar) lägre än beräknat, bl. a. beroende på försämrad industrikonjunktur och besparingseffekter men också på mild väderlek och minskad försäljning till kraftföretag med god egen vattenkrafttillgång. Den tillfälliga kraftförsäljningen har, trots högre volym än beräknat, inbringat lägre intäkter på grund av låga priser. I jämförelse med föregående år har intäkterna av den tillfälliga försäljningen blivit väsentligt lägre.

Driftkostnaderna har stigit med 38,9 milj. kronor i jämförelse med budgetåret 1973/74 men har blivit 96,9 milj. kronor lägre än budgeterat. Ingående delposter kommenteras i det följande.

Drift- och underhållskostnaderna har ökat med 50,2 milj. kronor. Förutom av ökade personalkostnader har de påverkats av tillkomsten av nya objekt, bl. a. idrifttagningen av Ringhals. I jämförelse med budget har kostnaderna blivit 19,3 milj. kronor lägre, bl. a. beroende på att vissa förutsatta kostnader i samband med om- och tillbyggnader av driftfärdiga anläggningar förskjutits till kommande budgetår.

Kostnaden för bränsle till värmekraftstationer och för inköpt kraft har blivit 37,4 milj. kronor lägre än budgetåret 1973/74, bl. a. beroende på att dyrare oljebaserad kraftproduktion ersatts av kärnkraftproduktion om 2 terawattimmar. På grund av försenad idrifttagning av Ringhalsblocken har dock kärnkraftproduktionen blivit lägre än beräknat. Å andra sidan har den i jämförelse med budget minskade försäljningsvolymen medfört ett mindre behov av värmekraftproduktion och kraftköp,

Starens vattenfallsverks driftstat budgetåret 1974/75 (milj. kr.)

	1973/74	1974/75	
	Redovisat	Budgeterat	Redovisat
Rörelseintäkter	2 068,1	2 460,6	2 288,2
Driftkostnader	-1 118,1	-1 253,9	-1 157,0
Rörelseresultat före avskrivningar	950,0	1 206,7	1 131,2
Avskrivningar	-436,1	-528,7	-511,3
Rörelseresultat	513,9	678,0	619,9
Finansiella intäkter	14,4	22,0	24,9
Finansiella kostnader	-18,9	-23,0	-34,0
Realisationsvinster	1,7	—	0,7
Extraordinära intäkter	—	—	1,9
Extraordinära kostnader	-0,9	—	-1,2
Resultat före bokslutsdispositioner	510,2	677,0	612,2
Bokslutsdispositioner	51,0	—	50,0
Resultat före skatter	561,2	677,0	662,2
Kommunalskatt	-25,2	-32,0	-28,0
Årets överskott	536,0	645,0	634,2

varför kostnaderna har understigit de budgeterade med 75,5 milj. kronor.

Kostnader för projektering, utveckling och standardisering har blivit 17,9 milj. kronor högre än budgetåret 1973/74, bl. a. genom större insatser för olje- och uranprospektering samt kärnsäkerhetsforskning. Kostnaderna överensstämmer i stort med de budgeterade.

De administrativa kostnaderna har på grund av löne- och personalökningar stigit med 10,4 milj. kronor men har blivit 1,1 milj. kronor lägre än budgeterat belopp.

Avskrivningarna har sänkts med 17,4 milj. kronor i förhållande till budget på grund av senarelagd idrifttagning av Ringhals kraftstation.

Finansiella och extraordinära poster har sammantagna resulterat i en kostnad som är 4 milj. kronor högre än föregående år och 6,7 milj. kronor högre än budgeterat belopp. Orsaken är bl. a. ökad ränta på verkets rörliga kredit hos riksgäldskontoret på grund av ökat lånebehov och höjd räntesats.

För att uppställt förräntningskrav skulle uppnås har 50 milj. kronor av lagerreserven för olja upplösts. Genom prisregleringar under året har reserven tillförts 42 milj. kronor.

Efter skatter, vilka upptagits till 28,0 milj. kronor, motsvarande beräknad garantiskatt för fastigheter, redovisas ett nettoöverskott om 634,2 milj. kronor. Överskottet motsvarar för budgetåret fastställt förräntningskrav, 7,25 procent på i medeltal disponerat statskapital.

Statens vattenfallsverk bedriver kraftverksrörelse och kanalrörelse. Kanalrörelsens omsättning, som inbegrips i ovan redovisat utfall, är obetydlig i jämförelse med kraftverksrörelsen. Kanalrörelsens intäkter utgör endast 0,6 procent av de totalt redovisade rörelseintäkterna. Av nettoöverskottet avser 633,8 milj. kronor kraftverksrörelsen och 0,4 milj. kronor kanalrörelsen.

Domänverket

Domänverkets huvuduppgift är att driva skogsbruk och därmed sammanhängande verksamhet samt att förvalta den fasta egendom och de tillgångar som hör till domänverkets fond. Därutöver förvaltar och utövar domänverket tillsyn över vissa andra allmänna skogar. Av landets totala produktiva skogsmark innehar domänverket ca en femtedel eller omkring 4 milj. hektar.

Domänverkets mål och företagspolitik har närmare presenterats i ekonomiska femårsplaner dels för perioden 1970—1974, dels för perioden 1975—1979. Det avkastningskrav som grundas på dessa planer fastställdes för budgetåret 1970—1974 till 23 milj. kronor i årlig inleverans till staten.

I domänverkets nya organisation som trädde i kraft den 1 augusti 1974 samverkar två centralt placerade produktavdelningar, en för skogsbruk och en för nyttjanderätter, med sex regioner i en s. k. matrisorganisation. Inom varje region finns ett visst antal revirförvaltningar. Inom de tre södra regionerna finns därutöver särskilda nyttjanderättsförvaltningar.

Domänverkets virkesförsäljningar under år 1974 uppgick till 6,9 milj. m³ fast mått under bark mot 7,5 milj. under år 1973, vilket motsvarar en minskning med 8 procent från föregående år. Under året steg massavedspriserna med ca 50 procent och sågtimmerpriserna med 10—20 procent. Trots en kvantitativ lägre försäljning ökade försäljningssumman för virke från 615,9 milj. kronor för år 1973 till 773,2 milj. kronor för år 1974 eller med drygt 25 procent.

Domänverkets omsättning för år 1974 uppgick till 832,8 milj. kronor mot 670,5 milj. kronor för år 1973, vilket motsvarar en ökning på 24 procent.

Rörelseresultatet efter planenliga avskrivningar med 50,1 milj. kronor blev 213,7 milj. kronor mot 115,4 milj. kronor för år 1973.

Efter finansiella intäkter och kostnader (+7,5), extraordinära kostnader (−18,0), bokslutsdispositioner (−4,8) och skatter (−53,2) kvarstod en nettovinst på 145,2 milj. kronor. Vinsten för år 1974 är den högsta som domänverket hittills har redovisat. Av årsvinsten har 23 milj. kronor levererats in till staten enligt fastställt inleveranskrav.

Under år 1974 har domänverket investerat 48,5 milj. kronor i maskiner, vägar och byggnader. Huvudparten av detta belopp eller 44,8 milj. kronor investerades i maskiner och inventarier. Därutöver har aktier förvärvat för 27,8 milj. kronor och mark för 92,4 milj. kronor.

För år 1975 förväntas ett något sämre resultat. Vinsten för detta år beräknas enligt verkets delårsrapport till 100 milj. kronor.

För femårsperioden 1975—1979 har regeringen på grundval av domänverkets ekonomiska femårsplan för samma tid föreskrivit att domänverket som avkastning på domänfonden skall för vart och ett av åren 1975—1979 till staten leverera in dels en fast del av 20 milj. kro-

Domänverkets driftstat kalenderåret 1974 (milj. kr.)

	Budgeterat	Redovisat
Virkesrörelsen		
Försäljning	596,0	773,2
Avverkningskostnader	-281,0	-316,0
	315,0	457,2
Skogsvårdsåtgärder	-48,0	-58,8
Övriga driftkostnader	-9,0	-6,9
Nyttjanderätter		
Intäkter	43,0	45,3
Kostnader	-12,0	-11,5
Övriga verksamheter		
Intäkter }	11,0	14,3
Kostnader }		-5,5
Förvaltning och administration	-150,0	-170,3
Rörelseresultat före avskrivningar	150,0	263,8
Avskrivningar		
Maskiner, inventarier	-40,0	-40,4
Markanläggningar (vägar m.m.)	-6,0	-5,4
Byggnader	-4,0	-4,3
Rörelseresultat efter avskrivningar	100,0	213,7
Finansiella intäkter och kostnader		
Ränteutdelning	7,0	7,9
Avgår räntekostnader	-7,0	-0,4
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader	100,0	221,2
Extraordinära intäkter och kostnader		-18,0
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	100,0	203,2
Bokslutsdispositioner		
Förändring av lagerreserv		-4,8
Resultat före skatter	100,0	198,4
Kommunala skatter	25,0	53,2
Årets överskott	75,0	145,2

nor, dels en rörlig del motsvarande 30 procent av den redovisade årsvinsten. Den sammanlagda inleveransen skall för varje år vara lägst 35 milj. kronor.

Socialförsäkringarna

I föregående års verksamhetsberättelse infördes för första gången en sammanfattande redovisning av socialförsäkringssektorn. En liknande sammanfattning för åren 1970—1974 är gjord i förevarande berättelse.

I socialförsäkringssektorn ingår allmän sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, folkpensionering, allmän tjänstepensionering och frivillig pensionsförsäkring. Socialförsäkringarnas bokslut redovisas i tabellerna 5 a och 5 b. Den statistik som för närvarande är tillgänglig visar inte tillräckligt tydligt den statliga budgetens roll i sammanhanget, eftersom bokföringen av socialförsäkringarna är centrerad till fonderna. I tabell 5 a redovisas dock statens utgifter i form av avgif-

ter, hänförliga till statsanställda, och bidrag. Under rubriken Folkpensioneringen tabell 5 b redovisas endast utbetalningar, uppdelade på folkpensioner och kommunala bostadstillägg, eftersom någon avsättning till folkpensioneringsfonden inte förekommer numera.

Tabell 6 är ett sammandrag av socialförsäkringarnas årsresultat för åren 1970—1974. På grund av att fondsaldot för sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna redovisas som en post, har dessa båda försäkringsfonder förts samman till en huvudpost. I posten Utbetalningar ingår även administrativa kostnader till skillnad från vad förhållandet är i tabell 5 b. År 1974 uppgick dessa kostnader till 878 milj. kronor, vilket utgör 2,9 procent av vad som i tabellen har angetts som utbetalningar.

Som en särskild huvudpost i tabellerna 5 och 6 har arbetsgivarbolagens olycksfallsförsäkring tagits upp. Denna försäkringsform upphörde med utgången av år 1973, varvid den uppgick i riksförsäkringsverkets skadeförsäkringssystem. Under åren 1970—1973 avvecklades arbetsgivarbolagens olycksfallsförsäkringsverksamhet successivt. En följd härav är att endast räntor redovisas på inkomstsidan, för sista gången i 1973 års bokslut.

Tabell 5 a. Socialförsäkringarna åren 1970—1974: Finansiering (milj. kronor)

	1970	1971	1972	1973	1974
Sjukförsäkringen	4 854	5 316	5 722	6 494	11 670
Avgifter, utom från staten	3 847	4 148	4 808	5 257	7 251
Avgifter från staten	134	161	194	221	242
Bidrag från staten	847	981	697	992	4 145
Räntor	26	26	23	24	32
Yrkesskadeförsäkringen	251	289	321	349	340
Avgifter (ej från staten)	202	231	254	275	248
Räntor	49	58	67	74	92
Arbetslöshetsförsäkringen	359	445	595	602	914
Avgifter (ej från staten)	96	103	125	178	458
Avgifter från staten	—	—	—	—	18
Bidrag från staten	232	309	440	391	378
Räntor	31	33	30	33	60
Folkpensioneringen	7 919	9 234	10 192	11 404	13 867
Avgifter (ej från staten)	2 669	3 246	3 500	3 700	3 271
Bidrag från staten	4 440	5 096	5 640	6 571	9 367
Bidrag från kommuner	742	833	986	1 062	1 158
Räntor	68	59	66	71	71
Allmän tjänstepensionering	8 315	10 029	11 885	13 065	14 316
Avgifter, utom från staten	5 624	6 716	7 866	8 259	8 967
Avgifter från staten	476	548	623	729	798
Räntor	2 215	2 765	3 396	4 077	4 551
Frivillig pensionsförsäkring	34	36	39	38	37
Avgifter från hushåll	11	11	11	9	8
Räntor	23	25	28	29	29
Arbetsgivarbolagens olycksfallsförsäkring					
Räntor	38	37	36	34	.
Summa	21 770	25 386	28 790	31 986	41 144

Tabell 5 b. Socialförsäkringarna åren 1970—1974: Utbetalningar (milj. kronor)

	1970	1971	1972	1973	1974
Försäkringskassorna					
Utbetalningar	4 478	4 913	5 269	6 013	10 908
Fondsald (inkl. yrkeskadeförsäkringen)	163	133	145	82	90
Yrkesskadeförsäkringen					
Utbetalningar	115	140	164	199	328
Arbetslöshetsförsäkringen					
Utbetalningar	322	427	604	561	758
Fondsald	13	—3	—29	10	96
Folkpensioneringen					
Statens utbetalningar	7 054	8 228	9 096	10 224	12 505
Kommunernas utbetalningar	849	988	1 075	1 156	1 336
Allmän tjänstepensionering					
ATP-pensioner	1 166	1 660	2 213	2 943	3 884
Fondsald	7 074	8 307	9 584	10 026	10 324
Frivillig pensionsförsäkring					
Utbetalningar	20	22	25	26	25
Fondsald	14	14	12	12	12
Arbetsgivarbolagens olycksfallsförsäkring					
Utbetalningar	46	43	42	40	—
Fondsald	—8	—5	—4	—12	—
Administrationskostnader för alla försäkringsformerna	464	519	594	706	878
Summa	21 770	25 386	28 790	31 986	41 144

Tabell 6. Socialförsäkringarna åren 1970—1974: Sammandrag (milj. kronor)

År		Sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen	Arbetslöshetsförsäkringen	Folkpensioneringen	Allmän tjänstepensionering (ATP)	Frivillig pensionsförsäkring	Arbetsgivarbolagens olycksfallsförsäkring	Summa socialförsäkringar
1970	Finansiering	5 105	359	7 919	8 315	34	38	21 770
	Utbetalningar	4 942	346	7 919	1 241	20	46	14 514
	Saldo	163	13	.	7 074	14	—8	7 256
1971	Finansiering	5 605	445	9 234	10 029	36	37	25 386
	Utbetalningar	5 472	448	9 234	1 722	22	42	16 940
	Saldo	133	—3	.	8 307	14	—5	8 446
1972	Finansiering	6 043	595	10 192	11 885	39	36	28 790
	Utbetalningar	5 898	624	10 192	2 301	27	42	19 084
	Saldo	145	—29	.	9 584	12	—6	9 706
1973	Finansiering	6 843	602	11 404	13 065	38	34	31 986
	Utbetalningar	6 761	592	11 404	3 039	26	46	21 868
	Saldo	82	10	.	10 026	12	—12	10 118
1974	Finansiering	12 010	914	13 867	14 316	37	.	41 144
	Utbetalningar	11 920	818	13 867	3 992	25	.	30 622
	Saldo	90	96	.	10 324	12	.	10 522

SKATTEUPPBÖRDEN

Från riksskatteverket har revisorerna erhållit en redogörelse för dels den ordinarie uppbörden av preliminär skatt under uppbördsåret 1974—75 (tabell 1), dels den ordinarie uppbörden av kvarstående skatt under uppbördsåret 1975—76 (tabell 2). Ämbetsverket har även lämnat uppgifter om den slutliga, kvarstående och överskjutande skatten för beskattningsåret 1974 (tabell 1). Vidare har revisorerna mottagit vissa redogörelser för resultatet av restindrivningen t. o. m. utgången av år 1974 i fråga om särskilt uppdebiterad A-skatt, preliminär B-skatt, kvarstående skatt, särskilt uppdebiterad preliminär allmän varuskatt, mervärdesskatt, arbetsgivaravgifter och hötesmedel. Av redogörelserna framgår såväl det ackumulerade som, med undantag av bötesmedel, det årliga resultatet. Slutligen omfattar redogörelserna summariska sammanställningar av alla skatter och allmänna avgifter samt bötesmedel som under år 1974 har redovisats till länsstyrelserna i utmätningsmännens månadsräkningar.

Såsom de överlämnade redogörelserna utvisar inflöt under uppbördsterminerna uppbördsåret 1974—75 preliminärskatt med ett sammanlagt belopp av 55 509 milj. kronor, varav 48 486 milj. kronor såsom A-skatt (88 procent) och 7 023 milj. kronor såsom B-skatt (12 procent). I jämförelse med närmast föregående uppbördsår har A-skattens andel av den totala preliminärskatteuppbörden ökat med en procent. I förhållande till senast förflyttat uppbördsår har den totalt influtna preliminärskatten ökat med 7 303 milj. kronor. Av ökningen hänför sig 6 305 milj. kronor till A-skatt och 998 milj. kronor till B-skatt.

Av den debiterade B-skatten, 7 052 milj. kronor, inflöt i rätt tid med bortseende från verkställda överbetalningar 6 775 milj. kronor (96 procent). Närmast föregående uppbördsår, då den debiterade B-skatten uppgick till 6 162 milj. kronor, inflöt i rätt tid 5 882 milj. kronor (95 procent).

För att en fullständig bild av preliminärskatteuppbörden skall erhållas, måste till de belopp som influtit under uppbördsterminerna läggas de fyllnadsinbetalningar av preliminärskatt som verkställts efter uppbördsårets utgång och som tas med vid avräkningen av den preliminära skatten mot den slutliga. För uppbördsåret 1974—75 uppgick fyllnadsinbetalningarna till 3 707 milj. kronor, varav 1 490 milj. kronor (32 procent) såsom A-skatt och 2 217 milj. kronor (68 procent) såsom B-skatt (tabell 1). För närmast föregående uppbördsår uppgick inbetalningar av sådant slag till 3 178 milj. kronor, av vilket belopp 1 027 milj. kronor (35 procent) utgjorde A-skatt och 2 151 milj. kronor (65 procent) B-skatt. Fyllnadsinbetalningarna har således ökat med 529 milj. kronor under det sistförflyttade uppbördsåret. De största beloppen har i fråga om A-skatt betalats in i Stockholms län (413 milj. kronor), Göteborgs och Bo-

Tabell 1. Preliminär, slutlig, kvarstående och överskjutande skatt för beskattningsåret 1974.

Län	Influten preliminär skatt							
	Under uppbördsterminerna				Såsom fyllnadsinbetalningar			
	Prel. A-skatt		Prel. B-skatt		Prel. A-skatt		Prel. B-skatt	
	Milj. kr.	% av s:a infl. o. restf. prel. skatt	Milj. kr.	% av s:a infl. o. restf. prel. skatt	Milj. kr.	% av s:a infl. o. restf. prel. skatt	Milj. kr.	% av s:a infl. o. restf. prel. skatt
Stockholms	11 690,09	80	1 910,94	13	412,51	3	483,95	3
Uppsala	1 313,68	84	1 56,95	10	39,14	3	44,86	3
Södermanlands	1 431,34	85	174,41	10	35,44	2	45,52	3
Östergötlands	2 149,02	82	314,66	12	64,27	2	82,16	3
Jönköpings	1 576,79	80	234,27	12	65,55	3	78,15	4
Kronobergs	832,52	79	147,97	14	24,60	2	45,93	4
Kalmar	1 165,93	80	176,87	12	42,64	3	65,90	5
Gotlands	233,03	79	39,71	14	7,37	2	11,14	4
Blekinge	805,79	85	89,87	10	19,94	2	25,70	3
Kristianstads	1 276,06	78	224,44	14	40,96	2	76,04	5
Malmöhus	4 313,88	80	684,27	13	125,21	2	216,73	4
Hallands	1 079,40	79	192,58	14	39,34	3	54,71	4
Göteborgs o. Bohus	4 563,21	83	595,55	11	126,28	2	205,86	4
Älvsborgs	2 183,21	81	315,87	12	70,42	3	100,19	4
Skaraborgs	1 215,90	77	249,35	16	34,71	2	75,05	5
Värmlands	1 495,51	82	175,56	10	46,72	3	99,50	5
Örebro	1 619,96	85	188,36	10	37,40	2	57,44	3
Västmanlands	1 535,23	86	177,22	10	30,82	2	43,77	2
Kopparbergs	1 488,81	82	196,26	11	46,20	2	83,46	5
Gävleborgs	1 593,92	85	182,67	10	43,51	2	59,76	3
Västernorrlands	1 487,48	81	183,17	10	31,88	2	120,78	7
Jämtlands	640,29	82	86,37	11	23,16	3	28,40	4
Västerbottens	1 238,73	82	164,17	11	44,90	3	60,15	4
Norrbottens	1 555,76	86	161,00	9	37,47	2	51,48	3
Hela riket	48 485,54	81	7 022,49	12	1 490,44	3	2 216,63	4

hus län (126 milj. kronor) och Malmöhus län (125 milj. kronor). Beträffande B-skatten, som i huvudsak avser aktiebolag m. fl. juridiska personer, har de största beloppen influtit i Stockholms län (484 milj. kronor), Malmöhus län (217 milj. kronor) och Göteborgs och Bohus län (206 milj. kronor).

Av den kvarstående skatten, som enligt 1974 års taxering uppgick till 2 736 milj. kronor, inflöt under uppbördsterminerna 2 058 milj. kronor (75 procent). Enligt närmast föregående års taxering uppgick den kvarstående skatten till 2 464 milj. kronor; av detta belopp inflöt i rätt tid 1 838 milj. kronor (75 procent). Den kvarstående skatten har ökat i samtliga län utom i ett. Den största ökningen uppvisar Stockholms län (44 milj. kronor), Göteborgs och Bohus län (38 milj. kronor) och Skaraborgs län (22 milj. kronor). Uppbördsresultatet har förbättrats i 14 län och försämrats i 10. Den högsta inflytandeprocenten uppvisar Skara-

S:a prel. skatt	Restförd prel. B-skatt		S:a infl. o. restf. prel. skatt	Slutlig skatt	Kvarstående skatt		Kvar- skatte- avgift	Över- skjutande prel. skatt
Milj. kr.	Milj. kr.	% av s:a infl. o. restf. prel. skatt	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.	% av slutlig skatt	Milj. kr.	Milj. kr.
14 497,49	85,92	1	14 583,41	14 304,14	801,69	6	46,60	961,06
1 554,63	6,29	—	1 560,92	1 529,80	89,11	6	5,06	114,07
1 686,71	6,31	—	1 693,02	1 654,18	86,91	5	4,82	116,07
2 610,11	10,37	1	2 620,48	2 523,05	129,31	5	6,98	177,98
1 954,76	8,81	1	1 963,57	1 931,14	124,17	6	7,06	149,05
1 051,02	4,55	1	1 055,57	1 028,77	67,69	7	3,90	86,55
1 451,34	6,28	—	1 457,62	1 436,64	91,78	6	5,10	110,16
291,25	2,02	1	293,27	285,94	19,02	7	1,06	25,64
941,30	4,64	—	945,94	924,08	55,42	6	3,07	74,43
1 617,50	10,10	1	1 627,60	1 591,90	108,87	7	6,19	138,67
5 340,09	28,20	1	5 368,29	5 206,22	281,79	5	15,84	400,25
1 366,03	6,30	—	1 372,33	1 335,88	88,74	7	5,15	115,69
5 490,90	22,18	—	5 513,08	5 400,57	298,28	6	17,07	365,18
2 669,69	11,74	—	2 681,43	2 596,87	147,93	6	8,21	216,63
1 575,01	7,46	—	1 582,47	1 535,02	94,24	6	5,30	134,89
1 817,29	7,39	—	1 824,68	1 793,44	108,79	6	6,05	134,66
1 903,16	6,66	—	1 909,82	1 866,06	91,74	5	4,98	131,70
1 787,04	6,96	—	1 794,00	1 739,15	81,19	5	4,31	125,97
1 814,73	5,76	—	1 820,49	1 776,66	93,94	5	5,06	130,08
1 879,86	5,83	—	1 885,69	1 851,19	100,26	5	5,60	126,46
1 823,31	7,38	—	1 830,69	1 762,43	83,60	5	4,62	145,18
778,22	4,86	—	783,08	770,96	53,82	7	3,06	64,22
1 507,95	4,97	—	1 512,92	1 465,77	77,35	5	4,23	120,91
1 805,71	6,60	—	1 812,31	1 758,76	88,45	5	5,04	136,86
59 215,10	277,58	—	59 492,68	58 068,61	3 264,08	6	184,37	4 302,37

borgs län (87,51 procent), Kopparbergs län (86,49 procent), Gotlands län (84,45 procent) och Kronobergs län (84,34 procent). Den lägsta förekommer i Stockholms län (63,30 procent) och i Göteborgs och Bohus län (67,80 procent).

Enligt föreliggande uppgifter beräknas den slutliga skatten enligt årets taxering uppgå till 58 069 milj. kronor, den kvarstående skatten till 3 264 milj. kronor och den överskjutande preliminära skatten till inemot 4 302 milj. kronor (tabell 1). Jämförd med de uppgifter som vid motsvarande tidpunkt förra året förflåg i fråga om 1974 års taxering har den slutliga skatten ökat med 8 427 milj. kronor. Den kvarstående skatten har ökat med 626 milj. kronor och den överskjutande skatten minskat med 174 milj. kronor. Den kvarstående skatten uppgår till sex procent av den slutliga skatten. Den kvarskatteavgift som med vissa begränsningar utgår på kvarstående skatt uppgår till drygt 184 milj. kronor, vil-

Tabell 2. Resultatet av den ordinarie uppbörden av kvarstående skatt enligt 1974 års taxering med fördelning efter län.

Län	Debiterade belopp	Influtna belopp	Inflytande- procent	Restförda belopp
Stockholms	687 522 375	435 233 183	63,30	252 289 192
Uppsala	73 735 161	55 704 003	75,55	18 031 158
Södermanlands	77 384 121	61 509 005	79,49	15 875 116
Östergötlands	110 334 453	88 739 702	80,43	21 594 751
Jönköpings	110 309 413	92 814 920	84,14	17 494 493
Kronobergs	52 429 810	44 219 904	84,34	8 209 906
Kalmar	77 068 934	64 522 171	83,72	12 546 763
Gotlands	16 992 205	14 350 604	84,45	2 641 601
Blekinge	46 150 606	35 419 911	76,75	10 730 695
Kristianstads	98 115 906	81 267 787	82,83	16 848 119
Malmöhus	235 856 490	179 739 818	76,21	56 116 672
Hallands	77 426 668	63 302 887	81,76	14 123 781
Göteborgs och Bohus	243 745 888	165 262 960	67,80	78 482 928
Älvsborgs	121 699 889	98 026 798	80,55	23 673 091
Skaraborgs	95 024 758	83 159 763	87,51	11 864 995
Värmlands	82 659 884	65 792 706	79,59	16 867 178
Örebro	76 897 284	63 444 329	82,51	13 452 955
Västmanlands	63 779 747	48 640 505	76,26	15 139 242
Kopparbergs	79 631 412	68 870 038	86,49	10 761 374
Gävleborgs	72 011 590	57 894 419	80,40	14 117 171
Västernorrlands	63 850 366	52 056 470	81,53	11 793 896
Jämtlands	41 243 033	32 384 736	78,52	8 858 297
Västerbottens	66 315 837	54 527 554	82,22	11 788 283
Norrbottnens	66 299 356	51 197 154	77,22	15 102 202
Hela riket	2 736 485 186	2 058 081 327	75,21	678 403 859

ket innebär en ökning med 8 milj. kronor i förhållande till den ränta som utgick enligt föregående års taxering.

Av den restförda B-skatten för uppbördsåret 1968—69 har t. o. m. år 1974 87 procent levererats och 13 procent skrivits av. Vad som levererats och skrivits av har vid denna beräkning ställts i relation till vad som restförts efter avdrag för avkortade belopp, eftersom avkortningsförfarandet är en från restindrivningen skild företeelse. Leveransprocentalet har i förhållande till närmast föregående års B-skatt ökat med 3 procent. I 20 län uppgår leveransprocenten till 90 procent eller mer.

Av 1973—74 års restförda B-skatt har hittills 66 procent levererats av det efter avkortning återstående beloppet. Inflytandeprocenten efter ett års indrivning för ifrågavarande skatteslag har ökat med drygt en enhet i jämförelse med närmast föregående år. Fem distrikt har uppnått leveranstal på 90 procent eller mer, medan ytterligare 34 distrikt redovisar leveranstal som överstiger 80 procent. En jämförelse av resultatet efter ett års indrivning i fråga om B-skatt för hela riket visar under indrivningsåren 1965—1969 en stigande skala. Under indrivningsåret 1970 sjönk resultatet för att under närmast följande år återigen stiga. Under år 1973 har ånyo en försämring inträtt, medan en förbättring skett under år 1974. I tabell 3 återfinns en sammanställning av indriv-

ningsresultatet i fråga om B-skatt för uppbördsåren 1968/69—1973/74 (B 68—B 73).

Av den restförda kvarstående skatten enligt 1967 års taxering (K 68) har 73 procent levererats, vilket är slutresultatet för denna skatt. I förhållande till närmast föregående års skatt har inflytandeprocenten minskat med en enhet. Ett län har uppnått ett resultat över 90 procent och fyra ett resultat mellan 85 och 90 procent. Av den restförda kvarstående skatten enligt 1972 års taxering (K 73) har vid 1974 års utgång hittills drygt 42 procent av det efter avkortning återstående beloppet levererats. Detta innebär en minskning av inflytandeprocenten med åtta enheter i jämförelse med närmast föregående år. I två distrikt har mer än 80 procent flutit in.

Resultatet av indrivningen av kvarstående skatt efter ett år uppgick år 1969 till 57 procent och hade för indrivningsåret 1973 minskat till 50 procent. För det senaste indrivningsåret har 42 procent uppnåtts.

Av tabell 4 framgår indrivningsresultatet för kvarstående skatt enligt 1967—1972 års taxering (K 68—K 73).

Under år 1974 restfördes skatter och allmänna avgifter till ett sammanlagt belopp av 1 848 milj. kronor mot 1 817 milj. kronor under närmast föregående år. Vid ingången av år 1974 utestod ett belopp av 1 894 milj. kronor oredovisat. Vid årets utgång kvarstod 1 874 milj. kronor oredovisade. Under året avkortades 380 milj. kronor, inflöt 952 milj. kronor och avskrevs 536 milj. kronor. Under närmast föregående år inflöt 897 milj. kronor och avskrevs 533 milj. kronor. Uttryckt i relativa tal inflöt under år 1974 28,3 procent av vad som skulle ha drivits in; detta innebär en förbättring med 1,3 procent i jämförelse med år 1973.

Den högsta leveransprocent som har uppnåtts i ett distrikt är 54,4 och den lägsta 16,5. En sammanställning häröver återfinns i tabell 5.

Av tabellerna 6—8 framgår indrivningsresultatet under år 1974 för särskilt uppdebiterad A-skatt, mervärdeskatt och arbetsgivaravgifter enligt lagen om allmän försäkring.

Tabell 3. Restindrivningen beträffande preliminär B-skatt för uppbördsåren 1968—69—1973—74 (B 68—B 73) t. o. m. år 1974. Uppgifterna om resultatet efter ett års indrivning avser förhållandena vid utgången av det kalenderår under vilket den sista av de sex uppbördsterminerna infallit.

Län		Guldna poster i % av restförda efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat					
		B68	B69	B70	B71	B72	B73	B68	B69	B70	B71	B72	B73
Stockholms kronofogdedistrikt	Efter 1 år	—	—	—	—	—	—	52	—	—	—	—	—
	" 2 "	—	—	—	—	—	—	64	—	—	—	—	—
	" 3 "	—	—	—	—	—	—	69	—	—	—	—	—
	" 4 "	—	—	—	—	—	—	72	—	—	—	—	—
	" 5 "	—	—	—	—	—	—	74	—	—	—	—	—
	" 6 "	—	—	—	—	—	—	75	—	—	—	—	—
Stockholms ¹	" 1 "	63	58	61	59	63	54	64	45	47	48	45	48
	" 2 "	75	71	68	69	74	—	78	58	57	57	55	—
	" 3 "	80	77	72	72	—	—	82	64	63	62	—	—
	" 4 "	82	79	73	—	—	—	84	67	65	—	—	—
	" 5 "	83	80	—	—	—	—	85	69	—	—	—	—
	" 6 "	83	—	—	—	—	—	85	—	—	—	—	—
Uppsala	" 1 "	76	75	72	65	73	68	81	74	70	72	71	71
	" 2 "	85	85	80	81	80	—	88	85	79	79	79	—
	" 3 "	88	89	85	84	—	—	91	89	83	83	—	—
	" 4 "	89	91	87	—	—	—	92	90	85	—	—	—
	" 5 "	90	91	—	—	—	—	92	90	—	—	—	—
	" 6 "	90	—	—	—	—	—	92	—	—	—	—	—
Södermanlands	" 1 "	82	84	83	87	85	86	86	87	84	86	85	86
	" 2 "	89	89	88	89	89	—	91	91	89	90	88	—
	" 3 "	91	91	90	92	—	—	93	93	91	91	—	—
	" 4 "	91	91	90	—	—	—	93	93	92	—	—	—
	" 5 "	92	91	—	—	—	—	93	93	—	—	—	—
	" 6 "	92	—	—	—	—	—	93	—	—	—	—	—
Östergötlands	" 1 "	78	79	79	80	78	77	81	81	81	79	78	77
	" 2 "	85	85	85	86	84	—	88	87	88	85	85	—
	" 3 "	88	88	88	88	—	—	90	89	89	87	—	—
	" 4 "	88	88	89	—	—	—	90	89	90	—	—	—
	" 5 "	89	88	—	—	—	—	90	89	—	—	—	—
	" 6 "	89	—	—	—	—	—	90	—	—	—	—	—
Jönköpings	" 1 "	81	80	80	80	77	78	84	83	79	79	74	75
	" 2 "	88	87	87	86	84	—	90	89	86	85	82	—
	" 3 "	91	90	90	89	—	—	93	91	88	89	—	—
	" 4 "	92	90	90	—	—	—	94	92	89	—	—	—
	" 5 "	92	91	—	—	—	—	94	92	—	—	—	—
	" 6 "	92	—	—	—	—	—	94	—	—	—	—	—
Kronobergs	" 1 "	82	84	80	78	80	82	81	83	81	80	76	79
	" 2 "	89	89	86	83	86	—	89	89	88	85	84	—
	" 3 "	91	92	89	87	—	—	92	92	90	89	—	—
	" 4 "	92	92	89	—	—	—	93	93	91	—	—	—
	" 5 "	93	93	—	—	—	—	94	93	—	—	—	—
	" 6 "	93	—	—	—	—	—	94	—	—	—	—	—
Kalmar	" 1 "	82	81	81	94	83	79	85	83	83	86	83	83
	" 2 "	87	87	86	88	88	—	90	89	88	90	88	—
	" 3 "	90	90	89	90	—	—	92	91	90	91	—	—
	" 4 "	91	91	90	—	—	—	93	92	91	—	—	—
	" 5 "	91	91	—	—	—	—	93	92	—	—	—	—
	" 6 "	91	—	—	—	—	—	93	—	—	—	—	—

¹ I procenttalen för guldna poster ingår ej Stockholms kronofogdedistrikt. Fr. o. m. B69 avser leveransprocenttalen även Stockholms kronofogdedistrikt.

Län			Guldna poster i % av restförda efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat					
			B68	B69	B70	B71	B72	B73	B68	B69	B70	B71	B72	B73
Gotlands	Efter 1 år	92	88	87	83	81	80	92	89	88	86	74	79	
	" 2 "	95	93	93	93	89		94	94	92	95	85		
	" 3 "	96	94	95	94			96	95	95	97			
	" 4 "	97	95	95				96	96	95				
	" 5 "	97	95					96	96					
" 6 "	97						96							
Blekinge	" 1 "	61	68	60	63	66	70	67	59	68	67	65	66	
	" 2 "	74	83	77	80	76		79	79	75	78	74		
	" 3 "	85	87	81	84			84	83	80	82			
	" 4 "	86	88	83				85	85	82				
	" 5 "	87	89					86	85					
" 6 "	87						86							
Kristianstads	" 1 "	79	79	79	81	79	78	81	82	81	80	78	78	
	" 2 "	84	85	83	86	84		87	87	85	86	84		
	" 3 "	87	87	86	88			89	88	88	89			
	" 4 "	88	87	86				89	89	88				
	" 5 "	88	88					90	89					
" 6 "	88						90							
Malmöhus	" 1 "	61	55	53	53	55	53	73	54	51	50	50	52	
	" 2 "	76	69	69	70	68		85	71	71	71	67		
	" 3 "	79	74	73	76			88	77	76	78			
	" 4 "	81	76	75				89	78	78				
	" 5 "	81	76					89	79					
" 6 "	81						89							
Hallands	" 1 "	75	73	79	85	83	82	82	78	77	75	78	76	
	" 2 "	86	86	86	89	86		89	85	85	85	84		
	" 3 "	91	89	89	91			92	88	88	88			
	" 4 "	92	90	90				93	89	88				
	" 5 "	93	91					93	89					
" 6 "	93						93							
Göteborgs och Bohus	" 1 "	44	50	57	58	61	63	49	47	57	57	57	61	
	" 2 "	63	63	64	65	69		71	67	65	65	67		
	" 3 "	71	69	71	72			76	72	71	71			
	" 4 "	73	71	73				78	73	74				
	" 5 "	74	72					78	74					
" 6 "	74						79							
Älvsborgs	" 1 "	86	83	83	83	81	79	88	83	83	83	79	80	
	" 2 "	90	87	87	87	84		91	88	88	87	83		
	" 3 "	91	89	89	90			92	90	89	89			
	" 4 "	92	90	90				93	90	90				
	" 5 "	92	90					93	91					
" 6 "	92						93							
Skaraborgs	" 1 "	87	89	87	87	85	84	89	90	88	90	84	85	
	" 2 "	92	93	91	90	89		94	94	92	92	88		
	" 3 "	94	94	93	92			95	95	94	94			
	" 4 "	94	95	93				96	96	94				
	" 5 "	95	95					96	96					
" 6 "	95						96							
Värmlands	" 1 "	81	81	80	81	79	76	74	77	76	76	70	70	
	" 2 "	90	89	88	87	86		88	86	85	84	81		
	" 3 "	92	92	91	90			91	89	89	88			
	" 4 "	93	92	91				92	89	90				
	" 5 "	93	93					92	90					
" 6 "	93						92							

Län		Efter 1 år	Guldna poster i % av restförda efter avdrag för avkortade						Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat					
			B68	B69	B70	B71	B72	B73	B68	B69	B70	B71	B72	B73
Örebro			82	83	84	84	81	77	86	84	84	85	81	80
	"	2 "	88	88	88	88	86		91	90	89	88	86	
	"	3 "	90	91	91	91			93	91	91	90		
	"	4 "	92	91	91				93	91	91			
	"	5 "	92	92					94	91				
	"	6 "	92						94					
Västmanlands			77	78	77	76	74	73	80	77	75	75	73	71
	"	2 "	85	83	82	81	81		87	83	81	80	79	
	"	3 "	87	86	85	85			89	85	84	83		
	"	4 "	88	87	86				89	86	85			
	"	5 "	88	88					90	87				
	"	6 "	88						90					
Kopparbergs			74	81	83	84	86	85	76	79	82	84	85	86
	"	2 "	82	87	88	88	90		86	88	88	89	91	
	"	3 "	88	90	90	91			90	90	91	92		
	"	4 "	89	91	91				91	91	91			
	"	5 "	90	91					91	92				
	"	6 "	90						91					
Gävleborgs			85	84	84	81	81	81	86	85	84	85	83	83
	"	2 "	90	90	89	87	88		92	91	90	90	89	
	"	3 "	93	92	91	91			94	93	92	93		
	"	4 "	93	93	92				95	94	93			
	"	5 "	94	93					95	94				
	"	6 "	94						95					
Västernorrlands			73	81	80	76	79	83	85	81	79	77	79	85
	"	2 "	81	86	88	85	87		91	87	87	85	87	
	"	3 "	83	89	91	89			93	90	90	89		
	"	4 "	87	90	92				94	91	91			
	"	5 "	88	90					94	91				
	"	6 "	88						94					
Jämtlands			92	91	89	89	88	85	92	90	87	87	86	84
	"	2 "	95	94	93	92	90		95	93	92	90	88	
	"	3 "	96	95	95	93			96	94	94	91		
	"	4 "	96	96	95				96	95	94			
	"	5 "	96	96					96	95				
	"	6 "	96						96					
Västerbottens			86	87	88	88	90	90	90	88	89	90	89	88
	"	2 "	93	94	94	94	95		96	95	95	95	95	
	"	3 "	95	95	96	96			97	97	96	96		
	"	4 "	96	96	97				97	97	97			
	"	5 "	96	97					97	97				
	"	6 "	96						97					
Norrbottens			84	82	82	85	80	85	89	84	86	87	84	84
	"	2 "	92	90	90	92	88		95	92	93	93	91	
	"	3 "	94	93	92	94			96	95	94	94		
	"	4 "	95	94	93				96	95	95			
	"	5 "	96	94					97	95				
	"	6 "	96						97					
Hela riket			—	—	—	—	—	—	71	66	67	67	65	66
	"	2 "	—	—	—	—	—		81	77	76	75	73	
	"	3 "	—	—	—	—			85	81	79	80		
	"	4 "	—	—	—				86	82	81			
	"	5 "	—	—					87	83				
	"	6 "	—						87					

Tabell 4. Restindrivningen beträffande kvarstående skatt enligt 1967–1972 års taxeringar (K 68–K 73) vid utgången av respektive första, andra, tredje, fjärde, femte och sjätte kalenderåret efter det skatten förfallit till betalning.

Län	Guldna poster i % av restförda efter avdrag för avkortade							Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat					
		K68	K69	K70	K71	K72	K73	K68	K69	K70	K71	K72	K73
Stockholms kronofogdedistrikt	Efter 1 år	—	—	—	—	—	—	38	—	—	—	—	—
	" 2 "	—	—	—	—	—	—	48	—	—	—	—	—
	" 3 "	—	—	—	—	—	—	53	—	—	—	—	—
	" 4 "	—	—	—	—	—	—	56	—	—	—	—	—
	" 5 "	—	—	—	—	—	—	58	—	—	—	—	—
	" 6 "	—	—	—	—	—	—	59	—	—	—	—	—
Stockholms ¹	" 1 "	67	64	67	65	64	54	56	43	41	40	37	31
	" 2 "	73	71	74	71	71	—	66	51	49	48	46	—
	" 3 "	76	74	76	73	—	—	71	56	54	53	—	—
	" 4 "	78	76	76	—	—	—	73	59	56	—	—	—
	" 5 "	78	76	—	—	—	—	74	61	—	—	—	—
	" 6 "	78	—	—	—	—	—	75	—	—	—	—	—
Uppsala	" 1 "	60	71	71	73	73	64	65	65	61	64	62	52
	" 2 "	68	78	79	81	77	—	72	73	69	71	70	—
	" 3 "	70	81	81	81	—	—	76	77	73	75	—	—
	" 4 "	71	82	82	—	—	—	79	79	76	—	—	—
	" 5 "	72	82	—	—	—	—	80	80	—	—	—	—
	" 6 "	72	—	—	—	—	—	80	—	—	—	—	—
Södermanlands	" 1 "	73	75	76	75	74	73	74	71	69	67	60	63
	" 2 "	77	79	80	79	78	—	80	76	76	74	65	—
	" 3 "	78	80	82	80	—	—	81	78	79	75	—	—
	" 4 "	78	81	82	—	—	—	82	79	79	—	—	—
	" 5 "	79	81	—	—	—	—	82	79	—	—	—	—
	" 6 "	79	—	—	—	—	—	83	—	—	—	—	—
Östergötlands	" 1 "	72	73	73	74	74	71	71	70	69	68	69	63
	" 2 "	76	77	78	77	78	—	77	75	74	73	75	—
	" 3 "	77	78	78	78	—	—	79	77	76	75	—	—
	" 4 "	77	79	79	—	—	—	80	77	77	—	—	—
	" 5 "	78	79	—	—	—	—	80	77	—	—	—	—
	" 6 "	78	—	—	—	—	—	80	—	—	—	—	—
Jönköpings	" 1 "	70	70	71	71	71	68	61	66	67	62	60	38
	" 2 "	75	77	77	77	77	—	69	74	75	70	71	—
	" 3 "	78	79	79	80	—	—	72	78	78	74	—	—
	" 4 "	79	81	81	—	—	—	74	80	80	—	—	—
	" 5 "	80	81	—	—	—	—	78	81	—	—	—	—
	" 6 "	80	—	—	—	—	—	78	—	—	—	—	—
Kronobergs	" 1 "	74	77	76	74	74	72	72	71	65	65	67	63
	" 2 "	78	81	80	79	79	—	78	76	72	74	75	—
	" 3 "	79	83	83	81	—	—	81	79	73	77	—	—
	" 4 "	81	84	84	—	—	—	82	80	83	—	—	—
	" 5 "	83	84	—	—	—	—	83	80	—	—	—	—
	" 6 "	83	—	—	—	—	—	83	—	—	—	—	—
Kalmar	" 1 "	72	75	76	78	76	72	73	71	73	74	71	67
	" 2 "	76	80	81	82	80	—	78	77	79	79	77	—
	" 3 "	77	82	82	83	—	—	80	79	81	80	—	—
	" 4 "	78	82	83	—	—	—	82	80	82	—	—	—
	" 5 "	78	83	—	—	—	—	84	81	—	—	—	—
	" 6 "	78	—	—	—	—	—	84	—	—	—	—	—

¹ I procenttalen för guldna poster ingår ej Stockholms kronofogdedistrikt. Fr. o. m. K69 avser leveransprocenttalen även Stockholms kronofogdedistrikt.

Län	Guldna poster i % av restförda efter avdrag för avkortade							Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat						
	K68 K69 K70 K71 K72 K73							K68 K69 K70 K71 K72 K73						
Gotlands	Efter 1 år	85	85	83	85	80	77	86	80	79	79	75	69	
	" 2 "	89	89	87	89	85		90	84	84	87	81		
	" 3 "	90	90	89	91			91	86	88	89			
	" 4 "	91	91	90				92	87	88				
	" 5 "	91	91					92	87					
	" 6 "	91						92						
Blekinge	" 1 "	73	71	72	71	71	64	68	63	64	58	58	45	
	" 2 "	80	78	83	77	77		76	71	72	68	68		
	" 3 "	82	83	85	80			79	74	76	72			
	" 4 "	83	84	86				80	76	77				
	" 5 "	83	85					81	77					
	" 6 "	83						81						
Kristianstads	" 1 "	79	78	76	77	77	73	71	70	69	69	67	61	
	" 2 "	83	81	80	81	81		76	76	75	75	73		
	" 3 "	85	84	82	82			79	79	78	77			
	" 4 "	85	84	83				80	79	79				
	" 5 "	86	84					80	80					
	" 6 "	86						81						
Malmöhus	" 1 "	63	61	60	61	62	58	60	54	52	49	48	45	
	" 2 "	69	68	67	67	67		69	63	61	57	56		
	" 3 "	72	71	69	69			72	66	65	61			
	" 4 "	72	72	71				73	68	66				
	" 5 "	73	73					74	70					
	" 6 "	73						74						
Hallands	" 1 "	80	76	82	82	77	76	72	68	66	68	65	59	
	" 2 "	84	84	88	86	85		79	77	77	76	71		
	" 3 "	85	87	90	89			83	81	80	78			
	" 4 "	86	87	90				85	83	81				
	" 5 "	86	88					85	83					
	" 6 "	86						85						
Göteborgs och Bohus	" 1 "	54	56	55	54	54	52	45	43	41	39	35	32	
	" 2 "	63	63	62	61	62		56	52	49	49	46		
	" 3 "	67	67	66	65			60	56	53	54			
	" 4 "	68	69	67				62	59	56				
	" 5 "	69	70					63	60					
	" 6 "	69						64						
Älvsborgs	" 1 "	73	75	76	76	74	70	73	71	71	69	64	50	
	" 2 "	77	79	80	79	78		78	77	76	74	70		
	" 3 "	79	81	81	81			80	78	78	77			
	" 4 "	79	81	82				81	79	79				
	" 5 "	79	82					81	79					
	" 6 "	79						81						
Skaraborgs	" 1 "	79	80	81	79	78	77	79	78	78	74	73	57	
	" 2 "	82	83	85	83	82		85	82	82	78	78		
	" 3 "	84	85	86	84			87	84	84	80			
	" 4 "	85	85	87				88	85	84				
	" 5 "	85	86					88	85					
	" 6 "	85						88						
Värmlands	" 1 "	75	76	76	76	75	70	71	69	67	65	54	40	
	" 2 "	79	81	81	81	81		77	76	73	73	60		
	" 3 "	81	83	82	83			81	78	76	76			
	" 4 "	81	84	83				82	79	77				
	" 5 "	81	84					82	80					
	" 6 "	81						83						

Län			Guldna poster i % av restförda efter avdrag för avkortade							Levererat belopp i % av restfört efter avdrag för avkortat						
			K68	K69	K70	K71	K72	K73	K68	K69	K70	K71	K72	K73		
Örebro	Efter 1 år	73	75	76	76	74	71	72	74	71	70	69	50			
	" 2 "	76	79	80	79	78		77	79	78	76	74				
	" 3 "	78	81	81	81			79	82	80	78					
	" 4 "	78	81	82				80	82	81						
	" 5 "	78	81					81	82							
" 6 "	78						81									
Västmanlands	" 1 "	70	71	72	70	70	65	67	64	63	60	59	50			
	" 2 "	75	76	76	74	75		74	72	69	67	67				
	" 3 "	77	78	77	77			77	75	72	70					
	" 4 "	77	79	78				78	76	74						
	" 5 "	78	79					79	76							
" 6 "	78						79									
Kopparbergs	" 1 "	75	77	78	78	77	76	70	70	71	72	70	44			
	" 2 "	80	82	82	82	81		79	78	77	79	78				
	" 3 "	81	84	84	84			82	81	81	81					
	" 4 "	82	84	84				84	83	82						
	" 5 "	82	85					84	84							
" 6 "	82						84									
Gävleborgs	" 1 "	71	75	76	75	75	72	69	71	69	66	68	60			
	" 2 "	76	79	80	80	80		77	78	75	73	76				
	" 3 "	78	81	82	82			79	81	78	77					
	" 4 "	79	82	83				81	82	80						
	" 5 "	79	83					81	83							
" 6 "	79						81									
Västernorrlands	" 1 "	74	76	73	73	74	75	71	68	66	67	69	68			
	" 2 "	79	80	79	77	80		78	74	73	74	77				
	" 3 "	81	80	80	79			80	77	76	78					
	" 4 "	81	81	81				82	78	78						
	" 5 "	81	82					82	79							
" 6 "	81						84									
Jämtlands	" 1 "	86	85	85	84	84	78	78	75	71	74	72	63			
	" 2 "	89	89	88	88	88		82	79	77	79	79				
	" 3 "	90	91	90	88			84	81	79	81					
	" 4 "	90	91	91				85	85	80						
	" 5 "	91	91					85	86							
" 6 "	91						87									
Västerbottens	" 1 "	81	81	82	83	82	81	77	78	76	78	75	69			
	" 2 "	85	86	86	87	86		83	83	82	84	80				
	" 3 "	86	88	88	88			85	86	84	86					
	" 4 "	87	89	89				86	86	85						
	" 5 "	88	89					87	87							
" 6 "	88						87									
Norrbottens	" 1 "	71	73	75	73	72	73	72	71	71	72	69	70			
	" 2 "	77	80	80	78	78		80	78	77	78	77				
	" 3 "	79	82	83	80			82	82	80	81					
	" 4 "	80	83	83				83	83	81						
	" 5 "	80	83					84	83							
" 6 "	80						84									
Hela riket	" 1 "	—	—	—	—	—	—	57	56	55	53	50	42			
	" 2 "	—	—	—	—	—		66	64	63	61	59				
	" 3 "	—	—	—	—			70	67	66	65					
	" 4 "	—	—	—				72	69	68						
	" 5 "	—	—					73	71							
" 6 "	—						73									

Tabell 5. Indrivningen av skatter och allmänna avgifter under år 1974.

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Stockholms län</i>				
Danderyd	50 458 975	48 301 430	9 713 017	89 047 388
Handen	38 933 640	30 900 037	6 591 656	63 242 021
Huddinge	41 176 057	32 869 683	6 990 065	67 055 675
Nacka	27 925 323	23 517 142	7 700 846	43 741 619
Norrtälje	8 458 611	8 623 097	2 115 453	14 966 255
Sollentuna	47 601 876	40 066 887	10 143 535	77 525 228
Solna	46 628 200	33 173 894	8 751 947	71 050 147
Stockholm	444 878 021	373 410 141	91 997 363	726 290 799
Södertälje	28 894 078	26 561 964	6 110 831	49 345 211
<i>Uppsala län</i>				
Uppsala	35 940 999	43 288 655	9 535 323	69 694 331
<i>Södermanlands län</i>				
Eskilstuna	17 011 173	18 707 721	3 159 414	32 559 480
Katrineholm	6 157 927	8 923 757	2 062 215	13 019 469
Nyköping	6 280 782	13 079 721	1 398 468	17 962 035
<i>Östergötlands län</i>				
Linköping	11 196 941	15 199 339	2 357 463	24 038 817
Motala	10 337 637	12 388 838	2 226 834	20 499 641
Norrköping	15 619 047	25 720 103	3 960 040	37 379 110
<i>Jönköpings län</i>				
Eksjö	19 944 736	19 361 942	3 256 785	36 049 893
Jönköping	29 647 594	20 853 825	8 244 907	42 256 512
Värnamo	10 368 740	11 635 500	2 420 568	19 583 672
<i>Kronobergs län</i>				
Växjö	25 291 418	25 565 729	4 829 376	46 027 771
<i>Kalmar län</i>				
Kalmar	12 301 178	18 434 709	3 157 865	27 578 022
Oskarshamn	6 694 490	8 054 587	1 225 466	13 523 611
Västervik	9 920 413	11 280 171	1 952 074	19 248 510
<i>Gotlands län</i>				
Visby	7 768 515	9 293 249	1 160 358	15 901 406
<i>Blekinge län</i>				
Karlshamn	14 844 430	14 651 866	2 412 750	27 083 546
Karlskrona	13 264 169	15 604 274	2 965 648	25 902 795
<i>Kristianstads län</i>				
Hässleholm	12 342 233	10 873 093	1 650 149	21 565 177
Kristianstad	22 328 752	23 864 597	4 827 399	41 365 950
Ängelholm	12 062 399	17 293 416	3 154 707	26 201 108
<i>Malmöhus län</i>				
Eslöv	6 895 892	8 062 993	1 517 957	13 440 928
Helsingborg	35 283 763	30 815 144	6 269 036	59 829 871
Landskrona	10 554 360	10 038 972	1 999 685	18 593 647
Lund	19 628 762	16 007 356	2 956 533	32 679 585
Malmö	106 611 374	82 801 941	16 327 805	173 085 510
Trelleborg	6 696 165	5 185 252	1 075 103	10 806 314
Ystad	7 047 457	10 571 735	1 978 042	15 641 150

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
11 108 702	12,5	23 176 280	26,0	54 762 405	61,5
10 551 568	16,7	10 905 912	17,2	41 784 541	66,1
11 413 757	17,0	11 023 532	16,5	44 618 386	66,5
8 654 244	19,8	8 151 776	18,6	26 935 598	61,6
2 127 086	14,2	5 226 909	34,9	7 612 259	50,9
15 336 716	19,8	17 211 621	22,2	44 976 891	58,0
12 453 089	17,5	14 570 276	20,5	44 026 781	62,0
160 031 736	22,0	133 766 396	18,4	432 492 665	59,6
8 373 039	17,0	11 268 739	22,8	29 703 432	60,2
10 331 381	14,8	23 264 492	33,4	36 098 457	51,8
5 646 484	17,3	11 052 551	34,0	15 860 445	48,7
1 179 320	9,1	6 397 256	49,1	5 442 891	41,8
2 709 035	15,1	8 658 827	48,2	6 594 171	36,7
2 854 264	11,9	9 727 058	40,5	11 457 495	47,6
3 048 432	14,9	8 298 915	40,5	9 152 294	44,6
5 989 445	16,0	14 985 235	40,1	16 404 430	43,9
2 218 296	6,1	10 591 806	29,4	23 239 790	64,5
8 608 644	20,4	10 780 120	25,5	22 867 748	54,1
1 490 615	7,6	7 273 052	37,1	10 820 004	55,3
5 217 310	11,3	16 510 596	35,9	24 299 863	52,8
5 023 043	18,2	9 905 307	35,9	12 649 672	45,9
2 133 501	15,8	4 966 726	36,7	6 423 383	47,5
2 188 011	11,4	7 685 783	39,9	9 374 714	48,7
1 174 708	7,4	7 025 759	44,2	7 700 939	48,4
5 395 394	19,9	8 010 717	29,6	13 677 434	50,5
3 033 935	11,7	8 512 920	32,9	14 355 940	55,4
1 938 040	9,0	7 648 702	35,5	11 978 435	55,5
5 267 106	12,7	15 683 677	37,9	20 415 165	49,4
3 730 032	14,3	12 715 336	48,5	9 755 739	37,2
1 691 084	12,6	4 866 865	36,2	6 882 979	51,2
8 262 822	13,8	16 146 128	27,0	35 420 921	59,2
3 846 824	20,7	4 396 991	23,6	10 349 831	55,7
3 437 227	10,5	9 450 174	28,9	19 792 183	60,6
24 282 587	14,0	39 479 169	22,8	109 323 754	63,2
1 797 828	16,7	3 871 999	35,8	5 136 488	47,5
1 514 686	9,7	5 974 905	38,2	8 151 558	52,1

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Hallands län</i>				
Halmstad	14 325 539	19 001 898	4 902 455	28 424 982
Varberg	14 840 217	18 613 011	3 420 540	30 032 688
<i>Göteborgs och Bohus län</i>				
Göteborg	244 565 831	171 995 009	40 632 069	375 928 771
Uddevalla	17 450 127	16 240 823	2 603 907	31 087 043
<i>Älvsborgs län</i>				
Alingsås	7 562 151	13 643 610	2 541 494	18 664 267
Borås	28 848 565	37 423 590	6 095 967	60 176 188
Trollhättan	8 994 516	11 807 535	2 334 509	18 467 542
Vänersborg	10 773 423	12 906 519	1 577 419	22 102 523
<i>Skaraborgs län</i>				
Falköping	9 331 832	10 142 944	1 861 522	17 613 254
Lidköping	10 916 254	11 735 274	1 833 667	20 817 861
Mariestad	5 037 727	6 966 068	1 289 376	10 714 419
Skövde	9 160 772	10 083 536	2 305 300	16 939 008
<i>Värmlands län</i>				
Arvika	11 631 739	9 989 720	1 880 206	19 741 253
Karlstad	24 409 677	23 647 743	4 567 464	43 489 956
Kristinehamn	8 759 018	9 180 096	1 366 791	16 572 323
Sunne	4 106 963	7 245 457	970 388	10 382 032
<i>Örebro län</i>				
Hallsberg	4 652 756	8 348 542	1 180 048	11 821 250
Karlskoga	3 704 121	5 353 802	906 720	8 151 203
Lindesberg	6 712 563	8 567 676	2 569 414	12 710 825
Örebro	13 191 236	21 085 289	4 225 201	30 051 324
<i>Västmanlands län</i>				
Köping	9 736 876	11 007 537	1 702 093	19 042 320
Västerås	37 065 163	36 950 415	7 257 217	66 758 361
<i>Kopparbergs län</i>				
Avesta	5 584 536	6 095 483	624 757	11 055 262
Borlänge	5 459 758	9 474 096	1 509 929	13 423 925
Falun	12 856 312	10 687 203	1 148 611	22 394 904
Ludvika	2 936 138	6 424 213	1 028 106	8 332 245
Mora	6 755 071	9 464 119	1 522 707	14 696 483
<i>Gävleborgs län</i>				
Gävle	16 307 811	18 187 021	3 117 985	31 376 847
Hudiksvall	4 170 276	12 207 698	1 406 478	14 971 496
Sandviken	5 600 195	6 909 184	1 009 260	11 500 119
Söderhamn	6 966 192	11 523 270	2 286 555	16 202 907
<i>Västernorrlands län</i>				
Härnösand	3 724 483	9 196 311	1 005 817	11 914 977
Sollefteå	4 076 500	5 262 935	978 623	8 360 812
Sundsvall	16 817 447	21 323 303	3 119 088	35 021 662
Örnsköldsvik	4 578 825	6 291 495	1 272 761	9 597 559
<i>Jämtlands län</i>				
Östersund	14 677 159	26 668 250	3 484 006	37 861 403
<i>Västerbottens län</i>				
Lycksele	5 857 631	7 984 594	975 617	12 866 608
Skellefteå	5 437 567	9 419 032	1 090 092	13 766 507
Umeå	5 815 774	15 333 818	1 590 372	19 559 220

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
2 446 242	8,6	11 880 097	41,8	14 098 642	49,6
4 514 569	15,0	12 115 956	40,4	13 402 162	44,6
59 825 050	15,9	83 598 168	22,2	232 505 552	61,9
3 264 269	10,5	12 058 782	38,8	15 763 992	50,7
2 057 814	11,0	8 262 115	44,3	8 344 337	44,7
8 222 372	13,7	19 077 411	31,7	32 876 404	54,6
3 441 541	18,6	6 135 479	33,2	8 890 523	48,2
2 591 554	11,7	7 922 667	35,9	11 588 302	52,4
4 297 543	24,4	5 875 693	33,4	7 440 017	42,2
3 053 569	14,7	8 155 065	39,2	9 609 226	46,1
2 079 941	19,4	5 013 583	46,8	3 620 894	33,8
2 882 068	17,0	7 364 675	43,5	6 692 263	39,5
2 362 294	11,9	7 159 568	36,3	10 219 391	51,8
7 555 040	17,4	12 102 917	27,8	23 831 999	54,8
2 038 747	12,3	5 331 603	32,2	9 201 972	55,5
899 181	8,7	4 653 762	44,8	4 829 088	46,5
1 303 969	11,0	5 182 978	43,9	5 334 303	45,1
1 033 447	12,7	3 629 607	44,5	3 488 148	42,8
1 174 967	9,2	4 953 679	39,0	6 582 179	51,8
3 431 836	11,4	12 578 037	41,9	14 041 451	46,7
3 784 555	19,9	5 860 801	30,8	9 396 964	49,3
9 329 002	14,0	21 325 679	31,9	36 103 678	54,1
1 082 170	9,8	3 732 172	33,8	6 240 920	56,4
1 436 760	10,7	6 233 667	46,4	5 753 497	42,9
2 825 679	12,6	6 909 578	30,9	12 659 647	56,5
890 912	10,7	3 755 749	45,1	3 685 583	44,2
1 237 116	8,4	6 230 940	42,4	7 228 426	49,2
6 541 658	20,9	10 797 466	34,4	14 037 722	44,7
1 623 880	10,8	8 121 943	54,3	5 225 673	34,9
787 908	6,9	5 133 842	44,6	5 578 368	48,5
1 560 925	9,6	7 423 640	45,8	7 218 342	44,6
1 799 609	15,1	6 487 396	54,4	3 627 970	30,5
1 059 444	12,7	3 533 612	42,2	3 767 756	45,1
3 921 167	11,2	15 657 845	44,7	15 442 649	44,1
1 198 619	12,5	4 596 942	47,9	3 801 997	39,6
2 293 838	6,1	15 446 730	40,8	20 120 833	53,1
1 115 913	8,7	5 572 124	43,3	6 178 570	48,0
1 486 154	10,8	5 762 669	41,9	6 517 683	47,3
1 365 583	7,0	7 995 222	40,9	10 198 415	42,1

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Norrbottens län</i>				
Boden	4 568 652	6 170 935	773 224	9 966 363
Gällivare	5 820 038	6 258 444	803 665	11 274 817
Haparanda	8 887 060	12 763 033	1 341 263	20 308 830
Kiruna	3 193 468	5 977 860	818 958	8 352 370
Luleå	7 406 448	9 048 347	1 471 170	14 983 625
Piteå	3 907 065	8 532 415	1 155 606	11 283 874
Hela riket	1 894 177 599	1 848 121 913	379 755 100	3 362 544 412

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
1 359 456	13,6	3 805 544	38,2	4 801 361	48,2
348 989	3,1	3 381 370	30,0	7 544 458	66,9
2 259 187	11,1	7 378 772	36,3	10 670 870	52,6
683 732	8,2	3 942 454	47,2	3 726 183	44,6
2 383 161	15,9	6 272 692	41,9	6 327 771	42,2
809 340	7,2	5 106 529	45,2	5 368 006	47,6
535 720 761	15,9	952 699 727	28,3	1 874 123 868	55,8

Tabell 6. Indrivningen av särskilt uppdebiterad A-skatt under år 1974.

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Stockholms län</i>				
Danderyd	3 928 272	2 182 441	36 387	6 074 326
Handen	2 516 668	1 020 288	20 427	3 516 529
Huddinge	2 923 975	1 264 978	2 915	4 186 038
Nacka	1 518 385	748 785	32 693	2 234 477
Norrtälje	541 233	603 602	—	1 144 835
Sollentuna	4 795 532	2 377 917	52 468	7 120 981
Solna	4 705 977	1 537 422	3 081	6 240 318
Stockholm	53 684 485	23 437 890	223 100	76 899 275
Södertälje	2 976 392	1 550 783	20 442	4 506 733
<i>Uppsala län</i>				
Uppsala	3 667 120	1 709 557	12 832	5 363 845
<i>Södermanlands län</i>				
Eskilstuna	2 071 157	1 101 742	35 902	3 136 997
Katrineholm	596 111	546 774	27 144	1 115 741
Nyköping	973 531	611 514	32 500	1 552 545
<i>Östergötlands län</i>				
Linköping	1 004 685	1 264 856	1 002	2 268 539
Motala	1 459 888	711 706	11 727	2 159 867
Norrköping	1 843 898	1 993 595	40 325	3 797 168
<i>Jönköpings län</i>				
Eksjö	2 205 323	790 879	24 294	2 971 908
Jönköping	2 700 501	1 008 950	45 118	3 664 333
Värnamo	902 718	338 733	7 608	1 233 843
<i>Kronobergs län</i>				
Växjö	3 560 674	1 460 032	132 191	4 888 515
<i>Kalmar län</i>				
Kalmar	2 799 155	1 871 558	4 676	4 666 037
Oskarshamn	1 112 844	521 485	5 799	1 628 530
Västervik	1 459 646	469 890	42 684	1 886 852
<i>Gotlands län</i>				
Visby	1 312 555	415 264	852	1 726 967
<i>Blekinge län</i>				
Karlshamn	1 354 351	1 001 075	14 771	2 340 655
Karlskrona	1 451 275	1 170 178	1 187	2 620 266
<i>Kristianstads län</i>				
Hässleholm	1 960 119	561 332	—	2 521 451
Kristianstad	2 530 876	1 671 040	18 409	4 183 507
Ängelholm	1 632 312	1 431 076	24 976	3 038 412
<i>Malmöhus län</i>				
Eslöv	796 482	523 323	—	1 319 805
Helsingborg	1 237 214	1 348 092	34 532	2 550 774
Landskrona	1 477 813	507 556	13 113	1 972 256
Lund	2 191 023	596 740	7 777	2 779 986
Malmö	10 907 190	6 064 755	187 542	16 784 403
Trelleborg	1 478 061	422 711	1 729	1 899 043
Ystad	854 081	599 903	2 389	1 451 595

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
813 996	13,4	1 832 209	30,2	3 428 121	56,4
1 089 814	31,0	745 096	21,2	1 681 618	47,8
1 190 043	28,4	813 846	19,5	2 182 148	52,1
531 803	23,8	383 380	17,2	1 319 294	59,0
208 112	18,2	350 782	30,6	585 941	51,2
3 191 075	44,8	1 592 173	22,4	2 337 731	32,8
1 125 030	18,0	1 120 083	18,0	3 995 204	64,0
17 822 830	23,2	11 167 458	14,5	47 908 986	62,3
663 942	14,7	1 249 786	27,7	2 593 005	57,6
1 552 459	28,9	1 136 624	21,2	2 674 761	49,9
730 561	23,3	667 920	21,3	1 738 516	55,4
132 106	11,8	559 190	50,1	424 444	38,1
532 771	34,3	470 235	30,3	549 537	35,4
317 221	14,0	727 939	32,1	1 223 379	53,9
533 205	24,7	333 509	15,4	1 293 153	59,9
950 318	25,0	996 973	26,3	1 849 877	48,7
235 292	7,9	631 659	21,3	2 104 956	70,8
1 294 509	35,3	1 181 112	32,2	1 188 710	32,5
61 777	5,0	310 505	25,2	861 560	69,8
1 083 107	22,2	1 502 378	30,7	2 303 029	47,1
1 523 982	32,7	761 535	16,3	2 380 520	51,0
469 527	28,8	442 505	27,2	716 498	44,0
322 562	17,1	529 287	28,0	1 035 001	54,9
270 567	15,7	595 482	34,5	860 917	49,8
635 546	27,2	365 809	15,6	1 339 299	57,2
286 393	10,9	801 857	30,6	1 532 015	58,5
152 010	6,0	607 671	24,1	1 761 770	69,9
714 124	17,1	1 330 403	31,8	2 138 980	51,1
539 247	17,8	1 389 356	45,7	1 109 808	36,5
377 401	28,6	270 350	20,5	672 055	50,9
386 325	15,1	1 115 941	43,8	1 048 507	41,1
896 237	45,4	236 817	12,0	839 200	42,6
399 348	14,4	704 723	25,3	1 675 914	60,3
3 014 244	17,9	4 290 685	25,6	9 479 474	56,5
564 573	29,7	854 281	45,0	480 187	25,3
178 367	12,3	515 193	35,5	758 034	52,2

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Hallands län</i>				
Halmstad	1 343 068	687 837	7 238	2 023 667
Varberg	1 890 675	1 315 882	48 471	3 158 086
<i>Göteborgs och Bohus län</i>				
Göteborg	23 445 091	19 663 011	997 430	42 110 672
Uddevalla	2 346 961	1 288 777	105 135	3 530 603
<i>Älvsborgs län</i>				
Alingsås	867 323	1 067 768	66 023	1 869 068
Borås	3 565 824	2 926 886	85 510	6 407 200
Trollhättan	1 471 885	839 628	24 330	2 287 183
Vänernborg	1 092 058	679 173	11 582	1 759 649
<i>Skaraborgs län</i>				
Falköping	1 738 449	834 234	1 180	2 571 503
Lidköping	1 515 177	504 438	2 318	2 017 297
Mariestad	1 422 804	713 681	364	2 136 121
Skövde	990 855	436 707	5 830	1 421 732
<i>Värmlands län</i>				
Arvika	433 859	401 225	11 184	823 900
Karlstad	2 236 796	853 049	28 400	3 061 445
Kristinehamn	735 892	409 456	42 783	1 102 565
Sunne	240 502	286 033	7 039	519 496
<i>Örebro län</i>				
Hallsberg	475 910	895 061	12 193	1 358 778
Karlskoga	198 519	453 779	2 964	649 334
Lindesberg	527 307	782 649	25 867	1 284 089
Örebro	1 349 395	2 163 817	40 680	3 472 532
<i>Västmanlands län</i>				
Köping	1 398 945	551 499	6 785	1 943 659
Västerås	4 765 645	3 931 232	177 515	8 519 362
<i>Kopparbergs län</i>				
Avesta	917 854	532 674	27 058	1 423 470
Borlänge	487 835	957 833	17 100	1 428 568
Falun	1 133 571	727 326	2 612	1 858 285
Ludvika	235 023	524 677	37 528	722 172
Mora	801 824	583 972	812	1 384 984
<i>Gävleborgs län</i>				
Gävle	2 087 064	2 268 194	12 364	4 342 894
Hudiksvall	251 274	751 336	—	1 002 610
Sandviken	666 617	395 504	125	1 061 996
Söderhamn	200 203	627 618	339	827 482
<i>Västernorrlands län</i>				
Härnösand	970 772	347 541	5 919	1 312 394
Sollefteå	278 022	232 779	—	510 801
Sundsvall	806 509	1 411 447	46 610	2 171 346
Örnsköldsvik	301 314	306 357	8 105	599 566
<i>Jämtlands län</i>				
Östersund	2 054 152	3 055 516	70 340	5 039 328
<i>Västerbottens län</i>				
Lycksele	745 857	538 603	44	1 284 416
Skellefteå	525 252	743 760	1 156	1 267 856
Umeå	993 313	1 212 744	20 321	2 185 736

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
400 264	19,8	493 599	24,4	1 129 802	55,8
796 268	25,2	1 009 377	32,0	1 352 439	42,8
6 059 544	14,4	12 118 873	28,8	23 932 253	56,8
553 014	15,7	1 152 259	32,6	1 825 329	51,7
329 394	17,6	826 753	44,2	712 921	38,2
1 025 301	16,0	1 603 986	25,0	3 777 911	59,0
417 559	18,3	670 797	29,3	1 198 826	52,4
324 761	18,5	290 508	16,5	1 144 380	65,0
1 107 461	43,1	335 544	13,0	1 128 497	43,9
655 105	32,5	604 022	29,9	758 169	37,6
714 549	33,4	681 242	31,9	740 329	34,7
537 459	37,8	543 302	38,2	340 970	24,0
79 757	9,7	363 100	44,1	381 042	46,2
1 225 701	40,0	1 001 217	32,7	834 526	27,3
207 013	18,8	198 089	18,0	697 462	63,2
97 911	18,9	203 312	39,1	218 272	42,0
144 713	10,7	581 633	42,8	632 431	46,5
76 281	11,7	456 264	70,3	116 788	18,0
208 742	16,3	331 459	25,8	743 888	57,9
620 538	17,9	1 555 445	44,8	1 296 549	37,3
526 972	27,1	389 031	20,0	1 027 654	52,9
1 087 678	12,8	3 152 317	37,0	4 279 366	50,2
59 584	4,2	162 630	11,4	1 201 255	84,4
64 363	4,5	679 144	47,5	685 060	48,0
432 041	23,3	634 043	34,1	792 200	42,6
41 984	5,8	395 732	54,8	284 455	39,4
176 168	12,7	394 750	28,5	814 066	58,8
1 061 147	24,4	1 835 328	42,3	1 446 419	33,3
174 438	17,4	559 369	55,8	268 802	26,8
27 392	2,6	322 393	30,3	712 210	67,1
32 983	4,0	444 946	53,8	349 553	42,2
541 185	41,2	253 988	19,4	517 220	39,4
225 767	44,2	134 913	26,4	150 120	29,4
243 821	11,2	873 430	40,2	1 054 094	48,6
167 434	27,9	266 340	44,4	165 790	27,7
235 997	4,7	1 629 162	32,3	3 174 169	63,0
166 920	13,0	325 897	25,4	791 598	61,6
211 579	16,7	350 339	27,6	705 937	55,7
237 209	10,8	759 838	34,8	1 188 690	54,4

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Norrbottens län</i>				
Boden	748 798	314 873	637	1 063 034
Gällivare	574 304	615 258	1 119	1 188 443
Haparanda	1 197 389	1 450 952	9 002	2 639 339
Kiruna	320 726	660 434	556	980 604
Luleå	778 691	878 505	8 529	1 648 667
Piteå	436 979	631 092	—	1 068 071
Hela riket	204 697 805	126 893 239	3 103 689	328 487 355

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
206 230	19,4	412 258	38,8	444 546	41,8
21 429	1,8	199 953	16,8	967 061	81,4
378 186	14,3	1 132 900	42,9	1 128 252	42,8
179 211	18,3	590 443	60,2	210 949	21,5
414 967	25,2	788 024	47,8	445 675	27,0
173 029	16,2	388 657	36,4	506 384	47,4
67 459 473	20,5	84 681 358	25,8	176 346 458	53,7

Tabell 7. Indrivningen av mervärdeskatt under år 1974.

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Stockholms län</i>				
Danderyd	6 001 651	6 450 509	1 253 353	11 198 807
Handen	6 506 733	3 613 042	1 396 592	8 723 183
Huddinge	6 451 188	4 349 887	1 208 552	9 592 523
Nacka	4 076 106	3 501 440	702 926	6 874 620
Norrtälje	1 516 135	1 377 167	395 123	2 498 179
Sollentuna	8 512 429	5 971 872	1 839 148	12 645 153
Solna	9 025 195	6 519 956	1 401 121	14 144 030
Stockholm	58 546 821	53 436 561	8 938 703	103 044 679
Södertälje	4 910 702	3 837 161	666 598	8 081 265
<i>Uppsala län</i>				
Uppsala	5 813 306	6 674 687	1 344 711	11 143 282
<i>Södermanlands län</i>				
Eskilstuna	2 627 521	2 528 322	287 360	4 868 483
Katrineholm	1 132 899	1 347 100	99 413	2 380 586
Nyköping	1 198 918	2 121 198	202 379	3 117 737
<i>Östergötlands län</i>				
Linköping	1 862 107	2 048 374	234 149	3 676 332
Motala	2 811 023	2 647 434	327 608	5 130 849
Norrköping	2 379 550	3 260 072	213 974	5 425 648
<i>Jönköpings län</i>				
Eksjö	3 107 217	3 467 618	426 233	6 148 602
Jönköping	4 853 556	3 026 553	642 915	7 237 194
Värnamo	2 234 009	1 975 903	545 951	3 663 961
<i>Kronobergs län</i>				
Växjö	4 477 389	4 126 858	350 828	8 253 419
<i>Kalmar län</i>				
Kalmar	2 555 557	2 855 426	320 199	5 090 784
Oskarshamn	1 162 769	989 371	98 501	2 053 639
Västervik	1 933 172	1 433 111	157 256	3 209 027
<i>Gotlands län</i>				
Visby	1 595 077	1 754 212	197 105	3 152 184
<i>Blekinge län</i>				
Karlshamn	2 952 587	2 602 923	628 047	4 927 463
Karlskrona	2 330 575	2 819 697	732 231	4 418 041
<i>Kristianstads län</i>				
Hässleholm	1 713 171	1 839 025	354 685	3 197 511
Kristianstad	4 249 024	4 862 219	1 031 894	8 079 349
Ängelholm	2 503 046	3 481 712	488 952	5 495 806
<i>Malmöhus län</i>				
Eslöv	1 411 807	1 487 789	129 476	2 770 120
Helsingborg	6 437 932	5 695 854	787 310	11 346 476
Landskrona	2 497 455	2 197 122	459 138	4 235 439
Lund	4 581 681	2 793 569	497 507	6 877 743
Malmö	17 386 690	13 779 725	1 659 440	29 506 975
Trelleborg	1 091 041	1 173 583	139 517	2 125 107
Ystad	1 414 826	2 025 236	254 325	3 185 737

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
2 330 068	20,8	1 615 657	14,4	7 253 081	64,8
1 517 703	17,4	986 642	11,3	6 218 837	71,3
2 182 626	22,8	1 008 514	10,5	6 401 383	66,7
2 254 910	32,8	774 583	11,3	3 845 126	55,9
340 016	13,6	743 753	29,8	1 414 409	56,6
2 538 206	20,1	1 967 192	15,5	8 139 754	64,4
2 497 278	17,7	2 169 927	15,3	9 476 823	67,0
26 375 787	25,6	15 619 529	15,2	61 049 363	59,2
2 269 497	28,1	1 657 272	20,5	4 154 496	51,4
1 982 669	17,8	3 764 744	33,8	5 395 868	48,4
1 038 296	21,3	1 634 311	33,6	2 195 876	45,1
178 367	7,5	1 425 596	59,9	776 622	32,6
510 752	16,4	1 382 428	44,3	1 224 557	39,3
604 465	16,4	1 480 418	40,3	1 591 448	43,3
787 545	15,4	2 027 741	39,5	2 315 563	45,1
1 086 305	20,0	1 773 110	32,7	2 566 234	47,3
748 328	12,2	1 995 785	32,4	3 404 488	55,4
2 901 347	40,1	1 612 038	22,3	2 723 809	37,6
362 413	9,9	1 023 168	27,9	2 278 379	62,2
889 572	10,8	2 592 776	31,4	4 771 070	57,8
956 799	18,8	1 860 403	36,5	2 273 582	44,7
362 661	17,7	756 232	36,8	934 746	45,5
589 313	18,4	1 232 634	38,4	1 387 079	43,2
224 973	7,1	1 331 818	42,3	1 595 392	50,6
1 326 619	26,9	1 312 564	26,6	2 288 279	46,5
603 736	13,7	1 247 378	28,2	2 566 926	58,1
269 170	8,4	1 302 761	40,8	1 625 580	50,8
889 810	11,0	3 123 791	38,7	4 065 747	50,3
748 387	13,6	2 436 113	44,3	2 311 305	42,1
395 178	14,3	830 617	30,0	1 544 325	55,7
1 547 911	13,6	2 867 067	25,3	6 931 497	61,1
859 564	20,3	803 517	19,0	2 572 357	60,7
719 612	10,5	1 719 173	25,0	4 438 956	64,5
5 167 510	17,5	5 629 051	19,1	18 710 414	63,4
356 169	16,8	594 773	28,0	1 174 163	55,2
384 580	12,1	1 292 084	40,5	1 509 072	47,4

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Hallands län</i>				
Halmstad	2 406 465	2 984 600	396 141	4 994 924
Varberg	1 998 796	3 307 370	399 375	4 906 791
<i>Göteborgs och Bohus län</i>				
Göteborg	30 903 995	24 245 414	3 836 914	51 312 495
Uddevalla	2 487 382	2 383 214	309 371	4 561 225
<i>Älvsborgs län</i>				
Alingsås	1 504 908	1 445 413	252 863	2 697 458
Borås	4 753 271	4 638 765	649 695	8 742 341
Trollhättan	1 349 146	2 266 768	115 822	3 500 092
Vänersborg	2 248 803	2 088 513	263 639	4 073 677
<i>Skaraborgs län</i>				
Falköping	2 428 530	2 422 770	495 686	4 355 614
Lidköping	2 848 721	2 005 093	369 729	4 484 085
Mariestad	1 042 633	1 234 913	185 734	2 091 812
Skövde	2 097 779	1 899 796	271 994	3 725 581
<i>Värmlands län</i>				
Arvika	1 774 363	2 040 113	398 728	3 415 748
Karlstad	4 604 435	4 080 069	764 062	7 920 442
Kristinehamn	2 157 926	1 403 604	298 675	3 262 855
Sunne	986 905	1 492 525	237 565	2 241 865
<i>Örebro län</i>				
Hallsberg	1 308 364	1 646 716	188 929	2 766 151
Karlskoga	479 349	559 480	69 089	969 740
Lindesberg	1 089 110	1 305 746	159 327	2 235 529
Örebro	2 321 741	3 047 464	212 551	5 156 654
<i>Västmanlands län</i>				
Köping	1 853 390	2 330 411	204 848	3 978 953
Västerås	5 935 471	5 660 780	990 366	10 605 885
<i>Kopparbergs län</i>				
Avesta	1 053 917	787 842	73 900	1 767 859
Borlänge	1 127 480	1 419 151	164 267	2 382 364
Falun	1 586 208	2 319 967	168 107	3 738 068
Ludvika	532 742	1 086 872	153 655	1 465 959
Mora	1 392 861	1 876 971	234 649	3 035 183
<i>Gävleborgs län</i>				
Gävle	3 162 400	3 491 843	275 681	6 378 562
Hudiksvall	940 572	2 764 353	353 780	3 351 145
Sandviken	1 213 113	1 767 911	425 880	2 555 144
Söderhamn	1 472 494	2 557 210	475 508	3 554 196
<i>Västernorrlands län</i>				
Härnösand	475 996	1 070 959	83 459	1 463 496
Sollefteå	647 224	934 448	108 888	1 472 784
Sundsvall	2 436 556	3 132 754	451 395	5 117 915
Örnsköldsvik	787 507	824 778	181 107	1 431 178
<i>Jämtlands län</i>				
Östersund	2 494 836	3 836 735	735 681	5 595 890
<i>Västerbottens län</i>				
Lycksele	1 278 201	1 253 801	167 248	2 364 754
Skellefteå	1 320 179	1 442 585	208 201	2 554 563
Umeå	1 047 194	1 959 185	194 568	2 811 811

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
562 414	11,3	2 158 511	43,2	2 273 997	45,5
883 962	18,0	2 137 300	43,6	1 885 527	38,4
10 819 226	21,1	9 251 080	18,0	31 242 188	60,9
600 292	13,2	1 481 801	32,5	2 479 132	54,9
179 251	6,7	1 150 092	42,6	1 368 115	50,7
1 308 328	15,0	2 639 024	30,2	4 794 989	54,8
421 016	12,0	882 017	25,2	2 197 058	62,8
609 945	15,0	1 552 090	38,1	1 911 641	46,9
961 276	22,1	1 528 864	35,1	1 865 473	42,8
651 230	14,5	1 394 468	31,1	2 438 386	54,4
251 959	12,1	940 119	44,9	899 733	43,0
861 921	23,1	1 695 789	45,5	1 167 869	31,4
153 386	4,5	1 570 050	46,0	1 692 311	49,5
1 346 128	17,0	2 364 088	29,8	4 210 224	53,2
577 920	17,7	824 397	25,3	1 860 538	57,0
176 277	7,9	946 388	42,2	1 119 200	49,9
252 023	9,1	1 076 352	38,9	1 437 775	52,0
165 104	17,0	505 171	52,1	299 464	30,9
125 870	5,6	823 001	36,8	1 286 658	57,6
529 026	10,2	2 328 969	45,2	2 298 659	44,6
1 576 897	39,6	926 332	23,3	1 475 722	37,1
1 909 992	18,0	4 033 241	38,0	4 662 651	44,0
322 704	18,2	668 093	37,8	777 061	44,0
565 881	23,7	897 103	37,7	919 378	38,6
559 973	15,0	1 243 171	33,2	1 934 923	51,8
125 420	8,5	728 082	49,7	612 457	41,8
234 059	7,7	1 204 922	39,7	1 596 201	52,6
1 540 848	24,2	1 869 525	29,3	2 968 189	46,5
258 106	7,7	1 478 818	44,1	1 614 220	48,2
179 329	7,0	1 121 739	43,9	1 254 076	49,1
212 486	6,0	1 581 526	44,5	1 760 184	49,5
221 251	15,1	787 698	53,8	454 546	31,1
145 388	9,9	602 963	40,9	724 432	49,2
787 340	15,4	2 502 300	48,9	1 828 275	35,7
220 796	15,4	600 979	42,0	609 403	42,6
323 760	5,8	2 205 777	39,4	3 066 353	54,8
196 466	8,3	888 054	37,6	1 280 232	54,1
270 880	10,6	726 361	28,4	1 557 322	61,0
274 987	9,8	1 106 960	39,4	1 429 863	50,8

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Norrbottens län</i>				
Boden	578 387	983 518	125 938	1 435 967
Gällivare	1 576 448	1 145 749	115 580	2 606 617
Haparanda	2 297 907	3 012 598	210 683	5 099 822
Kiruna	701 160	1 188 810	131 102	1 758 868
Luleå	1 620 855	1 525 389	448 213	2 698 031
Piteå	840 716	1 671 250	337 661	2 174 305
Hela riket	303 027 301	290 616 504	47 309 474	546 334 331

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
174 059	12,1	633 519	44,1	628 389	43,8
73 293	2,8	484 995	18,6	2 048 329	78,6
327 698	6,4	1 463 927	28,7	3 308 197	64,9
108 156	6,2	677 328	38,5	973 383	55,3
617 639	22,9	951 622	35,3	1 128 769	41,8
144 064	6,6	888 229	40,9	1 142 011	52,5
101 606 168	18,6	143 117 995	26,2	301 610 109	55,2

Tabell 8. Indrivningen av arbetsgivaravgifter m. m. under år 1974.

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Stockholm län</i>				
Danderyd	5 157 381	7 721 734	1 240 904	11 638 211
Handen	2 860 476	4 179 164	637 643	6 401 997
Huddinge	4 948 043	4 616 964	904 099	8 660 908
Nacka	1 893 813	2 661 716	644 771	3 910 758
Norrtälje	1 407 677	1 653 713	494 420	2 566 970
Sollentuna	4 574 608	8 003 225	1 381 151	11 196 682
Soäna	6 513 698	6 380 456	1 579 848	11 314 306
Stockholm	55 135 717	67 494 814	17 864 899	104 765 632
Södertälje	3 214 674	4 988 735	930 515	7 272 894
<i>Uppsala län</i>				
Uppsala	5 138 527	9 313 673	2 898 466	11 553 734
<i>Södermanlands län</i>				
Eskilstuna	2 175 993	4 130 717	822 813	5 483 897
Katrineholm	1 054 333	1 845 492	442 009	2 457 816
Nyköping	720 609	2 395 428	209 937	2 906 100
<i>Östergötlands län</i>				
Linköping	1 657 062	3 565 042	446 118	4 775 986
Motala	1 561 778	2 761 925	715 321	3 608 382
Norrköping	2 274 245	5 060 936	969 294	6 365 887
<i>Jönköpings län</i>				
Eksjö	3 713 502	4 917 097	1 120 772	7 509 827
Jönköping	4 849 197	3 559 521	1 745 601	6 663 117
Värnamo	1 969 874	3 180 637	595 643	4 554 868
<i>Kronobergs län</i>				
Växjö	6 024 826	6 386 577	1 702 282	10 709 121
<i>Kalmar län</i>				
Kalmar	2 014 961	4 726 116	1 327 227	5 413 850
Oskarshamn	1 309 606	2 147 184	358 430	3 098 360
Västervik	1 610 483	2 769 529	497 294	3 882 718
<i>Gotlands län</i>				
Visby	1 093 517	1 345 368	119 381	2 319 504
<i>Blekinge län</i>				
Karlshamn	2 083 867	3 060 149	291 408	4 852 608
Karlskrona	1 919 132	2 621 088	557 174	3 983 046
<i>Kristianstads län</i>				
Hässleholm	2 248 781	2 007 939	446 615	3 810 105
Kristianstad	3 718 608	5 240 421	1 124 153	7 834 876
Ängelholm	2 923 101	3 660 704	1 289 111	5 294 694
<i>Malmöhus län</i>				
Eslöv	1 052 512	1 725 363	312 179	2 465 696
Helsingborg	4 491 657	5 658 742	1 010 483	9 139 916
Landskrona	2 296 776	2 359 709	595 460	4 061 025
Lund	3 482 987	3 137 102	839 065	5 781 024
Malmö	18 305 264	14 363 426	2 990 364	29 678 326
Trelleborg	824 198	1 047 757	135 905	1 736 050
Ystad	1 151 919	2 315 726	229 668	3 237 977

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
1 469 871	12,6	3 112 093	26,8	7 056 246	60,6
1 016 241	15,9	1 456 688	22,7	3 929 067	61,4
1 562 941	18,0	1 575 286	18,2	5 522 680	63,8
667 411	17,1	863 462	22,1	2 379 885	60,8
555 842	21,7	831 765	32,4	1 179 363	45,9
2 354 948	21,0	3 223 250	28,8	5 618 483	50,2
2 290 694	20,2	1 906 495	16,9	7 117 116	62,9
22 146 864	21,1	27 217 524	26,0	55 401 243	52,9
1 280 990	17,6	1 717 397	23,6	4 274 507	58,8
2 040 387	17,7	4 972 909	43,0	4 540 436	39,3
1 428 966	26,1	2 288 801	41,7	1 766 130	32,2
294 435	12,0	1 155 783	47,0	1 007 597	41,0
629 562	21,7	1 378 620	47,4	897 917	30,9
543 085	11,4	2 230 457	46,7	2 002 444	41,9
538 395	14,9	1 746 201	48,4	1 323 785	36,7
1 351 419	21,2	2 654 894	41,7	2 359 574	37,1
481 251	6,4	2 437 902	32,5	4 590 673	61,1
1 467 377	22,0	1 751 313	26,3	3 444 426	51,7
390 690	8,6	1 980 894	43,5	2 183 283	47,9
1 285 130	12,0	3 757 384	35,1	5 666 607	52,9
1 304 535	24,1	1 963 885	36,3	2 145 430	39,6
617 901	19,9	1 033 863	33,4	1 446 594	46,7
537 426	13,8	2 019 395	52,0	1 325 896	34,2
150 169	6,5	1 207 840	52,1	961 495	41,4
959 790	19,8	1 967 033	40,5	1 925 785	39,7
715 454	17,9	1 544 287	38,8	1 723 305	43,3
218 974	5,8	1 552 352	40,7	2 038 779	53,5
1 110 043	14,2	3 549 266	45,3	3 175 565	40,5
843 780	15,9	2 988 631	56,5	1 462 282	27,6
363 762	14,7	1 150 878	46,7	951 056	38,6
1 261 673	13,8	3 420 359	37,4	4 457 883	48,8
964 584	23,7	754 534	18,6	2 341 907	57,7
660 502	11,4	1 452 352	25,1	3 668 170	63,5
3 131 523	10,5	7 734 086	26,1	18 812 715	63,4
375 871	21,6	676 878	39,0	683 300	39,4
211 246	6,5	1 457 373	45,0	1 569 357	48,5

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Hallands län</i>				
Halmstad	2 284 669	5 568 493	2 150 344	5 702 818
Varberg	2 160 209	3 493 440	777 896	4 875 753
<i>Göteborgs och Bohus län</i>				
Göteborg	32 840 677	29 828 076	6 461 562	56 207 191
Uddevalla	2 271 079	3 423 066	510 033	5 184 112
<i>Älvsborgs län</i>				
Alingsås	1 051 719	3 485 774	311 344	4 226 149
Borås	5 902 866	9 556 112	1 901 454	13 557 524
Trollhättan	1 166 373	2 363 392	317 256	3 212 509
Vänersborg	1 533 668	2 598 307	236 964	3 895 011
<i>Skaraborgs län</i>				
Falköping	1 913 802	2 543 247	558 683	3 898 366
Lidköping	1 968 065	2 652 550	570 663	4 049 952
Mariestad	827 422	1 541 170	566 176	1 802 416
Skövde	1 491 945	2 670 765	1 115 865	3 046 845
<i>Värmlands län</i>				
Arvika	1 156 625	2 000 682	329 553	2 827 754
Karlstad	3 706 618	4 454 076	703 010	7 457 684
Kristinehamn	1 259 348	2 215 495	79 560	3 395 283
Sunne	683 042	1 788 025	179 822	2 291 245
<i>Örebro län</i>				
Hallsberg	643 406	1 689 838	223 951	2 109 293
Karlskoga	323 047	1 097 025	129 438	1 290 634
Lindesberg	735 336	1 716 332	168 101	2 283 567
Örebro	1 189 881	3 472 715	390 358	4 272 238
<i>Västmanlands län</i>				
Köping	1 565 131	2 517 938	453 050	3 630 019
Västerås	6 258 288	7 956 833	1 447 162	12 767 959
<i>Kopparbergs län</i>				
Avesta	1 305 495	1 542 917	72 921	2 775 491
Borlänge	862 911	2 196 466	491 095	2 568 282
Falun	1 763 534	2 481 300	304 612	3 940 222
Ludvika	438 163	1 375 485	94 226	1 719 422
Mora	1 164 888	3 178 021	226 602	4 116 307
<i>Gävleborgs län</i>				
Gävle	1 918 108	4 412 666	428 256	5 902 518
Hudiksvall	448 998	2 696 121	213 949	2 931 170
Sandviken	508 790	1 095 205	141 327	1 462 668
Söderhamn	609 647	2 043 227	408 120	2 244 754
<i>Västernorrlands län</i>				
Härnösand	445 326	2 146 194	184 224	2 407 296
Sollefteå	651 295	1 323 827	271 389	1 703 733
Sundsvall	2 751 243	5 864 259	654 174	7 961 328
Örnsköldsvik	670 792	1 684 173	320 455	2 034 510
<i>Jämtlands län</i>				
Östersund	1 977 927	5 866 484	462 326	7 382 085
<i>Västerbottens län</i>				
Lycksele	895 887	2 185 819	180 697	2 901 009
Skellefteå	782 954	1 932 475	200 482	2 514 947
Umeå	599 818	3 127 683	647 949	3 079 552

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
570 604	10,0	2 900 440	50,9	2 231 772	39,1
718 605	14,7	2 271 654	46,6	1 885 493	38,7
6 369 687	11,3	14 138 556	25,2	35 698 945	63,5
879 681	17,0	2 444 310	47,1	1 860 120	35,9
474 769	11,2	2 023 672	47,9	1 727 707	40,9
1 867 827	13,8	4 066 066	30,0	7 623 631	56,2
785 579	24,5	1 253 109	39,0	1 173 820	36,5
813 473	20,9	1 409 014	36,2	1 672 523	42,9
1 273 973	32,7	1 272 383	32,6	1 352 009	34,7
725 326	17,9	1 520 404	37,5	1 804 221	44,6
414 541	23,0	1 000 630	55,5	387 244	21,5
945 282	31,0	1 349 972	44,3	751 591	24,7
167 212	5,9	1 454 717	51,5	1 205 825	42,6
1 997 012	26,8	2 045 886	27,4	3 414 786	45,8
318 877	9,4	1 350 034	39,8	1 726 371	50,8
177 239	7,7	904 605	39,5	1 209 400	52,8
262 754	12,5	971 098	46,0	875 440	41,5
268 773	20,8	683 721	53,0	338 139	26,2
198 241	8,7	1 157 558	50,7	927 768	40,6
594 672	13,9	2 338 544	54,7	1 339 022	31,4
798 823	22,0	1 125 321	31,0	1 705 874	47,0
2 030 044	15,9	3 921 876	30,7	6 816 037	53,4
165 436	6,0	623 919	22,5	1 986 136	71,5
168 091	6,6	1 069 143	41,6	1 331 047	51,8
734 558	18,6	1 540 215	39,1	1 665 448	42,3
216 757	12,6	767 554	44,6	735 111	42,8
379 438	9,2	1 693 193	41,1	2 043 676	49,7
1 517 309	25,7	2 267 939	38,4	2 117 269	35,9
456 983	15,6	2 007 864	68,5	466 322	15,9
132 834	9,1	872 884	59,7	456 950	31,2
314 637	14,0	1 216 212	54,2	713 903	31,8
367 800	15,3	1 458 215	60,6	581 280	24,1
195 958	11,5	784 398	46,0	723 377	42,5
760 198	9,5	3 055 452	38,4	4 145 677	52,1
195 287	9,6	1 007 304	49,5	831 918	40,9
392 656	5,3	3 136 477	42,5	3 852 952	52,2
201 182	6,9	1 375 137	47,4	1 324 689	45,7
399 111	15,9	1 134 654	45,1	981 182	39,0
389 613	12,7	1 191 831	38,7	1 498 107	48,6

Kronofogdedistrikt	Utestående 1 januari	Restfört	Avkortat	Belopp att indriva
<i>Norrbottens län</i>				
Boden	718 118	1 040 998	151 006	1 608 110
Gällivare	909 885	1 424 964	269 596	2 065 253
Haparanda	1 833 653	2 954 664	191 436	4 596 881
Kiruna	518 253	979 166	189 362	1 308 057
Luleå	1 353 699	1 518 111	231 523	2 640 287
Piteå	722 841	1 889 258	192 045	2 420 054
Hela riket	264 158 843	366 596 723	75 580 440	555 175 126

Avskrivet	%	Levererat	%	Utestående 31 december	%
339 687	21,1	622 300	38,7	646 122	40,2
59 286	2,9	640 534	31,0	1 365 433	66,1
648 229	14,1	1 410 453	30,7	2 538 198	55,2
96 545	7,4	601 960	46,0	609 552	46,6
516 113	19,5	1 097 469	41,6	1 026 705	38,9
113 607	4,7	1 077 925	44,5	1 228 522	50,8
88 638 041	16,0	184 988 732	33,3	281 548 295	50,7

VIKTIGARE FÖRVALTNINGSORGANISATORISKA FÖRÄNDRINGAR M. M. UNDER ÅR 1975

Regeringskansliet

Genom ändringar i departementsförordningen har dels den 1 januari ärenden rörande dispaschörsverksamhet överflyttats från kommunikationsdepartementet till justitiedepartementet, dels den 1 juli biståndsutbildningsnämnden överförs från försvarsdepartementet till utrikesdepartementet.

En *beredning för u-landsforskning* har tillsatts genom beslut av regeringen den 18 juni. Beredningen skall vara rådgivare till regeringen och SIDA i u-landsforskningsfrågor. Den förutsätts också kunna ta initiativ till u-landsforskning. I beredningen — elva ledamöter — ingår representanter för bl. a. utrikes- och utbildningsdepartementen, SIDA samt forskningen.

Regeringen har den 9 oktober inrättat ett *invandrarråd*, som skall vara ett permanent organ för samråd om invandrarnas sociala och kulturella situation. Invandrarrådet har knutits till arbetsmarknadsdepartementet med ett konsultativt statsråd som ordförande. Rådet har sammanlagt 21 ledamöter, varav tolv företräder olika invandrargrupper. Utöver invandrarrepresentanter ingår företrädare för berörda statliga och kommunala instanser samt för arbetsmarknadens parter.

Justitiedepartementet

Domstolsverket har inrättats den 1 juli i Jönköping som en ny central förvaltningsmyndighet för de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, bostadsdomstolen (se nedan), arrendenämnderna, hyresnämnderna, rättshjälpsnämnderna och de allmänna advokatbyråerna. Med beaktande av principen om domstolarnas självständighet då de fullgör sina dömande och rättstillämpande uppgifter åligger det verket att inom förvaltningsområdet leda och samordna verksamheten, meddela föreskrifter, råd och anvisningar samt se till att verksamheten bedrivs effektivt. Domstolsverket svarar för anslagsframställning, medelsfördelning, anslagsbevakning och ekonomisk statistik för samtliga myndigheter inom förvaltningsområdet och dessutom för vissa anslag för särskilda ändamål, som tas upp under justitiehuvudtiteln. Vidare har till verket överförts de uppgifter som tidigare åvilade det nu upphörda provisoriska organet domstolsväsendets organisationsnämnd, DON (se verksamhetsberättelsen 1971 s. 88 och 1973 s. 79), nämligen att svara för utveckling och drift av inom förvaltningsområdet förekommande ADB-system, att verka för rationella kontorsrutiner och att handlägga lokal- och byggnadsfrågor. Verket är — som tidigare DON — central myndighet för rättshjälpen. Ledningen av domstolsverket utövas av en styrelse med verkschefen, en generaldirektör, som ordfö-

rande samt fem andra ledamöter som regeringen utser särskilt. Inom verket finns fyra enheter — en organisationsenhet, en ekonomienhet, en personalenhet och en juridisk enhet — samt ett revisionskontor. Varje enhet och revisionskontoret förestås av en chef. Till verket är knuten *besvärsnämnden för rättshjälpen*, överförd från DON.

De tidigare förslagsorganen vid regeringens tillsättning av ordinarie domartjänster (det s. k. presidentkollegiet, hovrättskollegiet och kammarrättskollegiet) ersattes den 1 juli med ett enda organ, *tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet*. I nämnden — ordförande, vice ordförande och sex andra ledamöter, utsedda av regeringen — ingår chefen för domstolsverket, ett justitieråd, ett regeringsråd, en hovrättspresident, en kammarrättspresident och ytterligare tre domare. De senare utses på förslag av Jurist- och samhällsvetareförbundet och Sveriges domareförbund. Tjänsteförslagsnämnden är ett i förhållande till domstolsverket helt fristående organ. Nämndens kansligöromål fullgörs dock av domstolsverket. Nämnden sammanträder i Jönköping.

Genom lag som trätt i kraft den 1 juli har skapats en för hela riket gemensam specialdomstol, *bostadsdomstolen*, för överprövning av hyresnämnds avgöranden. Bostadsdomstolen är enda överinstans för de ärenden som enligt tidigare ordning fullföljdes från hyresnämnd till allmän domstol eller till statens hyresråd, t. ex. bruksvärdemål, mål om besittningsskydd, bostadssaneringsärenden, tvångsförvaltningsärenden, bostadsrättstvister samt ärenden enligt hyresregleringslagen och bristortlagen. Bostadsdomstolens huvudsakliga uppgift är att fungera som prejudikatinstans och att genom rättsskapande verksamhet leda rättsutvecklingen på området. I domstolen ingår minst tre lagfarna ledamöter, en ledamot med teknisk utbildning och erfarenhet av värderings- eller byggnadsteknik (teknisk ledamot) samt högst tolv ledamöter med särskild sakkunskap om förhållandena på bostadsmarknaden (intresseledamöter). De senare utses efter förslag av bl. a. partsorganisationerna på hyresmarknaden. Bostadsdomstolen är domför antingen med sju ledamöter eller med fyra ledamöter. Uppsättningen på lekmannasidan varierar beroende på målets beskaffenhet. Lagfaren ledamot benämns bostadsdomare. Regeringen förordnar en av bostadsdomarna till ordförande i domstolen. Denne är även chef för domstolen i administrativt hänseende.

I och med inrättandet av bostadsdomstolen upphörde statens hyresråd (se under bostadsdepartementet).

Socialdepartementet

I samband med att *riksförsäkringsverket* bemyndigats meddela bindande tillämpningsföreskrifter till en ny lag om delpensionsförsäkring har hos verket den 1 juli inrättats en *central pensionsdelegation*. Verket skall före utfärdandet av föreskrifter rådgöra med delegationen. Rege-

ringen har till ordförande i den centrala pensionsdelegationen förordnat generaldirektören i riksförsäkringsverket och utsett ytterligare åtta ledamöter, som representerar parterna på arbetsmarknaden och statens personalpensionsverk.

Sedan den 1 september finns hos *socialstyrelsen* en *rådgivande nämnd för kontroll av fabrikssteriliserade engångsartiklar*. Nämnden skall bistå styrelsen i dess nya uppgift att kontrollera efterlevnaden av lagregler på området och får därvid företa inspektionsresor inom riket till tillverkare och importörer av engångsartiklar för hälso- och sjukvården. I nämnden — åtta av regeringen utsedda ledamöter jämte personliga suppleanter — ingår företrädare för socialstyrelsen, statens bakteriologiska laboratorium, Spri, sjukvårdshuvudmännen, apoteken och producenterna.

Kommunikationsdepartementet

En ny organisation för *televerket* har börjat tillämpas den 1 april i syfte att effektivisera verkets totala verksamhet och uppnå väsentliga kostnadsbesparingar. Förutsättningar har skapats för en långtgående delegering av befogenheter och ansvar i organisationen med bibehållande av verksledningens möjligheter att styra verksamheten i stort. De lokala teleområdena finns kvar med i huvudsak oförändrad verksamhet. Till dessa enheter har skett en delegering och decentralisering av arbetsuppgifter och beslutsbefogenheter. Teleområdena utgör resultatenheter som organisatoriskt är inplacerade direkt under verkschefen. Regionalt har inrättats fyra regionkontor. I huvudsak är regionkontorens uppgifter dels att utöva en ledningsfunktion i frågor där verkschefen finner det lämpligt att delegera ansvar och befogenheter till regional nivå, dels att fungera som konsultorgan i frågor där resurser saknas på lokal nivå eller inom centralförvaltningen. Vidare har inrättats fyra landsomfattande resultatenheter, även dessa direkt underställda verkschefen, nämligen en byggnadsdivision, en materielldivision, en radiodivision och en industridivision (Teli). Verkschefen har till sitt förfogande ett antal centrala staber som hjälp vid styrningen av verksamheten. Staber med ansvar för långsiktig resultatutveckling är marknadsavdelningen för telefon, marknadsavdelningen för datakommunikation (inklusive telegraf och telex) och avdelningen för telenätsplanering. Övriga staber med uppgifter av såväl lednings- som service- och konsultkaraktär är ekonomiavdelningen, administrativa avdelningen, tekniska avdelningen, rationaliseringsavdelningen och staben för framtidsplanering. I verkschefens staber ingår även ett kansli och en enhet för revision. — Varje stabsenhet, regionkontor, teleområde och landsomfattande resultatenhet förestås av en chef.

Med utgången av juni månad upphörde bilregisternämnden (se 1971 års verksamhetsberättelse, s. 90). Nämndens funktion som central myn-

dighet för bil- och körkortsregistrering övertogs den 1 juli av *statens trafiksäkerhetsverk*, varvid dess kansli inordnades i verket som en särskild enhet direkt underställd verkschefen. Den nya registeravdelningen för bil- och körkortsregistren är liksom tidigare bilregisternämnden belägen i Örebro. Till avdelningen har även organisatoriskt hänförts trafiksäkerhetsverkets kontrollverksamhet för körkortstillverkning. För en effektiv samordning och avvägning av verksamheten har inrättats ett rådgivande organ, *registerrådet*, med representanter för berörda statliga myndigheter och andra intressenter i registren. Generaldirektören i trafiksäkerhetsverket är ordförande i rådet.

Finansdepartementet

Statens personalnämnds (se verksamhetsberättelsen 1971, s. 92 och 1973, s. 82) centrala organisation har förstärkts den 1 juli. Nämnden har indelats i två huvudavdelningar, nämligen en avdelning för utvecklings- och planeringsverksamhet och en avdelning för drift och genomförandeverksamhet, under ledning av vardera en avdelningschef. I den förra avdelningen har inordnats enheterna för personaladministrativ planering och för personalhälsovård och personalsocial verksamhet samt kansliet för central planering och samordning. I den andra avdelningen har inordnats enheterna för omplaceringsverksamhet och för samordning av den regionala verksamheten. Därutöver finns fortfarande en fristående enhet för intern administration. Chef för personalnämnden är en generaldirektör, tidigare överdirektör.

Nämnden för psykologiska undersökningar (se 1972 års verksamhetsberättelse, s. 79) upphörde med sin verksamhet vid utgången av juni. Dess uppgifter fördes över till statens personalnämnd.

En ny organisation av *statskontoret* har genomförts den 1 juli. Statskontoret är därefter under styrelse och verksledning indelat i fem avdelningar, nämligen tre utredningsavdelningar, en teknisk avdelning och en planerings- och utbildningsavdelning, samt en administrativ byrå. Arbetet fördelas mellan utredningsavdelningarna efter en indelning i samhällssektorer som utgår från departementsindelningen. Vidare har ett verksledningssekreteriat knutits till administrativa byrån.

Statskontoret upphörde den 1 juli att vara chefsmyndighet för *datamaskincentralen för administrativ databehandling*, DAFA (se verksamhetsberättelsen 1970, s. 78 och 1973, s. 81). DAFA blev därmed en självständig, direkt under regeringen lydande myndighet.

Den 20 mars har *statens tjänstepensionsnämnd* inrättats med uppgift att — i den omfattning regeringen eller, såvitt avser tjänsteman hos riksdagen eller dess verk, riksdagens förvaltningsstyrelse bestämmer — utöva de befogenheter som tillkommer arbetsgivaren enligt statligt pensionsavtal. Mot nämndens beslut i denna egenskap får talan inte föras. Nämnden består av ordförande och sex andra ledamöter jämte per-

sonliga ersättare. Samtliga förordnas av regeringen. Tre ledamöter, dock ej ordföranden, och ersättare för dem förordnas efter förslag av SACO/SR, SF och TCO-S. Hos nämnden finns ett kansli. Statens avtalsverk tillhandahåller erforderlig kanslipersonal.

Twist rörande avtalet om arbetarskydd vid statliga myndigheter — som slutits mellan statens avtalsverk och de statsanställdas huvudorganisationer — skall inte föras inför domstol utan avgöras genom skiljedom av särskild skiljenämnd. Regeringen har fr. o. m. den 1 mars utsett ordförande och två ledamöter jämte ersättare för dem i *skiljenämnden för arbetarskyddsfrågor*.

Urbildningsdepartementet

En omorganisation av riksantikvarieämbetet och statens historiska museum samt medelhavsmuseet har trätt i kraft den 1 juli. Vitterhetsakademien har i samband därmed skilts från huvudmannaskapet för ämbetet och historiska museet. Den nya myndigheten, *riksantikvarieämbetet och statens historiska museer*, består av en ämbetsdel och en institutionsdel. Ämbetsdelen, riksantikvarieämbetet, är under ledning av en riksantikvarie som chef organiserad i fyra byråer, nämligen en kulturminnesbyrå, en dokumentationsbyrå, en byrå för vård av kulturminnen m. m. och en administrativ byrå. Institutionsdelen, statens historiska museer, består av fem inbördes fristående institutioner: historiska museet, kungl. myntkabinettet, medelhavsmuseet, tekniska institutionen och Vitterhetsakademiens bibliotek. Myndigheten leds av en gemensam styrelse. I denna ingår riksantikvarien såsom självskriven ledamot samt en ordförande och åtta andra ledamöter, utsedda av regeringen. Inom myndigheten finns ett sekretariat för verksamhetsplanering, en teknisk nämnd och en forskningsnämnd.

Den 1 juli har *vuxenutbildningsnämnder* inrättats i varje län för att handlägga nya former av studiestöd för vuxna. Nämnderna är i administrativt hänseende liksom studiemedelsnämnderna knutna till centrala studiestödsnämnden. Vuxenutbildningsnämnd skall fördela medel för uppsökande verksamhet på arbetsplatser för att nå korttidsutbildade grupper samt besluta i ärenden om särskilt vuxenstudiestöd för utbildning på grundskolans och gymnasieskolans nivåer och om timstudie- och dagstudiestöd. I nämnd ingår nio ledamöter, varav fyra politiskt valda förtroendemän som bör vara förtroegna med utbildningsväsendet inom länet och fem företrädare för fackliga organisationer. Av de senare skall tre företräda fackliga organisationer med LO som huvudorganisation och två företräda organisationer med TCO som huvudorganisation. Landstingen utser de politiskt valda förtroendemännen och regeringen de fackligt valda representanterna.

Förslag till regeringen om tillsättning av ordinarie professors- och universitetslektorstjänster vid universiteten, karolinska institutet och

de tekniska högskolorna avges sedan den 1 juli av nyinrättade *tjänsteförslagsnämnder*. Tjänsteförslagsnämnd skall finnas inom varje fakultet/sektion. I nämnden ingår sex fasta ledamöter: två som utses av fakulteten/sektionen och två som utses av dess utbildningsnämnd samt en företrädare för de anställda och en företrädare för de studerande. Vidare ingår för varje ärende om professorstillsättning tre särskilda ledamöter, motsvarande de sakkunniga enligt tidigare ordning. — Tjänsteförslagsnämnd har den 1 juli inrättats även vid lärarhögskolorna samt vid gymnastik- och idrottshögskolorna.

Högskolan i Linköping (se 1970 års verksamhetsberättelse, s. 79) benämns fr. o. m. den 1 juli *universitetet i Linköping*.

Stifts- och landsbiblioteken i Linköping, Skara, Västerås och Växjö upphörde den 1 januari att vara statliga institutioner. Huvudmannaskapet för biblioteken fördes över till vederbörande kommuner.

Jordbruksdepartementet

Lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan, skogshögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt står sedan den 1 januari under ledning av en gemensam styrelse, som också är styrelse för veterinärinrättningen i Skara och statens skogsmästarskola. Under styrelsen, kallad *styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt*, finns ett gemensamt rektorsämbete, en kollegieberedning och en utbildningsberedning. Vidare finns en gemensam central förvaltning och en gemensam biblioteksorganisation. JHS, som är kortform för den nya organisationen, är belägen i Uppsala. Styrelsen leder och samordnar verksamheten vid myndigheterna och svarar i tillämpliga delar för de uppgifter som tidigare åvilade respektive myndighets ledning. Ledamöter av styrelsen är ordföranden i gemensamma rektorsämbetet och de övriga ledamöter, för närvarande tio, som regeringen utser för viss tid. Gemensamma rektorsämbetet har under styrelsen det samlade ansvaret för verksamheten. I ämbetet ingår rektorerna för högskolorna och föreståndaren för veterinärmedicinska anstalten. Den gemensamma centrala förvaltningen leds av en förvaltningschef och den gemensamma biblioteksorganisationen av en överbibliotekarie.

Tjänsteförslagsnämnder (se under utbildningsdepartementet) finns sedan den 1 september vid jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt.

Verksamheten vid lantbruksstyrelsens (se 1974 års verksamhetsberättelse, s. 87) jordbruksekonomiska byrå fördes den 1 juli över till statiska centralbyrån. Byrån avvecklades därmed.

Handelsdepartementet

Den 1 januari inrättades en ny självständig myndighet, *importkontoret för u-landsprodukter* (IMPOD). I syfte att öka u-ländernas export-

intäkter och bidra till deras utveckling skall kontoret aktivt främja importen till Sverige från dessa länder. Därvid skall kontoret lämna information och handledning om de kommersiella avsättningsmöjligheterna och marknadsförhållandena i Sverige samt förmedla kontakter med svenska företag. Chef för IMPOD är en direktör. Till IMPOD är knuten en *rådgivande nämnd* med uppgift att bistå kontoret i viktigare frågor om verksamhetens inriktning, omfattning och metodik. Nämnden utses av regeringen och består av ordförande, vice ordförande och ytterligare sju ledamöter. De representerar berörda statliga myndigheter, importhandeln och de löneanställdas organisationer. Principiell utrikes-, handels- eller biståndspolitisk fråga skall underställas regeringens prövning. Verksamheten finansieras med biståndsmedel.

Enligt avtal mellan staten och Sveriges industriförbund tillkom den 1 juli *handelsprocedurrådet* — ett centralt organ som skall utarbeta och befordra utarbetandet av lösningar som innebär förenkling av handelsprocedurer, bl. a. hanteringen av handelsdokument i nationell och internationell handel. Rådet övertog därmed den verksamhet som tidigare bedrivits av handelsprocedurkommittén (bestående av representanter för ett tiotal statliga myndigheter och ett tjugotal näringslivsorganisationer). Enligt avtalet skall handelsprocedurrådet ledas av en styrelse med åtta ledamöter och fyra suppleanter, av vilka regeringen och Industriförbundet utser vardera hälften. Till rådet hör en *rådgivande delegation* för handelsprocedurfrågor. Rådets verksamhet finansieras av staten och Industriförbundet till lika delar.

Arbetsmarknadsdepartementet

Statens invandrarverk (se 1969 års verksamhetsberättelse, s. 78) har den 1 juli fått betydligt ökade resurser för samhällsinformation till invandrarna och information till allmänheten i invandrapolitiska frågor. Verket har samtidigt organiserats på fem byråer — mot tidigare fyra — nämligen tillståndsbyrån, medborgarskapsbyrån, samordningsbyrån, informationsbyrån och administrativa byrån.

Bostadsdepartementet

Till *bostadsstyrelsen* har den 17 april knutits en *boendemiljödelegation*, som i styrelsens ställe skall handlägga ärenden om statliga bidrag till förbättring av boendemiljöer. Frågor av större vikt får delegationen hänskjuta till styrelsen. Delegationens ordförande och sju andra ledamöter förordnas av regeringen.

Med utgången av juni månad upphörde statens hyresråd (se under justitiedepartementet).

Industridepartementet

Nämnden för energiproduktionsforskning tillkom den 1 juli med uppgift att inom området energiproduktion följa utvecklingen samt ta initiativ till, planlägga, samordna och låta genomföra teknisk forskning och industriellt inriktat utvecklingsarbete. Bl. a. skall nämnden fördela statligt stöd till denna forskning och utveckling. Nämnden består av ordförande, vice ordförande och sju andra ledamöter förordnade av regeringen för tre år samt en verkställande ledamot tillsatt av regeringen. Ordförande är generaldirektören i statens industriverk. Mot nämndens beslut i ärende om stöd till forskning och utveckling får talan ej föras. Beslut som innebär att högre belopp än 1 500 000 kronor ställs till förfogande för visst projekt skall dock underställas regeringen för godkännande. — Administrativt är nämnden knuten till industriverket.

Kommundepartementet

Fastighetstaxeringsrätter inrättades den 1 juli i varje län. De är, liksom länsskatterätterna och länsrätterna (se 1971 års verksamhetsberättelse, s. 96), i administrativt hänseende knutna till länsstyrelserna. I den dömande verksamheten är fastighetstaxeringsrätterna självständiga domstolar. Deras uppgift är att pröva besvär över beslut om fastighetstaxering. I fastighetstaxeringsrätt ingår en jurist som ordförande samt värderingstekniska ledamöter och nämndemän. Värderingsteknisk ledamot förordnas av länsstyrelsen och nämndeman väljs av landstinget. Ordförande skall tillika vara tjänsteman i länsstyrelsen.

Omlokalisering av viss statlig verksamhet

I enlighet med beslutad omlokalisering av vissa centrala statliga myndigheter och institutioner från stockholmsområdet till orter ute i landet har genomförts utflyttning av

- *statens kriminaltekniska laboratorium* (juni), *statens väg- och trafikinstitut* (juni) och *statens geotekniska institut* (juni) till Linköping,
- *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* (juni) och *sjöfartsverket* (november) till Norrköping,
- *lantbruksstyrelsen* (juli) och *skogsstyrelsen* (juni) till Jönköping,
- *statens provningsanstalts brandtekniska laboratorium* (december) till Borås,
- *statens lantmäteriverk* (september) till Gävle,
- *statens livsmedelsverk* (augusti) till Uppsala.

Under året har vidare en successiv utflyttning påbörjats eller fortsatt av *statens personalpensionsverk* till Sundsvall, *domänverket* till Falun samt *skogshögskolan* (del av), *veterinärhögskolan*, *statens veterinärmedicinska anstalt* och *farmaceutiska fakulteten* till Uppsala.

Vissa uppgifter om den statliga personalorganisationen

Antalet statstjänstemän utom R-tjänstemän uppgick den 1 mars 1975 till 341 123, varav 209 112 inom den allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet samt 132 011 inom affärsverken.

Den allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets tjänstemannapersonal fördelade sig på statsdepartement m. m. på följande sätt.

Justitiedepartementet	35 872
Utrikesdepartementet	2 152
Försvarsdepartementet	49 113
Socialdepartementet	12 740
Kommunikationsdepartementet	9 232
Finansdepartementet	10 860
Utbildningsdepartementet	41 088
Jordbruksdepartementet	6 912
Handelsdepartementet	1 589
Arbetsmarknadsdepartementet	12 369
Bostadsdepartementet	3 736
Industridepartementet	1 651
Kommundepartementet	20 367
Riksdagen och dess verk	1 431

Motsvarande redovisning för affärsverkens tjänstemän har följande utseende.

Postverket	55 542
Televerket	23 019
Statens järnvägar	40 926
Luftfartsverket	1 812
Förenade fabriksverken	2 996
Statens vattenfallsverk	6 306
Domänverket	1 410

De kvinnliga tjänstemännens antal var 135 332 eller 40 procent.

Statstjänstemännen fördelade sig procentuellt efter löneplan m. m. som följer.

Löneplan F	63,7
Löneplan T	21,4
Löneplan D, S	0,5
Icke löneplansplacerade arvodister m. m.	11,2
Lokalvårdare	3,2

Under tiden oktober 1973—februari 1975 nyanställdes 48 118 och avgick 43 498 statstjänstemän utom lokalvårdare.

Antalet R-tjänstemän och andra statligt anställda arbetare uppgick år 1974 till 48 984. Den 1 mars 1975 fanns det 136 932 tjänstemän inom statsunderstödd verksamhet.

Under år 1974 utbetalade staten i löner till personal i egen verksamhet 15 504 milj. kronor, varav 13 657 milj. kronor avsåg tjänstemän och 1 847 milj. kronor R-tjänstemän samt övriga arbetare.

REVISORERNAS ORGANISATION OCH VERKSAMHETSFORMER

De förvaltningssakkunniga som har tillkallats för att företa den i föregående års verksamhetsberättelse omnämnda utredningen av revisorernas verksamhet har påbörjat sitt arbete under år 1975 och väntas komma att lägga fram sitt förslag under våren 1976.

Som ett resultat av sedvanliga avtalsförhandlingar har vissa ändringar vidtagits i revisorernas personalorganisation, innebärande att två tjänster som byrådirektör i högst F 17 har omvandlats till tjänster som avdelningsdirektör i F 19 eller F 21/22, att tjänsten som förste expeditionsförman i F 3 har flyttats upp en lönegrad till F 4 och att två tjänster som kontorsassistent i F 2 har flyttats upp en lönegrad till F 3. Revisorerna har därjämte inrättat ytterligare en tjänst som kontorsassistent i F 3 och meddelat ett göromålsförordnande på tjänsten som avdelningsdirektör i F 21/22.

Vidareutbildningen av kansliets personal har under året haft följande omfattning:

- två handläggande tjänstemän har genomgått en av statens personalutbildningsnämnd anordnad chefskurs i administration,
- en handläggande tjänsteman har deltagit dels i Svenska operationsanalysföreningens konferens i Stockholm, dels i en av Svenska Institutet för Opinionsundersökningar anordnad konferens om intervjuundersökningar med bl. a. Dr. George H. Gallup som medverkande,
- byråsekreteraren har genomgått en av statens personalutbildningsnämnd anordnad kurs i lönebestämmelser,
- en kontorsassistent har genomgått en av statskontoret anordnad kurs i blankett- och dokumentteknik,
- en kontorsassistent har genomgått en av statens personalutbildningsnämnd anordnad förvaltningskurs för kontorspersonal,
- en kontorsassistent har genomgått en av riksdagens förvaltningskontor anordnad introduktionskurs för riksdagstjänstemän.

SÄRSKILDA FÖREDRAGNINGAR OCH BESÖK

Även under år 1975 har revisorerna kallat verkschefer och andra chefstjänstemän till särskilda föredragningar i plenum. Liksom tidigare har syftet därmed varit att hålla revisorerna underrättade om aktuella problem och utvecklingstendenser inom den statliga och statsunderstödda verksamheten. Den lämnade informationen har dock i så måtto ändrat karaktär som föredragningarna avsett inte en enstaka myndig-

hets förvaltningsområde utan ett mera vittomfattande ämne, med tyngdpunkten lagd på dettas principiella och generella aspekter.

Behandlade frågor och föredragande har varit följande.

Den statliga personaladministrationens centrala organisation

generaldirektören Rosenblad, statens personalnämnd,
generaldirektören Ugglå, statens avtalsverk,
utbildningschefen Ryman, statens personalutbildningsnämnd,
generaldirektören Moberg, statskontoret.

Sveriges energiförsörjning

förste avdelningsdirektören Gornitzka, energipolitiska delegationen,
generaldirektören Norrby, statens vattenfallsverk,
direktören Aler, AB Atomenergi,
avdelningschefen Esping, statens naturvårdsverk.

Den statliga lokalhållningen

generaldirektören Tilert, byggnadsstyrelsen,
generaldirektören Swanstein och planeringsdirektören Svård, fortifikationsförvaltningen.

Den statliga trafikpolitiken

generaldirektören Olhede, statens vägverk,
generaldirektören Peterson, statens järnvägar,
generaldirektören Winberg, luftfartsverket,
generaldirektören Johansson, sjöfartsverket.

Kriminalvård och kriminalpolitik

generaldirektören Martinsson, kriminalvårdsstyrelsen,
riksåklagaren Romander,
rikspolischefen Persson.

Den statliga näringspolitiken

generaldirektören Lindqvist, kommerskollegium,
generaldirektören Pettersson, statens industriverk.

Därjämte har riksbankschefen Wickman lämnat revisorerna en redogörelse för det penningpolitiska läget. Vid en föredragning med företrädare för civilförsvarsstyrelsen, försvarets materielverk och försvarets forskningsanstalt har revisorerna slutligen fått ta del av vissa upplysningar om den för civilförsvarets räkning bedrivna upphandlingsverksamheten, särskilt i vad avser den s. k. folkskyddsmasken.

Revisorerna eller tjänstemän hos revisorerna har även under år 1975 besökt ett stort antal statliga myndigheter, institutioner och företag

m. fl. Besöken har varit föranledda antingen av revisorernas önskan att genom resor till skilda delar av landet hålla sig underrättade om den offentliga verksamheten på regional och lokal nivå eller av granskningen av ett visst ärende. Vid resornas planläggning och genomförande har i stort sett samma principer som tidigare år följts. De sålunda företagna besöken har varit följande.

Gotlands län

Under fyra dagar i juni månad har revisorerna besökt Gotlands län.

Besöket inleddes med ett sammanträde på länsstyrelsen i Visby, vid vilket landshövding Gustafsson orienterade om aktuella förhållanden och problem inom länet. Vid specialföredragningar berördes därefter frågor om länsplaneringen, den administrativa indelningen, Gotlands förbindelser med fastlandet, jordbruksrationaliseringen, turistväsendet och naturvården. I sammanträdet deltog länsstyrelsens lekmannaledamöter.

En dag ägnades åt arbetsmarknadsfrågor. Dagen inleddes med sammanträde på länsarbetsnämnden, i vilket även en representant för företagarföreningen deltog. Revisorerna orienterades ingående om de särskilda problem som för Gotlands del fanns från arbetsmarknadssynpunkt. I anslutning härtill besöktes företag på mellersta och södra Gotland. Även pågående borringar efter olja studerades.

Vidare besöktes Gotlands militärkommando och Gotlands kustartillerikår. Härvid lämnades en redogörelse för militärkommandots uppgifter och organisation. Vidare avhandlades frågor om försvarsberedskapen, värnpliktsfrågor och markfrågor. I samband med en resa på norra Gotland förevisades bl. a. skarpskjutning mot sjömål och besöktes marinvarvet i Fårösund.

Gotlandsresan avslutades med ett besök vid några kulturinstitutioner. På Gotlands fornsal lämnade landsantikvarien i länet en redogörelse för kulturminnesvården på Gotland. I anslutning härtill framförde riksantikvarien sina synpunkter på den gotländska kulturminnesvården i rikssammanhang. Efter visning av fornsalen, riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar och Visby utställning i anslutning till byggnadsvårdsåret besågs Martebo kyrka, som restaurerats med AMS-medel, och Tingstäde kyrka, vilken är i stort behov av restaurering.

Norrbottnens län

Under nio dagar i augusti månad har revisorerna besökt Norrbottens län samt Narvik i Norge.

Besöket inleddes med ett sammanträde på länsstyrelsen i Luleå. Vissa för Norrbottens län aktuella problem belystes därvid i en översiktlig framställning av landshövding Lassinantti. I anslutning till denna översikt fick revisorerna genom olika specialföredragningar utförliga redo-

görelser för länets planeringsläge i stort, för den regionalekonomiska planeringen och för vissa fysiska planeringsaktiviteter, såsom fysisk riksplan, kustplanering, fjällplanering och naturvårdsplanering. Även skogsbrukets förhållanden, sedda såväl från domänverkets som från skogsvårdsstyrelsens synpunkt, berördes vid sammanträdet.

Följande dag ägnade revisorerna sitt intresse åt frågan om den statliga företagsamheten i Luleå och åt vissa angränsande spörsmål. Revisorerna fick sålunda tillfälle att studera Luossavaara-Kiirunavaara AB:s hamnanläggningar, varvid närmare uppgifter om malmutlastningen lämnades. I samband med ett besök vid Norrbottens Järnverk AB informerades revisorerna om bolagets investeringar och utbyggnadsplaner, varjämte anläggningarna visades. Revisorerna tog även del av verksamheten vid högskolan i Luleå och av Norrlandsfondens arbete. Vid sammanträdet på fondens kansli lämnades dessutom en redogörelse för den prospekteringsverksamhet som bedrivs av Sveriges geologiska undersökning, varvid förhållandena i Norrbottens län särskilt uppmärksammades.

Revisorerna besökte vidare militärområdesstaben i Boden, vars uppgifter och verksamhet presenterades av militärbefälhavaren och dennes medarbetare. Besöket i Boden omfattade även arméns helikopterskola, Bodens artilleriregemente och Bodens fästning, varvid revisorerna informerades om verksamheten vid respektive enheter och fick tillfälle att bese anläggningar och utbildningsanordningar. Revisorerna företog därjämte en färd med helikopter till Arvidsjaur, där redogörelser för den beslutade förbandsetableringen och i samband därmed aktuella utbyggnadsplaner lämnades av representanter för kommunen och för fortifikationsförvaltningen.

Revisorerna fortsatte dagen därefter sina studier av de näringspolitiska förhållandena i länet genom besök dels vid Lövholtens bruk i Piteå, dels vid Norrbottens kraftverk. Vid Lövholtens bruk, som tillhör AB Statens skogsindustrier, inhämtade revisorerna närmare upplysningar om företagets aktuella situation och framtidsplaner. Även vissa driftställen och skeppningsanordningar demonstrerades för revisorerna. Besöket vid Norrbottens kraftverk omfattade i första hand Bodens kraftstation, driftcentralen i Vuollerim och Porjus kraftstation. I Porjus lämnade dessutom tjänstemän både från statens vattenfallsverks centralförvaltning och från Norrbottens kraftverk ingående redogörelser för verksamheten i Norrbotten, för pågående liksom för beslutade men ännu ej påbörjade kraftstationsbyggen, för effektutbyggnaden i Luleå älv och för nyligen avslutade utredningar i frågan om ytterligare kraftutvinning. Föredragningarna fullföljdes dagen därpå med en helikopterresa, vilken gav revisorerna tillfälle att göra sig bekanta med förhållandena längs både Luleälven och Kalixälven. I avslutning därtill besöktes Ritsems anläggsamhälle och Parakka, där upplysningar om den sistnämnda älven lämnades.

Revisorerna gjorde vidare en bussresa genom Tornedalen, varvid landshövdingen såväl under själva resan som vid ett sammanträde i Haparanda gav en utförlig information om de kulturella och ekonomiska förhållandena i gränsbygden mot Finland, innefattande uppgifter även om tullverksamheten och gränsbevakningen. I Haparanda fick revisorerna dessutom ta del av en rapport från arbetsgruppen för bevakning av sysselsättningsfrågorna i Tornedalen. Besök gjordes dels vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå, som är en för Finland, Norge och Sverige gemensam utbildningsinstitution, dels i Pajala, där en redogörelse lämnades för de speciella problem som en glesbygdskommun har att brottas med, dels ock vid några jordbruksföretag som bedriver bär- och grönsaksodling med visst statsstöd.

Tornedalsresan avslutades i Karesuando, där en specialföredragning om rennäringen i Norrbottens län hölls en senare dag. Även representanter för samebyarna Lainiovuoma, Saarivuoma och Talma, vilka fick tillfälle att redogöra för sin syn på hithörande spörsmål, var närvarande vid detta sammanträde.

Förutom besök vid Karesuando och Jukkasjärvi kyrkor omfattade resan vidare ett besök vid Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) i Kiruna. Revisorerna orienterades därvid om företagets aktuella problem och planer, varjämte delar av gruvanläggningen demonstrerades för dem. Besöket utsträcktes påföljande dag till LKAB:s förvaltning i Narvik, varvid upplysningar om verksamheten lämnades och visning av olika anläggningar var ordnad.

Under järnvägsresan mellan Kiruna och Narvik lämnade vägdirektören en ingående redogörelse för det inom statens vägverk utarbetade förslaget till en ny mellanriksväg, som på svensk sida skulle gå från Kiruna till Riksgränsen.

Till sist må nämnas att revisorerna under sin resa i Norrbottens län sammanträffade med representanter både för landstinget och för flera andra kommuner än de förut nämnda, varvid för den offentliga verksamheten gemensamma problem dryftades.

Övriga resor och besök

I samband med det löpande utredningsarbetet har besök avlagts vid flera myndigheter och institutioner i Stockholm. Vid dessa besök, vilka inte redovisas närmare här, har sakuppgifter och upplysningar av skilda slag inhämtats av vederbörande tjänstemän.

Det på granskningsplanen upptagna ärendet om de särskilda rationaliseringsorganen inom statsförvaltningen har därjämte föranlett besök vid regionala och lokala myndigheter samt arbetsplatser med administrativ och teknisk verksamhet, tillhörande kriminalvårdsverket, postverket, televerket, statens vattenfallsverk, statens järnvägar, statens väg-

verk, luftfartsverket, vissa universitet och arbetsmarknadsverket, i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs och Gävleborgs län.

GRANSKNINGSVERKSAMHETEN

I verksamhetsberättelsen för år 1974 anmäldes att fem av de ärenden i vilka granskningspromemorior hade upprättats under året ännu ej var slutbehandlade. I fyra av dessa granskningsärenden har revisorerna fattat beslut under år 1975, medan ställningstagandet i ett ärende har skjutits upp till följande år. De avgöranden som träffats har i samtliga fall föranlett skrivelser till regeringen.

Av fjolårets verksamhetsberättelse framgick vidare att revisorerna ännu inte hade tagit ställning i visst ärende, i vilket granskningspromemoria hade upprättats under år 1973. Detta ärende har delvis slutbehandlats under år 1975 och har i de avseenden som närmare prövats av revisorerna föranlett skrivelse till regeringen.

Under år 1975 har tretton granskningspromemorior och tre granskningsrapporter färdigställts inom revisorernas kansli.

Av granskningspromemoriorna har tre efter sedvanligt remissförfarande slutbehandlats av revisorerna. Denna prövning har föranlett skrivelser till regeringen i samtliga fall. En särskild tilläggspromemoria, vilken tillställts berörda myndigheter för kännedom och på dem ankommande åtgärd, har dessutom upprättats i ett av dessa ärenden. En granskningspromemoria har utan remissförfarande lagts till handlingarna, då något skäl att föra ärendet vidare inte har ansetts föreligga. Över två av de återstående nio granskningspromemoriorna har begärda yttranden avgetts av hörda myndigheter och organisationer, medan sju promemorior är under remissbehandling. Tre av de sistnämnda hänföra sig till ett och samma granskningsärende.

De tre granskningsrapporterna har avsett på granskningsplanen upptagna frågor som regeringen beslutat låta utreda genom särskilda kommittéer. I enlighet med förslag i rapporterna har revisorerna avfört de ifrågavarande ärendena från granskningsplanen.

Ett på granskningsplanen ej upptaget ärende, i vilket en förberedande undersökning gjorts, har föranlett skrivelse till regeringen.

Samtliga de under år 1975 färdigställda granskningspromemoriorna har avsett principfrågor och andra frågor av större räckvidd.

Den av revisorerna för år 1975 fastställda granskningsplanen omfattar inalles 33 ärenden, av vilka fyra är helt nya. Ett av dessa har påförts granskningsplanen i efterhand. Såsom nämnts i det föregående

har nio granskningsärenden slutbehandlats under året, ett dock endast delvis. Tre ärenden har avförts från granskningsplanen. I åtta fall har revisorerna ännu inte tagit ställning till de i ärendena upprättade tio granskningspromemoriorna. Vidare kan nämnas att undersökningar för närvarande pågår i nio ärenden. Detta innebär att någon granskning ännu inte har påbörjats i fyra av granskningsplanens 33 ärenden.

Om de under året granskade ärendena kan i varje särskilt fall följande uppgifter lämnas.

Justitiedepartementet

Ej avslutade ärenden

Effekterna av förvaltningslagen

(granskningspromemoria nr 6/1975)

Bestämmelserna i förvaltningslagen har tillkommit i syfte främst att stärka den enskildes rättssäkerhet i hans mellanhavanden med myndigheterna. Vid utformningen av lagen har lagts särskild vikt vid att den skall tillgodose behovet av förfaranderegler i första instans, att reglerna skall vara så enkla och lättillgängliga som möjligt samt att lagen inte får äventyra kravet på snabbhet och effektivitet i förvaltningen.

Sedan förvaltningslagen varit i kraft under en tid av omkring två och ett halvt år, har en undersökning gjorts inom revisorernas kansli angående lagens effekter på förvaltningsförfarandet vid statsmyndigheterna och på myndigheternas administrationskostnader. Därvid har kansliet inhämtat uppgifter och upplysningar från ett 25-tal statsmyndigheter om verkningarna av förvaltningslagens införande. Resultatet av undersökningen har redovisats i en granskningspromemoria.

Promemorian har remissbehandlats, men ärendet har ännu inte prövats av revisorerna.

Indrivning av parkeringsbot

(granskningspromemoria nr 12/1975)

Antalet parkeringsföreseelser som beivrats enligt lagen om parkeringsbot har ökat kraftigt under senare år, och totala antalet rapporterade föreseelser uppgick år 1974 till nära 900 000. I riksdagen har flera gånger påtalats den låga betalningsfrekvensen vid förelagd parkeringsbot.

Undersökningens resultat har redovisats i en granskningspromemoria, vari framlagts förslag till åtgärder som syftar till att återställa respekten för parkeringsbestämmelserna och effektivisera indrivningen av parkeringsbot. Promemorian är för närvarande föremål för remissbehandling.

Försvarsdepartementet

Avslutade ärenden

Förhindrande av olyckshändelser inom krigsmakten
(granskningspromemoria nr 7/1974)

Undersökningen har syftat till att fastställa hur arbetet med olycksförebyggande åtgärder inom försvarsväsendet är organiserat. Den har huvudsakligen avsett sådan verksamhet hos centrala myndigheter och staber och vid förbanden som kan sägas vara generell men har däremot inte omfattat verksamhetsgrenar med särskilda riskfaktorer, såsom flygtjänst eller ubåts- och dykeritjänst.

Enligt promemorian har det bedömts möjligt att i vissa hänseenden åstadkomma ökade förutsättningar för ett framgångsrikt bekämpande av olycksfallen. De framförda synpunkterna gäller främst två områden, nämligen dels bestämmelsernas utformning, publicering och tillhandahållande, dels metoderna för olyckornas rapportering och statistikföring.

I den förstnämnda frågan har framhållits att bestämmelserna om den militära skyddsverksamheten i vissa hänseenden torde vara mera svår-tillämpade än vad förhållandet är inom civil verksamhet, bland annat till följd av att arbetarskyddslagen gäller för sådana delar av den militära organisationen som är att jämföra med civil verksamhet men inte beträffande övningar av tillämpad karaktär eller utpräglat militär utbildning. Redan denna uppdelning skapar en mängd gränsfall som ger anledning till tveksamhet om åligganden och befogenheter. För båda slagen av sysselsättningar gäller vidare en mängd tillämpningsföreskrifter och specialbestämmelser, utfärdade av Kungl. Maj:t eller av olika civila och militära myndigheter samt avseende i vissa fall hela krigsmakten och i andra fall delar av denna. Mångfalden av bestämmelser, som i viss utsträckning inte är enhetliga för skilda delar av krigsmakten, medför risker för tveksamhet om vad som gäller och hur bestämmelserna skall tillämpas. Det har därför i promemorian föreslagits att skyddsbestämmelserna förs samman till ett begränsat antal enhetliga publikationer, som är möjliga att överblicka och som ger en samlad bild av säkerhetsåtgärderna under olika förhållanden. En översyn för att åstadkomma en otvetydig utformning har också ansetts påkallad.

Under utredningen har vidare åtskilliga brister iakttagits i systemet för rapportering och statistisk redovisning av olycksfall, bland annat i fråga om statistikens fullständighet hos marinen och flygvapnet och i fråga om rapporteringsrutinerna och metoderna för statistikens presentation och utnyttjande. För att problemen skall kunna angripas effektivt, för att lämpliga åtgärder skall kunna övervägas och prövas och för att skyddsarbetet skall kunna organiseras i lämpliga former är det enligt promemorian av synnerlig vikt att olycksfall inom krigsmakten rappor-

teras och redovisas på ett sådant sätt att en fullständig och enhetlig bild av olyckornas frekvens och orsaker finns tillgänglig. Statistiken bör vara så specificerad och detaljerad att den ger upplysning om vilken materiel och vilka verksamhetsområden som främst måste uppmärksammas i arbetet. De sålunda anförda synpunkterna har utmynnat i förslag om en översyn av bestämmelser och rutiner för rapportering och redovisning av olycksfall inom försvarsväsendet, eventuellt omfattande även de speciella riskområden (flygtjänst m. m.) som inte tagits med i undersökningen.

Krigsmakten saknar i princip särskilda organisatoriska enheter för skyddsarbetet. Det är enligt promemorian antagligt att en tillräckligt effektiv skyddsverksamhet inte kan komma till stånd utan att personal som uteslutande sysslar med hithörande uppgifter kan disponeras för verksamheten. Eftersom den pågående arbetsmiljöutredningen kunde komma att behandla vissa organisationsfrågor på detta område, borde tills vidare endast provisoriska åtgärder övervägas. Främst borde inom försvarsstaben en särskild enhet för ledning och samordning av krigsmaktens skyddsverksamhet inrättas. Slutligen har i promemorian framhållits vikten av studier och forskning för att ta fram underlag och värderingsnormer för bedömningen av hithörande frågor.

Remissyttranden över granskningspromemorian har inhämtats från överbefälhavaren, försvarsgrensheferna, försvarets sjukvårdsstyrelse, fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk, försvarets centrala arbetarskyddsnämnd, riksförsäkringsverket och arbetsmarknadsstyrelsen.

Remissmyndigheterna har intagit en i huvudsak positiv ställning till förslagen. Överbefälhavaren har anmält att han hade för avsikt att bearbeta problemen om skyddsföreskrifternas utformning, publicering och tillhandahållande. Såvitt gällde rapportering och statistikföring hade en översyn redan påbörjats. Överbefälhavaren avsåg även att överväga vilka organisatoriska förändringar i central ledningsnivå som kunde vara påkallade från nu aktuella synpunkter. Även inom försvarets materielverk har, enligt verkets remissvar, en översyn påbörjats av bestämmelser och rutiner för rapportering av olyckor. Försvarets sjukvårdsstyrelse har ansett det motiverat att frågan om ändrad och eventuellt utvidgad statistik över olyckor och skador inom krigsmakten utreds. Ärendet borde emellertid samordnas med den pågående utredningen av yrkesskadestatistiken.

I skrivelse till regeringen har revisorerna framfört synpunkter och förslag med anledning av utredningen. Revisorerna har funnit vissa åtgärder påkallade för åstadkommande av förbättringar inom området för krigsmaktens skadeförebyggande verksamhet. Revisorerna har hemställt att skrivelsen och utredningsmaterialet överlämnas till vederbörande instanser för beaktande, främst till de myndigheter som för närvarande företar översyner eller utredningar i frågorna.

Skrivelsen är som *bilaga 3* fogad vid denna berättelse.

Socialdepartementet

Avslutade ärenden

Bidrag till kommunala undervisningssjukhus

(granskningspromemoria nr 6/1974)

Under socialdepartementets huvudtitel anvisas årligen särskilda medel såsom bidrag till kommunala undervisningssjukhus. Från detta bidragsanslag, för budgetåret 1975/76 uppfört med ett belopp av 240 milj. kronor, bestrids utgifter för ersättningar till berörda sjukvårdshuvudmän för upplåtelse av kommunala sjukvårdsresurser för läkarutbildning m. m. Ersättningarna, vilka avser såväl driftersättning som investeringsersättning, utgår enligt särskilda avtal mellan staten och sjukvårdshuvudmännen och i anslutning till avtalen träffade investeringsöverenskommelser.

I granskningspromemorian har närmare undersökts dels frågan om beräkningsgrunderna för den statliga investeringsersättningen, dels några frågor i samband med den instruktionsreglerade verksamheten hos det organ som närmast handhar den statliga kontrollen av utgående ersättningar, dels ock frågan om behovet av en allmän översyn av de institutionella förhållandena på området.

Granskningspromemorian har sänts på remiss till socialstyrelsen, nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande, nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, riksrevisionsverket, statens förhandlingsnämnd, universitetskanslersämbetet och landstingsförbundet.

Enligt de år 1974 träffade investeringsöverenskommelserna utgår, likasom tidigare, statlig investeringsersättning med i regel 25 procent dels av kommunens verkliga kostnader för byggnadsarbeten beträffande särskilt angivna objekt samt för utrustning som anskaffas i samband därmed, dels för s. k. kompletteringsanskaffning av medicinsk apparatur och medicinska instrument samt maskiner.

I granskningspromemorian framhålls att denna beräkningsgrund har sitt ursprung i kalkyler som upprättades i början av 1940-talet för ett enstaka klinikbygge i Stockholm och alltså vilar på ett föråldrat och föga representativt underlag. Vid en år 1969 i statlig regi verkställd utredning av frågan hade man för ett antal sjukhus gjort beräkningar som enligt uppgift utvisade att kommunens merkostnader inte uppgick till mer än i genomsnitt ca 13 procent. Vid undersökningar i samband med ett helt nyuppfört sjukhus hade man enligt uppgift kommit fram till en ännu lägre procentsats. Även på den kommunala sidan hade gjorts vissa beräkningar. De gjorda undersökningarna kunde emellertid inte vinna parternas gemensamma godkännande i fråga om uppläggning, genomförande och slutsatser.

Mot bakgrunden av vad som sålunda framkommit konstateras i granskningspromemorian att skäl synes finnas till antagande att 25-procent-regeln leder till att statlig investeringsersättning utgår med högre, kanske avsevärt högre belopp än vad som svarar mot kommunernas verkliga merkostnader. Då parterna inte har kunnat enas om metoderna för en närmare undersökning av frågan, kan enligt promemorian sättas i fråga om inte i rådande oklara läge en utredning av förevarande problemkomplex bör företas.

Av remissinstanserna har statens förhandlingsnämnd, landstingsförbundet och riksrevisionsverket (RRV) närmare yttrat sig över berörda spörsmål och därvid ansett att frågan borde kunna lösas på ett från allmänna synpunkter tillfredsställande sätt utan en sådan utredning, bl. a. på initiativ av förhandlingsnämnden.

I granskningspromemorian lämnas vidare en redogörelse för de instruktionsbestämmelser som reglerar verksamheten hos det organ som närmast handhar den statliga kontrollen på förevarande område, nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU), liksom för ärendenas handläggning hos denna nämnd. Därvid pekas bl. a. på att viss personell gemenskap föreligger mellan NUU och ett par andra institutioner som fungerar som berednings- och samrådsorgan åt nämnden samt att ledamot i nämnden inte kan i jävsliknande fall och inte heller av annan anledning underlåta att ta del i överläggning och beslut, eftersom nämnden enligt instruktionen inte är beslutsför med mindre samtliga ledamöter är tillstädes. Vidare påpekas att en viss delegation av beslutanderätten till tjänstemannaplanet utvecklat sig i praxis men att denna delegation helt saknar täckning i instruktionen.

Remissinstanserna tillstyrker allmänt en översyn av hithörande instruktionsbestämmelser. NUU framhåller i sitt yttrande att nämnden har för avsikt att själv föreslå erforderliga ändringar av instruktionen.

Slutligen lämnas i granskningspromemorian närmare uppgifter om de statliga och andra organ som har att ta befattning med frågor rörande de kommunala undervisningssjukhusen. Det framgår att NUU — som inrättades år 1960 — etablerar samråd i olika former på det lokala planet med vederbörande kommunala organ och universitets- eller högskolemyndigheter samt på det centrala planet med dels ett annat statligt organ, nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader (NSB), dels ett kommunalt-statligt institut, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (SPRI). I vissa viktigare ärenden inhämtas dessutom yttranden från andra statliga myndigheter, såsom socialstyrelsen och universitetskanslersämbetet (UKÄ). I promemorian framhålls att utvecklingen medfört att förutsättningarna i vissa hänseenden synes ha förändrats när det gäller att bedöma hur den statliga kontrollen på området lämpligen bör vara organiserad. Vissa tänkbara förslag till lösning diskuteras vidare, såsom att sammanföra NUU:s och NSB:s upp-

gifter inom ett och samma organ eller att överföra uppgifterna till socialstyrelsen. Promemorian utmynnar i förslag om en översyn av de institutionella förhållandena, så att överorganisation och dubbelarbete i görligaste mån undviks.

Endast RRV och NUU anser att det inte förebragts tillräckliga skäl för den föreslagna översynen. Övriga remissinstanser som närmare yttrat sig i frågan ställer sig däremot positiva till att en översyn av de institutionella förhållandena kommer till stånd. Behovet av en sådan översyn understryks särskilt starkt i de yttranden som UKÄ inhämtat från olika universitets- och högskolemyndigheter. Ett genomgående drag i dessa yttranden är att man anser att den statliga granskningsverksamheten i alltför hög grad är inriktad på en detaljkontroll av kostnadsfrågorna och att granskningen med nuvarande organisation och arbetsformer ofta orsakat betydande besvär, förseningar och andra nackdelar. I flera av yttrandena framhålls att förenklingar och rationaliseringar av organisationen är mycket angelägna och att de uppgifter som för närvarande handhas av NUU bör överföras till annat eller andra organ.

I skrivelse till regeringen har revisorerna framfört synpunkter och förslag med anledning av den genomförda utredningen och de över utredningen avgivna remissyttrandena. Revisorerna har därvid funnit angeläget att överenskommelser om de betydande belopp som utgår i statsbidrag till undervisningssjukhusen grundas på undersökningar som så långt möjligt är ägnade att återspegla de reella merkostnaderna för läkarutbildning och forskning. Med hänsyn härtill anser revisorerna att frågan om beräkningsgrunderna för investeringsersättningarna bör bli föremål för utredning i lämplig ordning.

Revisorerna ansluter sig vidare till granskningspromemorians förslag om en allmän översyn av de institutionella förhållandena, vilket förslag tillstyrks av flertalet remissinstanser, och hemställer att den statliga tillsynsorganisationen på området snarast möjligt ses över.

Skrivelsen är som *bilaga 2* fogad vid denna berättelse.

Ej avslutade ärenden

Viss på socialstyrelsen ankommande tillsynsverksamhet m. m.
(granskningspromemoria nr 13/1975)

Enligt den för socialstyrelsen gällande instruktionen är styrelsen central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör, jämte annat, hälso- och sjukvården samt nykterhets- och handikappvården. I denna sin egenskap har styrelsen att utöva tillsyn över förhållandena på förevarande områden, vilket bl. a. tar sig uttryck i att den utfärdar föreskrifter och anvisningar samt fastställer blanketter. Till olika ändamål inom den hithörande verksamheten utgår statsbidrag.

Inom revisorernas kansli har företagits en undersökning i syfte att klarlägga hur de av socialstyrelsens nämnda tillsynsverksamhet och statsbidragsgivning föranledda, från ekonomisk och administrativ synpunkt mera betydelsefulla förvaltningsärendena handläggs vid styrelsen. Därvid har särskilt beaktats de i anslutning därtill fastställda blanketternas funktioner. Vissa förslag som innebär en effektivisering av verksamheten har framlagts.

En i ärendet upprättad granskningspromemoria är för närvarande föremål för remissbehandling.

Kommunikationsdepartementet

Avslutade ärenden

Handläggningen av markersättningsärenden (granskningspromemoria nr 1/1975)

Granskningen har haft till syfte att undersöka hur markersättningsärenden handläggs vid statens vägverk med särskild uppmärksamhet riktad på den tid som förflyter innan ersättning för ianspråktagen mark utbetalas.

Undersökningen har omfattat omkring 190 olika markförvärv för vägändamål, fördelade på tre län. Handläggningstiderna har delats i två avsnitt, dels ett förberedande skede, avseende perioden från det behov av mark anmält sig och fram till beslut om markanskaffning, dels ett senare skede, avseende perioden från markens ianspråktagande och fram till slutlikvid.

Det förberedande skedet har ofta tagit åtskillig tid i anspråk. Huvuddelen av de granskade fallen utvisar tidrymder på mellan två och fem år, vilka disponerats främst för planläggning och utredning, hörande av olika myndigheter och i vissa fall väntan på anslagsmedel. Enstaka vägärenden har krävt mycket långvariga förberedelser, i ett fall närmare 15 år.

Granskningen av det senare skedet har utgått från fyra enskilda markförvärv i Kopparbergs län, beträffande vilka det redan från början var känt att handläggnings- och utbetalningstiderna omfattat mellan fyra och fem år. Dessa ärenden har fördröjts av speciella faktorer, bl. a. överklaganden av arbetsplaner rörande vägsträckningar samt oenighet om värderingar. I viss utsträckning har markägarna själva medverkat till fördröjningarna.

Jämförelsematerialet har omfattat 135 ärenden från Kopparbergs län och 52 ärenden från Södermanlands och Jönköpings län. Tidsåtgången har uppgått till lägst någon månad och högst två år, men ärendena har utvisat en betydande spridning inom dessa gränser. I Kopparbergs län har hälften av ärendena tagit mellan ett år och ett och ett halvt år i

anspråk, under det att i de båda övriga länen ca 70 procent av ärendena avvecklats genom slutlikvid inom ett år. Skillnaden har förutsatts hänga samman med den komplicerade fastighetsindelningen i Kopparbergs län. Förskottslikvider har ofta förekommit.

För att ytterligare jämförelsematerial skulle erhållas, har undersökningen omfattat även ett begränsat antal fastighetsförvärv hos fortifikationsförvaltningen och statens vattenfallsverk. Därav har framgått att fördröjning av utbetalningar inte synes förekomma hos den förstnämnda myndigheten. Likviderna lämnas där i samband med ianspråktagandet. Vid vattenfallsverket däremot synes motsvarande tider vara jämförelsevis långa — i flertalet fall omkring två år för utbetalning av in-trångsersättningar vid framdragning av kraftledningar. Tiderna rymmer dels väntetid som markägarna haft till förfogande för skogsavverkning, dels tid som vattenfallsverket disponerat för värdering av mark och växande skog jämte förhandlingar.

Samtliga de granskade myndigheterna synes ha eftersträvat frivilliga överenskommelser vid förvärv och bestämmande av ersättning även om ärendena därigenom fördröjs. Expropriation tillgrips endast om överläggningar inte anses kunna leda till uppgörelse inom rimlig tid och till godtagbara kostnader. Expropriationsfallen uppgår inte till mer än mellan tre och fem procent av hela antalet ärenden.

Då granskningen inte gett anledning till särskild anmärkning eller kommentar, har ärendet av revisorerna lagts till handlingarna.

Finansdepartementet

Avslutade ärenden

Central personaladministration och administrativ utveckling
(granskningspromemoria nr 8/1973)

De finansförvaltande uppgifter inom statsverksamheten som fullgörs i central instans är spridda på ett flertal myndigheter, trots att därmed förenade göromål visar stora inbördes likheter i sakligt hänseende. Mot denna bakgrund har en undersökning i ämnet gjorts inom revisorernas kansli, varvid syftet varit att få utrönt om möjligheter till rationaliseringsvinster föreligger genom en koncentration av hithörande administrativa arbete.

Undersökningens resultat har redovisats i en granskningspromemoria, vilken sänts ut på remiss till tio statliga myndigheter och organ samt till de fyra personalorganisationer som var verksamma vid ifrågavarande tidpunkt.

Med begreppet central finansförvaltning förstås, enligt granskningspromemorian, åtgärder för sådan beräkning, anskaffning, disposition och redovisning av statsmedel som avser hela området för den stat-

liga verksamheten och således inte står i direkt samband med de enskilda myndigheternas egentliga fackuppgifter. Hit räknas vidare, förutsatt att de därav föranledda ärendena handläggs på central nivå, förvaltningen av statlig egendom och bevakningen av kronans rätt. Med hänsyn till den stora betydelse som arbetskraftens utnyttjande har för omfattningen och utvecklingen av statens administrativa kostnader kan enligt promemorian även personaladministrativa åtgärder med inriktning på hela statsverksamheten hänföras till den centrala finansförvaltningen, begreppet då taget i mera vidsträckt bemärkelse.

I granskningspromemorian har lagts fram principförslag till omfattande organisatoriska förändringar, vilka innebär att inom finansförvaltningen verksamma myndigheter skulle föras samman till två nya ämbetsverk, nämligen ett finansverk och ett verk för rationalisering och förvaltningsrevision.

Med hänsyn till att ärendets karaktär och räckvidd kräver en grundlig analys innan förslag till åtgärder i full omfattning kan läggas fram, har revisorerna beslutat att till särbehandling bryta ut ett i granskningspromemorian framlagt förslag om en översyn av personaladministrationens interna organisationsproblem. Denna översyn har ansetts böra behandlas med förtur.

De arbetsuppgifter som härrör från den personaladministrativa funktionen är inom den centrala statsförvaltningen fördelade på tre organ, nämligen statens personalpensionsverk, statens personalnämnd och statens personalutbildningsnämnd. Mellan dem föreligger enligt granskningspromemorian många beröringspunkter. Här erinras om att ett principförslag om personalpensionsverkets framtida ställning nyligen har lagts fram av en sakkunnigutredning. Enligt detta förslag skulle de på verket ankommande göromålen flyttas över till tre olika myndigheter. De sakligt sett mera väsentliga uppgifterna, avseende frågor om pensionering och grupplivförsäkring, skulle därvid anförtros personalnämnden, som redan nu handlägger vissa hithörande ärenden. I granskningspromemorian framhålls att utöver det funktionella samband som alltså kan konstateras mellan personalpensionsverket och personalnämnden visar sistnämnda myndighet stark släktskap med personalutbildningsnämnden. Inom både personalplanering och personalsocial verksamhet får sålunda utbildningsfrågorna allt större betydelse, vilket hänger samman med den förändring som förvaltningsarbetet undergått genom att ny administrativ teknik tagits i bruk hos statsmyndigheterna.

Enligt granskningspromemorian har den hittills genomförda utbyggnaden av den personaladministrativa verksamheten på central nivå i flera avseenden haft en prägel av improvisation, varvid tillfälliga behov och kortsiktsmål ofta fått styra utvecklingen. Det måste därför betecknas som i hög grad önskvärt, att de åtgärder av hithörande slag som i fortsättningen kan visa sig erforderliga sätts in i ett större sammanhang

med klart angivna syften och principer. Att en mera långsiktig och samlad planering av de personaladministrativa insatserna inom statsförvaltningen kommer till stånd är desto angelägnare som man av flera skäl får räkna med att kraven på dylika insatser kommer att skärpas. En planering av angiven innebörd torde lättast kunna åstadkommas inom ramen för en enhetlig organisation, som har en sådan överblick över förhållandena att den kan fördela och samordna tillgängliga resurser på ett ändamålsenligt sätt. Några speciella omständigheter, ägnade att försvåra ett samgående av de centrala statsorgan som nu har att svara för olika sidor av den personaladministrativa verksamheten, synes ej föreligga. Frågan borde därför kunna få en snabb lösning.

De remissmyndigheter som uttalat sig i den nu aktuella frågan har med ett undantag förklarat sig i princip vilja tillstyrka en organisationsöversyn i samordnande syfte, vilket även de hörda personalorganisationerna har gjort. Det sakliga sambandet mellan olika personaladministrativa åtgärder, nu anförtrödda en rad fristående organ, har genomgående betonats. Personalpensionsverket anser dock att verket med hänsyn till sin förestående utlokalisering från Stockholm bör undantas från en eventuell utredning.

Från personalnämndens sida har anförts att även en rad mindre organ inom den centrala personaladministrationen bör tas med vid organisationsöversynen. Vidare har i flera remissyttranden påpekats att det avtalsbara området inom statsförvaltningen numera vidgats i betydelsefulla avseenden. De personalpolitiska frågorna, vare sig de gäller löner eller annat, har därmed kommit att gripa in i varandra på ett sätt som gör en organisatorisk åtskillnad mellan olika personaladministrativa åtgärder mindre lämplig. Översynen borde därför även omfatta statens avtalsverk.

Revisorerna har i skrivelse till regeringen anslutit sig till granskningspromemorians förslag om en organisationsöversyn av i första hand statens personalpensionsverk, statens personalutbildningsnämnd och statens personalnämnd. Med hänsyn till vad som framkommit under remissbehandlingen anser revisorerna att även andra organ inom den centrala personaladministrationen, däribland avtalsverket, bör omfattas av översynen. Enligt revisorernas mening bör i samband med en översyn också närmare övervägas förhållandet mellan personaladministration och rationaliseringsverksamhet såsom olika sidor av det administrativa utvecklingsarbetet.

Revisorerna framhåller i skrivelsen att de är medvetna om att förevarande organisationsproblem kan lösas på olika sätt och att, åtminstone på vissa delområden, en samordning av verksamheten är möjlig utan att en direkt integration av alla berörda enheter behöver komma till stånd. Inom ramen för en helhetssyn på hithörande spörsmål synes därför den av revisorerna förordade utredningen böra noggrant pröva olika orga-

nisationsmodeller och eftersträva den lösning som ger den bästa samlade effekten.

Skrivelsen är som *bilaga 1* fogad vid denna berättelse.

Avgiftsbeläggning av statliga bilplatser

(underhandspromemoria den 30 maj 1975)

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 6 november 1970 föreskrevs att biluppställning inom särskilt anordnade utrymmen vid statliga arbetsplatser skulle avgiftsbeläggas. Avgiftsbeläggningsen skulle omfatta både vid tidpunkten för Kungl. Maj:ts beslut befintliga parkeringsplatser som disponerades av statliga myndigheter och parkeringsplatser som kunde bli aktuella vid planerade statliga arbetsplatser.

De parkeringsplatser som planerades vid utbyggandet av statliga arbetsplatser skulle beläggas med avgift som svarade mot full kostnads- täckning för parkeringsplatsernas anordnande och drift. Även för befintliga parkeringsplatser som redan disponerades av statliga myndigheter skulle avgifter tas ut. Med hänsyn till att närmare erfarenheter om effekten i skilda avseenden av avgiftsbeläggning av statliga bilplatser saknades borde studier äga rum inom ett försöksområde som omfattade storstockholmsområdet. Avgiftsbeläggning av befintliga, statligt utnyttjade bilplatser i övriga delar av landet borde genomföras successivt. Erfarenheterna från åtgärderna inom storstockholmsområdet borde härvid efter hand utnyttjas.

Enligt beslutet åvilar det byggnadsstyrelsen att ansvara för samordning av avgiftsbeläggningsen genomförande, under det att för ändamålet erforderliga åtgärder i övrigt skall vidtas av de fondförvaltande myndigheterna (d. v. s. — förutom byggnadsstyrelsen — kriminalvårdsstyrelsen, direktionen för karolinska sjukhuset, generaltullstyrelsen, fortifikationsförvaltningen och de affärsdrivande verken) i samråd med byggnadsstyrelsen. Parkeringsavgiften skall bestämmas av den lokalnyttjande myndigheten, vilken ansvarar för att parkeringsplatserna hyrs ut till de anställda.

Byggnadsstyrelsen fick även i uppdrag att inkomma till Kungl. Maj:t med förslag till erforderliga tillämpningsföreskrifter för genomförande av avgiftsbeläggning av parkering vid statliga arbetsplatser och förslag till regler för kostnadsbestämning för parkeringsplatsernas anordnande och drift. I sistnämnda avseenden borde samråd äga rum med rikskontrollstyrelsen.

Riksdagens revisorer har bedömt det vara av intresse att närmare undersöka hur Kungl. Maj:ts beslut den 6 november 1970 om avgiftsbeläggning av statliga bilplatser har verkställts av berörda myndigheter. En förberedande undersökning i ärendet har genomförts inom revisorer- nas kansli.

I en från byggnadsstyrelsen infordrad skrivelse, daterad den 28 januari

1975, redovisas sammanlagt 32 000 parkeringsplatser, varav 4 000 i garage. Detta antal omfattar inte de parkeringsplatser som kan innehas av postverket, televerket, luftfartsverket, statens vattenfallsverk, domänverket, sjöfartsverket och socialstyrelsen. Av skrivelsen framgår i övrigt bl. a. följande.

Av det sammanlagda antalet parkeringsplatser är 6 300 eller ca 20 procent avgiftsbelagda. I garage befintliga parkeringssplatser är avgiftsbelagda i något större utsträckning, relativt sett, än övriga parkeringsplatser. Procenttalen uppgår till respektive 21 och 19. Av de 20 600 parkeringsplatser som förvaltas av byggnadsstyrelsen är 5 000 eller ca 25 procent avgiftsbelagda, under det att av de 11 400 parkeringsplatser som förvaltas av övriga fastighetsfondförvaltande myndigheter allenast 1 300 eller ca 11 procent är avgiftsbelagda. Det sistnämnda antalet fördelar sig med ca 1 000 på parkeringsplatser som förvaltas av direktionen för karolinska sjukhuset och med ca 300 på parkeringsplatser som förvaltas av kriminalvårdsstyrelsen.

Senare under år 1975 har ytterligare ca 1 000 platser belagts med avgift inom byggnadsstyrelsens förvaltningsområde. Fr. o. m. år 1976 tillkommer ca 2 000 avgiftsbelagda platser.

Några förslag till tillämpningsföreskrifter för genomförande av avgiftsbeläggningen eller förslag till regler för bestämning av kostnader för parkeringsplatsernas anordnande och drift har ännu inte avgivits av byggnadsstyrelsen. Enligt vad som framkommit vid undersökningen överväger dock styrelsen för närvarande att föreslå regeringen att utfärda en förordning angående avgiftsbeläggning av statliga bilplatser m. m. med bemyndigande för styrelsen att meddela närmare tillämpningsföreskrifter och anvisningar i den mån så erfordras.

På grundval av resultatet av den genomförda förberedande undersökningen har revisorerna i skrivelse till regeringen påtalat, att det synes anmärkningsvärt att avgiftsbeläggning av statliga parkeringsplatser har genomförts i så begränsad omfattning, trots att över fem år förflutit från tidpunkten för Kungl. Maj:ts beslut i frågan. Revisorerna framhåller att staten bäringenom gått miste om eljest påräkneliga inkomster. Storleken av inkomstbortfallet har inte kunnat beräknas med någon större grad av säkerhet men torde uppgå till avsevärda belopp. Revisorerna förutsätter att den av Kungl. Maj:t den 6 november 1970 anbefallda avgiftsbeläggningen av statliga parkeringsplatser snarast genomförs genom vederbörande fastighetsfondförvaltande och lokalnyttjande myndigheters försorg.

Avslutningsvis sägs i skrivelsen att det enligt revisorernas mening bör utredas om inte fördelar skulle vara förenade med att till en och samma myndighet, förslagsvis byggnadsstyrelsen, föra samman de åtgärder i fråga om avgiftsbeläggningens genomförande som nu ankommer på de skilda fondförvaltande och lokalnyttjande myndigheterna. En sådan

koncentration av arbetsuppgifter skulle betyda att ansvaret för hithörande bestyr inom hela det aktuella verksamhetsfältet lades på byggnadsstyrelsen, innebärande bl. a. att styrelsen i fortsättningen skulle besluta om parkeringsavgifter, upprätthålla erforderlig kontakt med andra statliga och kommunala myndigheter samt i förekommande fall sluta avtal. De sålunda utökade uppgifterna synes lämpligen böra fullgöras vid ämbetsverkets parkeringskontor, som därmed skulle få ställningen av ett i byggnadsstyrelsen ingående statens parkeringskontor.

Skrivelsen är som *bilaga 9* fogad vid denna berättelse.

Lokalförhållandena vid länslantmäteriorganisationen i Västerås
(granskningspromemoria nr 4/1975)

I granskningspromemorian redovisas en undersökning av de merkostnader, främst hyreskostnader, som uppkom för statsverket när länslantmäteriet i Västerås år 1972 flyttade till nya, förhyrda lokaler i Västerås centrum. Flyttningen var föranledd av en omorganisation av lantmäteriorganisationen och länsstyrelsen och innebar bl. a. att en del av länslantmäterikontoret fogades in i länsstyrelsens nybildade planeringsavdelning. Vid undersökningen har gjorts vissa jämförelser rörande förändringarna av hyreskostnaderna. Vidare har myndigheternas, främst byggnadsstyrelsens, handläggning av den statliga lokalförsörjningen undersökts.

Lokalförsörjningen för huvuddelen av de statliga, civila förvaltningsmyndigheterna, bl. a. lantmäteriet och länsstyrelserna, ombesörjs av byggnadsstyrelsen som förvaltar en delfond i statens allmänna fastighetsfond. Den aktuella lokalförsörjningsfrågan har således handlagts av byggnadsstyrelsen. Som riktlinjer för styrelsens lokalförsörjningsverksamhet gäller bl. a. att lokaler som tillhandahålls skall bidra till att de lokalnyttjande myndigheterna i sitt arbete i högsta möjliga grad når uppsatta mål. Lokalförsörjningen skall vidare genomföras till låg kostnad och så långt det är möjligt genom att redan tillgängliga lokaler utnyttjas.

Fr. o. m. budgetåret 1972/73 debiteras lokalnyttjande myndigheter i princip marknadsmässig hyra för statsägda lokaler. För förhyrda lokaler debiteras myndigheterna faktisk hyra jämte ett administrationstillägg om två procent, vilket uppbärs av byggnadsstyrelsen.

Av den genomförda undersökningen framgår att den nu aktuella flyttningen medfört, förutom flyttningskostnader, såväl avsevärt ökade hyreskostnader som merkostnader i form av hyresförluster för outnyttjade lokaler. Hyreskostnaderna har stigit från 16 000 kronor budgetåret 1970/71 till 160 000 kronor budgetåret 1972/73. Här skall dock beaktas att ökningen också beror på större lokalytor (60 procent), högre kvalitet på lokalerna och ändrade normer för hyressättningen för statliga lokaler. Tas sistnämnda faktorer med i beräkningen blir merkostnaderna

för statsverket för perioden 1971/72—1973/74 i genomsnitt 200 000 kronor per år och för tiden därefter ca 100 000 kronor per år. Någon bedömning av huruvida de nya lokalerna medfört en ökad effektivitet, motsvarande merkostnaderna, har inte kunnat göras.

I fråga om byggnadsstyrelsens handläggning av frågorna om länslantmäteriets lokalförsörjning i Västerås konstateras i granskningspromemorian att det, trots merkostnaderna, med hänsyn till föreliggande omständigheter inte synes kunna riktas någon anmärkning mot den principlösning som valts.

Mot enskildheter i byggnadsstyrelsens handläggning av lokalförsörjningsfrågorna riktas dock vissa anmärkningar. Sålunda konstateras brister i lokalplaneringen, vilka bidragit till att byggnadsstyrelsen — när ytterligare lokaler efterfrågades vid de aktuella omorganisationerna — kommit att befinna sig i en tvångssituation. Lokalplaneringen har dock numera förbättrats genom att byggnadsstyrelsen regelbundet upprättar långtidsplaner för lokalförsörjningen. Ansvaret för att planer över tillskott av lokaler genom statlig nybyggnad inte kunnat realiseras åvilar självfallet inte byggnadsstyrelsen.

Även vissa andra brister i byggnadsstyrelsens handläggning av lokalfrågorna påtalas i granskningspromemorian. Sålunda har hyresavtal i många fall inte slutits förrän inflyttning ägt rum, hyresförluster uppkommit för lediga lokaler, lokaler reserverats utan att hyra debiterats och lokalnyttjaren Staten belastats med extrakostnader för luftfuktningsanordningar i förhyrda lokaler.

Vidare tas i promemorian upp vissa frågor av mera allmän karaktär, såsom frågan huruvida byggnadsstyrelsens nuvarande organisation är lämplig när det gäller handläggning av lokalförsörjningsfrågor, särskilt med hänsyn till de ökade krav på lokalt inflytande över lokalförsörjningen som uppkommer när programbudgetering mera allmänt genomförs inom statsförvaltningen, frånvaron av samarbete mellan olika statliga lokalförsörjningsorgan vid planeringen av lokalförsörjningen och avsaknaden av kalkyler som visar självkostnaderna, såvitt avser kapitalkostnader, för statens äldre fastigheter.

Granskningspromemorian har sänts för yttrande till byggnadsstyrelsen, statens lantmäteriverk, länsstyrelsen i Västmanlands län och länsstyrelsernas organisationsnämnd. Alla remissinstanser utom länsstyrelsernas organisationsnämnd har avgett yttrande.

Med anledning av vad som framkommit vid remissbehandlingen har en tilläggspromemoria upprättats i ämnet. I denna lämnas vissa kommentarer till vad som anförts i avgivna yttranden över granskningspromemorian.

Byggnadsstyrelsen och länsstyrelsen i Västmanlands län har i sina remissyttranden bl. a. pekat på de nackdelar som är förenade med att frågan om lokalbehov och lokalkostnader vid organisationsförändringar

inte beaktas redan på utredningsstadiet eller i de tidigare skedena av beslutsprocessen.

På grundval av resultaten av den genomförda granskningen och vad som anförts vid remissbehandlingen har revisorerna beslutat att dels delge byggnadsstyrelsen och riksrevisionsverket den i ärendet upprättade tilläggspromemorian för kännedom och de åtgärder som må ankomma på dessa myndigheter, dels avlåta en skrivelse till regeringen rörande frågor av mer principiell art som aktualiserats genom undersökningen.

I skrivelsen behandlas bl. a. de tidigare redovisade bristerna vid planeringen av statliga förvaltningsmyndigheters försörjning med lokaler, behovet av mera fast organiserad samverkan i dessa frågor på central, regional och lokal nivå och en utbyggnad av statens fastighetsbestånd när det gäller lokaler för förvaltningsmyndigheter. Vidare berörs frågan om lokalförsörjningen vid omorganisationer och myndigheternas kostnadsmedvetande i fråga om lokaler samt frågan om upprättande av självkostnadskalkyler för fastigheter i statens ägo.

Skrivelsen är som *bilaga 5* fogad vid denna berättelse.

Ej avslutade ärenden

Statsmyndigheternas omkostnader

(granskningspromemoria nr 8/1974)

Den statliga civilförvaltningens omkostnader i egen verksamhet har från budgetåret 1963/64 till budgetåret 1972/73 ökat från ca 750 till ca 2 750 milj. kronor, d. v. s. med ca 2 000 milj. kronor, enligt riksrevisionsverkets redovisning av utfallet av statens budget. Den relativt sett stora ökningen av omkostnaderna har föranlett revisorerna att besluta om en utredning i ämnet, varvid syftet varit att revisorernas kansli skulle undersöka anledningen till de ökade omkostnaderna och ökningens fördelning på olika utgiftsslag samt att om möjligt föreslå erforderliga besparingsåtgärder. Utredningens resultat baseras dels på en analys av tillgänglig statistik över budgetutfallet, dels på framräknade uppgifter om utgifternas utveckling för olika kostnadsslag, bl. a. grundade på resultaten från en enkätundersökning hos ett antal särskilt utvalda myndigheter.

En granskningspromemoria i ärendet har under året varit föremål för remissbehandling. Resultatet av remissbehandlingen och en mot bakgrunden av detta resultat upprättad tilläggspromemoria är för närvarande föremål för revisorernas prövning.

Utbildningsdepartementet

Avslutade ärenden

Viss utbildning inom kulturområdet

(granskningspromemoria nr 9/1974)

Utbildningen av skådespelare, regissörer och annan konstnärlig personal på teater- och filmområdet bedrivs sedan senare hälften av 1960-talet och början av 1970-talet vid de statliga sceniska skolorna. I granskningspromemorian har verksamheten vid statens scenskolor i Stockholm, Göteborg och Malmö, musikdramatiska skolan, statens dansskola och dramatiska institutet närmare undersökts.

Scenskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö antar årligen tillsammans omkring 36 nya elever. Av dessa får tre till fem elever musikdramatisk utbildning vid scenskolan i Göteborg. Utöver denna grundutbildning meddelas enskilda och grupper av artister fortbildning vid skolorna. Fortbildningen är vanligtvis ettårig och meddelas både i form av heltids- och i form av deltidsundervisning.

Musikdramatiska skolan i Stockholm antar årligen åtta elever till sin treåriga utbildning av musikdramatiska scenartister med speciell inriktning på opera. Vanligtvis har dessa elever viss sångutbildning innan de antas vid skolan.

Statens dansskola antar varje år 12—15 elever för utbildning till bl. a. danspedagoger och koreografer. Vid skolan bedrivs dessutom förberedande utbildning, ämnesutbildning och fortbildning.

Dramatiska institutet slutligen meddelar tvåårig fackutbildning inom yrkesspecialiteterna regi, produktionsledning, bildteknik, ljudteknik, scenografi och maskering på teater-, radio-, film- och TV-områdena. Årligen antas cirka 45 elever. Antalet sökande till de olika skolorna är vanligtvis mycket stort. Sålunda hade scenskolan i Stockholm läsåret 1974/75 443 sökande till tolv platser. Eleverna antas som regel efter prov inför en jury. Förfarandet är tidsödande och ställer stora krav på skolornas lärarresurser.

Vid granskningen har bl. a. konstaterats att de sceniska skolorna, med undantag av dramatiska institutet, har ett fåtal fasta lärare men ett stort antal tim- och arvodesanställda lärare, ett förhållande som fört med sig stora administrativa samordningsproblem för skolorna. Systemet medför å andra sidan viss flexibilitet när det gäller att tillgodose önskningar om anpassning till nya riktningar inom konsten eller till individuella särarter hos eleverna. För att ge eleverna kontakt med praktiskt teaterarbete försöker man vidare att engagera yrkesutövande skådespelare, regissörer m. fl. som lärare på deltid.

Kvaliteten på de lokaler i vilka skolorna är inhysta är mycket varierande. Vissa skolor disponerar nybyggda, ändamålsenliga lokaler, medan andra arbetar i gamla kontorslokaler. Lokalerna är delvis statsägda.

I flera fall är undervisningen splittrad på flera olika lokaler på stort avstånd från skolans huvuddel.

För ett större antal skådespelare, filmartister, regissörer, radio- och televisionstekniker har tillgången på adekvata arbetsuppgifter varit dålig. Många har varit arbetslösa eller undersysselsatta, vilket fört med sig att kritik riktats mot skolorna för viss överproduktion av färdigutbildade elever. Från skolornas sida hävdas dock att eleverna vanligtvis får arbete efter avslutad utbildning men att man inte vet vad som händer med dem efter den första anställningen.

Under granskningen har en enkät angående utbildningen vid skolorna riktats till teatrar och andra institutioner som anställer de nyutbildade. Avgivna omdömen har varit blandade. När det gäller den nuvarande inriktningen av utbildningen av skådespelare och musikdramatiska artister har uttalandena överlag varit positiva. Som brister i utbildningen har dock angetts det förhållandet att eleverna och, i vissa fall, även lärarna saknar kontakt med det verkliga arbetslivet. Som positivt framhålls bl. a. elevernas ökade allsidighet.

I granskningspromemorian uttalas som allmänt omdöme om undervisningen att utvecklingen i stort sett varit positiv. I promemorian sätts dock viss omorganisation av utbildningen i fråga. Sålunda föreslås att vissa av de resurser som nu läggs på grundutbildningen används för att finansiera en förbättrad fortbildning. Det föreslås att medel frigörs genom att en av scenskolorna läggs ner och att de därigenom erhållna resurserna utnyttjas för en utökad och mer differentierad fortbildning och förbättrad kvalitet på grundutbildningen vid de kvarvarande skolorna.

Vidare föreslås att den undervisning som nu meddelas vid musikdramatiska skolan och vid dramatiska institutets teaterlinjer förläggs till scenskolan i Stockholm. Denna scenskola skulle då få alla utbildningslinjer inom mediet teater, medan dramatiska institutet skulle få koncentrera sig på medierna film, TV och radio. Ett omfattande samarbete mellan scenskolorna och dramatiska institutet förutsätts även i fortsättningen komma till stånd.

I promemorian föreslås även viss ökad satsning på fortbildning och på lärarnas studieresor, ökat samarbete mellan teatrar och skolor, så att lärare med erfarenheter från arbetslivet blir tillgängliga, samt förenklingar av administrativ art.

Granskningspromemorian har på sedvanligt sätt sänts för yttrande till berörda myndigheter och organisationer. I ärendet har 17 remissvar avgetts.

Vid remissbehandlingen har de framlagda förslagen mött ett skiftande mottagande. Allmänt sett är remissmyndigheterna positiva till en ökad satsning på fortbildningen. Flertalet av dem anser dock att utrymme för denna satsning inte bör skapas genom slopandet av en scenskola

utan genom ökade anslag. Slopandet av en scenskola anses allmänt också vara ett avsteg från huvudlinjen i riksdagens beslut år 1974 om en spridning över landet av kulturinstitutionerna.

Remissinstanserna ställer sig allmänt negativa till förslaget att föra över den musikdramatiska utbildningen i Göteborg till Stockholm, medan samtliga instanser är positiva till ett samgående mellan musikdramatiska skolan och scenskolan i Stockholm. Förslaget om överflyttningen av regissörsutbildningen inom teatermediet från dramatiska institutet till scenskolan i Stockholm har fått ett blandat mottagande.

På grundval av den genomförda granskningen och de synpunkter som förts fram vid remissbehandlingen har revisorerna i skrivelse till regeringen framhållit att genomförandet av de aktualiserade förslagen om effektivisering och rationalisering av utbildningen på kulturområdet till stor del är beroende av vilken omfattning utbildningen av skådespelare och övriga yrkesutövare på området skall ges i framtiden. Revisorerna anser att en bedömning av det framtida behovet av yrkesutövare bör göras mot bakgrunden av såväl den rådande arbetsmarknadssituationen som de framtida sysselsättningsutsikterna. Framtidsutsikterna bör vara grundade på konkreta ställningstaganden från statsmakernas sida om planerade satsningar på kulturområdet och konkreta planer av landsting och kommuner om kommande engagemang vid inrättande av regionala teatrar. Erforderligt material för sådana ställningstaganden bör arbetas fram.

Övriga i granskningspromemorian framförda förslag om effektivisering och rationalisering av utbildningen och arbetet vid undervisningsinstitutionerna bör enligt revisorerna, i belysning av vad som anförts vid remissbehandlingen, tas upp till överväganden i samband med prövningen av den nyssnämnda frågan.

Skrivelsen är som *bilaga 7* fogad till denna berättelse.

Vuxenutbildningen

(granskningspromemoria nr 3/1974)

Det statliga stödet till vuxenutbildning har ökat väsentligt under senare år. De anvisade medlen uppgick budgetåret 1973/74 till 591,1 milj. kronor. Den företagna granskningen har inriktats på att undersöka om vuxenutbildningen bedrivits i ändamålsenliga former och i överensstämmelse med de av statsmakterna fastställda målen för verksamheten. Undersökningen har omfattat bl. a. de statliga och kommunala skolorna för vuxna, studiecirkelverksamheten och folkhögskolorna.

Vuxenutbildningen har som en av sina huvuduppgifter att verka för minskade skillnader i utbildningsstandard mellan olika generationer i samhället. Det har vid granskningen konstaterats, bl. a. utifrån elevsammansättningen vid de undersökta utbildningsformerna, att man inte i åsyftad omfattning förmått fånga intresset hos korttidsutbildade inom

de något äldre generationerna. Mot bakgrunden därav har betonats vikten av att ansträngningarna att nå ut till dessa grupper ökas. I promemorian har vidare framhållits att även andra faktorer än de ekonomiska torde vara av stor betydelse för att nå detta mål; främst att verksamheten får en utformning och ett sådant innehåll att den svarar mot de korttidsutbildades krav på en meningsfull utbildning.

Vuxenutbildningen administreras av ett stort antal fristående organisatoriska enheter. Den långtgående organisatoriska uppdelningen är ägnad att föra med sig höga kostnader för administration, hyror, uppsökande verksamhet m. m. I promemorian har förordats ett ökat samarbete mellan de kommunala skolorna för vuxna, folkhögskolorna och studieförbunden samt en fördjupad samverkan inom dessa grupper. Därigenom torde ett mera effektivt utnyttjande av de medel som anvisats för vuxenundervisningen kunna åstadkommas.

Statens skolor för vuxna började sin verksamhet år 1956. Sedermera har en betydande utveckling ägt rum på vuxenutbildningens område. Det kan nämnas att kommunal vuxenutbildning nu finns i stort sett i samtliga rikets kommuner och studiecirkelverksamheten har flerdubblats. Förutsättningarna för statens skolor för vuxna har därigenom förändrats. Dessa skolor synes vidare inte ha nått ut till de särskilda målgrupperna för vuxenutbildningen i högre grad än de andra institutionerna. De angivna förhållandena har enligt promemorian, gett anledning att pröva om tillräckliga skäl alltjämt föreligger för en fortsatt undervisning i nuvarande former vid de två statliga skolorna för vuxna i Norrköping och Härnösand.

Det har i granskningspromemorian sammanfattningsvis framhållits att den med statsmedel helt eller delvis finansierade vuxenutbildningen är av utomordentligt värde. Det är därför angeläget att verksamheten bedrivs effektivt, så att anvisade medel utnyttjas väl, bl. a. genom god planering och samordning. De statliga bidragens fördelning på olika aktiviteter inom vuxenutbildningen bör uppmärksammas i syfte att säkerställa att bidragen utgår till verksamhet som anknyter till de mål statsmakterna satt upp för vuxenutbildningen och för att nå ett mera ändamålsenligt utnyttjande av de anslagna medlen.

Granskningspromemorian har för yttrande tillställts riksrevisionsverket, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska Folkhögskolans Lärarförening, Folkbildningsförbundet, de tio s. k. godkända studieförbunden, Brevskolan och stiftelsen Hermods korrespondensinstitut.

Remissinstanserna har i huvudsak vitsordat att undervisningen vid de statliga och kommunala skolorna för vuxna och vid folkhögskolorna inte förmått fånga intresset hos korttidsutbildade inom de något äldre generationerna. Flera av remissinstanserna — bl. a. skolöverstyrelsen, kommunförbundet och landstingsförbundet — har instämt i att ökade ansträngningar bör göras för att nå ut till de korttidsutbildade vuxna.

Promemorians framställning om vuxenundervisningens organisation har mött vissa invändningar vid remissbehandlingen. Kritiken har därvid främst riktats mot promemorians kostnadsredogörelse. Det har även framhållits att den organisatoriska uppdelningen inte behövde minska effektiviteten inom vuxenundervisningen utan i viss omfattning kunde bidra till att målet uppnåddes lättare.

I en skrivelse till regeringen har riksdagens revisorer anslutit sig till meningen att ökade ansträngningar bör göras för att nå ut till korttidsutbildade vuxna. Det är vidare, enligt revisorerna, självfallet angeläget att myndigheter, kommuner och organisationer som verkar inom vuxenutbildningen på allt sätt samverkar för att utvinna bästa möjliga resultat av anslagna medel. Revisorerna har slutligen föreslagit att skolöverstyrelsen skall utreda den fortsatta verksamheten vid statens skolor för vuxna. Styrelsen bör därvid företa en utförlig analys av elevsammansättningen vid dessa skolor.

Skrivelsen är som *bilaga 4* fogad vid denna berättelse.

Restaurering av byggnadsminnesmärken (granskningspromemoria nr 3/1975)

Statens kostnader för vård och underhåll av byggnadsminnesmärken och andra kulturhistoriskt värdefulla byggnader som är invärderade på statens fastighetsfonder beräknas uppgå till mellan 15 och 20 milj. kronor per år. Kostnaderna för underhåll av byggnadsminnesmärken som inte ägs av staten bestrids i princip av respektive huvudmän — kommuner, kyrkliga samfälligheter, hembygdsföreningar och enskilda — i viss omfattning med statliga bidrag från anslag på statsbudgetens åttonde huvudtitel. De mest betydande beloppen för dessa ändamål har emellertid under de senaste åren ställts till förfogande av arbetsmarknadsmedel. Under de tre budgetåren 1971/72—1973/74 har dessa belopp uppgått till sammanlagt 103 milj. kronor.

Syftet med granskningen har varit att utröna om vårdarbeten som utförs med nämnda medel har bedrivits på ett sätt som är förenligt med god ekonomi. Granskningen har omfattat ett 15-tal beredskapsarbeten inom kulturvårdssektorn. Av dessa objekt har tre varit föremål för en mera ingående granskning, nämligen citadellet i Landskrona, Mälsåkers slott i Södermanlands län och telemuseet (Norra stallet) på Norra Djurgården i Stockholm. Samtliga dessa byggnader tillhör staten. Ombyggnadsarbetena för de tre objekten har uppgått till sammanlagt mer än 25 milj. kronor, varav mer än 19 milj. kronor ställts till förfogande av arbetsmarknadsmedel.

De synpunkter och kommentarer som förts fram i granskningspromemorian har till en början gällt den formella förhandsprövningen av ärendena. Enligt finansdepartementets handläggningsordning för ärenden rörande den statliga husbyggnadsverksamheten skall stats-

finansierade byggnadsprojekt som beräknas kosta mer än 300 000 kronor prövas av Kungl. Maj:t (regeringen). Föreskriften har flera syften, bl. a. att uppnå bättre planering och kostnadsberäkning samt att ge statsmakterna råd om och möjlighet att överväga olika alternativ. Såvitt kunnat utrönas vid undersökningen har inte något av de tre nämnda byggnadsföretagen varit föremål för sådan Kungl. Maj:ts prövning att nämnda syften blivit tillgodosedda. Förutsättningarna har varit olika för de tre projekten och flera myndigheter har varit engagerade i ärendena, men byggnadsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, telestyrelsen och riksantikvarieämbetet har på olika sätt tagit del i något eller flera av företagen. I promemorian har framhållits att byggnadsstyrelsen borde närmare analysera sådana speciella problem som kan uppkomma i samband med handläggningsordningen samt utfärda ytterligare anvisningar eller hos regeringen föreslå erforderliga ändringar.

Promemorian har vidare behandlat frågan om förutsättningarna för åstadkommande av en tillfredsställande projektering av byggnadsföretag som utförs med beredskapsmedel. Med hänsyn till att beredskapsarbeten i främsta rummet syftar till att skapa sysselsättning åt odisponerad arbetskraft måste arbetstillfällena väljas på platser och i yrken där sysselsättningsbehovet uppträder, och arbetena måste ofta sättas i gång med kort varsel. Undersökningen har visat att den befintliga reserven av färdigplanerade och lokalt spridda objekt varit helt otillräcklig. Detta har haft till följd att företag i vissa fall satts i gång på summariska och verklighetsfrämmande kostnadskalkyler och med ofullständig projekteringsunderlag. Det syntes böra ankomma på riksantikvarieämbetet att i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen vidta de förberedelser, främst antikvariska undersökningar och projektering, som erfordrades för att uppnå ett mera rationellt byggande.

I anslutning till problemet med en planeringsreserv har framhållits att restaureringsåtgärder på kulturbyggnader i vissa fall måste påbörjas utan att frågan om byggnadernas användning blivit löst, exempelvis när det gällde att hindra en byggnads fortskridande förfall eller vandalisering. Man borde i sådana fall begränsa åtgärderna till nödvändiga konserveringsarbeten. Slutligen har framhållits att den redovisning som legat till grund för arbetsmarknadsstyrelsens rapporter över kostnader och arbetskraftsåtgång m. m. i vissa avseenden har varit behäftad med fel som väsentligt minskat dess värde vid utvärdering av verksamheten. Enligt promemorian fanns det anledning för arbetsmarknadsstyrelsen att skärpa tillsynen av beredskapsarbetena.

Remissyttranden har inhämtats från de fyra nämnda myndigheterna och från riksrevisionsverket.

Såvitt gäller frågan om förhandsprövning av byggnadsärenden har i yttrandena bl. a. erinrats om att regeringen i mars 1975 tillkallat en arbetsgrupp inom finansdepartementet för översyn av handläggnings-

ordningen. Arbetsmarknadsstyrelsen har upplyst att styrelsen numera vidtagit åtgärder för att förhindra att handläggningsordningens bestämmelser åsidosätts.

Flera remissmyndigheter har framhållit att det föreligger svårigheter att åstadkomma en reserv av väl planerade och startberedda byggnadsobjekt. Särskilt under åren i början av 1970-talet var de för kulturminnesvård tilldelade beredskapsbeloppen på grund av sysselsättningsbehovet inom byggnadsbranschen ovanligt höga, vilket ledde till att även objekt som inte helt motsvarade vanligtvis ställda fordringar på förberedelser under denna tid togs upp som beredskapsarbeten. Detta hade varit fallet med citadellet och telemuseet. --- Vidare har uppgetts att man numera inom utbildningsdepartementet tillsatt en arbetsgrupp med uppdrag att närmare överväga formerna för medelstilldelning till vården av byggnader och byggnadsmiljöer och att frågan om åstadkommande av en lämpligt avpassad reserv av byggnadsobjekt syntes komma att prövas inom ramen för detta uppdrag.

I skrivelse till regeringen har revisorerna tagit ställning i ärendet. Revisorerna har bl. a. med bestämdhet hävdad att handläggningsordningens regler om förhandsgranskning av byggnadsärenden skall iaktas. Revisorerna har vidare hemställt att skrivelsen jämte promemorian och remissvaren överlämnas till de båda arbetsgrupper som inom finansdepartementet och utbildningsdepartementet utreder nu berörda problem.

Skrivelsen är som *bilaga 6* fogad vid denna berättelse.

Ej avslutade ärenden

Administrativa göromål vid universitet och högskolor
(granskningspromemoria nr 5/1975)

Under arbetet med den av riksdagens revisorers kansli år 1972 utförda undersökningen av den statliga forskningsverksamheten noterades bl. a. att den vetenskapligt utbildade personalen vid universitet och högskolor syntes ta alltför mycket tid i anspråk för administrativa göromål, vilket var till förfång för undervisningen och forskningen. I flera av de remissyttranden som avgavs i ärendet framhölls också att både det administrativa arbete som hängde samman med den på senare tid genomförda utbyggnaden och omorganisationen på universitetsområdet och det löpande rutinmässiga arbetet av administrativ art krävde ökande andel av bl. a. professorernas arbetstid. Tillströmningen av studerande på olika undervisningsstadier hade också medfört att professorerna i allmänhet måste ta allt mer tid från det egna forskningsarbetet och ägna denna tid åt administration och forskarhandledning.

Med anledning härav har en granskning av handhavandet av de

administrativa göromålen på universitetsområdet genomförts. Härvid har särskild vikt fästs vid den för utbildning och forskning anställda personalens medverkan i det administrativa arbetet.

I den i ärendet upprättade granskningspromemorian redogörs för den vetenskapliga personalens åligganden och sammansättningen av de administrativa göromålen. Vidare redovisas på grundval av en företagen enkät hur den vetenskapliga personalens arbetstid fördelar sig på förekommande arbetsuppgifter. Omfattningen och tidsåtgången för det administrativa arbetet behandlas vidare med utgångspunkt i vissa intervjuer som hållits med företrädare för vetenskaplig personal och förvaltningspersonal. I promemorian läggs fram vissa förslag till åtgärder som syftar till en förbättring och en förenkling av det administrativa arbetet på området.

Den i ärendet upprättade granskningspromemorian har remissbehandlats, och ärendet är för närvarande föremål för revisorernas prövning.

Handelsdepartementet

Avslutade ärenden

Sveriges försörjningsberedskap

(granskningspromemoria nr 2/1975)

Mot bakgrunden av den oljekris som inträffade vintern 1973—1974 samt den pågående debatten kring råvaruproblemen inom världsekonomin har riksdagens revisorer beslutat att låta undersöka principerna för planläggningen och anordnandet av vårt lands försörjningsberedskap. Syftet med den verkställda granskningen har varit att få en samlad bild av förutsättningarna för arbetet med vår försörjningsberedskap, av denna verksamhets struktur och av utredningsläget inom det ekonomiska försvarets område. Mot den angivna bakgrunden redovisas i en i ärendet upprättad granskningspromemoria uppställda mål, läget inom olika varuområden och erfarenheterna av oljekrisen vintern 1973—1974. Vid undersökningen har särskilt sträövats efter att belysa det svenska samhällets känslighet för s. k. fredskriser.

Totalförsvarets olika delar skall samverka och understödja varandra. En viktig del av totalförsvaret utgörs av det ekonomiska försvaret. Detta grundar sin verksamhet till övervägande del på fredssamhällets tillgångar. Verksamheten syftar till att komplettera och planlägga utnyttjandet av tillgängliga resurser vid kriser och krigstillstånd. Ansvar för försvarsförberedelserna inom det ekonomiska försvaret är, såsom redovisas i granskningspromemorian, fördelat på ett flertal departement och myndigheter. Detta hänger samman med principen att den myndighet som ansvarar för en fredsinriktad verksamhet

också skall svara för erforderliga försvarsförberedelser för verksamheten.

Central förvaltningsmyndighet för den ekonomiska försvarsberedskapen är överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF).

Försörjningsplanläggningen har hittills i huvudsak varit inriktad på krigs- och avspärrningsfallen. Genom oljekrisen vintern 1973—1974 blev det emellertid uppenbart att även s. k. fredskriser kan medföra allvarliga påfrestningar för vårt samhälle. I den pågående utredningsverksamheten rörande totalförsvaret och det ekonomiska försvarets inriktning studeras därför även de särskilda krav som kan komma att ställas på det ekonomiska försvaret vid olika typer av fredskriser.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, jordbruksnämndens och andra inom det ekonomiska försvaret verkande myndigheters åtgärder för att säkra tillgången av förnödenheter och tjänster styrs av de försörjningsplaner som utarbetas för olika varor eller varuområden. I dessa planer, som görs upp mot bakgrunden av vissa angivna mål, kartläggs behoven, tillgångarna och de lämpligaste vägarna att tillgodose de olika behoven. Genom skilda beredskapsåtgärder söker man skapa balans mellan behoven och tillgångarna.

Den företagna granskningen av olika försörjningsområden har visat att statsmakterna, med undantag av oljelagringsområdet, ej närmare har preciserat normerna för det ekonomiska försvarets uthållighet och ej heller resursbehoven inom de olika samhällssektorerna. Målen har ofta fått formuleras av berörda myndigheter själva och vunnit sanktion genom att medel anslagits vid den årliga budgetbehandlingen. Resultatet därav har blivit att det uppkommit olikheter i fråga om möjlig uthållighet och graden av försörjningsförmåga inom olika försörjningsområden. Detta förhållande har även observerats under arbetet med den pågående långsiktplaneringen inom det ekonomiska försvaret, och man avser att försöka eliminera dessa ojämnheter vid planeringsarbetet.

Det ekonomiska försvarets planläggning och verksamhet bygger som nämnts i stort på det fredstida samhällets resurser och funktioner. Detta förhållande gör att den ständigt pågående utvecklingen inom olika samhällssektorer påverkar förutsättningarna för verksamheten inom det ekonomiska försvaret. Svårigheterna att lägga fast målen för det ekonomiska försvaret hänger därför mycket samman med den snabba samhällsutvecklingen och med de mångdimensionella bedömningar och avvägningar som måste göras mellan förhållanden i olika samhällssektorer och mellan olika typer av beredskapsåtgärder.

På grundval av den genomförda granskningen har i promemorian förts fram olika förslag i syfte att öka beredskapen. De viktigaste synpunkterna och förslagen sammanfattas i det följande.

Näringslivets internationalisering och höga specialisering har fått ogynnsamma effekter för vår försörjningsberedskap. Därför bör det

överbägas om man framdeles inte bör ta större hänsyn till totalförsvarets krav vid ställningstaganden i frågor som berör den civila samhällsutvecklingen. Exempelvis bör inhemsk produktionskapacitet i större utsträckning bevaras på försörjningsmässigt viktiga områden.

Vidare bör statsmakterna med utgångspunkt i resultaten av pågående utredningsverksamhet inom det ekonomiska försvaret och övriga delar av totalförsvaret mera konkret ange beredskapskraven för olika varu- och tjänsteområden, varvid en mellan olika områden mer balanserad beredskapsnivå bör eftersträvas.

När det gäller vår beredskap i krissituationer bör — för att genomförandet av en hårdare ransonering än den som tillämpades vintern 1973—1974 beträffande bränsle, drivmedel och petrokemiska produkter skall bli möjligt — formerna för resursprioriteringen mellan olika samhällssektorer närmare utredas. Kollektivtrafikens problem bör härvid beaktas.

Vår försörjning med olja torde utgöra det allvarligaste försörjningsproblemet. Av beredskapsskal bör man därför sträva efter ett ökat utnyttjande av olika inhemska energibaser. Av intresse i detta sammanhang är ett utnyttjande av de svenska urantillgångarna och kärnkraften. Möjligheterna att förlägga kärnkraftverk i skyddade bergutrymmen bör härvid beaktas. När det gäller att ta ställning till vår långsiktiga energipolitik synes försörjningsberedskapen böra tillmätas stor betydelse.

För att vi snabbare skall nå upp till redan fastlagda långsiktiga lagringsmål för olja bör överstyrelsen för ekonomiskt försvar överväga möjligheten att utnyttja upplagda tankbåtar som lagringsutrymmen. En intensifierad prototyputveckling av gengasverk synes även önskvärd.

När det gäller vår beredskap på jordbruks- och livsmedelsområdet bör det observeras att tillgången på kvävegödsel är av stor betydelse för det svenska jordbruket. För att eventuella störningar i konstgödseltillförseln i största utsträckning skall utjämnas, torde en viss ökning av vår fredstida försörjningsförmåga på livsmedelsområdet böra övervägas. Åtgärder som kan stimulera allmänheten till viss beredskapslagring av livsmedel och andra dagligvaror bör också förberedas.

Inom ett flertal varuområden har numera av ekonomiska skäl lagringshållningen dragits ner till ett minimum. Vårt samhälle har härigenom blivit känsligt för importstörningar. En speciell lagring för fredskriser både genom centrala myndigheters försorg och inom näringslivet är önskvärd. Lagringen bör omfatta såväl råvaror som vissa insatsvaror och reservdelar. Sådan beredskapslagring inom näringslivet torde böra främjas t. ex. genom särskilda, från skattesynpunkt förmånliga nedskrivningsregler.

Promemorian har på sedvanligt sätt sänts ut för yttrande till ett antal myndigheter och organisationer. Femton remissvar har kommit in. I granskningspromemorian framförda förslag har därvid med få undantag tillstyrkts.

På grundval av resultatet av den genomförda undersökningen och de vid remissbehandlingen avgivna yttrandena har revisorerna i skrivelse till regeringen föreslagit att i promemorian redovisade synpunkter beaktas vid planläggningen av och det framtida arbetet med den ekonomiska försvarsberedskapen.

Skrivelsen är som *bilaga 8* fogad vid denna berättelse.

Arbetsmarknadsdepartementet

Ej avslutade ärenden

Effekten av vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder

(granskningspromemior nr 7, 8 och 9/1975)

Omskolning och omflyttning, som är några av arbetsmarknadspolitikens viktigaste yttringar, kan inte helt förstås utan att man beskriver och analyserar utvecklingen av sysselsättning, arbetslöshet och löner under de senaste fem till tio åren. Därvid är det särskilt betydelsefullt att närmare granska arbetsmarknadsmönstret hos vissa grupper på arbetsmarknaden, såsom kvinnorna, de unga och de äldre. Om de för arbetsmarknadsplanering ansvariga på skilda administrativa nivåer skall kunna bygga sina beslut på realistiska fakta måste den arbetsmarknadspolitiska statistiken vara rationellt utformad.

De i ärendet upprättade granskningspromemoriorna behandlar arbetsmarknadspolitik och löneutjämning åren 1964—1974, arbetsmarknadspolitisk statistik samt arbetsmarknadsutbildningens effekter på inkomstfördelning och resursanvändning. Promemoriorna är för närvarande föremål för remissbehandling.

Arbetsmarknadsutbildningens regionala effekter

(granskningspromemoria nr 10/1975)

Människors flyttningar mellan olika orter och regioner i landet beror i de allra flesta fall på att en person i familjehushållet byter anställning. Flyttningarna har arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska följder. Dessutom kan en av sysselsättningsskäl betingad flyttning till viss ort ibland strida mot den enskildes önskan om bostadsort.

Att utröna i vilken utsträckning arbetsmarknadsutbildningen på detta sätt är i samklang med skilda intressen har varit undersökningens huvuduppgift.

Undersökningen har utförts i intimt samband med granskningsärendet Effekten av vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Den i ärendet upprättade granskningspromemorian är för närvarande föremål för remissbehandling.

Riksdagen och dess verk

Ej avslutade ärenden

Revisionen av riksdagsförvaltningen
(granskningspromemoria nr 11/1975)

Den interna revisionen av riksdagsförvaltningen utförs inom två direkt under fullmäktige i riksbanken respektive fullmäktige i riksgäldskontoret inrättade organ, vilka står under viss tillsyn av riksdagens revisorer. Revisorerna, som själva årligen verkställer extern revision av riksdagsförvaltningen, har låtit undersöka om denna interna revision är ändamålsenligt upplagd. Undersökningen har också omfattat formerna för revisorernas egen granskning av riksdagsförvaltningen.

En i ärendet upprättad granskningspromemoria är för närvarande föremål för remissbehandling.

Avskrivna ärenden

Som framgår av det föregående har tre ärenden avförts från granskningsplanen. Ärendena avser

Decentralisering och delegering av arbetsuppgifter inom statsförvaltningen,

Rättshjälpsreformen och

Företagareföreningarna.

I samtliga dessa frågor har, som också nämnts, särskilda utredningar tillsatts av regeringen.

Särskilda berättelser

Berättelse över verkställd granskning av riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1974 har avlämnats.

Berättelse över verkställd granskning av riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning under budgetåret 1973/74 har avlämnats.

Berättelse över verkställd granskning av stiftelsen riksbankens jubileumsfonds verksamhet och förvaltning under år 1974 har avlämnats.

Beträffande den närmare innebörden av den sålunda verkställda granskningen och därvid gjorda iakttagelser torde få hänvisas till finansutskottets betänkanden nr 16 och 17 samt utbildningsutskottets betänkande nr 21 år 1975.

RESULTATET AV DE TILL KUNGL. MAJ:T UNDER ÅR 1974 AVLÅTNA SKRIVELSENA

Av verksamhetsberättelsen för år 1974 framgår att revisorerna under detta år har avlåtit nio skrivelser till Kungl. Maj:t med anhållan om vissa åtgärder. I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för resultatet av de sålunda gjorda framställningarna.

Den kvantitativa utvecklingen av personalresurserna och personalomsättningen hos statliga myndigheter

I denna fråga har revisorerna lagt fram förslag till vissa åtgärder i personalbesparande syfte.

Med hänvisning till att hittills genomförda rationaliseringsinsatser föga har kunnat påverka själva utvecklingstrenden inom det statliga personalområdet har revisorerna sålunda uttalat, att rationaliseringssträvandena borde inriktas på mera ingående analyser, som i vissa fall kunde leda till en omprövning både av målen för statsmyndigheternas verksamhet och av det regelsystem som styr verksamheten. Syftet med dessa översyner, vilka helst borde göras sektorsvis, skulle vara att få utrönt vilka möjligheter som fanns att rensa bort eller modifiera verksamheter som i ett föränderligt samhälle hade minskat i aktualitet och angelägenhet eller hade antagit alltför komplicerade former. I samband härmed kunde lämpligen även undersökas på vilka områden en ökad avgiftsfinansiering av offentliga tjänster borde genomföras.

Parallellt med ökade effektiviseringsinsatser av mera övergripande natur syntes enligt revisorerna de enskilda myndigheternas eget rationaliseringsarbete böra intensifieras. Även kostnadsmedvetandet hos myndigheterna borde breddas.

Revisorerna har vidare pekat på de ständigt stigande kostnaderna för den statliga utredningsverksamheten, inkl. remissförfarandet, och har erinrat om att någon kalkyl över omfattningen av den del av myndigheternas utredningsarbete som ej är direkt föranledd av den löpande verksamheten aldrig har gjorts. Planeringen av samhällsutvecklingen och anpassningen av myndigheternas verksamhet till de strukturella förändringarna krävde självfallet en väl fungerande statlig utredningsapparat. Med utredningsverksamhetens nuvarande omfattning vore det emellertid enligt revisorerna av yttersta vikt att utredningarna bedrevs ekonomiskt och begränsades till väsentliga frågor. En ökad restriktivitet i utredningsverksamheten syntes därjämte kunna åstadkommas, om krav uppställdes på att kostnaderna skulle redovisas för alla utredningar av längre varaktighet än förslagsvis två månår.

Bland andra uttalanden som har gjorts av revisorerna i skrivelsen må här endast nämnas en rekommendation av innebörd, att myndigheterna borde erinras om vikten av att de vid t. ex. omläggningar av rutiner eller vid andra lägliga tillfällen borde ompröva databasernas informationsinnehåll, så att garantier skapades för att endast nödvändig information lagrades i olika administrativa datasystem.

Som svar på en under hand gjord förfrågan har expeditionschefen i finansdepartementet meddelat, att revisorernas skrivelse för närvarande bereds inom departementet i anslutning till beredningen av budgtutredningens förslag.

Oljebekämpningen till sjöss

Sina åsikter och förslag i denna fråga har revisorerna sammanfattat sålunda.

Sammanfattningsvis får revisorerna uttala att det givetvis är ytterst angeläget att de viktiga frågorna om hamnarnas möjligheter att ta emot oljerester från fartyg och därmed förenade kostnads- och serviceproblem samt om märkning av olja i fartyg erhåller en snar lösning. Då frågorna emellertid är under prövning hos Kungl. Maj:t har revisorerna avstått från att gå närmare in på dessa ämnen. Revisorerna har därför begränsat sig till att framföra de ovan behandlade förslagen om en aktivare kontroll av oljehanteringens ombord på fartyg, om en så vitt möjligt fullständig kartläggning av oljeföroreningarnas utbredning och skadeverkningar samt om tullverkets medverkan vid framtagning av nya konstruktioner av bekämpningsmateriel.

Regeringen har den 24 juli 1975 förordnat att riksdagens revisorers framställning med tillhörande bilagor skall överlämnas till sjöfartsverket, generaltullstyrelsen och statens naturvårdsverk, vilka har att i samarbete med berörda länsstyrelser och inom ramen för tillgängliga medel vidta de åtgärder som kan föranledas av revisorernas förslag.

Statens transportkontor

I denna fråga har revisorerna gjort följande sammanfattande uttalande.

Sammanfattningsvis föreslår alltså revisorerna, att den av statens transportkontor nu bedrivna förmedlingsverksamheten efter hand avvecklas. I samband därmed bör transportkontorets befattning med magasinering av olika förnödenheter omprövas, varvid syftet bör vara att även denna verksamhet så långt möjligt avvecklas. Sedan angivna åtgärder har vidtagits bör transportkontoret omvandlas till ett organ med i huvudsak avtalsslutande och rådgivande uppgifter inom området för statliga transporter och flyttningar. Detta organ bör administrativt knytas till någon civil myndighet, varvid byggnadsstyrelsen synes vara bäst lämpad att ta sig an de nämnda arbetsuppgifterna. Frågan om huvudmannaskapet kan dock behöva ytterligare prövas. Oavsett huvudman bör det nya organet få sina kostnader täckta genom särskilt anvisade medel. För ändamålet torde erfordras en i förhållande till nu gällande organisation mycket begränsad personalstyrka.

Kungl. Maj:t har den 4 oktober 1974 uppdragit åt statskontoret att efter samråd med försvarets civilförvaltning, försvarets materielverk, försvarets rationaliseringsinstitut, byggnadsstyrelsen och riksrevisionsverket senast den 15 mars 1975 inge förslag om statens transportkontors framtida verksamhet, organisationstillhörighet, organisation, personalbehov och tidpunkt för eventuell överföring till annan myndighet. Riksdagsrevisorernas granskningspromemoria nr 5/1973 skall ligga till grund för statskontorets utredning. Statskontoret skall vidare ha som rikt-

punkt att verksamheten vid transportkontoret bör begränsas i största möjliga utsträckning.

I anslutning härtil har Kungl. Maj:t meddelat följande provisoriska bestämmelser för verksamheten vid statens transportkontor. Verksamhet som bedrivs av transportkontoret och som inte särskilt nämns i bestämmelserna skall snarast avvecklas.

1. Statens transportkontor får ge allmänna råd och upplysningar för statliga myndigheters upphandling av flyttningstjänster och i den mån det kan bedömas vara fördelaktigt för statsverket sluta för hela statsförvaltningen gällande prisavtal för sådana tjänster. I denna verksamhet skall transportkontoret samråda med riksrevisionsverket. Transportkontoret skall vidare på begäran av statliga administrativa myndigheter, affärsdrivande verk och statliga bolag mot ersättning biträda vid planläggning, anbudsinfordran, kontroll m. m. av flyttningar. Statens transportkontor får inte upphandla flyttningstjänster för uppdragsgivares räkning efter den 31 december 1974. Förmedling av betalning för sådana tjänster får efter denna tidpunkt endast avse avveckling av tidigare upphandlingar.

2. I avvaktan på ställningstagande till statskontorets förslag får statens transportkontor på begäran mot ersättning bistå även vid andra transporter än sådana som har samband med flyttningar, biträda vid konferenser, utställningar och utländska besök samt bedriva annan serviceverksamhet för statliga administrativa myndigheter, affärsdrivande verk och statliga bolag. Statens transportkontor får efter den 31 december 1974 inte förmedla betalning för dessa tjänster i annat fall än att förmedlingen avser avveckling av tidigare åtaganden.

3. Statens transportkontor får mot ersättning magasinera bohag för tjänstemän som har avtalsenlig rätt till ersättning för magasineringskostnader och förvara sådan utrustning som används vid konferenser, utställningar och utländska besök som anordnas i statlig regi. Transportkontoret får därutöver i den mån det bedöms oundgängligen nödvändigt övergångsvis förvara inventarier och utrustning för de myndigheter som skall omlokaliseras. Transportkontoret får i övrigt inte åta sig nya uppdrag inom magasineringsområdet.

4. Från anslaget Försvarets materielverk får bestridas lönekostnader för personal som erfordras för verksamheten vid statens transportkontor, dock inte med större belopp än att lönekostnaderna jämte andra kostnader för verksamheten — utom kostnaderna för att ge råd och upplysningar för upphandling av flyttningstjänster och för att sluta centrala prisavtal för sådana tjänster — täcks av de inkomstmedel av transportkontorets verksamhet som redovisas under anslaget.

Taxor för transportkontorets tjänster åt administrativa myndigheter inom och utom försvaret, affärsdrivande verk och statliga bolag fastställs av försvarets materielverk efter samråd med försvarets civilförvaltning och riksrevisionsverket.

Kommissionärsverksamheten hos statsmyndigheterna

I denna fråga har revisorerna förordat att kommissionärsväsendet vid de statliga myndigheterna slopas och att den service som för närvarande ges av kommissionärerna förs över till vederbörande myndig-

heter. I samband därmed bör enligt revisorerna bestämmelser meddelas som förenhetligar myndigheternas avgiftsbeläggning av de tjänster som de härvid övertar. Revisorerna har förutsatt att ifrågavarande förändringar inte kommer att medföra försämrad service för allmänheten. Myndigheternas uppdragsverksamhet har vidare ansetts böra regleras så, att den inte onödigtvis stör myndigheternas ordinarie verksamhet.

Regeringen har den 20 februari 1975 uppdragit åt statskontoret att efter samråd med riksrevisionsverket, länsstyrelsernas organisationsnämnd och berörda myndigheter verkställa den utredning om kommissionärsverksamheten som anges i en inom finansdepartementet upprättad promemoria. Enligt promemorian bör utredningen ha till utgångspunkt att kommissionärsinstitutet skall avskaffas, såvida inte bärande skäl i något fall talar för dess bibehållande. I sådant fall bör i fortsättningen utförda tjänster normalt vara avgiftsbelagda enligt principerna för full kostnadstäckning.

Efterkalkylering i statlig investeringsverksamhet

Efter att ha redogjort för innehållet i den granskningspromemoria som upprättats i ärendet har revisorerna gjort följande uttalande.

Revisorerna vill för egen del ansluta sig till den i granskningspromemorian uttalade meningen att förkalkylering och efterkalkylering kan vara av stort värde för åstadkommande av effektivitet och besparingar i den statliga investeringsverksamheten. Kalkyleringen ger möjligheter till kostnadskontroll beträffande färdigställda företag och kan vara till nytta vid planeringen av nya objekt. Den bör kunna främjas av utvecklade system och generella anvisningar, även om systemen kan behöva utformas på skilda sätt för olika myndigheter. Kalkyleringen innehåller emellertid komplicerade problem som fortlöpande behandlas i den ekonomiska debatten, och någon enhetlig lösning torde inte finnas tillgänglig. Frågan om hur långt ett system bör utvecklas och i vilken omfattning det skall tillämpas är en avvägningsfråga, eftersom utförliga analyser även medför kostnader i form av ökade administrativa insatser.

Såsom redan anförts har riksrevisionsverket engagerat sig i förevarande problem, och verket har förklarat sig ha för avsikt att utvidga ett nu pågående projekt till att omfatta även de frågor som behandlats i granskningspromemorian. Problemen kommer sålunda att bli prövade i ett vidare sammanhang. Eftersom det nu förebringade utredningsresultatet kan förutsättas vara till nytta i detta fortsatta arbete, får revisorerna hemställa att materialet överlämnas till riksrevisionsverket.

Som svar på en under hand gjord förfrågan har expeditionschefen i finansdepartementet meddelat, att revisorernas skrivelse för närvarande bereds inom departementet i anslutning till beredningen av budgetutredningens förslag.

Formerna för kontroll av vissa forskningsmedels användning

I denna fråga har revisorerna förordat följande åtgärder.

1. Forskningsråden bör i större utsträckning än hittills granska hur resultaten av utförda forskningsuppdrag förhåller sig till satsade medel. I linje härmed bör den nuvarande kontrollen av medlens användning både på den anslagsfördelande och på den förvaltande nivån stegvis ändras i riktning mot en ekonomiadministrativ granskning. Finns på den anslagsfördelande nivån flera anslagsgivare till ett och samma forskningsprojekt, bör en samordnad granskning och bedömning av projektet göras. Revisorerna förutsätter att vid denna utbyggnad av kontrollen hänsyn tas till de särskilda förhållanden som gäller på de olika forskningsområdena.

2. En klarare utformad ansvarsfördelning i kontrollarbetet såväl mellan de olika handläggande nivåerna (forskningsråden å den ena sidan och olika lärosäten å den andra) som inom de olika nivåerna bör genomföras. Härvid bör särskilt beaktas att garantier skapas för att olika kontrollrutiner verkligen följs. Förbättrad och utbyggd samordning av kontrollverksamheten bör genomföras, så att de olika nivåerna kan dra nytta av varandras redovisnings- och kontrollrutiner.

3. De möjligheter till skärpt verksamhetskontroll som ges genom tillämpning av redovisningssystem S inom SEA-systemet bör tas till vara, bl. a. genom projektbaserad redovisning.

4. Såväl forskningspersonal som granskande personal bör ges tillfredsställande utbildning och erforderliga instruktioner för fullgörande av ekonomisk rapportering och övrigt kontrollarbete.

5. I syfte att nå säkrare kontroll bör bättre samarbete genomföras mellan revisionskontoret vid universitetskanslersämbetet och andra berörda revisionskontor, t. ex. kontoret vid kammarkollegiet, samt mellan revisionskontoren och de anslagsfördelande och anslagsförvaltande organen. Ett samarbete mellan revisionskontoren är av vikt med hänsyn till att extern redovisningsrevision numera ej utförs. Samma effekt torde kunna uppnås om uppgifterna att granska här ifrågakommande myndigheter förs samman till ett och samma kontor.

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1974 föreskrivit att riksdagens revisorers skrivelse jämte bilagor skall överlämnas till riksrevisionsverket, universitetskanslersämbetet, forskningsråden inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde, statens naturvårdsverk, statens råd för skogs- och jordbruksforskning, statens råd för byggnadsforskning, styrelsen för teknisk utveckling och forskningsrådsutredningen. De nämnda myndigheterna och organen skall underrätta revisorerna och vederbörande departement om de åtgärder som kommer att vidtas med anledning av skrivelsen.

Kontrollen av lärarnas tjänstgöringsskyldighet vid universitet och högskolor

I denna fråga har revisorerna uttalat att den företagna utredningen och däröver avgivna yttranden visat att skäl finns för en närmare, grundlig utredning av frågan om garantierna för en riktig och ända-

målsenlig användning av satsade resurser på förevarande område. Revisorerna har därför förordat att frågan utreds vidare genom Kungl. Maj:ts försorg. Därvid bör enligt revisorerna även övervägas om inte en i den upprättade granskningspromemorian föreslagen arbetstidsundersökning bör utföras.

Som svar på en under hand gjord förfrågan har expeditionschefen i utbildningsdepartementet låtit meddela, att skrivelsen för närvarande bereds inom departementet.

Trafiksäkerhetsarbetet efter högertrafikreformen

Efter att ha erinrat om de uppdrag som lämnats trafikpolitiska utredningen, trafiksäkerhetsutredningen och andra offentliga utredningar inom transportsektorn har revisorerna uttalat bl. a. följande.

Det resultat som detta omfattande utredningsarbete måste avsätta torde ge statsmakterna möjligheter att få ett samlat grepp om trafikpolitiken och därmed om trafiksäkerhetsarbetet. Förutsättningar finns därför för en närmare konkretisering och specificering av de långsiktiga målen för samhällets totala trafiksäkerhetsarbete. Enligt revisorernas mening bör därför den nu berörda utredningsverksamheten inom trafikområdet tidsmässigt samordnas, så att utredningsresultaten läggs fram någorlunda samlade och Kungl. Maj:t bereds möjlighet att underställa riksdagen förslag om målen för den långsiktiga planläggningen av trafikpolitiken och därmed om inriktningen av det långsiktiga trafiksäkerhetsarbetet. Revisorerna har fått stöd för denna uppfattning i olika remissyttranden.

Revisorerna har närmare utvecklat denna tankegång sålunda.

Formuleras trafiksäkerhetsmålen i konkreta termer, erhålls ett fastare underlag för fördelning av uppgifter och resurser såväl mellan olika av trafiksäkerhetsarbetet berörda myndigheter som inom sådana myndigheter själva. De på grundval av fastlagda mål planerade åtgärderna bör budgetmässigt hållas samman i ett särskilt huvudprogram för trafiksäkerhet inom kommunikationssektorn. Programmet bör omfatta såväl de verkställande myndigheternas som forskningsorganens verksamhet. Därmed torde det bli möjligt att på längre sikt avgöra inom vilka områden av samhället som insatser för att rädda liv och förebygga skador får den största effekten. Det förutsätts härvid att erforderligt statistiskt material finns tillgängligt att grunda detta arbete på.

Revisorerna förordar att, så snart det är tekniskt möjligt, åtgärder vidtas i enlighet med vad nu föreslagits.

Revisorerna har vidare uttalat sig för en viss omorganisation av den vid statens trafiksäkerhetsverk inrättade planeringsnämnden, innefattande även en breddning och fördjupning av dess arbete.

I skrivelsen har framhållits att den i ärendet upprättade granskningspromemorian innehåller synpunkter på en rad andra för trafiksäkerhetsarbetet betydelsefulla frågor och att de i anslutning därtill framlagda

förslagen i princip har tillstyrkts eller lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Förslagen bör enligt revisorernas mening göras till föremål för de vidare åtgärder som Kungl. Maj:t finner lämpliga. Revisorerna säger sig lägga stor vikt vid att det arbete som för närvarande bedrivs för att få fram lämpligt utformad statistik över trafikolyckor slutförs så snabbt som möjligt.

Avslutningsvis har anförts följande.

I granskningspromemorian har berörts den splittring på olika myndigheter som för närvarande råder när det gäller trafiksäkerhetsarbetet på det lokala planet. Revisorerna noterar därför med tillfredsställelse att Kungl. Maj:t numera beslutat tillkalla en särskild sakkunnig med uppdrag att utreda trafiksäkerhetsarbetet på detta plan.

En fråga som hittills kanske inte har getts tillräckligt stort utrymme vid trafiksäkerhetsarbetet är hur trafikanter av olika slag skall påminnas om den allmänna regeln om högertrafik. Företagna utredningar redan under våren 1968 visade visserligen att återfall till s. k. vänsterbeteende minskat förhållandevis kraftigt sedan hösten 1967, men skäl synes finnas för att man vid trafiksäkerhetsarbetet allttjämt understryker denna huvudregel. Bl. a. torde barns inlärning av trafikreglerna och även vuxnas reaktioner i kritiska trafiksituationer kunna underlättas, om högertrafikbeteendet konsekvent tillämpas på alla områden i samhället.

Regeringen har den 18 juni 1975 beslutat överlämna riksdagens revisorers skrivelse jämte granskningspromemorian och remissyttrandena till trafiksäkerhetsutredningen för övervägande i anslutning till utredningsuppdraget.

Resultatvärdering och personalkostnader i den svenska biståndsverksamheten

I denna fråga har revisorerna uttalat följande.

Enligt revisorernas mening är de iakttagelser som gjorts i samband med den företagna granskningen och de synpunkter som anförts i anslutning därtill värda allt beaktande. Det är sålunda angeläget att de svenska biståndsinsatserna blir föremål för resultatvärdering och att denna utförs i sådana former att vårt land behåller insyn i biståndsmedlens användning och verksamhetens effektivitet. Det administrativa förfarande som av SIDA tillämpas för resultatvärdering och dess praktiska nyttiggörande bör bearbetas och kompletteras. Frågan om administrationskostnaderna och deras samband med verksamhetens inriktning på länder och ämnessektorer bör vidare studeras och analyseras i syfte att begränsa dessa kostnader. En ytterligare koncentrerings av biståndet till ett färre antal länder är enligt revisorernas mening möjlig och torde kunna leda till minskning av kostnaderna.

Såsom inledningsvis nämndes arbetar sedan början av år 1973 en av Kungl. Maj:t tillsatt utredning med en allmän översyn av den svenska biståndspolitik. Utredningens uppdrag är mycket omfattande. Praktiskt taget alla de frågor som omfattats av revisorernas granskning kan väntas bli behandlade, bl. a. avgränsningen av kretsen av bilaterala mottagarländer, resultatvärderingens roll och uppgifter samt de administra-

tiva formerna för de svenska biståndsmyndigheternas verksamhet. Någon slutlig ställning till dessa frågor bör självfallet inte tas förrän utredningsresultatet redovisats. Revisorerna får därför hemställa att de båda granskningspromemoriorna och remissvaren överlämnas till utredningen för att beaktas vid dess arbete.

Som svar på en under hand gjord förfrågan har kabinetssekreteraren i utrikesdepartementet låtit meddela, att riksdagens revisorers skrivelse har överlämnats till biståndspolitiska utredningen.

Visst bostadsbyggnadsföretag i Fröjereds kommun

I verksamhetsberättelsen för år 1972 lämnades under ovanstående rubrik en redogörelse för ett granskningsärende som avsåg handläggningen av visst arbetsvårdsfall från Älvsborgs och Skaraborgs län. Av redogörelsen framgick bl. a. att revisorerna vid slutbehandlingen av ärendet inte hade funnit någon annan åtgärd av revisionell natur påkallad än att en upprättad tilläggspromemoria hade tillställts arbetsmarknadsstyrelsen, som samtidigt hade anmodats att framdeles meddela revisorerna vissa angivna förhållanden rörande ärendets fortsatta utveckling.

Begärda upplysningar har nu kommit in från arbetsmarknadsstyrelsen, som i ärendet har anfört följande.

Riksdagens revisorer begärde i skrivelse den 25 maj 1972 att arbetsmarknadsstyrelsen i sinom tid till revisorerna dels redovisade resultatet av då pågående förhandlingar med Svenska Vägaktiebolaget och K-konsult rörande bostadsbyggnadsföretaget dels lämnade uppgift om de ägande- och säkerhetsrättsliga förhållanden som äger samband med byggnadens uppförande.

Styrelsen får i anledning härav anföra följande.

Uppgörelse har numera träffats med Svenska Vägaktiebolaget och K-konsult innebärande att styrelsen för företagets arbeten i samband med bostadsbyggnadsföretaget utger till Svenska Vägaktiebolaget tillhoppa 892 513 kr 32 öre och till K-konsult tillhoppa 101 066 kr 39 öre. Totalt torde dock kostnaden för byggnadens uppförande uppgå till omkring 1 140 000 kr.

Beträffande de ägande- och säkerhetsrättsliga förhållandena kan följande sägas.

Mellan styrelsen och fastighetsägaren Oscarson finns ett som hyresavtal betecknat avtal från augusti 1970 (avtalet bifogas i kopia). De ägande- och säkerhetsrättsliga förhållandena är inte i avtalet tillfredsställande lösta vilket även påpekats av JO (se beslut av JO 1973-11-30, dnr 1430 och 1866/72, s 60).

Inskrivning av nyttjanderätten till markområdet för byggnaden på Oscarsons fastighet har sökts med stöd av avtalet. Vederbörande tingsrätt och — efter överklagande — hovrätt har emellertid avslagit denna ansökan.

Styrelsen har också lagsökt Oscarson för utfående av ogulden hyra.

Mot det utslag som meddelades av vederbörande tingsrätt sökte Oscarson återvinning.

Flera försök att komma till en uppgörelse i godo med Oscarson gjordes härefter med Oscarson och dennes dåvarande ombud, advokat Kenne, Skövde. På grund av Oscarsons inställning kunde emellertid ej någon uppgörelse komma till stånd.

I den process som i anledning av återvinningstalan härefter fördes vid fastighetsdomstolen i Mariestad vidhöll styrelsen sitt yrkande om hyra. Oscarson gjorde gällande i första hand att det ej var fråga om ett hyresförhållande utan ett entreprenadförhållande och i andra hand — för det fall ett hyresförhållande ansågs föreligga — att byggnaden ännu ej var inflyttningsklar varför någon hyra ej skulle utgå. Även för den händelse byggnaden skulle vara att betrakta som inflyttningsklar gjorde Oscarson gällande att hyran skulle nedsättas till noll på grund av byggnadens bristfälliga skick.

Fastighetsdomstolen ogillade i dom den 11 december 1974 styrelsens talan. Man ansåg att något hyresförhållande inte kunde föreligga mellan parterna. Byggnaden var nämligen att betrakta som tillbehör till Oscarsons fastighet dvs att anse som fast egendom. (Domen bifogas i kopia.)

Göta hovrätt, dit styrelsen överklagade domen (se bilagda kopia av vadeinlaga), fastställde i dom den 21 maj 1975 tingsrättens dom.

Innan hovrättens dom vann laga kraft fann styrelsen det lämpligt inhämta justitiekanslerns uppfattning om ärendets fortsatta handläggning. Justitiekanslern uttalade därvid att han för sin del ansåg att ett vidare processande i ärendet med hänsyn till omständigheterna borde undvikas. Istället borde nytt förlikningsförsök göras varvid det låg närmast till hands att Oscarson krävdes på det i avtalet angivna beloppet på byggnadens värde samt på kostnaderna för grundläggningsarbetena och eventuellt för markarbetena.

Styrelsen gjorde genom Oscarsons nya ombud, advokat Jerlov, Göteborg åter ansträngningar för att få till stånd en uppgörelse. Oscarson hade i samband med domstolsförhandlingarna förklarat att han i egenskap av byggherre var i och för sig beredd att betala vad huset kostat. Under återopande av avtalet anmodades Oscarson i faktura av den 5 juni 1975 (med påminnelse den 11 september 1975) att utge ersättning för huset mm med tillhopa 278 462 kr. I skrivelse till styrelsen har emellertid advokat Jerlov meddelat dels att fru Oscarson vid samtal med honom bestritt att utge det fordrade beloppet dels att han ej längre biträder Oscarson i ärendet. Oscarson har själv ej avhört.

Styrelsen anser sig med hänsyn till omständigheterna i ärendet ej kunna inleda ett entreprenadmål mot Oscarson för utfående av sin fordran. Denna kvarstår dock.

Anm. I skrivelsen återopade kopior är ej återgivna här.

Bilaga 1

**Riksdagens revisorers skrivelse till regeringen den 13 februari 1975
med anledning av granskningspromemoria nr 8/1973 angående den
statliga finansförvaltningens centrala organisation jämte däröver
avgivna remissyttranden**

Central personaladministration och administrativ utveckling

De arbetsuppgifter som hänger samman med den statliga finansförvaltningen på central nivå är i dag spridda på en rad olika myndigheter. Med hänsyn härtill och då rationaliseringsarbetet inom det statliga verksamhetsområdet under senare år har kännetecknats av en strävan efter en mera funktionell indelning av den administrativa organisationen, vilket ansetts leda till förhöjd effektivitet, har riksdagens revisorer funnit det vara av intresse att låta undersöka, om fördelar skulle stå att vinna genom en samordning av de enheter som har att handlägga ärenden av nu nämnt slag. Resultatet av den på revisorernas uppdrag verkställda undersökningen har på sedvanligt sätt redovisats i en granskningspromemoria (nr 8/1973), vilken sänts ut på remiss till tio statliga myndigheter och organ samt till de fyra personalorganisationer som var verksamma vid ifrågavarande tidpunkt. Av personalorganisationerna har Statsanställdas förbund och TCO:s statstjänstemannasektion avgett ett gemensamt yttrande.

I granskningspromemorian har central finansförvaltning definierats som åtgärder för sådan beräkning, anskaffning, disposition och redovisning av statsmedel som avser hela området för den statliga verksamheten och således inte står i direkt samband med de enskilda myndigheternas egentliga fackuppgifter. Hit räknas vidare, förutsatt att de därav föranledda ärendena handläggs på central nivå, förvaltningen av statlig egendom och bevakningen av kronans rätt. Med hänsyn till den stora betydelse som arbetskraftens utnyttjande har för omfattningen och utvecklingen av statens administrativa kostnader kan enligt promemorian även personaladministrativa åtgärder med inriktning på hela statsverksamheten hänföras till den centrala finansförvaltningen, begreppet då taget i mera vidsträckt bemärkelse.

Det principförslag som har lagts fram i granskningspromemorian avser ett sammanförande av kammarkollegiet, statskontorets dataadministrativa enhet, riksrevisionsverkets prognosavdelning och riksgäldskontoret till ett särskilt finansverk, vari även statens personalpensionsverk, statens personalutbildningsnämnd och statens personalnämnd skulle in-

ordnas. Av riksrevisionsverkets och statskontorets återstående delar skulle vidare bildas ett nytt ämbetsverk för rationalisering och förvaltningsrevision. Genom en sådan omorganisation skulle enligt den i promemorian framförda uppfattningen samma fördelar nås som vid liknande åtgärder inom statsförvaltningen i övrigt. I promemorian har förutsatts att frågan med hänsyn till sin stora räckvidd och invecklade beskaffenhet skall underkastas en allsidig och djupgående utredning, innan beslut fattas däri. Personaladministrationens interna organisationsproblem har därvid ansetts böra behandlas med förtur.

Revisorerna anser, efter att ha tagit del av de avgivna remissyttrandena, att det förevarande ärendet måste underkastas en grundlig analys, innan förslag till åtgärder i de mycket omfattande organisationsfrågor som har aktualiserats i sammanhanget kan läggas fram. Vad nu sagts gäller närmast den centrala finansförvaltningen i egentlig mening. Utgångsläget för en översyn av personaladministrationens interna organisationsproblem är däremot ett annat, och revisorerna finner det motiverat att en sådan översyn kommer till stånd redan nu.

Enligt revisorernas mening kan i och för sig goda skäl åberopas för uppfattningen, att även personaladministrativa åtgärder som till sitt allmänna syfte berör samtliga statsmyndigheter är att hänföra till central finansförvaltning. Det är otvivelaktigt riktigt, såsom närmare utvecklas i granskningspromemorian, att de personaladministrativa frågorna har kommit att ägnas ett ständigt ökat intresse inom den finansförvaltande verksamheten. I direktiven för den nyligen tillsatta utredningen om den statliga personalutbildningen framhålls också, att man numera alltmer strävar efter en ökad samordning mellan, å ena sidan, den personaladministrativa planeringen och, å andra sidan, den ekonomiska planeringen och budgeteringen.

Den funktionella likheten i arbetsuppgifter mellan personaladministration och finansförvaltning i egentlig mening torde dock inte vara så djupgående, att en organisatorisk integration av hithörande enheter framstår som det enda eller ens det bästa alternativet. Hänsyn måste vidare tas till omständigheter av rent praktisk natur, sammanhängande med angelägenheten av att en viss verksamhet inte bara avgränsas på ett i sakligt hänseende korrekt sätt utan också bedrivs i administrativt smidiga former. Härvidlag bör särskilt beaktas att en översyn av den statliga personaladministrationen på central nivå sannolikt måste omfatta en större krets myndigheter och organ än vad som förutsatts i granskningspromemorian. I likhet med flera remissinstanser anser därför revisorerna att hithörande organisationsproblem lämpligen bör utredas var för sig och att det inom statsförvaltningen föreliggande behovet av samordning mellan personalplanering och övrig verksamhetsplanering får tillgodoses på annat sätt än genom direkt integration av berörda centrala funktioner.

Av nu anförda skäl har revisorerna beslutat, såsom har antytts redan i det föregående, att ta upp frågan om den centrala personaladministrationen som ett särskilt ärende utan formellt samband med den större frågan om den egentliga finansförvaltningens organisationsproblem. De synpunkter som revisorerna därvidlag önskar framföra utvecklas närmare i denna skrivelse, vid vilken granskningspromemorian samt de över denna avgivna remissyttrandena är fogade som bilagor (*bil. 1—14*). Det bör framhållas att somliga remissinstanser endast flyktigt eller inte alls har berört de speciellt personaladministrativa spörsmålen i sina yttranden.

De remissmyndigheter som uttalat sig i den nu aktuella frågan har med ett undantag förklarat sig i princip vilja tillstyrka en organisationsöversyn i samordnande syfte, vilket även de hörda personalorganisationerna har gjort. Det sakliga sambandet mellan olika personaladministrativa åtgärder, nu anförtrödda en rad fristående organ, har genomgående betonats.

Såsom har påpekats i granskningspromemorian har den hittills genomförda utbyggnaden av den personaladministrativa verksamheten på central nivå i flera avseenden haft en prägel av improvisation, varvid tillfälliga behov och korttidsmål ofta fått styra utvecklingen. En mera långsiktig och samlad planering av de personaladministrativa insatserna inom statsförvaltningen framstår därför som angelägen. I likhet med vad som har anförts härom i promemorian är revisorerna av den uppfattningen, att en sådan planering lättast kan åstadkommas inom ramen för en enhetlig organisation. Vägande skäl kan därför åberopas för att frågan om den centrala personaladministrationens lämpligaste utformning bör närmare prövas.

Enligt revisorernas mening bör en sådan organisationsöversyn i första hand omfatta de myndigheter som särskilt har berörts i granskningspromemorian, d. v. s. statens personalpensionsverk, statens personalutbildningsnämnd och statens personalnämnd. Personalpensionsverket anser att verket med hänsyn till sin förestående utlokalisering från Stockholm bör undantas från en eventuell utredning. Revisorerna kan dock inte finna det motiv som sålunda har angetts för en särbehandling av personalpensionsverket bärande. Om en viss organisationsförändring framstår som sakligt befogad, bör den självfallet inte få hindras av en enstaka myndighets lokala hemvist, då i annat fall den statliga förvaltningsstrukturen skulle läsas vid ett visst mönster på ett olyckligt sätt.

1 personalnämndens remissyttrande har erinrats om att den centrala personaladministrationen inrymmer en rad mindre organ vid sidan av de i granskningspromemorian berörda myndigheterna. Personalnämnden anser att även dessa mindre enheter bör tas med vid organisationsöversynen. Revisorerna delar denna uppfattning.

Inte heller statens avtalsverk har omfattats av den i granskningspro-

memorian redovisade undersökningen. Detta har motiverats med att verket genom sin avtalslutande funktion har en starkt markerad särprägel, som skiljer det från andra personaladministrativa myndigheter. Såsom påpekats i flera remissyttranden har emellertid det avtalsbara området inom statsförvaltningen numera vidgats i betydelsefulla avseenden. De personalpolitiska frågorna, vare sig de gäller löner eller annat, har därmed kommit att gripa in i varandra på ett sätt som gör en organisatorisk åtskillnad mellan olika personaladministrativa åtgärder mindre lämplig. Efter överenskommelse mellan berörda parter har också en särskild nämnd för personalpolitiska frågor nyligen tillsatts, omfattande företrädare för finansdepartementet, statskontoret, personalnämnden, avtalsverket och de statsanställdas organisationer. Med hänsyn till anförda omständigheter anser revisorerna någon anledning inte föreligga att utesluta statens avtalsverk från den ovan förordade organisationsöversynen.

Enligt revisorernas mening aktualiseras i sammanhanget ytterligare en fråga, nämligen förhållandet mellan rationalisering och personaladministration. I granskningspromemorian har denna fråga inte berörts; ett organisatoriskt samgående mellan statskontorets utredningsenheter och riksrevisionsverkets revisionsavdelningar har däremot förordats. Likheten i syfte och arbetsmetoder mellan rationaliseringsverksamhet och förvaltningsrevision har åberopats som stöd för detta förslag.

Att statskontoret och riksrevisionsverket uppvisar åtskilliga beröringspunkter i nu åsyftade hänseenden torde vara ostridigt. Konkreta exempel härpå har också, utöver granskningspromemorians uppgifter, lämnats i de avgivna remissyttrandena. Det kan vidare erinras om att särskilda sakkunniga har tillkallats den 1 juli 1974 för att pröva om den gräns som nu gäller mellan rationaliseringsverksamhet och förvaltningsrevision behöver ändras eller ytterligare preciseras. Formerna för en intensifierad samverkan mellan berörda centrala myndigheter skall därvid också övervägas. Det kan vidare nämnas att statskontoret, enligt en den 23 augusti 1974 dagtecknad promemoria med förslag till ny organisation och ny programindelning, skall ha "högsta möjliga effektivitet i statsförvaltningen" som huvudmål, medan riksrevisionsverkets motto är "för effektivitet i statsverksamheten".

Även om således rationalisering och förvaltningsrevision kommit att på många punkter starkt närma sig varandra, föreligger alltså en betydelsefull skillnad mellan dessa båda verksamheter. I flera remissyttrandena har härvidlag hänvisats till ett uttalande i granskningspromemorian om förhållandet mellan revision och redovisning, innebärande att den myndighet som granskar en verksamhet inte bör genom beslut i förväg ha sanktionerat vissa anordningar utan fritt kunna pröva och bedöma verksamheten såväl till form som till innehåll. Detta principutlalande anses vara tillämpligt även på förhållandet mellan revision och ra-

tionalisering. Den invändning som sålunda har framförts mot tanken på ett organisatoriskt samgående mellan statskontorets utredningsenheter och riksrevisionsverkets revisionsavdelningar måste enligt revisorernas mening tillmätas betydande vikt. Revisorerna har också för sin del kommit till den uppfattningen, att frågan om ett sådant samgående inte bör tas upp till övervägande. Vid detta sitt ställningstagande har revisorerna beaktat att fördelar i form av ökad effektivitet och mera koncentrerade insatser kan vinnas genom en fördjupad samverkan mellan de statliga organ som har att svara för rationalisering och för revision. Andra lösningar av de aktualiserade organisationsproblemen torde också kunna övervägas.

Vid en bedömning av de möjligheter som härutinnan står till buds träder, såsom har antytts i det föregående, frågan om förhållandet mellan rationalisering och personaladministration i förgrunden för intresset. Den verksamhet med sikte på ökad rationalitet som hittills bedrivits inom statsförvaltningen har främst varit av teknisk natur. Man har sålunda strävat efter att nå fram till kostnadssänkningar och effektivitetsökningar i förvaltningsarbetet genom förbättringar av organisatoriska former och administrativa rutiner. Att en fortlöpande rationalisering av detta slag är utomordentligt viktig torde alla vara ense om. Särskilt under senare år har emellertid den uppfattningen alltmer vunnit insteg, att en rationalisering måste bygga på den berörda personalens helhjärtade medverkan om den skall leda till bästa möjliga resultat. Personaladministrativa åtgärder, syftande bl. a. till en god arbetsmiljö, trygghet i anställningsförhållandena, systematisk vidareutbildning, ökade möjligheter för de anställda att påverka den egna arbetssituationen och större beaktande över huvud taget av mänskliga faktorer vid myndigheternas verksamhetsplanering, har därmed kommit att betraktas som nödvändiga komplement till de mera tekniskt betonade rationaliseringsinsatserna. Belysande för utvecklingen på förevarande område är att företrädare inte bara för avtalsverket och personalnämnden utan också för statskontoret ingår i den förut berörda nämnden för personalpolitiska frågor.

Enligt revisorernas mening talar starka skäl för att de organisatoriska konsekvenserna av denna utveckling ägnas uppmärksamhet i förevarande sammanhang. Utan tvivel skulle betydande fördelar kunna nås om en helhetssyn anlades på det administrativa utvecklingsarbetet, innebärande att tekniska och psykologiska aspekter vävdes samman redan i de grundläggande organisationsundersökningarna och att detta principiella betraktelsesätt fick bestämma det praktiska handlandet. En sådan integrering av personaladministration och rationalisering i mera konventionell mening skulle, så långt kan bedömas, både förankra nödvändiga förändringar hos den berörda förvaltningspersonalen och skapa en ökad arbetstillfredsställelse hos denna. Verksamheten skulle därmed effektiviseras på ett flerdimensionellt sätt.

Revisorerna får alltså föreslå att en utredning av frågan om den statliga personaladministrationens centrala organisation kommer till stånd. I samband därmed synes förhållandet mellan personaladministration och rationaliseringsverksamhet såsom olika sidor av det administrativa utvecklingsarbetet böra närmare övervägas. Då en sådan utredning på grund av sin ämnesinriktning måste sätta in hithörande spörsmål i ett allmänt perspektiv, aktualiseras en speciell fråga i sammanhanget, nämligen i vad mån det kan vara ändamålsenligt att försvaret, såsom nu, har ett eget rationaliseringsinstitut. Ytterligare en fråga som får beaktas under utredningsarbetet gäller formerna för erforderliga kontakter med de inom den centrala fastighetsförvaltningen verksamma myndigheterna. Beträffande behovet av kontakter härvidlag torde få erinras om att det sätt på vilket lokalfrågorna löses hos statsmyndigheterna påverkar såväl möjligheterna att organisera förvaltningsarbetet i rationella former som förvaltningspersonalens trivsel och därmed dess arbetsprestationer.

Revisorerna är medvetna om att förevarande organisationsproblem kan lösas på olika sätt och att, åtminstone på vissa delområden, en samordning av verksamheten är möjlig utan att en direkt integration av alla berörda enheter behöver komma till stånd. Inom ramen för en helhets-syn på hithörande spörsmål synes därför den av revisorerna förordade utredningen böra noggrant pröva olika organisationsmodeller och eftersträva den lösning som ger den bästa samlade effekten.

*Bilaga 2***Riksdagens revisorers skrivelse till regeringen den 11 september 1975 med anledning av granskningspromemoria nr 6/1974 angående bidrag till kommunala undervisningssjukhus jämte däröver avgivna remissyttranden**

Under socialdepartementets huvudtitel anvisas årligen särskilda medel såsom bidrag till kommunala undervisningssjukhus. Från detta bidragsanslag, för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 240 milj. kronor, bestrids utgifter för ersättningar till berörda sjukvårdshuvudmän för upplåtelse av kommunala sjukvårdsresurser för läkarutbildning m. m. Ersättningarna, vilka avser såväl driftersättning som investeringsersättning, utgår enligt särskilda avtal mellan staten och sjukvårdshuvudmännen och i anslutning till avtalen träffade investeringsöverenskommelser.

Avtalen träffas mellan statens förhandlingsnämnd och representanter för vederbörande kommun och gäller under förbehåll att de godkänns av regeringen (Kungl. Maj:t) och kommunens beslutande församling. Regeringen hemställer i proposition om riksdagens bemyndigande att godkänna avtalen.

I samband med att äldre avtal löpte ut träffades år 1970 efter gemensamma förhandlingar med samtliga berörda sjukvårdshuvudmän nya avtal för perioden 1970—1973. I propositionen 1974: 93 redovisades en mellan parterna träffad principöverenskommelse att läggas till grund för nya avtal under perioden 1974—1976. Riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anförts i propositionen godkänna avtal om fortsatt samarbete (SoU 1974: 26, rskr 1974: 239).

Därefter har den 14 juni 1974 nya avtal träffats mellan staten och åtta kommuner (landstingskommunerna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län även som Malmö och Göteborgs kommuner). I anslutning till avtalen har särskilda investeringsöverenskommelser samtidigt träffats. Därjämte har avtal om upplåtelse av lokaler för viss speciell verksamhet träffats med några kommuner.

För budgetåret 1973/74 utgick från förevarande anslag ca 195 milj. kronor. För budgetåret 1974/75 har man i propositionen 1974: 93 räknat med att belastningen kan komma att uppgå till ca 280 milj. kronor.

Av det för budgetåret 1975/76 anvisade anslaget avser 185 milj. kronor driftersättningar och 55 milj. kronor investeringsersättningar.

På den av riksdagens revisorer för innevarande år fastställda granskningsplanen har frågan om bidrag till kommunala undervisningssjukhus tagits upp som ett särskilt granskningsärende. Genom den utredning som därmed förutsatts har revisorerna velat bilda sig en uppfattning om det sätt på vilket de nämnda statsbidragen disponeras och få vissa därmed sammanhängande frågor belysta.

De iakttagelser som gjorts vid utredningen har redovisats i en granskningspromemoria, i vilken framförs vissa synpunkter och förslag. Dessa gäller dels frågan om beräkningsgrunderna för den statliga investeringsersättningen, dels några frågor i samband med den instruktionsreglerade verksamheten hos det organ som närmast handhar den statliga kontrollen av utgående ersättningar, dels ock frågan om behovet av en allmän översyn av de institutionella förhållandena på området.

Yttrande över promemorian har efter remiss avgetts av socialstyrelsen, nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande, nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, riksrevisionsverket, statens förhandlingsnämnd, universitetskanslersämbetet och landstingsförbundet. Promemorian och de avgivna remissyttrandena är som bilagor fogade vid denna skrivelse (*bil. 1—9*).

1. Beräkningsgrunderna för investeringsersättning

Enligt de år 1974 träffade investeringsöverenskommelserna utgår, liksom tidigare, statlig investeringsersättning med i regel 25 procent dels av kommunens verkliga kostnader för byggnadsarbeten beträffande särskilt angivna objekt samt för utrustning som anskaffas i samband därmed, dels för s. k. kompletteringsanskaffning av medicinsk apparatur och medicinska instrument samt maskiner. För vissa byggnadsobjekt har garantier för tillämpning av 25-procentregeln utsträckts två år utöver den tid som avtalen omfattar.

I granskningspromemorian framhålls att denna beräkningsgrund har sitt ursprung i kalkyler som upprättades i början av 1940-talet för ett enstaka klinikbygge i Stockholm och alltså vilar på ett föråldrat och föga representativt underlag. Vid en år 1969 i statlig regi verkställd utredning av frågan hade man för ett antal sjukhus gjort beräkningar som enligt uppgift utvisade att kommunens merkostnader inte uppgick till mer än i genomsnitt ca 13 procent. Vid undersökningar i samband med ett helt nyuppfört sjukhus hade man enligt uppgift kommit fram till en ännu lägre procentsats. Även på den kommunala sidan hade gjorts vissa beräkningar. De gjorda undersökningarna kunde emellertid inte vinna parternas gemensamma godkännande i fråga om uppläggning, genomförande och slutsatser.

Med hänsyn till konstaterade svårigheter att objektivt mäta den resursandel som faller på läkarutbildning och forskning ingick parterna år 1970 till Kungl. Maj:t med hemställan om en särskild utredning av hörande frågor. År 1971 tillkallades också en sakkunnig för att verkställa en sådan utredning. Utredningen tog del av det material som tidigare hade arbetats fram både på investeringssidan och på driftsidan, där det enligt tidigare ordning också tillämpades en generell procentregel. Emellertid begränsade utredningen sina analyser till att avse enbart frågan om driftkostnaderna.

I granskningspromemorian framhålls att det mot bakgrunden av vad som sålunda förekommit synes finnas skäl till antagande att 25-procentregeln leder till att statlig investeringsersättning utgår med högre, kanske avsevärt högre belopp än vad som svarar mot kommunernas verkliga merkostnader. Såsom uttryck för dessa kostnader synes regeln alltså från strikt ekonomisk synpunkt vara oförmånlig för staten. Å andra sidan bör enligt promemorian beaktas att accepterandet av regeln ingår som del i ett förhandlingsresultat och att dess egentliga ekonomiska innebörd följaktligen torde vara svår att bedöma.

Då parterna inte har kunnat enas om metoderna för en närmare undersökning av frågan och denna inte heller togs upp av den nyssnämnda sakkunnigutredningen, kan enligt promemorian sättas i fråga om inte i rådande oklara läge en utredning av förevarande problemkomplex bör företas.

Av remissinstanserna har statens förhandlingsnämnd, landstingsförbundet och riksrevisionsverket (RRV) närmare yttrat sig över berörda spörsmål. Statens förhandlingsnämnd framhåller sålunda att nämnden vid 1970 års avtalsförhandlingar åberopade resultatet av den omfattande utredning av merkostnaderna på investeringssidan som i statlig regi företogs i slutet av 1960-talet och som utvisade lägre merkostnader än vad som svarade mot 25-procentregeln. Då emellertid parterna inte kunde enas om grunderna för beräkningen, fick den slutliga uppgörelsen karaktären av en kompromisslösning. Kompromissen innebar att den nämnda regeln behölls för då aktuella byggnadsobjekt men att frågan om beräkningsgrunden för nya objekt skulle prövas från fall till fall. För vissa sådana objekt träffades också under avtalsperioden 1970—1973 överenskommelser som inte byggde på 25-procentregeln. För perioden 1974—1976 tillämpades samma beräkningsgrund, varvid 25-procentregeln i vissa fall utsträcktes ytterligare två år i syfte att undvika att en kommun blev intresserad av att påbörja ett byggnadsobjekt tidigare än vad som eljest skulle ha skett för att inte förlora investeringsersättning enligt denna grund.

Förhandlingsnämnden framhåller sammanfattningsvis att 25-procentregeln enligt gällande avtal och överenskommelser i huvudsak äger tillämpning endast på slutförande av aktuell utbyggnad av de kommunala

undervisningssjukhusen samt på om- och tillbyggnad av dessa. I fråga om andra byggnadsobjekt skall ersättningsfrågan prövas från fall till fall. Den i granskningspromemorian ifrågasatta utredningen skulle, med hänsyn till redan föreliggande garantier för pågående utbyggnad och den i övrigt relativt begränsade nybyggnadsverksamheten, få betydelse för kommande avtal praktiskt taget endast i vad avser om- och tillbyggnader. Enligt nämndens mening borde frågan kunna lösas på ett från allmänna synpunkter tillfredsställande sätt utan en sådan utredning. Nämnden framhåller också svårigheten att komma fram till en enhetlig procentregel för det investeringsbidrag varom här är fråga.

Landstingsförbundet erinrar om att investeringsöverenskommelserna ingår som en del i ett förhandlingsresultat, vilket syftar till att nå en kostnadsfördelning som bedöms som rimlig. Frågan om vem som tjänar eller förlorar på olika delar i en förhandlingsuppgörelse är omöjlig att besvara; det går inte att bryta ut en del för speciell översyn. Om ytterligare utredningar angående investeringsöverenskommelsen skall komma till stånd, bör detta enligt landstingsförbundets mening överenskommas mellan parterna.

RRV framhåller att statsbidragen till kommunala undervisningssjukhus i princip bör motsvara kostnaderna för de resurser som utbildning och forskning tar i anspråk vid sjukhusen. Även om bidragen i praktiken måste grundas på ett förhandlingsresultat, bör en strävan vara att så långt möjligt söka fastställa de reella kostnaderna. RRV erinrar emellertid om att det visat sig mycket svårt att objektivt fastställa dessa kostnader och att de utredningar som tidigare gjorts inte kunnat accepteras av parterna. Det tycks inte heller på senare tid ha framkommit något som gör det lättare att objektivt fastställa merkostnaderna. Mot denna bakgrund anser RRV att det för närvarande saknas tillräckliga motiv för den föreslagna utredningen. Det bör i stället ankomma på statens förhandlingsnämnd att ta upp frågan när man anser det befogat. En ny utredning torde bli meningsfull först sedan parterna kunnat enas om metoderna. Avslutningsvis framhåller RRV att felaktigheter i kostnadsuppskattningarna är mindre betydelsefulla på investeringssidan än på driftsidan, där de undersökningar som ligger till grund för driftersättningarnas storlek enligt verkets uppfattning är behäftade med stor osäkerhet. En ny utredning i fråga om driftersättningarna vore därför lika befogad som en utredning av investeringskostnaderna, men med hänsyn till svårigheterna att fastställa de verkliga kostnaderna bör inte heller initiativ till en sådan utredning tas.

2. Ändring av vissa instruktionsbestämmelser

I granskningspromemorian lämnas en redogörelse för de instruktionsbestämmelser som reglerar verksamheten hos det organ som närmast handhar den statliga kontrollen på förevarande område, nämnden för

undervisningssjukhusens utbyggande (NUU), liksom för ärendenas handläggning hos denna nämnd. Därvid pekas bl. a. på att viss personell gemenskap föreligger mellan NUU och ett par andra institutioner som fungerar som berednings- och samrådsorgan åt nämnden samt att ledamot i nämnden inte kan i jävslignande fall och inte heller av annan anledning underlåta att ta del i överläggning och beslut, eftersom nämnden enligt instruktionen inte är beslutsför med mindre samtliga ledamöter är tillstades. Vidare påpekas att en viss delegation av beslutanderätten till tjänstemannaplanet utvecklat sig i praxis men att denna delegation helt saknar täckning i instruktionen.

I remissyttrandena tillstyrks allmänt en översyn av hithörande instruktionsbestämmelser. NUU framhåller i sitt yttrande att beslut självfallet måste kunna fattas även om ledamot på grund av t. ex. sjukdom eller resa är förhindrad närvara samt förklarar sig ha för avsikt att föreslå ändring av instruktionen i detta avseende. Vidare förklarar sig nämnden, efter viss diskussion av frågan om lämpligheten av den i granskningspromemorian påpekade personella gemenskapen, avse att i samband med nyssnämnt förslag underställa regeringen även detta spörsmål. Vad som i promemorian påpekats om beslutanderättens delegation till tjänstemannaplanet kommer enligt NUU likaledes att föranleda förslag om ändring av instruktionen.

3. Behovet av en översyn av de institutionella förhållandena

I granskningspromemorian lämnas närmare uppgifter om de statliga och andra organ som har att ta befattning med frågor rörande de kommunala undervisningssjukhusen. Det framgår att NUU — som inrättades år 1960 — etablerar samråd i olika former på det lokala planet med vederbörande kommunala organ och universitets- eller högskolemyndigheter samt på det centrala planet med dels ett annat statligt organ, nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader (NSB), dels ett kommunalt-statligt institut, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (SPRI). I vissa viktigare ärenden inhämtas dessutom yttranden från andra statliga myndigheter, såsom socialstyrelsen och universitetskanslersämbetet (UKÄ). I promemorian framhålls att utvecklingen medfört att förutsättningarna i vissa hänseenden synes ha förändrats när det gäller att bedöma hur den statliga kontrollen på området lämpligen bör vara organiserad. Vissa tänkbara förslag till lösning diskuteras vidare, såsom att sammanföra NUU:s och NSB:s uppgifter inom ett och samma organ eller att överföra uppgifterna till socialstyrelsen. Promemorian utmynnar i förslag om en översyn av de institutionella förhållandena, så att överorganisation och dubbelarbete i görigaste mån undviks.

Av remissinstanserna anser RRV och NUU att det inte förebragts tillräckliga skäl för den föreslagna översynen. Enligt RRV bör resultatet av

pågående utredning av socialstyrelsens uppgifter och organisation avvaktas, innan en diskussion om en förändring av förhållandena på området aktualiseras. NUU erinrar bl. a. om att syftet med nämndens inrättande var att tillgodose behovet av en mera långsiktig och genomtänkt planering än tidigare och att få till stånd en effektivisering för framtiden av den statliga granskningen och kontrollen på området. Som en väsentlig uppgift ser NUU att till de skilda huvudmännen för undervisningssjukhusen förmedla erfarenheter som vunnits av andra huvudmän och i de centrala organens verksamhet, varvid nämnden ibland har haft att övervinna ett betydande lokalt motstånd. Målet för NUU:s agerande har varit att på ett tidigt samrådsstadium uppnå enighet med huvudmannen och förebygga att förslag utarbetas som inte kan godkännas. Samrådsförfarandet kräver kontinuitet i kontakterna, varför det är angeläget att samrådet kan koncentreras till några få tjänstemän med goda möjligheter att konsultera expertis.

NUU framhåller vidare bl. a. att den enligt sin instruktion också har att ta till vara undervisningens och forskningens intressen, en uppgift som NUU räknar med kommer att öka i betydelse. De kunskaper och erfarenheter som samlas inom NUU blir av naturliga skäl speciellt inriktade på frågor som hänger samman med den högspecialiserade sjukvård, kombinerad med kvalificerad forsknings- och utbildningsverksamhet, som förekommer vid de flesta undervisningssjukhus. NUU ser som en av sina väsentligaste uppgifter att inom detta område fungera som expertorgan åt statsförvaltningen och för erfarenhetsöverföring mellan sjukvårdshuvudmännen. NUU har också byggt upp ett samarbete med vetenskaplig och medicinsk expertis och ser det som viktigt att kontinuiteten i dessa kontakter bevaras. Även detta talar enligt NUU starkt för en koncentration av hithörande frågor till ett litet kansli. NUU diskuterar vidare olika synpunkter som framförts i granskningspromemorian och framhåller avslutningsvis att ändringar av den nu fungerande organisationen bör sättas i fråga endast om det kan klarläggas att verksamheten därigenom kommer att ge ett bättre resultat.

Övriga remissinstanser som närmare yttrat sig i frågan ställer sig däremot positiva till att en översyn av de institutionella förhållandena kommer till stånd. Behovet av en sådan översyn understryks särskilt starkt i de yttranden som UKÄ inhämtat från olika universitets- och högskolemyndigheter. Ett genomgående drag i dessa yttranden är att man anser att den statliga granskningsverksamheten i alltför hög grad är inriktad på en detaljkontroll av kostnadsfrågorna och att granskningen med nuvarande organisation och arbetsformer ofta orsakat betydande besvär, förseningar och andra nackdelar. Det samrådsförfarande som NUU etablerar utsätts för kritik, och den enighet på ett tidigt stadium som ofta uppnås sägs inte vara en enighet på för parterna likvärdiga villkor. Ett annat gemensamt drag i yttrandena är att undervisningens och forsk-

ningens intressen inte anses bli tillvaratagna i erforderlig grad. Man pekar härvid på svårigheten eller omöjligheten för ett organ med NUU:s sammansättning och dimensionering att på ett kompetent sätt täcka det stora och komplicerade område som undervisningssjukhusen representerar, och det sägs också att de konsultorgan som nämnden anlitar inte heller är tillräckligt insatta i universitetsfrågor.

I flera av yttrandena framhålls att förenklingar och rationaliseringar av organisationen är mycket angelägna och att de uppgifter som för närvarande handhas av NUU bör överföras till annat eller andra organ. Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet t. ex. finner det tvivelaktigt om ett särskilt statligt granskningsorgan för undervisningssjukhusen över huvud taget erfordras, vare sig det gäller den sjukvårdande verksamheten eller undervisning och forskning. Det statliga intresse som föreligger på sistnämnt område svarar enligt fakulteten mot LUP-kommittéernas verksamhet. I samma riktning uttalar sig medicinska fakulteten vid Umeå universitet, som framhåller att man genom uppgifternas överförande till LUP-organisationen skulle vinna såväl enhetlig behandling av de frågor som faller inom UKÄ:s område som önskvärd insyn för universiteten i lokal- och utrustningsfrågor rörande undervisningssjukhusen, en insyn som för närvarande i allt väsentligt saknas. Medicinska fakulteten vid Linköpings högskola framhåller som viktigt att man till det organ som anförtros den statliga kontrollen knyter företrädare för medicinsk undervisning och forskning men att detaljplaneringen i största möjliga utsträckning överläts till de lokala huvudmännen, t. ex. landstingens utrustningssektioner och LUP-kommittéerna. Även UKÄ sätter NUU:s kompetens i fråga när det gäller att ta till vara undervisningens och forskningens intressen och finner med hänsyn till den samstämmiga kritiken från läroanstalterna att en översyn av de institutionella förhållandena är mycket angelägen.

4. Revisorernas synpunkter och förslag

Som RRV framhållit bör statsbidragen till de kommunala undervisningssjukhusen, även om de i praktiken måste grundas på ett förhandlingsresultat, så långt möjligt motsvara de reella kostnaderna för de resurser som läkarutbildning och forskning tar i anspråk vid sjukhusen. De undersökningar som hittills företagits rörande investeringsersättningsarna har gett vid handen att stora svårigheter möter att objektivt mäta denna resursandel, och de gjorda undersökningarna har inte heller kunnat vinna parternas gemensamma godkännande i fråga om vare sig uppläggning, genomförande eller slutsatser. Efter framställning av parterna år 1970 tillsattes därför en särskild sakkunnigutredning för att behandla hithörande frågor. Utredningen kom dock att begränsa sina analyser till att avse enbart frågan om driftkostnaderna. Eftersom sålunda frågan om

beräkningsgrunderna för investeringsersättning fortfarande synes befinna sig i samma oklara läge som förut, framstår det som naturligt — om man vill fasthålla vid önskemålet att statsbidragen så långt möjligt bör svara mot de reella kostnaderna — att ställa frågan, om inte den av parterna själva en gång begärda utredningen nu bör komma tillstånd.

Som skäl mot en sådan utredning har statens förhandlingsnämnd anfört att utredningen skulle, med hänsyn till redan lämnade garantier om 25-procentregelns tillämpning för pågående utbyggnad och den i övrigt begränsade nybyggnadsverksamheten, få betydelse för kommande avtal praktiskt taget endast i vad avser om- och tillbyggnader. Att utredningen av anförda skäl endast i begränsad utsträckning skulle få en mer omedelbar betydelse, synes dock enligt revisorernas mening knappast motivera att hela problemet skjuts på en obestämd framtid. Mot ett sådant uppskjutande talar att utredningsarbetet efter allt att döma blir komplicerat och tidskrävande och att det dessutom kan vara svårt att med säkerhet förutse kommande investeringsbehov för undervisnings-sjukhusen. Verksamheten på förevarande område befinner sig enligt vad NUU själv framhållit i en dynamisk utveckling.

För sin uppfattning att det för närvarande saknas tillräckliga motiv för den ifrågasatta utredningen har RRV åberopat svårigheterna att objektivt fastställa merkostnaderna. Enligt RRV torde en utredning bli meningsfull först sedan parterna kunnat enas om metoderna för hur dessa kostnader skall beräknas. Att svårigheter i berört hänseende föreligger kan emellertid enligt revisorernas mening knappast få utgöra något avgörande hinder mot att man åtminstone gör ett försök att bringa klarhet i frågan. Inte heller kan som en nödvändig förutsättning för utredningen uppställas att parterna först enas om de metoder som skall användas. Givetvis framstår det som önskvärt att en sådan enighet kan vinnas liksom att över huvud taget en så långt möjligt objektivt godtagbar beräkning av merkostnaderna görs inom ramen för det vanliga förhandlingsarbetet. Någon förändring i fråga om de meningsmotsättningar som hittills rått mellan parterna och som år 1970 föranlett dem att själva hemställa om en särskild utredning synes emellertid inte ha inträffat.

RRV har vidare framhållit att det skulle vara lika befogat med en utredning av frågan om driftersättningarna, vilka utgör större delen av det totala statsbidraget. Enligt verkets uppfattning är nämligen de undersökningar som ligger till grund för dessa ersättningar behäftade med stor osäkerhet. Revisorerna saknar för egen del möjlighet att uttala sig i denna fråga, som inte har tagits upp till granskning i förevarande sammanhang. Emellertid måste revisorerna peka på den väsentliga skillnad som här föreligger, nämligen att beräkningsgrunderna för driftersättning helt nyligen varit föremål för en ingående sakkunnigutredning. Om det emellertid skulle förhålla sig så, att befogad kritik kan riktas mot tilläm-

pade beräkningsgrunder för driftersättningarna, synes frågan på nytt böra tas upp till prövning.

Från de synpunkter som revisorerna har att företräda framstår det som angeläget att överenskommer om de betydande belopp som utgår i statsbidrag till undervisningssjukhusen grundas på undersökningar som så långt möjligt är ägnade att återspegla de reella merkostnaderna för läkarutbildning och forskning. Med hänsyn härtill och på de skäl i övrigt som anförts här ovan anser revisorerna att frågan om beräkningsgrunderna för investeringsersättningarna bör bli föremål för utredning i lämplig ordning.

Vad härefter angår de organisatoriska förhållandena i fråga om den statliga kontrollen på området får revisorerna anförda följande.

Beträffande först de i granskningspromemorian diskuterade frågorna om vissa ändringar av instruktionen för NUU har nämnden förklarat sig ha för avsikt att själv ta upp hithörande frågor i och för erforderliga ändringar. I denna del erfordras därför inte någon särskild framställning från revisorernas sida.

När det gäller frågan om behovet av en allmän översyn av de institutionella förhållandena har flertalet remissinstanser tillstyrkt eller förklarat sig införstådda med att en sådan översyn kommer till stånd. Behovet därav understryks särskilt starkt av de instanser som företräder undervisning och forskning. Enligt dessa myndigheter har det visat sig att undervisningens och forskningens intressen inte blir på ett tillfredsställande sätt tillgodosedda under nuvarande organisatoriska förhållanden. Även i andra avseenden riktas kritik mot rådande ordning, som anses i behov av rationalisering och förenkling. En del förslag på tänkbara lösningar har också förts fram.

Som betonats från olika håll är det givetvis angeläget att undervisningens och forskningens intressen behörigen tillgodoses vid den kvalificerade verksamhet som under statlig kontroll bedrivs vid de kommunala undervisningssjukhusen. Vad som anförts i denna viktiga fråga av ett flertal remissinstanser gör enligt revisorernas mening en omprövning av den statliga tillsynsorganisationen motiverad. Också andra omständigheter, såsom den starka expansionen på förevarande område sedan 1960-talets början och de därvid vunna erfarenheterna, synes tala för att den successivt framvuxna organisationen ses över. Då verksamheten vid undervisningssjukhusen avser såväl sjukvård som undervisning och forskning och alltså representerar sektorer för vilka socialstyrelsen respektive UKÄ utgör centrala myndigheter, synes en utredning av frågan böra göras fristående från pågående översyn av socialstyrelsens arbetsuppgifter och organisation. Självfallet bör vid utredningen de uppslag till lösning av organisationsfrågan som förts fram under ärendets behandling tas i beaktande. Revisorerna saknar för sin del anledning att i nuvarande läge ingå på bedömning av de olika förslagen.

Under åberopande av det anförda får revisorena hemställa dels att frågan om grunderna för beräkning av den investeringsersättning som staten lämnar kommunala sjukvårdshuvudmän i vissa fall närmare utreds, dels att den statliga tillsynsorganisationen på området snarast möjligt ses över.

*Bilaga 3***Riksdagens revisorers skrivelse till regeringen den 9 oktober 1975 med anledning av granskningspromemoria nr 7/1974 angående förhindrande av olyckshändelser inom krigsmakten jämte däröver avgivna remissyttranden**

Under åren 1973 och 1974 har riksdagens revisorer låtit företa en granskning av den verksamhet som bedrivs inom försvarsmakten för att olyckshändelser skall förhindras. Resultatet av granskningen har redovisats i en promemoria, dagtecknad den 16 oktober 1974 (bilaga 1). Efter remiss har yttranden inkommit från ett antal militära och civila myndigheter (bilagor 2—8).

Granskningen har gett ett allmänt intryck av att skyddsfrågorna ägnas stor uppmärksamhet inom försvarsmakten och att man fortlöpande strävar efter att på olika vägar minska riskerna för olycksfall. Ingenting tyder på att antalet olyckor relativt sett skulle vara större inom försvaret än inom andra sektorer av samhället eller grenar av näringslivet. Emellertid inträffar ett betydande antal olyckshändelser — inom armén mellan 400 och 500 årligen, av vilka omkring en tredjedel kan betecknas som svåra — och den skadeförebyggande verksamheten är alltså av synnerlig betydelse. De humanitära synpunkterna bör givetvis betonas i främsta rummet, men frågan har också vittgående ekonomiska konsekvenser. Olyckshändelser inom försvarsmakten kan också i vissa fall verka minskande på försvarseffekten.

Vissa iakttagelser som gjorts under granskningen ger stöd för antagandet att det är möjligt att åstadkomma ökade förutsättningar för att framgångsrikt bekämpa olycksfallen. Iakttagelserna gäller främst två områden, nämligen dels säkerhetsbestämmelsernas utformning, publicering och tillhandahållande, dels metoderna för olyckornas rapportering, dokumentering och redovisning.

Den militära verksamheten är mångsidig. De olika försvarsgrenarna har var och en olika övningsformer och olika typer av materiel och verkstadstjänst m. m., och det är därför naturligt att skyddsverksamheten och de bestämmelser som gäller för denna verksamhet blir i motsvarande mån skiftande och komplicerade. En mängd tillämpningsföreskrifter och specialbestämmelser, utfärdade på olika beslutsnivåer, gäller i vissa fall för hela försvarsmakten och i andra fall för delar av denna. Bestämmelserna kan avse vidsträckta verksamhetssektorer eller mycket

begränsade avsnitt. I vissa fall är reglerna inte enhetliga. Antalet publikationer med gällande föreskrifter är mycket betydande. Dessa förhållanden medför svårigheter att göra skyddsbestämmelserna tillgängliga och möjliga att utnyttja för den berörda personalen. Det är därför enligt revisorernas mening angeläget att bestämmelserna förs samman till ett begränsat antal enhetliga publikationer, som kan överblickas och som ger en samlad bild av säkerhetskraven under olika förhållanden. Utarbetandet av en översiktlig förteckning över skyddsbestämmelserna, en s. k. skyddskatalog, avsedd för praktiskt bruk vid de olika förbanden och enheterna, kan utgöra ett första steg i angiven riktning. Även utformningen av bestämmelserna, främst för säkerställande av en otvetydig tolkning, torde böra uppmärksammas vid arbetet.

Även i den andra frågan — systemet för olyckshändelser rapportering m. m. — har undersökningen enligt revisorernas mening givit stöd för uppfattningen att vissa förbättringar skulle kunna åstadkommas. Rapportering och statistik synes kunna kompletteras, särskilt för marinens och flygvapnets del. Rapportering och redovisning bör utformas på ett sådant sätt att en fullständig och enhetlig bild av olyckornas frekvens och orsaker blir tillgänglig. Dokumentering och sammanställning bör vara så specificerad och detaljerad att materialet ger upplysning om de verksamhetsområden, övningsmoment och materielslag m. m. som främst måste uppmärksammas i arbetet. Genom bearbetning och analyser av sådant material bör problemen kunna angripas effektivare och lämpliga åtgärder kunna övervägas och prövas.

I promemorian har även vissa organisatoriska frågor behandlats. Behovet inom försvarsstaben av en särskild enhet för ledning och samordning av försvarets skyddsverksamhet har framhållits som särskilt angeläget. Även frågan om heltidsanställd personal vid vissa förband har ansetts böra övervägas.

Remissmyndigheterna har — bortsett från vissa erinringar mot speciella sakuppgifter — genomgående intagit en positiv ställning till de i promemorian framförda förslag till vilka revisorerna här anslutit sig. Sålunda har överbefälhavaren framhållit, att han har för avsikt att i samråd med berörda myndigheter låta undersöka i vilken utsträckning det är möjligt att åstadkomma förbättringar i fråga om skyddsföreskrifternas utformning, publicering och tillhandahållande. Såvitt gäller rapportering och statistikföring avser överbefälhavaren att påskynda nu pågående översyn i syfte att finna former för en enhetlig yrkesskaderedovisning och statistikbearbetning inom försvarsmakten samt att senare framlägga förslag för regeringen i dessa hänseenden. Överbefälhavaren skall vidare överväga vilka organisatoriska förändringar i central ledningsnivå som kan vara nödvändiga för att möta utvecklingen inom arbetsmiljöområdet i sin helhet.

Försvarets sjukvårdsstyrelse har bl. a. erinrat om att i utredningen

Förbandssjukvård: Hälso- och Sjukvård vid krigsmaktens fredsförband (KrUF 72) särskilt angetts att insatserna för förebyggande av olycksfall och yrkessjukdomar liksom andra hälsorisker i arbetet måste förstärkas. Styrelsen har instämt i promemorians synpunkt att en god statistik utgör ett medel i förebyggande av olycksfall och har funnit det motiverat att frågan om ändrad och eventuellt utvidgad sådan statistik utreds. Ärendet borde emellertid samordnas med den pågående yrkesskadestatistikutredningen för att resultatet av denna utredning skulle kunna utnyttjas.

Även försvarets materielverk, försvarets centrala arbetarskyddsnämnd och riksförsäkringsverket har uttalat sig i positiv riktning. Materielverket har påbörjat en översyn av bestämmelser och rutiner för rapportering av olyckor, tillbud och förhållanden som kan påverka säkerheten.

Såsom framgår av remissvaren arbetar för närvarande ett flertal myndigheter m. fl. med de problem som tagits upp vid ifrågavarande granskning. och arbetet bedrivs uppenbarligen med sikte på att åstadkomma förbättringar på de vägar som här rekommenderats. Revisorerna hemställer att denna skrivelse med bilagor överlämnas till vederbörande instanser för beaktande. Främst torde överbefälhavaren, försvarets sjukvårdsstyrelse, försvarets materielverk och yrkesskadestatistikutredningen kunna dra nytta av utredningsmaterialet.

Avslutningsvis vill revisorerna beröra några speciella frågor.

Granskningen har omfattat sådant skyddsarbete som avser hela försvarsmakten — centrala myndigheter, staber och förband. Den har avsett verksamhet av olika karaktär men har begränsats till sådan verksamhet som kan sägas vara för försvarsmakten generell. Den har således inte omfattat vissa verksamhetsgrenar med särskilda riskfaktorer, såsom flygtjänst, ubåts- och dykeritjänst och liknande. Flera av remissmyndigheterna har ansett att det hade varit önskvärt att även de utelämnade verksamhetsområdena inbegripits. Det må med anledning därav framhållas att den företagna begränsningen givetvis i främsta rummet gjorts av utredningstekniska skäl. En vidsträcktare granskning hade krävt betydligt längre tid och större resurser. Det kan också förmodas att de nu undersökta områdena utgör det mest intressanta fältet för iakttagelser, under det att de speciellt farliga verksamhetsgrenarna är mera genomarbetade från säkerhetssynpunkt och även utan olägenheter kan studeras som separata objekt. För revisorernas del finns emellertid ingenting att erinra mot att skyddsarbetet inom de speciella risksektorerna inbegrips i en förestående översyn. När det gäller metoder för rapportering och redovisning måste givetvis förhållandena inom hela försvarsmakten beaktas.

Några remissmyndigheter har velat tillrättalägga vissa i granskningspromemorian lämnade uppgifter om brister i dödsfallsstatistiken. En nyanserad beskrivning av tillämpade rutiner och deras utfall i statistik

har lämnats av försvarets sjukvårdsstyrelse i ett tillägg till myndighetens yttrande. Revisorerna vill nämna att promemorians uppgifter är hämtade ur sjukvårdsstyrelsens officiella statistiska publikationer — jfr i bilagor 9—11 återgivna utdrag.

Revisorerna bifogar även en skrivelse som utan remisshänvändelse inkommit från TCO:s statstjänstemannasektion och Statsanställdas förbund (bilaga 12).

*Bilaga 4***Riksdagens revisorers skrivelse till regeringen den 9 oktober 1975 med anledning av granskningspromemoria nr 3/1974 angående vuxenutbildningen jämte däröver avgivna remissyttranden**

Genom olika reformer, främst under 1960-talet, har vuxenutbildningen utvecklats som ett betydelsefullt komplement till ungdomsutbildningen. Huvudsyftet med reformerna har angetts vara att främja framstegstakten i den svenska ekonomin och att utjämna de skillnader i skolutbildning som föreligger mellan generationerna till följd av den obligatoriska skolans utbyggnad och de ökade möjligheterna till gymnasieutbildning. Vuxenutbildningen borde även bidra till att göra det möjligt för allt fler att aktivt ta del i kulturlivet och att självständigt ta ställning i samhällsfrågorna. I utbildningen skulle finnas utrymme för individuella önskemål.

Under åren 1973 och 1974 har hos riksdagens revisorer företagits en granskning av den med statsmedel helt eller delvis bedrivna vuxenutbildningen. Syftet har varit att undersöka om verksamheten bedrivits i ändamålsenliga former och på ett sätt som stämmer överens med de av statsmakterna uppställda målen. Resultatet av undersökningen har sammanfattats i en den 4 april 1974 dagtecknad granskningspromemoria (bilaga 1). I denna har lämnats en redogörelse för bl. a. de olika organisationsformer i vilka vuxenutbildningen bedrivs ävensom kostnaderna för utbildningen under en fyraårsperiod. De statliga kostnaderna för ändamålet har ökat från 125,8 milj. kronor under budgetåret 1967/68 till 591,1 milj. kronor under budgetåret 1973/74. De avsnitt av ämneskomplexet som i promemorian blivit föremål för synpunkter och förslag har avsett främst i vad mån utbildningen i åsyftad omfattning förmått fånga intresset hos korttidsutbildade inom de något äldre generationerna, möjligheten till samarbete mellan olika utbildningsorganisationer och enheter samt frågan huruvida statens skolor för vuxna bör fortsättningsvis upprätthållas i nuvarande former.

Yttranden över granskningspromemorian har inhämtats från ett 20-tal myndigheter och organisationer (bilagor 2—19).

Revisorerna vill till en början erinra om att statsmakterna innevarande år med anledning av propositionen nr 23 fattat beslut om vidgad vuxenutbildning och studiestöd till vuxna. I propositionen berörs vissa av de problem som tagits upp i granskningspromemorian.

Vid den för revisorernas räkning företagna utredningen har gjorts ett försök att bedöma i vad mån vuxenutbildningen kunnat leda fram till målet att minska skillnaden i utbildningsstandard mellan generationerna. I promemorian har konstaterats att deltagarna i undervisningen vid de statliga och kommunala skolorna för vuxna och vid folkhögskolorna i allmänhet är unga och förhållandevis välutbildade och att denna elevsammansättning tyder på att de angivna utbildningsformerna inte i åsyftad omfattning förmått fånga intresset hos korttidsutbildade inom de något äldre generationerna. Det vore därför angeläget att man gjorde intensivare ansträngningar att nå ut till de korttidsutbildade vuxna. Skolöverstyrelsen har med anledning därav lämnat vissa kompletterande uppgifter om åldersfördelningen mellan eleverna såväl inom den kommunala vuxenutbildningen som i studiecirkelverksamheten. Materialet är emellertid inte så specificerat att det ger någon säker bild av förhållandena. Såväl skolöverstyrelsen som andra remissmyndigheter — bl. a. kommunförbundet och landstingsförbundet — har likväl instämt i att ökade ansträngningar bör göras för att nå det angivna resultatet. Revisorerne kan ansluta sig till denna mening. Såsom ovan antytts har redan innevarande års riksdag fattat beslut om särskilda insatser i denna riktning, och det vidgade studiesociala stödet till vuxenstuderande torde komma att öka förutsättningarna härför. Det må endast tilläggas att man vid en totalbedömning av utfallet av vuxenutbildningsreformen inte bör överbetona möjligheten av att skillnaden i utbildningsstandard mellan generationerna helt utjämnas. Med hänsyn till de betydande insatser som samhället under de senare decennierna gjort för att bygga ut grundskolan och gymnasieutbildningen torde det inte vara realistiskt att räkna med att generationer med endast sex- eller sjuårig folkskola skall kunna återta någon större del av det försprång som de yngre årgångarna erhållit. Det väsentliga torde vara att utbildningsresurser står till förfogande för de äldre och korttidsutbildade i den utsträckning som svarar mot uttalade behov och studieintresse.

Några avsnitt av granskningspromemorian har ägnats åt vuxenutbildningens organisation och i samband därmed har kostnadsfrågan berörts. Den starka organisatoriska uppdelningen av vuxenutbildningen har fört med sig höga kostnader för administration, hyror, uppsökande verksamhet, studieledare m. m., och förgreningen sägs även ha lett till att kursutbudet i vissa ämnen de senaste åren varit större än efterfrågan. Mindre och medelstora kommuner har till följd av att rekryteringsunderlaget varit alltför begränsat i flera fall haft svårigheter att genomföra ett fullständigt kursprogram för grundskole- och gymnasiekompetens. Enligt promemorian skulle effektivitetsvinster kunna uppnås genom fördjupat samarbete mellan studieförbunden och mellan kommunerna.

Promemorians framställning i dessa delar har mött vissa invändningar vid remissbehandlingen. Det har framhållits att mångfalden av enheter

inte behövde minska effektiviteten utan i viss omfattning kunde bidra till att målet uppnåddes bättre. Från flera håll har kritik riktats mot promemorians kostnadsberäkningar.

Enligt revisorernas mening är det självfallet angeläget att myndigheter, kommuner och organisationer som verkar inom vuxenutbildningen på allt sätt samarbetar för att utvinna bästa möjliga resultat av anslagna medel. Flera omständigheter talar för att detta betraktelsesätt redan omfattas av många av de engagerade. Sålunda har skolöverstyrelsen och kommunförbundet i olika skrivelser framhållit vikten av och möjligheterna till samarbete. Vidare avser riksrevisionsverket att genomföra ett antal projekt rörande vuxenutbildningen i vilka även organisationsfrågorna torde bli uppmärksammade. Såvitt gäller kostnadsfrågorna må framhållas att, även om de i promemorian framlagda kostnadsjämförelserna är förenade med betydande osäkerhet, det likväl är sannolikt att den kommunala vuxenutbildningen kan redovisa de lägsta kostnaderna per deltagartimme. Förhållandet torde vara en följd av att de kommunala skolorna har möjligheter att utnyttja den obligatoriska skolans lokaler och utrustning. Kostnadsjämförelsen ger anledning anta att ökat samarbete skulle öppna en väg för bättre utnyttjande av anslagna medel. Det bör ankomma på skolöverstyrelsen och på vederbörande kommunala myndigheter att verka för att studieförbunden i ökad utsträckning får tillgång till det reguljära skolväsendets lokaler och andra utbildningsresurser.

Statens skolor för vuxna i Norrköping och Härnösand intar en särställning inom vuxenutbildningsväsendet. Skolorna erbjuder med sin fasta organisation en kombination av reguljär skolgång och korrespondensundervisning, s. k. varvad undervisning. I promemorian har satts i fråga om tillräckliga skäl föreligger att upprätthålla verksamheten i nuvarande former. Frågeställningen har motiverats med att dessa skolor inte i högre grad än de andra utbildningsformerna nått ut till de särskilda målgrupperna för vuxenutbildningen. Eleverna har i stor utsträckning varit unga och jämförelsevis välutbildade, och elevtillströmningen har varit ojämn.

De statliga vuxenskolorna har sedan år 1970 varit föremål för flera utredningar, och förslag om ändringar i olika hänseenden har lagts fram. Sålunda har riksrevisionsverket granskat skolornas organisation och arbetssätt och i en rapport år 1971 föreslagit vissa åtgärder. Vidare har skolöverstyrelsen i en promemoria år 1974 föreslagit att de båda statliga vuxenskolorna skall kommunaliseras.

Revisorernas undersökning har visat att de statliga skolorna för vuxna i stor utsträckning tillgodoser ett lokalt utbildningsbehov — eleverna rekryteras huvudsakligen från orter i skolornas närhet — under det att utbildningssökande från områden med större avstånd från skolorna uppenbarligen finner andra lösningar för sina studier. En liknande iaktta-

gelse ligger också till grund för skolöverstyrelsens nyssnämnda förslag. Med hänsyn till den ojämnhet som kännetecknar elevtillströmningen vid statens skolor för vuxna torde det enligt revisorernas mening kunna antas att ifrågavarande utbildningsbehov i mycket stor utsträckning skulle kunna tillgodoses genom den kommunala vuxenutbildningen. Revisorerna får därför föreslå att skolöverstyrelsen företar en utförlig analys av elevsammansättningen vid statens skolor för vuxna, särskilt i fråga om ålder, hemort och utbildningssyfte, samt utreder i vad mån kommunerna har möjligheter och intresse att erbjuda de speciella utbildningsformer som eventuellt inte redan står till buds. Frågan om skolornas kommunalisering bör därefter ånyo aktualiseras.

Såsom redan framhållits har åtskilliga av de problem som tagits upp i granskningspromemorian i olika sammanhang varit uppmärksammade, och flera myndigheter, främst skolöverstyrelsen och riksrevisionsverket, arbetar med samma tankegångar som underlag i riktning mot ökad effektivitet på området. Eftersom den för revisorernas räkning företagna utredningen — även i de delar som inte föranlett direkt yrkande från revisorernas sida — kan komma till nytta i detta arbete får revisorerna hemställa att promemorian och remissvaren för kännedom överlämnas till nämnda myndigheter.

Riksdagens revisorers skrivelse till regeringen den 13 november 1975 med anledning av granskningspromemoria nr 4/1975 angående lokalförhållandena vid länslantmäteriorganisationen i Västerås jämte däröver avgivna remissyttranden

Den statliga lokalförsörjningen

I början på 1970-talet genomfördes en omorganisation av den statliga länsförvaltningen och lantmåteriverksamheten, innebärande bl. a. att huvuddelen av den verksamhet som förekom vid länslantmåterikontoren fogades in i länsstyrelsernas planeringsavdelningar. När denna omorganisation genomfördes i Västmanlands län skulle, enligt en till revisorerna inkommen anmälan, på grund av vissa omflyttningar ha uppstått onödiga merkostnader, bl. a. i form av ökade hyror samt flyttnings- och inredningskostnader.

Revisorerna har låtit undersöka nämnda förhållanden, och resultatet av denna undersökning har redovisats i en granskningspromemoria benämnd Lokalförhållandena vid länslantmåterioorganisationen i Västerås (nr 4/1975). Utöver en granskning av de konkreta problem som angetts i den inkomna anmälan har i promemorian tagits upp vissa med den statliga lokalförsörjningen sammanhängande frågor av mera allmän karaktär, såsom frågor om lokalplanering och myndigheternas kostnadsmedvetande när det gäller lokalkostnader. Vidare har berörts frågor i vad mån staten skall öka sitt fastighetsbestånd för att kunna inrymma en större andel av den statliga förvaltningen i egna fastigheter och hur självkostnaderna för de statsägda fastigheterna skall beräknas.

Granskningspromemorian har i vanlig ordning remissbehandlats, varefter revisorerna tidigare denna dag med utgångspunkt i en i ämnet upprättad tilläggspromemoria tagit ställning till de konkreta anmärkningar rörande lokalförsörjningen i Västerås som behandlats i granskningspromemorian. De frågor av mer allmän art som tagits upp i promemorian behandlas närmare i det följande. Granskningspromemorian, kopior av avgivna remissyttranden samt tilläggspromemorian och revisorernas beslut i anledning av denna bifogas.

Byggnadsstyrelsen har till uppgift att anskaffa och förvalta ämbetslokaler för flertalet civila statliga myndigheter, bl. a. länsstyrelserna. I denna verksamhet förvaltar styrelsen en delfond i statens allmänna fastighetsfond. Som riktlinjer för styrelsens lokalförsörjningsverksamhet

gäller bl. a. att de tillhandahållna lokalerna skall bidra till att myndigheterna i sitt arbete i högsta möjliga grad når uppsatta mål. Verksamheten skall genomföras till låg kostnad och, så långt det är möjligt, med utnyttjande av redan tillgängliga lokaler.

Statsmakternas styrning och kontroll av lokalanskaffningen utövas främst genom föreskrifter om att den fondförvaltande myndigheten inte får sluta avtal om förhyrning eller förvärv av lokaler för annan myndighets räkning med mindre det visas att erforderliga medel står till förfogande för inredning och utrustning av lokalerna (SFS 1967: 346).

För statsägda lokaler debiteras fr. o. m. budgetåret 1972/73 lokalnyttjarna i princip marknadsmässig hyra. Nyttjare av lokaler som förhyrs från enskilda fastighetsägare debiteras, förutom utgående hyra, ett tilllägg om två procent av hyressumman som bidrag till byggnadsstyrelsens administrationskostnader. Fr. o. m. budgetåret 1973/74 inkluderas i hyrorna i många fall även driftkostnader, huvudsakligen bränslekostnader.

Enligt den i ärendet upprättade granskningspromemorian synes länslantmäteriets inflyttning i nya lokaler i Västerås ha föregåtts av ett ingående och omsorgsfullt planeringsarbete, under vilket lokalnyttjarna, vederbörande länsstyrelse och överlantmätare, fått ha ett avgörande inflytande på lokaldisposition m. m. Av de mål som satts upp för byggnadsstyrelsens lokalförsörjningsverksamhet synes det främsta av dem — att verksamheten skall bidra till uppfyllelsen av de krav som är ställda på myndigheterna — ha nåtts på ett med hänsyn till omständigheterna tillfredsställande sätt. Under utredningen har dock uppenbarats vissa förhållanden som tyder på att det finns brister i planläggningen av den statliga lokalförsörjningen. Med en mera långsiktig planering under 1960-talet torde sålunda lokalfrågorna för länsstyrelsen ha kunnat lösas på ett för statsmakterna mindre kostnadskrävande sätt. Brister av detta slag har dock numera avhjälpats genom att regelbundet återkommande lokalförsörjningsplaner upprättats, den första år 1969 och de följande åren 1972 och 1975.

När det gäller den statliga lokalplaneringen i allmänhet framhåller byggnadsstyrelsen i sitt remissyttrande att planeringen inom en lokalförsörjningsverksamhet av den art som styrelsen bedriver måste ha en betydande flexibilitet i förhållande till uppkommande behov.

Kraven på flexibilitet är större ju mera frekventa och omfattande ändringsbehoven är. Det torde vara ofrånkomligt, framhåller styrelsen, att flexibilitet inte kan uppnås utan hjälp av en buffert i form av lokalreserver. Verket framhåller vidare att det givetvis vore önskvärt om dessa reserver kunde begränsas utan eftersättande av de primära kraven på att godtagbara lokaler alltid står till buds för respektive myndigheter vid rätt tidpunkt.

Flexibiliteten gynnas enligt byggnadsstyrelsen av att lokalförsörjningsansvaret är samlat på en hand. Styrelsen anser sig också i princip ha ett

sådant samlat ansvar. Lokalbrukande myndigheter kan härigenom betrakta en lokal som en förhyrd resurs, och de negativa konsekvenserna av de långsiktiga bindningar som investeringar innebär kan i stor utsträckning elimineras. Möjligheterna till alternativanvändning av lokaler vid ändrade förhållanden ökar också avsevärt, framhåller styrelsen.

Att låta de lokaler som staten hyr, d. v. s. de icke statsägda lokalerna, slussas genom byggnadsstyrelsen bidrar enligt styrelsen till att öka flexibiliteten. De myndigheter som nyttjar dessa lokaler kan då oberoende av hyreskontraktens löptid ändra sina lokaldispositioner.

En brist i den statliga lokalplaneringen som kan ha bidragit till att problem uppstått vid lösandet av lokalfrågorna i Västerås torde enligt granskningspromemorian ha varit avsaknaden av samverkan mellan olika fastighetsförvaltande myndigheter. I de av byggnadsstyrelsen upprättade lokalförsörjningsplanerna har sålunda bl. a. förutsatts att en fångvårdsanstalt belägen bredvid landstatshuset i Västerås skulle rivas, vilket skulle ha möjliggjort en utbyggnad för länsstyrelsens räkning. Då någon fast samverkan på central nivå inte förekommer mellan förvaltarna av den allmänna fastighetsfondens delfonder, kunde kriminalvårdsstyrelsen dock, för den tid planerna avsåg, utan samråd med byggnadsstyrelsen rusta upp fångvårdsanstalten med den följden att anstalten måste beräknas bli kvar på samma plats ytterligare 10—15 år. Inte heller på regional eller lokal nivå synes det finnas fast organiserad samverkan mellan olika statliga fastighetsförvaltande myndigheter. Det föreslås därför i promemorian att förutsättningarna för en mera fast organiserad samverkan på central, regional och lokal nivå utreds.

I promemorian sätts vidare i fråga om inte det ökade lokalbehovet kunde ha tillgodosetts genom lokaler i statliga fastigheter. Den lösning som nu valdes för länsstyrelsens lokalförsörjning kom att innebära att ungefär halva länsstyrelsen inrymdes i statliga lokaler och resten i förhyrningar från enskilda fastighetsägare. Denna fördelning av lokaler på statliga och enskilda fastighetsägare gäller för övrigt i genomsnitt för alla länsförvaltningar. I granskningspromemorian föreslås en utbyggnad av statens fastighetsbestånd, så att förvaltningsmyndigheternas lokalbehov i ökad utsträckning kan tillgodoses i av staten ägda fastigheter.

Byggnadsstyrelsen medger i sitt remissyttrande att ett behov av samordning vid den översiktliga planeringen av lokalförsörjningen föreligger. Styrelsen förklarar sig också beredd att kartlägga behovet och redovisa de förslag till förbättring som en sådan kartläggning kan föranleda. Styrelsen påpekar samtidigt att ett pågående arbete med upprättande av ett centralt ADB-register för lokaler som tillhör byggnadsstyrelsens delfond kommer att få stor betydelse som informationskälla för en mera långsiktig, översiktlig samplanering. Registret är så uppbyggt att det, om så önskas, även skall kunna ta emot uppgifter om lokaler som förvaltas av andra statliga myndigheter.

När det gäller frågan huruvida staten i större utsträckning skall äga sina lokaler finner byggnadsstyrelsen att man vid ett ställningstagande i frågan måste beakta flera olika faktorer. De långsiktiga lokalbehoven bör emellertid enligt styrelsens mening lösas genom att staten låter uppföra egna byggnader. Utformningen av lokalerna kan då bättre anpassas till den verksamhet som skall bedrivas i dem. Dessutom tillfaller de inflationsvinster som fastighetsägandet innebär staten.

I granskningspromemorian påpekas vidare att de brister som konstaterats beträffande byggnadsstyrelsens planering och handläggning av lokalförsörjningsfrågorna i det aktuella ärendet bl. a. synes kunna hänföras till den organisation som styrelsen har för central handläggning av lokalförsörjningsärenden. Det framhålls också att tillämpningen av ett programbudgetsystem ställer ökade krav på lokalt inflytande över lokalförhållandena, vilka krav inte synes kunna tillgodoses med nuvarande starkt centraliserade organisation för handläggning av lokalförsörjningsärenden.

Revisorerna delar den uppfattning som framförts i promemorian om förbättrad samordning av den statliga lokalplaneringen. Revisorerna anser också att frågan om en utökning av det statliga fastighetsbeståndet i enlighet med vad som föreslås i promemorian bör övervägas och att en anpassning av byggnadsstyrelsens organisation till rådande behov övervägs i samband med pågående översyn av styrelsens organisation.

Byggnadsstyrelsen har i sitt remissyttrande aktualiserat ett speciellt problem vid all lokalplanering, nämligen behovet av att tillräcklig tid kan anslås för genomförande av planeringen. Styrelsen anför därvid följande.

Inför organisationsförändringar med kort varsel är möjligheterna till effektiv och allsidig lokalförsörjningsplanering givetvis mera begränsade än om tidsfristen är större. Därför är det ofrånkomligt att de allt snabbare och mera omfattande ändringarna i statsförvaltningens organisation allt oftare måste leda till att första realistiska handlingsalternativ måste väljas. För att i görligaste mån motverka ogynnsamma kostnadskonsekvenser bör man beakta lokalkostnaderna så tidigt som möjligt i beslutsprocessen för organisationsförändringar.

Även länsstyrelsen i Västmanlands län understryker i sitt remissyttrande vikten av att lokalfrågorna i tid beaktas vid omorganisationer. Styrelsen anför sålunda.

Det är i hög grad önskvärt att lokalbehov som uppkommer i samband med omorganisation beaktas redan på utredningsstadiet. Det hittills tillämpade systemet, som innebär att byggnadsstyrelsen agerar i lokalfrågor i samband med omorganisation först då beslut fattats om organisationen och därav föranledd personalökning och den berörda myndigheten kan visa att medel för ev flyttning finns disponibla, är inte tillfredsställande. Genom att tiden för en effektiv lösning av lokalfrågorna blir alltför kort blir risken för onödig kostnadsförordring stor.

Vad byggnadsstyrelsen och länsstyrelsen anfört angående lokalplaneringen vid organisationsförändringar bör beaktas. Planeras lokalförsörjningen i tid undviks onödiga kostnadsfördyringar. Detta gäller framför allt så länge en starkt centraliserad styrning av lokalförsörjningen äger rum. Problemet blir emellertid inte mindre väsentligt då programbudgetering skall tillämpas, eftersom ett ökat lokalt inflytande över lokalförsörjningen då måste finnas.

I detta sammanhang finns det även anledning att notera att de lokalkostnader som här avsedda organisationsförändringar i Västerås skulle medföra inte redovisades i framlagda propositioner (1970: 132 och 1970: 188) när riksdagen prövade organisationsfrågan. Förslagen avsåg endast riktlinjerna för omorganisationen, medan en redovisning av mera detaljerade förslag och kostnadsberäkningar skulle lämnas senare. De ökade hyreskostnaderna har sedermera inte specifikt redovisats för riksdagen.

Revisorerna vill understryka vikten av att lokalplaneringen framdeles genomförs i så god tid att en effektiv planering kan uppnås. Samtidigt bör beaktas att det vid förslag till organisationsförändringar görs realistiska beräkningar av lokalkostnaderna och att dessa beräkningar redovisas i förslag till erforderliga åtgärder.

I granskningspromemorian har myndigheternas kostnadsmedvetande i fråga om lokalkostnader berörts. Sålunda konstateras att syftet med de förändringar vid debitering av lokalkostnader som genomfördes budgetåren 1969/70 och 1972/73, av innebörd att lokalnyttjarna skulle få "känna" den fulla hyreskostnaden och att denna kostnad skulle ingå med sin verkliga vikt vid en bedömning av lokalbehov, inte synes ha uppnåtts. Enligt promemorian torde inte de olika myndigheterna, varken lokalnyttjarna eller lokalförvaltaren (byggnadsstyrelsen), känna av hyrorna som en kostnad, vilken inom gällande program eller anslagsram måste vägas mot kostnaderna för andra produktionsfaktorer. Hyreskostnaderna redovisas nämligen inte så att det i budgetsammanhang kan göras en bedömning av effekterna av satsningar på alternativa produktionsresurser eller en avvägning av hyreskostnaderna mot kostnaderna för andra produktionsresurser. Större kostnadsmedvetenhet skulle enligt promemorian erhållas, om den centrala styrningen av lokalförsörjningen minskades till förmån för ett ökad inflytande och ansvar för de enskilda myndigheterna.

Riksrevisionsverket (RRV) har redan i sin utredningsrapport 1972-02-25 angående byggnadsstyrelsen i vad avser styrelsens befattning med lokalförsörjningsfrågor redovisat slutsatser som är likartade med de som förs fram i granskningspromemorian. RRV har sålunda bl. a. uttalat att resurskomponenten lokaler sällan tas med på ett tillfredsställande sätt i den värde- och kostnadsräkningen mellan olika resursinsatser. Enligt ämbetsverket är det angeläget att föreskrifter utfärdas av in-

nehåll att de lokalnyttjande myndigheterna vid krav på lokaler skall redovisa och väga lokalernas kostnader mot deras värde för verksamheten samt att metoder utvecklas som möjliggör rättvisande ekonomiska jämförelser inför val av olika anskaffningssätt såsom köp, förhyrning, bygande etc.

När det gäller myndigheternas kostnadsmedvetande i fråga om lokalyrorna framhåller byggnadsstyrelsen i sitt remissyttrande följande.

Analysen beträffande effektivitetsförändringar vid alternativa lösningar av lokalfrågor tillhör endast delvis byggnadsstyrelsens kompetensområde. De tillhör i allt väsentligt det administrativa fältet och kan som regel utföras endast genom myndigheternas egen medverkan. Genom erfarenhet behärskar dock byggnadsstyrelsen området för vanligt förekommande verksamheter. Ett ökat intresse från myndigheternas sida att bli aktiva när det gäller lokalkostnader i relation till kostnadernas effekter i olika avseenden förutsätter ett styrsystem (budgetsystem) som ger kostnadsmedvetenhet för denna resurskomponent lika väl som för övriga som myndigheterna efterfrågar. Såsom påtalas i granskningspromemorian fungerar dagens budgetsystem endast undantagsvis på detta sätt.

Byggnadsstyrelsen anför vidare bl. a. följande.

Med hänsyn till svårigheterna att utan effektivt verkande budgetsystem uppnå kostnadsmedvetenhet hos statsmyndigheterna i lokalfrågor har den normerande och kontrollerande funktionen beträffande utrymmes- och andra standardkrav för statliga lokaler som tillkommer byggnadsstyrelsen stor betydelse för att begränsa statsverkets kostnader för lokalerna. Dagens förhållanden framtvingar sålunda en relativt hård reglering genom normer och riktlinjer etc. som syftar till en enhetlig lokalstandard inom statsförvaltningen.

Förändringar i nu berörda avseenden bör kunna uppnås genom den pågående programbudgettekniska utvecklingen.

Enligt revisorernas mening är det angeläget att myndigheternas kostnadsmedvetenhet förbättras och att åtgärder i sådant syfte vidtas.

I granskningspromemorian har vidare satts i fråga om inte mera rationella lösningar i lokal försörjningsärenden kunde uppnås om självkostnaderna för de äldre av staten ägda fastigheterna räknades fram. Sådana kalkyler skulle visa hur mycket utnyttjandet av äldre fastigheter faktiskt belastar staten när det gäller kapitalkostnader. Debiteringen av marknadshyror ger visserligen lokalnyttjarna en viss bild av kostnadsförhållandena, men den bild som erhålls är inte rättvisande för statsverket som helhet och kan därför föranleda val av lösningar som från statsverkets synpunkt är mindre rationella. Självkostnadskalkyler för anskaffning samt för till- och ombyggnader o. dyl. bör, åtminstone schablonmässigt, göras för varje fastighet.

I fråga om här avsedda självkostnadskalkyler uppger byggnadsstyrelsen i sitt remissyttrande att principer för fastighetskapitalets värdering i äldre fastigheter ännu inte lagts fast och att sådana självkostnadskalky-

ler därför delvis måste bli hypotetiska. Självkostnadskalkyler för ny- och ombyggnader upprättas däremot alltid som underlag för styrelsens investeringsbedömningar och hyresberäkningar, framhåller styrelsen.

Enligt revisorernas mening bör nu berörd fråga om principer för fastighetskapitalets värdering göras till föremål för närmare utredning och förordade självkostnadskalkyler upprättas.

Revisorerna förordar att i enlighet med vad nu föreslagits erforderliga åtgärder för effektivisering av den statliga lokalförsörjningen vidtas genom regeringens försorg. Revisorerna emotser underrättelser om de åtgärder som vidtas i ärendet.

Riksdagens revisorers skrivelse till regeringen den 13 november 1975 med anledning av granskningspromemoria nr 3/1975 angående restaurering av byggnadsminnesmärken jämte däröver avgivna remissyttranden

För vård och underhåll av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, miljöer och byggnadsminnesmärken har medelsbehovet tillgodosetts på flera olika sätt. Bland de regelmässiga formerna märks främst anslag på statens fastighetsfonder och på det under statsbudgetens åttonde huvudtitel uppförda anslaget till vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Kommuner, hembygdsföreningar, kyrkliga myndigheter och enskilda har såsom huvudmän och ägare att bestrida kostnader för motsvarande ändamål i ett stort antal fall.

Under senare år har betydande belopp för vård och underhåll av objekt av nu nämnd natur ställts till förfogande på annat sätt. Arbetsmarknadsstyrelsen har nämligen av de medel som styrelsen disponerat för sysselsättningsskapande åtgärder lämnat omfattande stöd i form av statsbidrag till beredskapsarbeten inom kulturvårdssektorn. Under treårsperioden 1971/72—1973/74 uppgick dessa belopp till respektive 35,3, 41,5 och 26,4 milj. kronor, d. v. s. väsentligt mera än vad som från statens sida lämnades genom de båda nyssnämnda anvisningsformerna.

De byggnadsvårdsarbeten som finansieras med beredskapsmedel påverkas i hög grad av att verksamheten främst har ett sysselsättningsskapande syfte. Inriktningen och omfattningen av beredskapsarbetena bestäms i första hand av det lokala arbetsmarknadsläget. Bidragen varierar från år till år, och beslut om igångsättning av beredskapsarbeten måste i regel fattas med kort varsel. Detta förutsätter en hög projekteringsberedskap hos vårdorganen om arbetena skall kunna drivas effektivt. Det har ofta varit komplicerat att samordna arbetsmarknadspolitiska och vårdinriktade önskemål.

Med hänsyn till verksamhetens omfattning och de särskilda problem som föreligger vid denna typ av beredskapsarbeten har riksdagens revisorer beslutat att ta upp dessa förhållanden till granskning. Syftet har varit att få utrönt om arbetena har bedrivits med god ekonomi.

Granskningen har omfattat ett 15-tal beredskapsarbeten inom kulturvårdssektorn, belägna i olika delar av landet. Av dessa objekt har tre varit föremål för en mera ingående granskning, nämligen citadellet i

Landskrona, Mälsåkers slott i Södermanlands län och telemuseet (Norra stallet) på Norra Djurgården i Stockholm. Resultatet av undersökningen har redovisats i en granskningspromemoria den 14 mars 1975 (bilaga 1). Remissyttranden över promemorian har inkommit från televerket, riksrevisionsverket, byggnadsstyrelsen, riksantikvarieämbetet och arbetsmarknadsstyrelsen (bilagor 2—6).

De synpunkter och kommentarer som förts fram i promemorian gäller huvudsakligen tre områden, nämligen dels underlåtenhet att föranstalta om föreskriven prövning innan byggnadsarbetena sätts i gång, dels knappheten på för beredskapsarbeten lämpliga objekt och konsekvenserna därav i fråga om planering och projektering, dels ock brister i fråga om löpande tillsyn och efterkontroll av arbeten och kostnader.

Rörande den första frågan har i granskningspromemorian anförts att inte något av de tre särskilt nämnda byggnadsföretagen varit föremål för sådan Kungl. Maj:ts prövning som föreskrivs i finansdepartementets handläggningsordning för statliga byggnadsärenden. Istandsättningsarbetena på Mälsåkers slott hade bedrivits i riksantikvarieämbetets regi i flera olika etapper, vilka var för sig kostnadsberäknats till belopp understigande den i handläggningsordningen angivna kostnadsgränsen, men det hade redan från början stått klart att de sammanlagda etappkostnaderna skulle komma att uppgå till miljonbelopp. Till grund för restaureringen av citadellet i Landskrona hade en av Kungl. Maj:t godkänd plan förelegat. Byggnadsuppdrag hade lämnats utan utformade byggnadsprogram och på endast överslagsmässigt angivna kostnader, ehuru flera av etapperna kostnadsberäknats till belopp på omkring 2 milj. kronor vardera och de sammanlagda kostnaderna hade beräknats uppgå till 9,4 milj. kronor. Arbetena hade bedrivits i arbetsmarknadsstyrelsens regi. Ombyggnaden av Norra stallet till telemuseum hade planerats i en etapp som kostnadsberäknats till 8,1 milj. kronor. I detta ärende hade tre olika myndigheter varit engagerade. Byggnadsstyrelsen fondförvaltade fastigheten och hade tillsammans med televerkets centralförvaltning projekterat ombyggnaden. Televerket, som nu disponerade byggnaden, hade hos arbetsmarknadsstyrelsen ansökt om att ombyggnaden skulle få utföras med beredskapsmedel, och sistnämnd styrelse hade godkänt projektet som beredskapsarbete och även svarat för arbetets utförande. Ingen av myndigheterna hade tagit initiativ till sådan prövning som handläggningsordningen föreskrev eller förvisat sig om att prövning kom till stånd genom annan myndighets åtgärd.

Ytterligare sakuppgifter i dessa byggnadsärenden har vid remissbehandling lämnats endast av byggnadsstyrelsen. Styrelsen har framhållit att de monumentvårdsarbeten som utförts på citadellet i Landskrona jämförts med underhållsarbeten. För sådana arbeten gällde i princip inte handläggningsordningen utan förvaltningsbestämmelser för statens allmänna fastighetsfond. Frågor om ianspråktagande av medel för lö-

pande underhållsarbeten skulle enligt dessa bestämmelser vid den aktuella tiden underställas Kungl. Maj:ts prövning, då kostnaderna för det särskilda underhållsobjektet översteg 500 000 kronor (numera 800 000 kronor). Styrelsen har vidare erinrat om att chefen för finansdepartementet i innevarande års budgetproposition, bilaga 9, förordat en förenkling av handläggningsordningen och en avsevärd höjning av beloppsgränsen för objekt som skall undergå regeringens prövning. Genom beslut den 6 mars 1975 hade regeringen tillkallat en arbetsgrupp för översyn av handläggningsordningen. — Arbetsmarknadsstyrelsen har upplyst att styrelsen numera vidtagit åtgärder för att förhindra att gällande handläggningsordning åsidosätts och för att i övrigt förbättra granskning och kontroll.

Revisorerna vill i denna fråga till en början erinra om att handläggningsordningen tillkommit för att tillgodose ett flertal viktiga krav för ett planenligt och ekonomiskt byggande, bl. a. möjligheterna att överväga olika motiv, att åstadkomma förenklingar och kostnadsminskningar i utförandet samt att säkerställa realistiska kostnadsberäkningar och minska riskerna för att byggnadsanslagen överskrids. Även om förutsättningarna för denna förhandsgranskning i viss mån förändrats, är det givetvis alltså angeläget att reglerna iakttas och i tveksamma fall tillämpas enligt sin anda och mening. Så synes inte ha skett i något av de tre nämnda byggnadsärendena. Att bestämmelserna satts å sido synes mest uppenbart i fråga om telemuseet. Det är anmärkningsvärt att tre olika myndigheter — alla med grundlig erfarenhet i byggnadsfrågor — kan samarbeta i ett omfattande byggnadsprojekt utan att någon finner anledning att aktualisera prövningsfrågan. Revisorerna anser det osannolikt att detta kan ha inträffat i god tro. Även i övriga fall synes hållbara skäl knappast ha anförts för underlåtenheten att påkalla normal prövning. Att beteckna de omfattande restaurerings- och ombyggnadsarbetena på citadellet i Landskrona som underhållsarbeten är sålunda enligt revisorernas mening inte riktigt.

Vid den översyn av handläggningsordningen som pågår inom finansdepartementet och byggnadsstyrelsen torde nu berörda frågor böra uppmärksammas. Till de problem som därvid bör analyseras hör också frågan om definitionen av begreppen ombyggnadsarbete och underhållsarbete.

De nu behandlade byggnadsföretagen har helt eller till huvudsaklig del drivits som beredskapsarbeten. Med hänsyn till sitt syfte bör sådana arbeten utföras på de platser där sysselsättningsbehovet uppträder, och även i fråga om arbetskraftens yrkesinriktning och tidpunkten för igångsättningen är sambandet med den lokala situationen självklart. Därav följer att arbetsmarknadsstyrelsen måste ha tillgång till en betydande reserv av färdigplanerade och lokalt spridda objekt, om arbetena skall kunna drivas rationellt. Enligt vad som anförts i granskningspro-

memorian har undersökningen gett vid handen att den befintliga reserven av sådana objekt varit helt otillräcklig. Följden hade blivit att byggnadsarbeten i vissa fall satts i gång på summariska och verklighetsfrämmande kostnadskalkyler och med projekteringsunderlag som varit ofullständigt och inte omfattat mer än närmast liggande delar av företagen. Finansieringsfrågorna hade i viss utsträckning fått lösas successivt genom att arbetsmarknadsstyrelsen anvisat ett eller flera tilläggsbidrag till samma arbete. Restaureringen av citadellet och ombyggnaden av Norra stallet utgjorde exempel på nämnda förhållanden.

Flera av remissmyndigheterna har framhållit att det föreligger svårigheter att åstadkomma en beredskapsreserv i vilken de enskilda projekten uppfyller kravet på tillfredsställande förplanering och startberedskap. Särskilt under åren i början av 1970-talet var de för kulturminnesvård tilldelade beredskapsbeloppen på grund av sysselsättningsbehovet inom byggnadsbranschen ovanligt höga — många arbeten påbörjades då som inte hade varit medtagna i beredskapsreserven. Arbetsmarknadsstyrelsen har framhållit att även objekt, som inte helt motsvarade vanligtvis ställda fordringar beträffande förberedande planering, under denna tid togs upp som beredskapsarbeten. Detta var fallet med två av de granskade objekten, nämligen citadellet och telemuseet.

Riksantikvarieämbetet har framhållit att mängden av färdigprojekterade objekt självfallet är en kostnadsfråga. Det vore vidare enligt ämbetet önskvärt med en projektering i två steg med en preliminär kostnadsberäkning för en principiell prövning innan fullständiga handlingar framställdes. Flera remissvar har berört frågan om riksantikvarieämbetets organisation och medelsdisposition för planeringsändamål.

Inom kulturminnesvården finns ett betydande uppdämt behov av inställnings- och underhållsarbeten, vilket inte kan tillgodoses genom medelsanvisning i reguljära former. För denna sektor är det givetvis av stort värde att den får tillgång till beredskapsmedel för angelägna ändamål. Kulturhistoriskt värdefulla byggnader torde även lämpa sig synnerligen väl som objekt för sysselsättningsskapande åtgärder. Det är emellertid samtidigt av vikt att arbetena kan sättas in på objekt som blivit föremål för tillfredsställande planering och projektering. Såsom framgår av utredningen och remissbehandlingen möter man åtskilliga problem när det gäller att åstadkomma en lagom avpassad reserv av färdigplanerade kulturvårdsobjekt som beredskap i en eventuell arbetslöshetssituation. Numera har inom utbildningsdepartementet tillsatts en arbetsgrupp med uppdrag att närmare överväga formerna för medelstilldelningen till vården av byggnader och byggnadsmiljöer. De vid förevarande granskning aktualiserade frågorna torde böra prövas inom ramen för den nämnda gruppens arbete.

Ett problem som i viss utsträckning sammanhänger med planeringen av kulturbyggnader gäller objektets användning. Beredskapsarbeten kan

sättas i gång med kort varsel och utan rådrum för tillräckliga förberedelser, exempelvis då restaureringen är brådiskande och uppskov med arbetena skulle innebära risk för fortskridande förstöring. I dylika lägen inträffar det inte sällan att frågan om byggnadens utnyttjande inte är löst. Det kan likväl vara förenligt med god ekonomi att restaureringen påbörjas, men åtgärderna bör begränsas till att omfatta endast nödvändiga konserveringsarbeten. I granskningspromemorian har framhållits att restaureringen av Mälsåker visade flera exempel på arbeten som blivit mera omfattande än nu sagts. Bland annat hade byggnaden försetts med bjälklag och betonggolv som dimensionerats för att bära särskilt höga belastningar av arkivmaterial, ehuru frågan om byggnadens framtida användning för detta ändamål syntes vara osäker.

Riksantikvarieämbetet har med anledning därav framhållit att någon lösning av användningsfrågan inte nåtts ännu 30 år efter den brand som förstörde byggnaden. Ämbetet hade inte ansett det rimligt att man väntade med vare sig att exempelvis ersätta förstörda bjälklag med nya, som medgav valfritt nyttjande av byggnaden, eller att i övrigt föranstalta om reparationsarbeten som inte låste ett framtida nyttjande.

Revisorerna kan för sin del inte dela riksantikvarieämbetets bedömning av denna fråga. Planerna på att använda Mälsåker som magasin för arkivalier eller annan materiel liksom planerna på att där ordna visningar för allmänheten har varit så föga utvecklade att arbetena borde ha begränsats till att hindra fortsatt förstörelse och vandalisering.

Arbetsmarknadsstyrelsens löpande bevakning och kontroll i fråga om användningen av beviljade statliga beredskapsmedel har numera praktiskt taget upphört. Enligt gällande anvisningar ankommer det på länsarbetsnämnderna och styrelsens regionkontor att förtlöpa kontrollera hur beredskapsarbetena bedrivs. Granskningen har gett vid handen att den redovisning som legat till grund för arbetsmarknadsstyrelsens rapporter över kostnader, arbetskraftsåtgång m. m. i vissa avseenden har varit behäftad med fel, som väsentligt minskat dess värde som underlag för bedömandet av verksamhetens resultat. Det föreligger enligt revisorernas mening skäl för arbetsmarknadsstyrelsen att skärpa tillsynen av redovisningstekniken vid beredskapsarbetena och av kontrollen i övrigt. Riksrevisionsverket har i sitt remissvar gett uttryck för samma uppfattning.

Revisorerna hemställer att denna skrivelse med bilagor tillställs de båda arbetsgrupper som i finansdepartementet och utbildningsdepartementet utreder nu berörda problem. Härjämte synes de av granskningen berörda myndigheterna — telestyrelsen, byggnadsstyrelsen, riksantikvarieämbetet och arbetsmarknadsstyrelsen — böra erhålla del av skrivelserna.

Riksdagens revisorers skrivelse till regeringen den 27 november 1975 med anledning av granskningspromemoria nr 9/1974 angående viss utbildning inom kulturområdet jämte däröver avgivna remissyttranden

Utbildningen av skådespelare, regissörer och annan konstnärlig personal på teater- och filmområdet bedrevs tidigare huvudsakligen vid privata teatersällskap och teaterskolor samt vid elevskolor hos vissa större teatrar. Under senare hälften av 1960-talet och i början av 1970-talet överfördes denna utbildning till de statliga sceniska skolorna.

Med hänsyn till att den sceniska utbildningen i statlig regi nu pågått under så lång tid att ett försök till värdering av verksamheten kan bedömas som meningsfull, har riksdagens revisorer låtit granska den. Granskningen har begränsats till den utbildning som meddelas vid statens scenskolor i Stockholm, Göteborg och Malmö, musikdramatiska skolan, statens dansskola samt dramatiska institutet. Övriga områden som kan hänföras till scenisk utbildning, såsom den instrumentala utbildningen, har inte tagits med vid granskningen och ej heller utbildningen av dansare.

Resultatet av den företagna granskningen har redovisats i en granskningspromemoria benämnd Viss utbildning inom kulturområdet (nr 9/1974). Granskningspromemorian samt förteckning över remissinstanser och kopior av avgivna remissyttranden biläggs (bilagor 1—18).

Den nu genomförda undersökningen har främst avsett utbildningsinstitutionernas nuvarande verksamhet, undervisningsområdets uppdelning mellan olika skolor, skolornas organisation, de färdigutbildade elevernas utkomstmöjligheter samt vissa frågor av administrativ art. Undersökningen har gett vid handen att utvecklingen inom denna del av undervisningsområdet i stort sett varit positiv. I promemorian sätts dock i fråga om inte antalet elever vid de statliga scenskolorna bör minskas. I övrigt föreslås vissa åtgärder för effektivisering och rationalisering av undervisningen och arbetet vid skolorna.

Den årliga antagningen av elever för grundutbildning vid granskade utbildningsinstitutioner uppgår till omkring 100 elever. Vid statens scenskolor i Stockholm, Göteborg och Malmö antas årligen sammanlagt 36 elever för utbildning till skådespelare eller, såvitt avser 3—5 elever i Göteborg, till musikdramatiska artister. Musikdramatiska skolan i Stockholm tar varje år in omkring 8 elever, medan statens dansskola antar

12—15 elever. Vid dramatiska institutet slutligen påbörjar varje år ett 40-tal elever utbildning i programproduktion inom teater, film, radio eller television. Under utbildningsåret 1974/75 var omkring 250 elever inskrivna för grundutbildning vid skolorna. Vid samtliga skolor meddelas dessutom vidareutbildning i olika former.

De totala anslagen för driften av utbildningsinstitutionerna uppgår innevarande budgetår till ca 19,4 milj. kronor.

Det årliga tillskottet till arbetsmarknaden av elever med grundutbildning från skolorna kan beräknas uppgå till mellan 80—100, av vilka omkring 30 är skådespelare, ett 10-tal musikdramatiska artister, ett 10-tal danspedagoger, 3 å 4 koreografer och ett 40-tal utbildade i programproduktion inom teater, film, radio eller television. Därtill kommer ett antal vidareutbildade skådespelare, musikdramatiska artister och andra yrkesutövare på området.

Som ett led i utredningen har försök gjorts att bedöma den framtida arbetsmarknaden för eleverna, bl. a. genom en enkät till teatrar och andra institutioner som tar de färdigutbildade elevernas tjänster i anspråk.

Allmänt sett synes elevernas framtida arbetsmöjligheter vara beroende av åtgärder som stat eller kommun vidtar på kulturområdet. Sålunda har i svaren på enkäten arbetsmöjligheterna för utexaminerade elever på teaterområdet bedömts som goda under förutsättning att planerna i den av riksdagen antagna propositionen om den statliga kulturpolitiken (1974: 28) förverkligas.

För närvarande finns ett antal preliminära planer på utökningar av befintliga ensembler och tillskapande av nya. Genomförandet av alla dessa planer är dock starkt beroende av bidrag från stat och kommun, vilket medför att det ytterst är på dessa parter arbetsmarknadsläget inom teaterområdet beror. Kommer det ökade regionala ansvaret för kulturutbudet till stånd som kulturpropositionen förutser, torde inte enbart behovet av skådespelare öka utan även i motsvarande grad efterfrågan på musikdramatiska artister, dansare och koreografer samt personal som är utbildad på det teatertekniska området.

Inom filmområdet saknar ett stort antal utbildade filmarbetare för närvarande arbetsuppgifter, och deras framtida arbetsmöjligheter har även bedömts vara osäkra. Marknaden för regissörer, filmare och skådespelare är beroende av utvecklingen inom Sveriges Radio. Någon utvidgning av antalet arbetstillfällen inom spelfilmens område förväntas knappast, medan viss förbättring inom områdena undervisnings-, informations-, industrifilm m. fl. kan vara möjlig.

Inom ljudradio- och TV-området råder för närvarande praktiskt taget anställningsstopp, och osäkerheten har varit stor om den framtida utvecklingen.

Tidpunkten för att prognosticera arbetsmöjligheterna för sceniskt ut-

bildad personal har inte varit den bästa på grund av att förhållandena på många betydelsefulla områden varit osäkra eller varit föremål för utredning.

Under hand inhämtade uppgifter angående läget på arbetsmarknaden för skådespelare innevarande höst visar att omkring 700 skådespelare har fast anställning, medan ungefär 550 är s. k. frilansande skådespelare, d. v. s. skådespelare utan fast anställning men med mer eller mindre full sysselsättning. Av den sistnämnda kategorien är för närvarande ett 50-tal anmälda som arbetslösa.

I de av riksdagen antagna riktlinjerna för den framtida kulturpolitiken förutsätts inrättande av bl. a. regionala teatrar vara det bästa sättet att fullfölja de kulturpolitiska målen när det gäller den institutionella teaterverksamheten. Ansvaret för verksamheten skall ligga på landsting och kommuner. Statens uppgifter skall främst vara att stimulera utvecklingen över hela landet av teaterinstitutioner med ett regionalt ansvar samt att även på andra sätt medverka till att olika befolkningsgrupper kan komma i kontakt med och tillgodogöra sig teater. Vidare skall staten medverka till att olika teaterformer, däribland exempelvis musikteatern, får möjligheter att utvecklas och att dansen ges möjligheter att utvecklas som en självständig konstform. Detta ansvar kommer i första hand till uttryck genom ett system med statsbidrag.

Åtgärder och konkreta planer för genomförande av denna satsning på kulturområdet har hittills endast i ringa utsträckning vidtagits eller arbetats fram.

Det är mot den nu redovisade bakgrunden, en osäker arbetsmarknad för utbildade skådespelare och andra yrkesutövare på området samt obestämda framtida förhoppningar om en utvidgad arbetsmarknad, som de i promemorian aktualiserade organisatoriska förändringarna får ses. I granskningspromemorian sätts sålunda i fråga om inte en av de tre nuvarande scenskolorna bör läggas ner och om inte den totala intagningen av elever till de två kvarvarande scenskolorna bör sättas till 30 elever per år. Till en sådan omorganisation knyts i promemorian även vissa andra åtgärder i syfte att rationalisera verksamheten. Vid remissbehandlingen har främst frågan om nedläggningen av en scenskola men även frågan om en minskning av utbildningen mött övervägande negativ kritik.

Då de i granskningspromemorian aktualiserade förslagen om effektivisering och rationalisering av utbildningen på kulturområdet till stor del är beroende av vilken lösning som uppnås när det gäller att bestämma omfattningen av utbildningen av skådespelare och övriga yrkesutövare på området, bör sistnämnda fråga i första hand lösas. Enligt revisorernas mening bör ett sådant ställningstagande göras mot bakgrunden av såväl den rådande arbetsmarknadssituationen som en bedömning av de framtida sysselsättningsutsikterna, grundad på konkreta ställ-

ningstaganden från statsmakternas sida om satsningar på kulturområdet och konkreta planer av landsting och kommuner om kommande engagemang vid inrättande av regionala teatrar. Erforderligt material här för bör därför arbetas fram. Sådana analyser bör även göras med jämna mellanrum i framtiden.

Övriga i granskningspromemorian framförda förslag om effektivisering och rationalisering av utbildningen och arbetet vid undervisningsinstitutionerna har som nämnts i större eller mindre utsträckning anknytning till den tidigare nämnda frågan om utformning av grundutbildningen och bör därför, i belysning av vad som anförts vid remissbehandlingen, tas upp till överväganden i samband med denna huvudfråga. I den mån något förslag kan genomföras utan att beslut i huvudfrågan avvaktas, bör beslut i ärendet tas.

Revisorerna förordar att genom regeringens försorg nu förordade åtgärder rörande undervisningen på kulturområdet genomförs. Revisorerna emotser underrättelser om de åtgärder som vidtas i ärendet.

Riksdagens revisorers skrivelse till regeringen den 11 december 1975 med anledning av granskningspromemoria nr 2/1975 angående Sveriges försörjningsberedskap jämte däröver avgivna remissyttranden

Karakteristiska drag hos de moderna västerländska industrisamhällena är en långt driven specialisering och koncentration. En bidragande orsak till denna utveckling har varit de ekonomiska fördelar som stått att uppnå genom skapandet av större och mera kapitalintensiva företagsenheter. Som en följd härav har olika länder i ökad grad blivit beroende av varandras produkter, vilket medfört en växande utrikeshandel. Större snabbhet i kommunikationer och transporter har underlättat denna utveckling. Detta har å andra sidan medfört ökad känslighet för störningar i förbindelserna länderna emellan, orsakade av plötsliga bristsituationer på olika varuområden. För vårt svenska samhälle har dessa förändringar fått konsekvenser när det gäller vår försörjningsberedskap och därmed också när det gäller behovet av beredskapsåtgärder. Ett konkret och aktuellt exempel på hur känsligt det svenska samhället är för störningar i förbindelserna med andra länder utgör oljekrisen vintern 1973—1974.

Mot bakgrunden av denna kris samt de under senare tid förda debatterna kring råvaruproblemen i världsekonomin har riksdagens revisorer beslutat att låta undersöka de principer som tillämpas vid planläggningen av vårt lands försörjningsberedskap och det sätt på vilket detta arbete är upplagt. Undersökningen har omfattat förutsättningarna för arbetet med försörjningsberedskapen, denna verksamhets struktur och utredningsläget på det ekonomiska försvarets område. Vidare har beredskapsläget inom olika varuområden bedömts och erfarenheterna av oljekrisen vintern 1973—1974 studerats. Vid undersökningen har försök gjorts att med hjälp av olika utredningar belysa det svenska samhällets känslighet för s. k. fredskriser.

Resultatet av den företagna undersökningen har redovisats i en granskningspromemoria, benämnd Sveriges försörjningsberedskap (nr 2/1975). Promemorian har i vanlig ordning remissbehandlats. Promemorian, förteckning över remissinstanser och kopior av avgivna remissyttranden bifogas (bilagor 1—16).

Vår säkerhetspolitik syftar till att bevara vårt lands oberoende. Detta mål skall uppnås genom tillämpning av principen alliansfrihet i fred

syftande till neutralitet i krig. Neutralitetspolitiken blir trovärdig och realistisk först när den byggs upp och genomförs med stöd av ett totalförsvar som är avpassat och uppbyggt för att värna vårt oberoende. Totalförsvaret bör därför ha sådan styrka och sammansättning att angrepp eller andra former av aggressioner mot vårt land inte kan bedömas bli lönsamma för någon. Härigenom får totalförsvaret den önskade fredsbevarande förmågan. Angivna riktlinjer för den svenska säkerhetspolitiken och totalförsvaret antogs av 1972 års riksdag och utgör utgångspunkten för nu pågående perspektivplanering inom såväl det militära som det ekonomiska försvaret.

Totalförsvarets olika delar samverkar och understödjer varandra i syfte att nå största möjliga försvarseffekt. En viktig del av totalförsvaret utgör det ekonomiska försvaret. Detta skall bidra till totalförsvarets fredsbevarande förmåga genom att trygga folkförsörjningen i krig och vid andra kriser.

Det ekonomiska försvaret grundar sin verksamhet till övervägande del på fredssamhällets tillgångar. Verksamheten syftar till att komplettera och planlägga utnyttjandet av tillgängliga resurser vid myndigheter och inom näringslivet vid kriser och krigstillstånd. Ansvaret för försvarsförberedelserna inom det ekonomiska försvaret är fördelat på ett flertal statsdepartement och andra myndigheter, vilket hänger samman med principen att den myndighet som ansvarar för en fredsinriktad verksamhet också skall svara för erforderliga försvarsförberedelser för verksamheten.

Av de myndigheter som tar del i beredskapsarbetet är det endast överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) som i fred har åligganden inom försörjningsberedskapen som enda uppgift. Styrelsen har enligt sin instruktion till uppgift att på myndighetsnivå samordna landets försvarsförberedelser på det ekonomiska området. Ett till verket knutet råd för ekonomiskt försvar skall verka i samordnande syfte. Överstyrelsen söker lösa sina samordningsuppgifter främst genom att, efter samråd med berörda myndigheter, ge ut anvisningar och genom att hålla kontakter med näringsliv och myndigheter i olika former. Av övriga myndigheter som i stor utsträckning har att svara för uppgifter inom det ekonomiska försvaret kan nämnas jordbruksnämnden, socialstyrelsen och statens transportnämnd.

Vårt ekonomiska försvar har på senare tid varit föremål för ett flertal olika utredningar, avseende såväl dess organisation som dess omfattning. Utredarnas uppgift har bl. a. varit att ta fram underlag för nästa försvarsbeslut och att, mot bakgrunden av erfarenheterna från oljekrisen vintern 1973—1974, lägga fram förslag som är ägnade att förbättra beredskapen på det ekonomiska försvarets område. Med hänsyn till den omfattande utredningsverksamhet som pågått och den planering och de bedömningar som görs utifrån de genomförda undersök-

ningarna finns det för revisorernas del ej anledning att nu gå in på en mera detaljerad granskning av olika förhållanden på det ekonomiska försvarets område. Med utgångspunkt i den av revisorernas kansli genomförda undersökningen och de remissvar som avgetts över denna vill revisorerna därför beröra endast följande frågor av mer principiell art.

Det svenska samhället har under den senaste 10-årsperioden undergått en snabb strukturomvandling. Denna har föranletts av bl. a. näringslivets internationalisering och av effektivitetssträvandena inom olika samhällssektorer. Med hänsyn till att denna utveckling fått vissa ogynnsamma effekter på vår försörjningsberedskap kan det sättas i fråga om inte större hänsyn till totalförsvarets krav bör tas vid ställningstaganden i frågor som berör samhällsutvecklingen på det civila området. I sådant syfte bör sålunda t. ex. inhemsk produktionskapacitet i större utsträckning bevaras på försörjningsmässigt viktiga områden.

Möjligheterna för de inom det ekonomiska försvaret verkande myndigheterna att på ett tidigt stadium påverka samhällsutvecklingen bör också förbättras. Detta kan åstadkommas genom att branschutredningar och andra utredningar som berör vitala samhällsfunktioner i ökad utsträckning får i uppgift att belysa även eventuella försörjningsberedskapsproblem inom det område de behandlar. Ett sådant förfarande synes vara lämpligt med hänsyn till att beredskapsåtgärderna ej kan bedömas isolerade för sig utan i regel måste lösas jämsides med samhällets närings- och sysselsättningspolitiska strävanden i allmänhet.

Det ekonomiska försvarets planläggning och verksamhet bygger i stort på det fredstida samhällets resurser och funktioner. Detta förhållande gör att den ständigt pågående utvecklingen inom olika samhällssektorer påverkar förutsättningarna för verksamheten inom det ekonomiska försvaret. Omvänt kan åtgärder som vidtas för att öka motståndskraften i vårt ekonomiska försvar påverka utvecklingstendenserna inom olika samhällssektorer, t. ex. inom jordbruk, industri och handel. Svårigheterna att lägga fast målen för det ekonomiska försvaret hänger därför i mycket samman med de mångdimensionella avvägningar som måste göras. Den framtida avvägningen mellan produktions- och lagringsberedskap inom t. ex. jordbruksområdet berör sålunda inte bara försörjningsmålen. Övriga mål för resursanvändningen och inkomstfördelningen inom jordbruket och i samhällsekonomin i övrigt kommer också med i bilden, såsom frågor av lokaliserings- och socialpolitisk karaktär. Som bakgrundsmaterial för sådana bedömningar krävs oftast omfattande och komplicerade ekonomiskt statistiska utredningar. Införande av sådan prognosstatistik synes böra övervägas.

Med undantag av oljelagringsområdet har statsmakterna för närvarande ej närmare preciserat normerna för det ekonomiska försvarets ut hållighet och resursbehoven inom de olika samhällssektorerna. Målen

har ofta fått formuleras av berörda myndigheter själva och vunnit sanktion genom medelsanvisning vid den årliga budgetbehandlingen. Resultatet härav har blivit att det uppkommit olikheter i fråga om den möjliga uthålligheten och graden av försörjningsförmåga inom olika försörjningsområden. Detta förhållande har observerats under arbetet med den pågående långsiktsplaneringen inom det ekonomiska försvaret, och man avser att försöka eliminera dessa ojämnheter under planeringsarbetet. Det är angeläget att en för olika försörjningsområden med hänsyn till totalmålet väl balanserad beredskapsnivå upprättas, då man härigenom förhindrar att onödiga resurser binds inom en viss planeringssektor. På grundval av de resultat som nås vid den pågående utredningsverksamheten inom det ekonomiska försvaret och övriga delar av totalförsvaret bör statsmakterna mera konkret ange beredskapskraven för olika varu- och tjänsteområden, varvid en mellan olika områden mer balanserad beredskapsnivå bör eftersträvas och mera detaljerade planer för resursfördelningen mellan olika samhällssektorer arbetas fram.

Mot bakgrunden av bl. a. den snabba förändringstakten i samhället synes vidare en översyn av behovet av resurser för de myndigheter som tar del i det ekonomiska försvarets planeringsverksamhet böra genomföras.

Vid remissbehandlingen har nu framförda synpunkter vunnit stöd.

Revisorerna förordar att vad nu anförts vinner beaktande vid planläggningen av och det framtida arbetet med den svenska ekonomiska försvarsberedskapen. De övriga synpunkter på vår ekonomiska försvarsberedskap som anförts i den på revisorernas uppdrag utarbetade granskningspromemorian torde därvid likaledes böra tas upp till bedömning.

Riksdagens revisorers skrivelse till regeringen den 11 december 1975 angående avgiftsbeläggning av statliga bilplatser

Sedan byggnadsstyrelsen med skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 januari 1969 överlämnat en promemoria med förslag angående avgiftsbeläggning m. m. av statliga bilplatser, föreskrev Kungl. Maj:t genom ämbetsskrivelse till riksrevisionsverket den 6 november 1970 att biluppställning inom särskilt anordnade utrymmen vid statliga arbetsplatser skulle avgiftsbeläggas. Därvid skulle iakttas vad som anfördes i en till beslutet fogad, inom finansdepartementet upprättad promemoria (ämbetsskrivelsen och promemorian är fogade härtill som *bilaga 1*).

Enligt finansdepartementets promemoria skulle avgiftsbeläggningsen omfatta både vid tidpunkten för Kungl. Maj:ts beslut befintliga parkeringsplatser som disponerades av statliga myndigheter och parkeringsplatser som kunde bli aktuella vid planerade statliga arbetsplatser.

De parkeringsplatser som planerades vid utbyggandet av statliga arbetsplatser skulle beläggas med avgift som svarade mot full kostnadstäckning för parkeringsplatsernas anordnande och drift. Vid planeringen av statlig lokalförsörjning skulle således vederbörande ansvariga myndigheter anpassa det antal parkeringsplatser som borde anläggas till den efterfrågan som kunde bedömas föreligga mot bakgrunden av den nämnda prissättningen.

Även för befintliga parkeringsplatser som redan disponerades av statliga myndigheter skulle avgifter tas ut. Med hänsyn till att närmare erfarenheter om effekter i skilda avseenden av avgiftsbeläggning av statliga bilplatser saknades, t. ex. hur avgiftsbeläggningsen påverkade efterfrågan av parkeringsplatser eller vilka ändringar i resmönstret som uppkom och konsekvenserna härav, borde enligt promemorian studier äga rum inom ett försöksområde som omfattade storstockholmsområdet. Avgiftsbeläggning av befintliga, statligt utnyttjade bilplatser i övriga delar av landet borde genomföras successivt. Erfarenheterna från åtgärderna inom storstockholmsområdet borde härvid efter hand utnyttjas.

Ansaret för samordning av avgiftsbeläggningsen genomförande borde enligt promemorian åvila byggnadsstyrelsen, som därvid borde samråda med övriga fastighetsfondförvaltande myndigheter, statens planverk och vederbörande kommunala organ. Erforderliga åtgärder för genomförandet av avgiftsbeläggningsen borde vidtas av fondförvaltande myndighet i samråd med byggnadsstyrelsen. Arbetet borde bedrivas i nära

samråd med vederbörande kommunala organ och i tillämpliga fall med polismyndigheten.

Avgiftsbeläggningen innebar enligt promemorian *dels* att lokalnyttjande myndighet skulle erlagga hyra för parkeringsutrymme i byggnad eller på mark till den myndighet som förvaltade eller ombesörjde anskaffningen av ifrågavarande statliga fastighetsbestånd, *dels* att en avgift skulle erläggas av de statliga arbetstagare som disponerade parkeringsplatserna. Hyran för parkeringsplatser vid statlig myndighet skulle bestämmas av den lokalupplåtande myndigheten (fastighetsfondförvaltande myndighet eller motsvarande). Den avgift som skulle erläggas av arbetstagare som disponerade statliga parkeringsplatser skulle bestämmas av den lokalnyttjande myndigheten, vilken ansvarade för att parkeringsplatserna hyrdes ut till de anställda.

Vissa grupper av statliga arbetstagare borde kunna få disponera statligt tillhandahållna bilplatser utan avgift eller mot reducerad sådan. För anställd som hade tillstånd att använda egen bil i tjänsten borde avgiftsbefrielse för parkering inom arbetsgivarens område kunna lämnas endast om den sammantagna kostnaden för resor och parkering med egen bil i tjänsten, vid en jämförelse i stort med kostnaderna för olika andra färdssätt, visade sig vara förmånlig för statsverket och med hänsyn till verksamhetens rationella bedrivande. För rörelsehindrade borde bilplatser finnas tillgängliga i anslutning till arbetsplatsen.

Enligt promemorian borde det ankomma på byggnadsstyrelsen att efter vederbörligt samråd inkomma till Kungl. Maj:t med förslag till erforderliga tillämpningsföreskrifter för genomförande av avgiftsbeläggning av parkering vid statliga arbetsplatser och förslag till regler för kostnadsbestämning för parkeringsplatsernas anordnande och drift. I sistnämnda avseenden borde samråd äga rum med riksrevisionsverket.

Riksdagens revisorer har bedömt det vara av intresse att närmare undersöka hur Kungl. Maj:ts beslut den 6 november 1970 om avgiftsbeläggning av statliga bilplatser har verkställts av berörda myndigheter.

I skrivelse den 10 december 1974 till byggnadsstyrelsen har revisorernas kansli anhållit om uppgifter som utvisade i vilken utsträckning de parkeringsplatser som antingen fanns redan vid tidpunkten för Kungl. Maj:ts beslut den 6 november 1970 eller ställts i ordning därefter hade belagts med avgift. Uppgifterna skulle avse samtliga fastighetsfondförvaltande myndigheter. Förfrågan har även framställts om huruvida byggnadsstyrelsen hade utarbetat och till Kungl. Maj:t ingivit i finansdepartementets promemoria nämnt förslag till tillämpningsföreskrifter m. m. Vidare har revisorernas kansli i skrivelse till riksrevisionsverket den 10 december 1974 hemställt att ämbetsverket skulle uppge vilka åtgärder som det hade vidtagit för att kontrollera genomförandet av den anbefallda avgiftsbeläggningen.

Enligt 2 § kungl. brev den 15 juni 1965 med bestämmelser angående

förvaltningen av statens allmänna fastighetsfond förvaltar byggnadsstyrelsen följande delfonder, nämligen slottsbyggnadernas delfond, beskickningsfastigheternas delfond, akademiska sjukhusets delfond och byggnadsstyrelsens delfond, under det att kriminalvårdsstyrelsens delfond förvaltas av kriminalvårdsstyrelsen, karolinska sjukhusets delfond förvaltas av direktionen för karolinska sjukhuset och generaltullstyrelsens delfond förvaltas av generaltullstyrelsen. Enligt 2 § kungl. brev den 17 april 1953 med bestämmelser angående förvaltningen av försvarets fastighetsfond förvaltar fortifikationsförvaltningen kasernbyggnaders delfond och befästningars delfond, under det att försvarets forskningsanstalts delfond förvaltas av byggnadsstyrelsen.

I skrivelse till riksdagens revisorer den 28 januari 1975 (härtill fogad som *bilaga 2*) har byggnadsstyrelsen besvarat de framställda frågorna. I skrivelsen har bl. a. följande approximativa uppgifter lämnats.

1. Totala antalet den 6 november 1970 redan befintliga parkeringsplatser

av byggnadsstyrelsen förvaltade	14 000, därav i garage	2 400
övriga	10 000, " " "	200
Totalt antal	24 000, " " "	2 600

Av ovannämnda parkeringsplatser hade följande antal platser avgiftsbelagts, nämligen

av byggnadsstyrelsen förvaltade	3 700, därav i garage	200
övriga	1 000, " " "	200
Totalt antal	4 700, " " "	400

Avgifterna för heldagsparkering på mark varierar mellan 1 och 3 kronor beroende på läge och andra omständigheter.

2. Totala antalet efter den 6 november 1970 iordningställda parkeringsplatser

av byggnadsstyrelsen förvaltade	6 600, därav i garage	850
övriga	1 400, " " "	550
Totalt antal	8 000, " " "	1 400

Av ovannämnda parkeringsplatser hade följande antal platser avgiftsbelagts, nämligen

av byggnadsstyrelsen förvaltade	1 300, därav i garage	400
övriga	300, " " "	50
Totalt antal	1 600, " " "	450

Avgifterna för heldagsparkering på mark varierar mellan 1 och 5 kronor beroende på omständigheterna.

3. Totala antalet i punkterna 1 och 2 ovan redovisade parkeringsplatser

av byggnadsstyrelsen förvaltade	20 600, därav i garage	3 250
övriga	11 400, " " "	750
Totalt antal	32 000, " " "	4 000

Av ovannämnda parkeringsplatser hade följande antal platser avgiftsbelagts, nämligen

av byggnadsstyrelsen förvaltade	5 000, därav i garage	600
övriga	1 300, " " "	250
Totalt antal	6 300, " " "	850

Enligt byggnadsstyrelsen tillkom, utöver de i punkterna 1—3 angivna parkeringsplatserna, de parkeringsplatser som kunde innebas av postverket, televerket, statens järnvägar, vattenfallsverket, domänverket, sjöfartsverket, luftfartsverket och socialstyrelsen. För statens järnvägars del hade dock i det totala antalet parkeringsplatser enligt punkt 1 inräknats 2 000 platser. Tillhopa torde enligt byggnadsstyrelsen för de angivna myndigheterna tillkomma minst 5 000 bilplatser, varav en stor del torde vara avgiftsbelagda som kundparkering vid flygplatserna. Utöver ovan redovisat antal platser fanns även platser som hade hyrts från enskilda hyresvärdar. För byggnadsstyrelsens del uppgick antalet dylika parkeringsplatser till ca 1 700 garageplatser och 1 400 markplatser. Styrelsen hyrde i princip endast platser som användes i samband med tjänsteresa.

Byggnadsstyrelsen bedömde att en stor del av de redovisade parkeringsplatserna inte rimligen kunde komma att avgiftsbeläggas med sådant resultat att intäkterna översteg kostnaderna för avgiftsupptagning och kontroll. Därför avsåg styrelsen att föreslå regeringen att avgiftsbeläggning inte skulle ifrågakomma i vissa ocentrala lägen. Byggnadsstyrelsen framhöll vidare att en stor del av de uppgivna markplatserna utnyttjades för tjänsteändamål och således inte kunde ge reella intäkter genom avgiftsbeläggning. Enligt styrelsens mening borde det förhållandet att bilplatser hade färdigställts efter den 6 november 1970 inte i och för sig innebära att de avgiftsbelades med någon särskild prioritet. Avgörande för prioriteringen borde i stället vara marknadsomständigheterna, d. v. s. efterfrågetryck, kommunala avgiftsuttag i omgivningen etc., och samordningssynpunkter.

Byggnadsstyrelsen hade bedrivit försöksverksamhet med avgiftsbelagd parkering. Denna försöksverksamhet hade till en början förutsatts kunna begränsas till stockholmsområdet, varigenom kostnaderna för verksamheten skulle kunna nedbringas. Under försöksverksamhetens gång hade det emellertid visat sig att de i Stockholm rådande speciella förhållandena inte var lämpliga som allmän utgångspunkt för försöken. Dessa hade därför fått utvidgas även till andra orter. Igångsättandet av försöksverksamheten hade krävt samråd med och information till berörd personal av en omfattning som inte kunnat förutses. Även i övrigt hade omfattande förberedelser krävts för försöken. Verksamheten hade vidare måst bedrivas inom ramen för tillgängliga personella resurser. Försöksverksamheten hade nu kommit så långt att byggnadsstyrelsen avsåg att under våren 1975 avge rapport med förslag till bestämmelser och åtgärder beträffande den fortsatta verksamheten.

I skrivelse till riksdagens revisorer den 20 januari 1975 (härtill fogad som *bilaga 3*) har riksrevisionsverket besvarat den av revisorernas kansli i skrivelsen den 10 december 1974 framställda frågan. Ämbetsverket har därvid anfört följande.

Enligt byggnadsstyrelsens tolkning omfattade försöksverksamheten både planerade och befintliga bilplatser, även om styrelsen — med hänsyn till den efterfrågedämpande effekt som avgiftsbeläggningen väntades medföra — vid planeringen av nya statliga arbetsplatser hade börjat tillämpa en mycket restriktiv prövning då det gällde krav på parkeringsutrymme.

Riksrevisionsverket hade haft tillfälle att följa planeringen av försöksverksamheten genom deltagande i en inom byggnadsstyrelsen bildad arbetsgrupp för ändamålet. I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 17 april 1972 (härtill fogad som *bilaga 4*) hade riksrevisionsverket yttrat sig över styrelsens förslag till program för försöksverksamheten. Riksrevisionsverket hade emellertid inte därefter tagit del i beslut rörande försöksverksamhetens utformning eller avgiftssättningen i samband med denna, vilket inte heller torde ha förutsatts i Kungl. Maj:ts beslut den 6 november 1970.

I vad gällde utfärdandet av tillämpningsföreskrifter, varvid samråd med riksrevisionsverket anbefallts, hade byggnadsstyrelsens försöksverksamhet blivit mycket tidskrävande. Bl. a. syntes kontakterna med lokalbrukarna samt övriga statliga lokalhållare ha varit arbetskrävande. Försöksverksamheten hade emellertid successivt utvidgats och omfattade åtta olika objekt i Stockholm, vari både mark- och garageparkering ingick.

Då byggnadsstyrelsen inte ansett sig böra utforma förslag till tillämpningsföreskrifter innan ett tillfredsställande material från försöksverksamheten redovisats, hade de nu nämnda omständigheterna enligt riksrevisionsverket inneburit en viss försening i verkställigheten av Kungl. Maj:ts beslut på denna punkt. Byggnadsstyrelsen hade emellertid i november 1974 under hand kontaktat riksrevisionsverket i frågan om utformningen av tillämpningsföreskrifterna på de punkter där samråd med riksrevisionsverket borde hållas. Enligt vad som framkommit pågick arbete vid byggnadsstyrelsen med att ta fram förslag till föreskrifter, varefter formellt samråd med riksrevisionsverket skulle hållas. Med hänsyn till att den avgiftsbeläggning av statliga bilplatser som hittills förekommit uteslutande haft karaktär av försöksverksamhet, hade riksrevisionsverket inte bedömt denna vara ett område med så hög prioritet att den bort inrymmas i planerna för den särskilda taxegranskning som instruktionsenligt ankom på ämbetsverket.

I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 9 oktober 1974 har fortifikationsförvaltningen såsom fastighetsfondförvaltande myndighet hemställt att styrelsen måtte medverka vid start av avgiftsbeläggning av markparkering på följande av fortifikationsförvaltningen förvaldade parkeeringsområden i Stockholm, nämligen

Kvarteret Kavalleristen	350 bilplatser
” Tre vapen	530 ”
Östermalmsgatan 87	42 ”
Valhallavägen 117	287 ”
Artillerigården	68 ”
Fredrikshovsgatan 6	15 ”
Sandhamngatan 51	47 ”
Sandhamngatan 79	20 ”
Tullvaktsvägen 6	30 ”
Totalt	1 389 bilplatser

I skrivelse till fortifikationsförvaltningen den 20 februari 1975 har byggnadsstyrelsen förklarat sig vara beredd att medverka genom sitt parkeringskontor på så sätt, att den hos styrelsen verksamma kontrollpersonalen fick utföra kontroll och apparatservice för fortifikationsförvaltningens räkning. Ansvar för verksamheten åvilade emellertid fortifikationsförvaltningen. Byggnadsstyrelsen var även beredd att medverka med rådgivning beträffande planering och genomförande av avgiftsparkeringen. I övrigt skulle fortifikationsförvaltningen ombesörja parkeringsverksamheten och därmed sammanhängande avgiftsuppbörd, kontroll m. m.

I skrivelse till vissa myndigheter den 21 maj 1975 har fortifikationsförvaltningen erinrat om innehållet i Kungl. Maj:ts ovan berörda beslut den 6 november 1970. Det ankom enligt detta beslut på fortifikationsförvaltningen som fondförvaltande myndighet att i samråd med byggnadsstyrelsen och vederbörande kommunala organ genomföra avgiftsbeläggningen vid försvarets arbetsplatser. Avgiftsbeläggningen skulle till en början komma att omfatta bilplatser vid arbetsplatser inom storstockholmsområdet för att därefter successivt utökas till bilplatser i övriga delar av landet. Byggnadsstyrelsen hade redan genomfört avgiftsbeläggning på flera platser i Stockholm och förberedde avgiftsbeläggning inom kort av ytterligare statliga bilplatser på Östermalm och vissa centrala delar i Stockholm. Byggnadsstyrelsen, som hade att samordna genomförandet, fann det angeläget att avgiftsbeläggningen vid försvarets arbetsplatser förbereddes samtidigt inom aktuella områden. De arbetsplatser som berördes av avgiftsbeläggningen var — förutom de i fortifikationsförvaltningens skrivelse den 9 oktober 1974 redovisade — Tegelluddsvägen 70 och 72. Sammanlagt berördes ca 1 400 uto:nhusplatser och 270 garageplatser vid dessa arbetsplatser. Avgiftsbeläggningen skulle genomföras så snart erforderliga förberedelser hade vidtagits och skulle ta sin början vid kvarteret Kavalleristen. Fortifikationsförvaltningen skulle inom kort lämna närmare anvisningar för genomförandet och avsåg att dessförinnan lämna berörda myndigheter tillfälle att framföra synpunkter. Fortifikationsförvaltningen hade av olika skäl och efter samråd med byggnadsstyrelsen funnit lämpligt att verksamheten med avgiftsupptagning m. m. tills vidare ombesörjdes centralt av fortifikationsförvaltningen med viss medverkan från byggnadsstyrelsen.

Fortifikationsförvaltningen hade vidare funnit lämpligt att tillämpa ett enhetligt taxesystem vid försvarets parkeringsområden i Stockholm.

I anslutning till den nyssnämnda skrivelsen den 21 maj 1975 har fortifikationsförvaltningen med en den 21 augusti 1975 dagtecknad skrivelse till försvarets civilförvaltning, försvarets datacentral och K1/Fo 44 — vilka myndigheter liksom fortifikationsförvaltningen är inrymda i kvarteret Kavalleristen — översänt en promemoria med anvisningar för genomförande av avgiftsbeläggning av bilplatser inom detta kvarter. Enligt skrivelsen beräknar fortifikationsförvaltningen att avgiftsbeläggningen skall kunna börja under oktober—november innevarande år.

Såsom framgår av Kungl. Maj:ts beslut den 6 november 1970 med därtill fogad promemoria skall uppställning av bil inom särskilt anordnade utrymmen vid statliga arbetsplatser beläggas med avgift. Ansvar för samordning av avgiftsbeläggnings genomförande åvilar byggnadsstyrelsen, under det att för ändamålet erforderliga åtgärder i övrigt skall vidtas av de fondförvaltande myndigheterna (d. v. s., förutom byggnadsstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, direktionen för karolinska sjukhuset, generaltullstyrelsen, fortifikationsförvaltningen och de affärsdrivande verken) i samråd med byggnadsstyrelsen. Parkeringsavgiften skall bestämmas av den lokalnyttjande myndigheten, vilken ansvarar för att parkeringsplatserna hyrs ut till de anställda.

Beträffande de parkeringsplatser som redan fanns den 6 november 1970 förutsattes i Kungl. Maj:ts beslut att studier genom vederbörande fastighetsfondförvaltande myndighets försorg skulle äga rum inom ett försöksområde, som borde omfatta storstockholmsområdet. Något motsvarande beslut fattades däremot inte om de parkeringsplatser som planerades vid den nämnda tidpunkten i samband med utbyggandet av statliga arbetsplatser. Däremot stadgades att dessa parkeringsplatser skulle beläggas med avgifter som svarade mot full kostnadstäckning för deras anordnande och drift. Vid planeringen av lokalförsörjningen skulle myndigheterna således anpassa antalet parkeringsplatser till den efterfrågan som kunde bedömas föreligga mot bakgrunden av den anbefallda prissättningen.

I byggnadsstyrelsens ovannämnda skrivelse den 28 januari 1975 redovisas sammanlagt 32 000 parkeringsplatser, varav 4 000 i garage. Detta antal omfattar inte de parkeringsplatser som kan innehas av postverket, televerket, luftfartsverket, statens vattenfallsverk, domänverket, sjöfartsverket och socialstyrelsen. Av skrivelsen framgår i övrigt bl. a. följande.

Av det sammanlagda antalet parkeringsplatser är 6 300 eller ca 20 procent avgiftsbelagda. I garage befintliga parkeringsplatser är avgiftsbelagda i något större utsträckning, relativt sett, än övriga parkeringsplatser. Procentalen uppgår till respektive 21 och 19. Av de 20 600

parkeringsplatser som förvaltas av byggnadsstyrelsen är 5 000 eller ca 25 procent avgiftsbelagda, under det att av de 11 400 parkeringsplatser som förvaltas av övriga fastighetsfondförvaltande myndigheter allenast 1 300 eller ca 11 procent är avgiftsbelagda. Det sistnämnda antalet fördelar sig med ca 1 000 på parkeringsplatser som förvaltas av direktionen för karolinska sjukhuset och med ca 300 på parkeringsplatser som förvaltas av kriminalvårdsstyrelsen.

Nämnas bör att under år 1975 ytterligare ca 1 000 platser har belagts med avgift inom byggnadsstyrelsens förvaltningsområde och att däröver ca 2 000 platser skall beläggas med avgift fr. o. m. år 1976.

Såsom framgår av den till Kungl. Maj:ts beslut den 6 november 1970 fogade promemorian har byggnadsstyrelsen att efter vederbörligt samråd inkomma till regeringen dels med förslag till erforderliga tillämpningsföreskrifter för genomförande av avgiftsbeläggning av parkering vid statliga arbetsplatser, dels med förslag till regler för bestämning av kostnader för parkeringsplatsernas anordnande och drift. I sistnämnt avseende borde samråd äga rum med riksrevisionsverket. Byggnadsstyrelsen har ännu inte avgivit förslag till sålunda anbefallda tillämpningsföreskrifter och regler. Styrelsen lär emellertid för närvarande överväga att föreslå regeringen att utfärda en förordning angående avgiftsbeläggning av statliga bilplatser m. m. med bemyndigande för styrelsen att meddela närmare tillämpningsföreskrifter och anvisningar i den mån så erfordras.

Den av byggnadsstyrelsen igångsatta försöksverksamheten har dragit ut på tiden och kommit att omfatta parkeringsplatser jämväl vid arbetsplatser som tillkommit efter den 6 november 1970. Att avgiftsbeläggning av statliga parkeringsplatser har genomförts endast i den begränsade omfattning som framgår av den ovan lämnade redogörelsen, trots att över fem år förflutit från tidpunkten för Kungl. Maj:ts beslut i frågan, synes riksdagens revisorer anmärkningsvärt. Ansvarat här för torde i första hand falla på de fondförvaltande myndigheterna, vilka i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut har haft att vidta för ändamålet erforderliga åtgärder. Här bör särskilt nämnas att avgiftsbeläggning ännu inte har genomförts vid någon av fortifikationsförvaltningen förvaltat parkeringsplats på mark. Inte heller vid postverket, televerket, luftfartsverket, förenade fabriksverken, statens vattenfallsverk och domänverket synes något initiativ av nu åsyftat slag ha tagits. Avgiftsbeläggningsen av statliga parkeringsplatser har i vissa fall försenats eller inte alls kommit i gång på grund av att vederbörande lokalnyttjande myndigheter, vilka enligt Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut ansvarar för att parkeringsplatserna hyrs ut till de anställda, inte vidtagit på dem ankommande åtgärder.

Genom att avgiftsbeläggning av parkeringsplatser inte har genomförts i avsedd omfattning har staten gått miste om eljest påräkneliga inkom-

ter. Storleken av inkomstbortfallet har inte kunnat beräknas med någon större grad av säkerhet men torde uppgå till avsevärda belopp.

Revisorerna förutsätter att den av Kungl. Maj:t den 6 november 1970 anbefallda avgiftsbeläggningen av statliga parkeringsplatser snarast genomförs genom vederbörande fastighetsfondförvaltande och lokalnyttjande myndigheters försorg.

Detta gäller inte minst de parkeringsplatser som har ställts i ordning eller kommer att ställas i ordning vid nya ämbetsbyggnader, uppförda i anslutning till riksdagens år 1971 och år 1973 fattade omlokaliseringsbeslut (etapp 1 och etapp 2).

Då avgifterna för ifrågavarande statliga parkeringsplatser fastställs, bör enligt revisorernas mening hänsyn tas till motsvarande kommunala parkeringsavgifter. Revisorerna förutsätter även att avgifterna tid efter annan anpassas till ändringar i prisnivån.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 november 1970 har föreskrivits att den avgift som arbetstagare har att erlägga i förevarande fall skall bestämmas av den lokalnyttjande myndigheten. Revisorerna är emellertid av den meningen, att storleken av parkeringsavgifterna bör fastställas av vederbörande myndighet först efter samråd med riksrevisionsverket. I detta hänseende torde få erinras om att riksrevisionsverket enligt 3 § sin instruktion har att granska taxor och avgifter i statlig verksamhet och att enligt 4 § förordningen om register över statliga avgifter, vilken träder i kraft den 1 januari 1976, annan statlig förvaltningsmyndighet än affärsverk årligen skall samråda med riksrevisionsverket i fråga om avgifterna inom myndighetens område. Beslut om ändring av avgift skall fattas efter samråd med riksrevisionsverket.

Revisorerna, som är fullt medvetna om att en effektiv kontroll är nödvändig för att den avsedda avgiftsbeläggningen skall kunna genomföras och komma statsverket till godo, förutsätter att hithörande spörsmål särskilt beaktas. I kostnadsbesparande syfte kan en gemensam kontrollorganisation för samtliga statliga myndigheter inom en kommun övervägas. Även en samordning med den kommunala parkeringsövervakningen kan — inte minst av kostnadsskäl — vara ändamålsenlig. Frågan om hur bevakning och indrivning av fordringar, avseende obetalda parkeringsavgifter, på ett effektivt sätt skall organiseras bör likaledes klarläggas.

Ansvar för samordning av avgiftsbeläggnings genomförande åvilar såsom nämnts byggnadsstyrelsen, som därvid har att samråda med övriga fastighetsfondförvaltande myndigheter, statens planverk och vederbörande kommunala organ. På byggnadsstyrelsen ankommer även att i egenskap av fondförvaltande myndighet vidta erforderliga åtgärder för avgiftsbeläggnings genomförande i vad avser av styrelsen förvaltade delfonder, bland vilka särskilt må nämnas byggnadsstyrelsens delfond. Det är också inom byggnadsstyrelsens verksamhetsområde som huvud-

delen av den hittills igångsatta avgiftsbeläggningen kommit till stånd. Vid byggnadsstyrelsen finns ett parkeringskontor inrättat, vilket ingår i ämbetsverkets utredningsbyrå.

Enligt revisorernas mening bör utredas om inte fördelar skulle vara förenade med att till en och samma myndighet, förslagsvis byggnadsstyrelsen, föra samman de åtgärder i fråga om avgiftsbeläggnings genomförande som nu ankommer på de skilda fondförvaltande och lokalnyttjande myndigheterna. En sådan koncentration av arbetsuppgifter skulle betyda att ansvaret för hithörande bestyr inom hela det aktuella verksamhetsfältet lades på byggnadsstyrelsen, innebärande bl. a. att styrelsen i fortsättningen skulle besluta om parkeringsavgifter, upprätthålla erforderlig kontakt med andra statliga och kommunala myndigheter samt i förekommande fall sluta avtal. De sålunda utökade uppgifterna synes lämpligen böra fullgöras vid ämbetsverkets parkeringskontor, som därmed skulle få ställningen av ett i byggnadsstyrelsen ingående statens parkeringskontor. Även allmän konsult- och informationsverksamhet inom verksamhetsområdet skulle ankomma på detta kontor.

Riksdagens revisorer har velat bringa ovan redovisade förhållanden och i anslutning därtill anförda synpunkter till regeringens kännedom.

Sakregister till granskningsärendena åren 1971—1975

ADB-redovisning av mervärdeskatten	71: 125
Administrativa göromål vid universitet och högskolor	75: 120
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder se Effekten av vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder	
Arbetsmarknadsutbildningens regionala effekter	75: 124
Arbetsmarknadsstyrelsens kursgård	73: 111
Arkivalier se Utgallring	
Avgiftsbeläggning av statliga bilplatser	75: 109
Avgiftsuppbörd se Kostnaderna för avgiftsuppbörden	
Bandelsnedläggningarna vid statens järnvägar	73: 100
Bidrag till kommunala undervisningssjukhus	74: 109, 75: 102
Biståndsverksamheten se Resultatvärdering och Personalkostnader	
Central personaladministration och administrativ utveckling	75: 106
Datadrift vid karolinska sjukhuset	72: 96, 73: 96
Departemental organisation se Planfrågorna	
Domänverkets fastighetsinköp	72: 114, 73: 113
Driftavbrott vid värmekraftverket i Stenungsund	71: 128, 72: 113
Effekten av vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder	75: 124
Effekterna av förvaltningslagen	75: 99
Efterkalkylering i statlig investeringsverksamhet	73: 104, 74: 117
Ersättning för viss rundradioverksamhet	71: 121
Fastighetsinköp se Domänverkets fastighetsinköp	
Finansförvaltning se Statliga finansförvaltningen	
Forskningsmedel se Kontroll av vissa forskningsmedels användning	
Forskningsverksamhet se Statlig forskningsverksamhet	
Frånvarofrekvensen hos statsmyndigheterna	71: 118
Förhindrande av olyckshändelser inom krigsmakten	74: 108, 75: 100
Försvarets centrala staborganisation	72: 93
Försvarets materielverk, personalorganisation	71: 108
Försäljningsskatt på guldsmedsvaror	71: 127
Förvaltningslagen se Effekterna av förvaltningslagen	
Handläggningen av markersättningsärenden	75: 105
Indrivning av parkeringsbot	75: 99
Information till allmänheten se Statsmyndigheternas information	
Invandrarverket se Statens invandrarverk	
Investeringsverksamhet se Efterkalkylering	
Karolinska sjukhuset se Datadrift	
Kommissionärsverksamheten vid statsmyndigheterna	73: 94, 74: 69
Kommittéväsendet	71: 105
Kontakt med allmänheten se Statsmyndigheternas information	
Kontroll av vissa forskningsmedels användning	74: 121
Kostnaderna för avgiftsuppbörden hos vissa statliga myndigheter	72: 104
Kreditgaranti till visst företag i pianobranschen	71: 123

Kungl. Djurgårdens förvaltning	71: 104, 72: 89
Lokalförhållandena vid länslantmäteriororganisationen i Västerås	75: 111
Lärarnas tjänstgöringsskyldighet vid universitet och högskolor	74: 119
Markersättningsärenden se Handläggningen av markersättningsärenden	
Mervärdeskatten se ADB-redovisning	
Nordiska rådets svenska delegation, resa	71: 128
Oljebekämpning till sjöss	73: 112, 74: 127
Personaladministration se Central personaladministration	
Personalkostnader i den svenska biståndsverksamheten	74: 102
Personalutveckling och personalomsättning hos statliga myndigheter	73: 104, 74: 113
Pianobranchen se Kreditgaranti	
Planfrågorna i den departementala organisationen	71: 127, 72: 90
Polisväsendet, organisatoriska förhållanden	71: 108, 72: 91
Remissförfarandet	71: 115
Restaurering av byggnadsminnesmärken	75: 118
Resultatvärdering i den svenska biståndsverksamheten	73: 95, 74: 102
Revisionen av riksdagsförvaltningen	75: 125
Rundradioverksamhet se Ersättning	
Samordning av det statliga värdetrycket	72: 97
SJ stationer, trivselåtgärder	71: 112
Skatteadministrationen se Statens kostnader	
Socialstyrelsen se Viss på socialstyrelsen ankommande tillsynsverksamhet	
Stabsorganisationen se Försvarets centrala stabsorganisation	
Statens invandrarverk	73: 110
Statens kostnader för skatteadministrationen	71: 113
Statens transportkontor	73: 95, 74: 105
Statlig forskningsverksamhet	72: 111, 73: 104
Statlig vaccintillverkning	71: 110
Statliga betalningarnas fördelning över budgetåret	72: 100
Statliga finansförvaltningens centrala organisation	73: 103, 74: 118, 75: 106
Statsbidrag till vissa torrläggningssförslag	74: 125
Statsmyndigheternas information till och kontakt med allmänheten	72: 106
Statsmyndigheternas omkostnader	74: 118, 75: 113
Sveriges försörjningsberedskap	75: 121
Trafiksäkerhetsarbetet efter högertrafikreformen	74: 109
Undervisningssjukhus se Bidrag	
Universitet och högskolor se Administrativa göromål och Lärarnas tjänstgöringsskyldighet	
Upphandling av visst tandvårdsmaterial	72: 110
Utgallring av arkivalier	71: 120
Utställningsverksamhet, statligt bekostad	71: 123, 72: 108
Vaccintillverkning se Statlig vaccintillverkning	
Viss på socialstyrelsen ankommande tillsynsverksamhet m. m.	75: 104

Viss utbildning inom kulturområdet	74: 125, 75: 114
Visst bostadsbyggnadsföretag i Fröjered's kommun	72: 111
Vuxenutbildningen	74: 124, 75: 116
Värdetrycket se Samordning	
Värmekraftverket i Stenungsund se Driftavbrott	

